

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

GİRESUN İLİ, TİREBOLU İLÇESİ, GAZİPAŞA CADDESİ
ÜZERİNDE BULUNAN GEÇ DÖNEM OSMANLI YAPILARI

ÖZGÜL YILDIRIM GÜNEŞ

DANIŞMAN
PROF. DR. AHMET ALİ BAYHAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2020

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak savunduğum “Giresun İli, Tirebolu İlçesi, Gazi Paşa Caddesi Üzerinde Bulunan Geç Dönem Osmanlı Yapıları” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

..../..../ 2020

ÖZGÜL YILDIRIM GÜNEŞ
17531300017

ÖN SÖZ

Tez çalışmasının her aşamasında bilgilerini ve yardımlarını benden esirgemeyen, tezin gelişmesini sağlayan başta danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Ali BAYHAN'a, tezi eleştiri ve katkılarıyla yönlendiren jüri üyesi hocalarım Doç. Dr. Şerife TALİ ile Doç. Dr. Mehmet Sami BAYRAKTAR'a çok teşekkür ediyorum.

Özellikle askeri yapılar için çoğunlukla arşivlere dayanan bu çalışmada, Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nde elde edilen belgelerin çevirisine yardımcı olan ve Tirebolu'nun tarihiyle ilgili sürekli kendisinden görüş aldığım, yayımladığı kaynaklardan sıklıkla faydalandığım Araştırmacı-Yazar Ayhan YÜKSEL'e, Redif binalarıyla ilgili detaylı tek çalışmaya sahip Dr. M. Mithat ÖZGEN'e de yapılar hakkında verdiği önemli bilgi ve önerileri için teşekkürü borç bilirim. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi çalışanlarına, Harbiye Askeri Müzesindeki çalışmalarında kütüphaneden faydalanmamı sağlayan askeri personele ve diğer kütüphane ile araştırma yaptığım ilgili kurum çalışanlarına da teşekkür ederim.

Beni daima motive eden Dr. Öğr. Üyesi. Sevinç EREN hocama, gerek tez konusu hakkındaki bilgilendirmeleri gerekse arazi çalışmasındaki büyük katkılarından dolayı meslektaşım Arş. Gör Ahmet YUKA'ya ve arazi çalışmalarında bize yardım eden sanat tarihi lisans öğrencisi Savaş ODABAŞ'a da ayrıca teşekkür ederim. Çalışmamın her aşamasında bilgi ve görüşlerinden faydalandığım farklı disiplinlerde çalışan ismini saymadığım nice kıymetli hocalarım ile çalışmamda manevi desteğini her zaman hissettiğim sevgili eşim ve aileme çok teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
TABLOLAR DİZİNİ	ix
GÖRSELLER DİZİNİ	ix
ÇİZİMLER DİZİNİ.....	xxvii
GİRİŞ	1
ÇALIŞMANIN KAPSAMI, AMACI VE ÖNEMİ	1
ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	3
BİRİNCİ BÖLÜM	6
TİREBOLU’NUN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHİ GELİŞİMİ.....	6
1.1. TİREBOLU’NUN COĞRAFİ KONUMU	6
1.2. TİREBOLU’NUN TARİHİ GELİŞİMİ.....	6
1.2.1. Antik Çağ’dan Osmanlı Dönemi’ne Kadar Tirebolu Tarihi	6
1.2.2. Osmanlı Devleti Dönemi’nde Tirebolu Tarihi	10
1.2.2.1. 15. Yüzyıl İkinci Yarısından 19. Yüzyıla Kadar Tirebolu Tarihi.....	10
1.2.2.2. 19. Yüzyılda Tirebolu’da Ayanlar Dönemi ve 20. Yüzyıl Tirebolu Tarihi.....	15
İKİNCİ BÖLÜM.....	26
KATALOG	26
2.1. GAZİPAŞA CADDESİ ÜZERİNDE BULUNAN GEÇ OSMANLI DÖNEMİ YAPI GRUPLARI	26
2.1.1. SU YAPILARI	26
2.1.1.1. Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa Çeşmesi (Selim Ağa Çeşmesi) ve Su Terazisi	26
2.1.1.2. Kürt Hasan Oğlu Elhac İbrahim Ağa-Siyâmoğlu Mehmed Efendi Çeşmesi (Siyâmoğlu Çeşmesi)	29
2.1.1.3. Naib Zâde Mehmed Tefvik Efendi Çeşmesi (Naib Zâde Çeşmesi)..	31
2.1.1.4. Kara Hasan Zâde Hasan Kapudan Çeşmesi (Hasan Kapudan Çeşmesi).....	33
2.1.1.5. Çatal Çeşme	35
2.1.1.6. Çakıroğlu Çeşmesi.....	38
2.1.1.7. Atlıyolu Çeşmesi.....	40

2.1.1.8. Tirebolu Hamamı.....	41
2.1.2. ASKERİ YAPILAR	44
2.1.2.1. Redif Deposu (Kazım Karabekir Ortaokulu).....	44
2.1.2.2. Askeri Yapı (Tirebolu Lisesi)	49
2.1.3. DİNİ YAPILAR	56
2.1.3.1. Yeniköy Cami	56
2.1.3.2. Çarşı Cami	60
2.1.4. KONUT YAPILARI	64
2.1.4.1. Geleneksel Bir Grup Ev Örneği.....	64
2.1.4.1.1. Tescilli Ev 1: 32 Ada 15 Parsel	64
2.1.4.1.2. Tescilli Ev 2: 32 Ada 23 Parsel	67
2.1.4.1.3. Tescilli Ev 3: 25 Ada 24 Parsel	69
2.1.4.1.4. Tescilli Ev 4: 25 Ada 21 Parsel	71
2.1.4.1.5. Tescilli Ev 5: 25 Ada 19-20 Parsel	73
2.1.4.1.6. Tescilli Ev 6: 25 Ada 17-18 Parsel	75
2.1.4.1.7. Tescilli Ev 7: 32 Ada 27 Parsel	78
2.1.4.1.8. Tescilli Ev 8: 32 Ada 30-31 Parsel	80
2.1.4.1.9. Tescilli Ev 9: 18 Ada 8 Parsel	83
2.1.4.1.10. Tescilli Ev 10: 17 Ada 8 Parsel	85
2.1.4.1.11. Tescilli Ev 11: 18 Ada 16 Parsel	87
2.1.4.1.12. Tescilli Ev 12: 63 Ada 18 Parsel	89
2.1.4.1.13. Tescilli Ev 13: 58 Ada 4 Parsel	91
2.1.4.1.14. Tescilli Ev 14: 56 Ada 26 Parsel	93
2.1.5. GÜNÜMÜZE ULAŞMAYAN MİMARİ YAPILAR	96
2.1.5.1. Su Yapıları	96
2.1.5.2. Askeri Yapılar.....	98
2.1.5.3. Dini Yapılar	98
2.1.5.4. Konut Yapıları	99
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	103
DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA	103
3.1. KENT DOKUSU.....	103
3.2. YAPILAR HAKKINDA TARİHSEL DEĞERLENDİRME.....	106
3.3. BANİ-YAPI İLİŞKİSİ VE MİMAR-USTA BİLGİLERİ.....	116
3.4. PLAN VE MİMARİ ÖZELLİKLER	119
3.4.1. Konum ve Plan.....	119

3.4.2. Mimari Özellikler ve Unsurlar.....	124
3.4.2.1. Kapılar	130
3.4.2.2. Pencereleler.....	131
3.4.2.3. Taşıyıcı ve Gömme Ayaklar	133
3.4.2.4. Dolap, Terek, Niş ve Sedir.....	134
3.4.2.5. Ocak	134
3.4.2.6. Mihrap, Minber ve Minare.....	135
3.4.2.7. Örtü Elemanları.....	135
3.4.3. Cephe Özellikleri	136
3.5. SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	140
3.6. MALZEME VE TEKNİK ÖZELLİKLER.....	146
SONUÇ VE ÖNERİLER	148
KAYNAKÇA	150
ÇİZİMLER.....	158
GÖRSELLER.....	198
TABLolar	444
EK	449
ÖZGEÇMİŞ	453

ÖZET

GİRESUN İLİ, TİREBOLU İLÇESİ, GAZİPAŞA CADDESİ ÜZERİNDE BULUNAN GEÇ DÖNEM OSMANLI YAPILARI

Tez çalışmasının konusunu, Giresun ili, Tirebolu İlçesi, Gazipaşa Caddesi üzerinde bulunan Geç Osmanlı Dönemi yapıları oluşturmaktadır. Çalışma, Tirebolu'daki tek tescilli cadde Gazipaşa'da, 19. yüzyıl ortasından 20. yüzyıl başına tarihlenen, mimari eserler üzerine özel bir değerlendirmeyi içermektedir. Caddede, Geç Osmanlı Dönemi'ne tarihlenen mimari eserlerden günümüze ulaşmış, 7 çeşme, 1 su terazisi, 1 hamam, 2 cami, 2 askeri bina ile geleneksel konutlardan seçilen 14 ev araştırmaya dahil edilmiştir. Bahsedilen bu 27 örnek haricinde caddede önceden konumlanmış fakat günümüze ulaşamamış diğer yapılar da, dönem kaynaklarından tespit edilerek teze eklenmiştir. Tespit edilen tüm dini, sivil, askeri, sosyal ve eğitim yapılarının buradaki uygulanış biçimleri irdelenmiş, aynı dönemde inşa edilmiş genel örneklerle, üslupsal benzerlik ya da farklılıklar üzerine karşılaştırmaya gidilmiştir. Dolayısıyla Geç Osmanlı Dönemi'nde, geniş uygulama sahasına sahip çeşitli üslupların, Karadeniz taşrasında küçük bir alanda toplanmış mimari eserlere varsa yansımaları, konum ve toplum ilişkisi bağlamında monografik açıdan değerlendirilmiştir. Buradan hareketle Osmanlı Devleti'nin taşradaki geç dönem imar organizasyonu, küçük bir ölçekte ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Geç Osmanlı Dönemi, Tirebolu, Tescilli Cadde, Mimari, Üslup

ABSTRACT

THE LATE OTTOMAN PERIOD BUILDINGS LOCATED ON GAZİPAŞA STREET IN TİREBOLU DISTRICT OF GİRESUN PROVINCE

The subject of the thesis is the Late Ottoman Period buildings located on Gazipaşa Street in Tirebolu district of Giresun Province. The study includes a special evaluation on architectural works dated from the mid-19th century to the beginning of the 20th century in Gazipaşa, the only registered street in Tirebolu. 7 fountains, 1 spirit level, 1 bath, 2 mosques, 2 military buildings and 14 houses selected from traditional residences dated to the Late Ottoman Period and reaching today were included in this study. Apart from these 27 examples mentioned, other buildings which were previously located on the street, but did not reach today were added to the thesis by being identified from the period sources. The application forms of all identified religious, civil, military, social and educational structures here are examined and a comparison is made on the stylistic similarity or differences with the general examples built in the same period. Therefore, the reflections of various styles having a wide application area in the late Ottoman Period on the architectural works gathered in a small area in the Black Sea rural are evaluated in terms of monography in the context of location and society relationship. From this point of view, The Late Ottoman zoning organization of the Ottoman Empire in the province is tried to be revealed on a small scale.

Key Words: The Late Ottoman Period, Tirebolu, Registered Street, Architecture, Style

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
A.MKT.MHM	: Sadâret Mektubi Mühimme Kalemî
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
c.	: Cilt
C.	: Cemâziyelaahir
Ca	: Cemâziyelevvel
çev.	: Çeviren
DH.EUM.THR Tahrirat Kalemî	: Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
DH.MKT	: Dahiliye Nezâreti Mektubi Kalemî
DH.MUI	: Dahiliye Nezâreti Muhaberat-ı Umumiye İdaresi
DH.TMIK.M Komisyonu Muamelat	: Dahiliye Nezâreti Tesri-i Muamelat ve Islahat
ed.	: Editör
H.	: Hicri
haz.	: Hazırlayan
HR.TH	: Hariciye Nezâreti Tahrirât-ı Hariciye Odası
HRT.h.	: Harita
m	: Metre
M.	: Miladi
M.Ö	: Milattan Önce
M.S	: Milattan Sonra
MSB	: Milli Savunma Bakanlığı

s.	: Sayfa
S.	: Sayı
S.	: Safer
TKVTVKTBK Kurulu	: Trabzon Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: Ve benzeri
VGM	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
yy.	: Yüzyıl
Z.	: Zilhicce

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Gazipaşa Caddesindeki Evlerin Dış Düzeni	444
Tablo 2. Gazipaşa Caddesindeki Evlerin İç Düzeni.....	446

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1. Tirebolu Konumu (Google Earth, Erişim Tarihi: 18.02.2020).....	198
Görsel 2. Tirebolu Tasviri (Tournefort, 1717, s. 67)	198
Görsel 3. Selim Ağa Çeşmesi Farklı Açılardan Genel Görünüm	199
Görsel 4. Selim Ağa Çeşmesi Farklı Açılardan Genel Görünüm	199
Görsel 5. Selimağa Çeşmesi Kitabe	200
Görsel 6. Selim Ağa Çeşmesi Kuzey Cephe Detay	200
Görsel 7. Selim Ağa Çeşmesi Doğu Cephe	201
Görsel 8. Selim Ağa Çeşmesi Doğu Cephesi Detayı	201
Görsel 9. Selim Ağa Çeşmesi Su Terazisi Ön Yüzden Görüntü.....	202
Görsel 10. Selim Ağa Çeşmesi Su Terazisi Arka Yüzden Görüntü.....	202
Görsel 11. Selim Ağa Çeşmesi Batı Cephe ve Duvara Ayrıca Bitişik Su Haznesi Kapağı	203
Görsel 12. Selim Ağa Çeşmesi Batı Cephe ve Duvara Ayrıca Bitişik Su Haznesi Kapağı	203
Görsel 13. Siyâmoğlu Çeşmesi Genel Görünüm	204
Görsel 14. Siyâmoğlu Çeşmesi Yalacık.....	204
Görsel 15. Siyâmoğlu Çeşmesi Kitabe.....	205
Görsel 16. Naib Zâde Çeşmesi Genel Görünüm	205
Görsel 17. Naib Zâde Çeşmesi Eski Fotoğrafı (İltar, 2014, s.301).....	206
Görsel 18. Naib Zâde Çeşme Kitabesi	206
Görsel 19. Hamamın Külhan Kısımındaki Kitabeden Detay (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescilli Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-25 nolu dosya).....	207
Görsel 20. Hasan Kapudan Çeşmesi Genel Görünüm	207
Görsel 21. Hasan Kapudan Çeşme Kitabesi	208
Görsel 22. Çatal Çeşmesi Genel Görünüm	208
Görsel 23. Çatal Çeşmede İki Çeşmenin Birleştiği Yerdeki Kitabe	209
Görsel 24. Çatal Çeşmede Sağ Kısımda Bulunan Çeşme Kitabesi.....	209
Görsel 25. Çatal Çeşmede Sol Kısımda Bulunan Çeşme Kitabesi	210
Görsel 26. Çatal Çeşme Su Haznesi.....	210
Görsel 27. Çatal Çeşme Onarım Kitabesi	211
Görsel 28. Çakıroğlu Çeşmesi Genel Görünüm.....	211
Görsel 29. Çakıroğlu Çeşmesi Kitabelik Kısım.....	212
Görsel 30. Çakıroğlu Çeşmesi Yalacık	212
Görsel 31. Atlıyolu Çeşmesi Genel Görünüm	213
Görsel 32. Atlı Yolu Çeşmesi Onarım Kitabesi.....	213
Görsel 33. Tirebolu Hamamı, Külhan ve Müştemilat Genel Görünüm.....	214
Görsel 34. Tirebolu Hamamı Soğukluk Bölümüne Geçiş Sağlayan Kapı	215
Görsel 35. Tirebolu Hamamı Soğukluk Bölümünde Tıraşlık Kısımları	215
Görsel 36. Tirebolu Hamamı Soğukluk Bölümündeki Tuvalet Kısım	216
Görsel 37. Tirebolu Hamamı Soğukluk Bölümünde Tıraşlıktaki Orijinal Musluk Detay	216
Görsel 38. Tirebolu Hamamı Sıcaklık Bölümü Giriş Kapısı	217
Görsel 39. Tirebolu Hamamı Sıcaklık Bölümü Yıkama Yerleri, Göbek Taşı ve Eyvan.....	217

Görsel 40. Tirebolu Hamamı Sıcaklık Bölümü Halvete Giriş Kapısı.....	218
Görsel 41. Tirebolu Hamamı Müştemilatı	218
Görsel 42. Tirebolu Hamamı Müştemilatına Geçiş Sağlayan Kapı.....	219
Görsel 43. Tirebolu Hamamı Müştemilatına Geçiş Sağlayan Kapı Üzerindeki Süsleme Detayı.....	219
Görsel 44. Tirebolu Hamamı Müştemilatına Geçiş Sağlayan Kapı Üzerindeki Süsleme Detayı.....	220
Görsel 45. Tirebolu Hamamı Külhanın Ateşlik Kısımına Geçiş Sağlayan Kapı..	220
Görsel 46. Tirebolu Hamamı Külhanın Ateşlik Bölümü	221
Görsel 47. Kazım Karabekir Ortaokulu Görünüş (Google Earth, Erişim Tarihi: 18.02.2020)	221
Görsel 48. Ortaokul ile Yanındaki Küçük Redif Dairesi (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020).....	222
Görsel 49. Kazım Karabekir Ortaokulu Kuzey Cephe Görünüşü.....	222
Görsel 50. Kazım Karabekir Ortaokulu Güney Cephe Görünüşü.....	223
Görsel 51. Kazım Karabekir Ortaokulu Batı Cephesi Görünüşü.....	223
Görsel 52. Kazım Karabekir Ortaokulu Doğu Cephesi Görünüşü.....	224
Görsel 53. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kattaki Koridor ve Dış Sofadan Görünüş	224
Görsel 54. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kattaki Koridor ve Dış Sofadan Görünüş	225
Görsel 55. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kattaki Koridor ve Dış Sofadan Görünüş	225
Görsel 56. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kattaki Koridor ve Dış Sofadan Görünüş	226
Görsel 57. Kazım Karabekir Ortaokulu Birinci Kattaki Dış Sofadan Görünüş..	226
Görsel 58. Kazım Karabekir Ortaokulu Birinci Kattaki Dış Sofadan Görünüş..	227
Görsel 59. Tirebolu Lisesi Görünüş (Google Earth, Erişim Tarihi: 18.02. 2020)	227
Görsel 60. Tirebolu Lisesi Kuzey Cephe Genel Görünüşü.....	228
Görsel 61. Tirebolu Lisesi Bugünkü Güney Cephe Genel Görünüş.....	228
Görsel 62. Tirebolu Lisesi Asıl Güney Cephe Olduğu Düşünülen Kısım, Pencere ve Pilastr Detayları	229
Görsel 63. Tirebolu Lisesi Batı Cephe Genel Görünüş.....	229
Görsel 64. Tirebolu Lisesi Doğu Cephe Genel Görünüş	230
Görsel 65. Tirebolu Lisesi Zemin Kata Giriş Sağlayan Orta Akstaki Kapı.....	230
Görsel 66. Tirebolu Lisesi Zemin Katın Her İki Birimine Giden Geniş Kemerli Kapı Açıklığı.....	231
Görsel 67. Tirebolu Lisesi Zemin Kattaki Dar Kemerli Kapı Açıklığı.....	231
Görsel 68. Tirebolu Lisesi Birinci Kata Giriş ve Ana Mekanın Kuzey Kolu	232
Görsel 69. Tirebolu Lisesi Birinci Katın Güney Kolu	232
Görsel 70. Tirebolu Lisesi Güney Kolda Ek Mekana Çıkan Merdiven ve Ek Mekana Açılan Kapı	233
Görsel 71. Tirebolu Lisesi Birinci Katta Ana Mekanın Doğu Kolu	233
Görsel 72. Tirebolu Lisesi Birinci Katta Ana Mekanın Batı Kolu	234
Görsel 73. Tirebolu Lisesi İkinci Kata Geçiş Sağlayan Merdiven.....	234
Görsel 74. Tirebolu Lisesi İkinci Katta Kuzey Kolda Sonradan Eklendiği Düşünülen Mekan	235
Görsel 75. Tirebolu Lisesi İkinci Katta Güney Kolda Ek Mekana Giriş Sağlayan Kapı.....	235

Görsel 76. Tirebolu Lisesi İkinci Kat Doğu Kolu.....	236
Görsel 77. Tirebolu Lisesi İkinci Kat Batı Kolu.....	236
Görsel 78. Tirebolu Lisesi İkinci Kat Ek Binanın Doğu Koridorunda Bahçeye Açılan Kapı.....	237
Görsel 79. Tirebolu Lisesi İkinci Katta Doğu Cepheden Güneye Uzantı Yapan Birim.....	237
Görsel 80. Tirebolu Lisesi İkinci Katta Doğu Cepheden Güneye Uzantı Yapan Birimin Bitiminde Cephede Yer Alan Kapı Detayı.....	238
Görsel 81. Tirebolu Lisesini Gösteren Fotoğraf Detay (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020).....	238
Görsel 82. Yeniköy Cami Kütük Kaydı.....	239
Görsel 83. Yeniköy Camii Genel Görünüm.....	239
Görsel 84. Yeniköy Cami Kuzey Cepheye Sonradan Eklenen Kısım.....	240
Görsel 85. Yeniköy Cami Orijinal Kuzey Cephesi.....	240
Görsel 86. Yeniköy Cami Kuzey Cephe Ana Giriş Kapısı Doğusundaki Pencere Detayı.....	241
Görsel 87. Yeniköy Cami Kuzey Cephe Ana Giriş Kapısı.....	241
Görsel 88. Yeniköy Cami Ana Girişteki Çift Kanatlı Ahşap Kapıdaki Orijinal Kapı Kollar.....	242
Görsel 89. Yeniköy Cami Ana Girişteki Çift Kanatlı Ahşap Kapıdaki Orijinal Kapı Kolları.....	242
Görsel 90. Yeniköy Cami Minareye Çıkan Merdivenlerin Bulunduğu Alana Açılan Ahşap Kapı.....	243
Görsel 91. Yeniköy Cami Güney Cephe Genel Görünüm.....	243
Görsel 92. Yeniköy Cami Batı Cephe Genel Görünüm.....	244
Görsel 93. Yeniköy Cami Batı Cephe Genel Görünüm.....	244
Görsel 94. Yeniköy Cami Batı Cephe Alt ve Üst Seviye Pencere.....	245
Görsel 95. Yeniköy Cami Batı Cephe Üst Seviye Pencere Düzeni Detay.....	245
Görsel 96. Yeniköy Cami Doğu Cephe Genel Görünüm.....	246
Görsel 97. Yeniköy Cami Minaresi.....	246
Görsel 98. Yeniköy Cami Harime Giriş.....	247
Görsel 99. Yeniköy Cami Harime Giriş.....	247
Görsel 100. Yeniköy Cami Günümüzde Kadınlar Mahfiline Giden Merdivenler.....	248
Görsel 101. Yeniköy Cami Kapıdan Mihraba Bakış.....	248
Görsel 102. Yeniköy Cami Mihraptan Kapıya Bakış.....	249
Görsel 103. Yeniköy Cami Mihrap.....	249
Görsel 104. Yeniköy Cami Pirinç Kandil.....	250
Görsel 105. Yeniköy Cami Pirinç Kandildeki Yazı Detayı.....	250
Görsel 106. Yeniköy Cami Pirinç Kandil.....	250
Görsel 107. Yeniköy Cami Pirinç Kandildeki Yazı Detayı.....	250
Görsel 108. Yeniköy Cami Pirinç–Seramik Avize Genel Görünüş.....	251
Görsel 109. Yeniköy Cami Pirinç–Seramik Avize Genel Görünüş.....	251
Görsel 110. Yeniköy Cami Pirinç–Seramik Avize Detay.....	252
Görsel 111. Yeniköy Cami Pirinç–Seramik Avize Detay.....	252
Görsel 112. Çarşı Cami Genel Görünüş.....	253
Görsel 113. Çarşı Caminin Tahrip Olmuş Minaresi (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020).....	253
Görsel 114. Çarşı Cami Minare ve Minare Ayrıntısı.....	254
Görsel 115. Çarşı Cami Minare Ayrıntısı ve Osmanlıca Kitabı.....	254

Görsel 116. Çarşı Cami Kuzey Cephe Görünüşü.....	255
Görsel 117. Çarşı Cami Kuzey Cephede Giriş Kapısı Üzerindeki Dua Yazısı ve Kitabe	255
Görsel 118. Çarşı Cami Batı Cephe Görünüşü	256
Görsel 119. Çarşı Cami Doğu Cephe Görünüşü	256
Görsel 120. Çarşı Cami Harim Kısımı; Vaaz Kürsüsü, Mihrap ve Minber	257
Görsel 121. Çarşı Cami Mihraptan Kapıya Bakış ve Kadınlar Mahfili	257
Görsel 122. Çarşı Cami Kadınlar Mahfili Genel Görünüm	258
Görsel 123. Çarşı Cami Alt Kısımdaki Mekan	258
Görsel 124. Çarşı Cami Alt Kısımdaki Mekan	259
Görsel 125. Çarşı Cami Mihrap Detay	259
Görsel 126. Çarşı Cami Mihrap Üzerindeki Kitabe	260
Görsel 127. Çarşı Cami Mihrabın Sağındaki Pencereci Kısım	260
Görsel 128. Çarşı Cami Mihrabın Sağındaki Pencerenin Üstündeki Kitabe	260
Görsel 129. Çarşı Cami Mihrabın Solundaki Pencereci Kısım	261
Görsel 130. Çarşı Cami Mihrabın Solundaki Pencerenin Üstündeki Kitabe	261
Görsel 131. Çarşı Cami Ahşap Tavan ve Süsleme Detayları	262
Görsel 132. Çarşı Cami Ahşap Tavan ve Süsleme Detayları	262
Görsel 133. Tescilli Ev 1, Kuzey Cephe Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	263
Görsel 134. Tescilli Ev 1, Güney Cephe Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	263
Görsel 135. Tescilli Ev 1, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	264
Görsel 136. Tescilli Ev 1, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	264
Görsel 137. Tescilli Ev 1, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	265
Görsel 138. Tescilli Ev 1, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	265
Görsel 139. Tescilli Ev 1, Zemin Kat Dükkan Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	266
Görsel 140. Tescilli Ev 1, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	266
Görsel 141. Tescilli Ev 1, Birinci Kata Çıkış (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	267
Görsel 142. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	267
Görsel 143. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	268
Görsel 144. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	268
Görsel 145. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	269
Görsel 146. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	269
Görsel 147. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	270
Görsel 148. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	270

Görsel 149. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	271
Görsel 150. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	271
Görsel 151. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	272
Görsel 152. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	272
Görsel 153. Tescilli Ev 2, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	273
Görsel 154. Tescilli Ev 2, Batı Cephesi Kapı Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	273
Görsel 155. Tescilli Ev 2, Batı Cephesi Pencere Detayı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	274
Görsel 156. Tescilli Ev 2, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	274
Görsel 157. Tescilli Ev 2, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	275
Görsel 158. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	275
Görsel 159. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	276
Görsel 160. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Birinci Oda Ocak (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	276
Görsel 161. Tescilli Ev 2, Birinci Katta Bulunan Mutfak, Ocak, Lavabo ve Dolap (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	277
Görsel 162. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Ahşap Kapı Tipleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	277
Görsel 163. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Ahşap Kapı Tipleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	278
Görsel 164. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Ahşap Kapı Tipleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	278
Görsel 165. Tescilli Ev 2, Ahşap Tavan ve Zemin Örneği (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	279
Görsel 166. Tescilli Ev 2, Duvarların Ahşap Şeritlerle Bölündüğü Örnek (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	279
Görsel 167. Tescilli Ev 2, Pencere Altlarında Ve Alt Seviyede Devam Eden Ahşap Şeritler (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	280
Görsel 168. Tescilli Ev 2, Pencere Altlarında Ve Alt Seviyede Devam Eden Ahşap Şeritler (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	280
Görsel 169. Tescilli Ev 2, Ahşap Kapı Örneği (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	281
Görsel 170. Tescilli Ev 2, Zemin Katta Kahvehanenin Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	281
Görsel 171. Tescilli Ev 3, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	282
Görsel 172. Tescilli Ev 3, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	282

Görsel 173. Tescilli Ev 3, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	283
Görsel 174. Tescilli Ev 3,, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	283
Görsel 175. Tescilli Ev 3, Zemin Katın İçten Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	284
Görsel 176. Tescilli Ev 3, Zemin Katın İçten Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	284
Görsel 177. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Odalarının Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	285
Görsel 178. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Odalarının Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	285
Görsel 179. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Odalarının Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	286
Görsel 180. Tescilli Ev 3, Birinci Kattaki Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	286
Görsel 181. Tescilli Ev 3, Birinci Kattaki Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	287
Görsel 182. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Mutfaktan Bir Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	287
Görsel 183. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Mutfaktan Bir Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	288
Görsel 184. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Mutfaktan Bir Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	288
Görsel 185. Tescilli Ev 3, İkinci Kattan Bir Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	289
Görsel 186. Tescilli Ev 3, İkinci Kattan Bir Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	289
Görsel 187. Tescilli Ev 4, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	290
Görsel 188. Tescilli Ev 4, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	290
Görsel 189. Tescilli Ev 4, Bodrum Katın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	291
Görsel 190. Tescilli Ev 4, Bodrum Katın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	291
Görsel 191. Tescilli Ev 4, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	292
Görsel 192. Tescilli Ev 4, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	292
Görsel 193. Tescilli Ev 4, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	293
Görsel 194. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	293
Görsel 195. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	294
Görsel 196. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	294
Görsel 197. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Oda Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	295

Görsel 198. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Oda Görünüşü ve Geleneksel Dolap Örneği (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	295
Görsel 199. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Oda Görünüşü ve Geleneksel Dolap Örneği (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	296
Görsel 200. Tescilli Ev 4, İkinci Kata Geçiş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	296
Görsel 201. Tescilli Ev 4, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	297
Görsel 202. Tescilli Ev 4, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	297
Görsel 203. Tescilli Ev 4, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	298
Görsel 204. Tescilli Ev 4, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	298
Görsel 205. Tescilli Ev 4, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	299
Görsel 206. Tescilli Ev 4,, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	299
Görsel 207. Tescilli Ev 5, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	300
Görsel 208. Tescilli Ev 5, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	300
Görsel 209. Tescilli Ev 5, Bodrum Katı Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	301
Görsel 210. Tescilli Ev 5, Bodrum Katı Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	301
Görsel 211. Tescilli Ev 5, Bodrum Katı Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	302
Görsel 212. Tescilli Ev 5, Bodrum Katı Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	302
Görsel 213. Tescilli Ev 5, Bodrum Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	303
Görsel 214. Tescilli Ev 5, Bodrum Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	303
Görsel 215. Tescilli Ev 5, Bodrum Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	304
Görsel 216. Tescilli Ev 5, Bodrum Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	304
Görsel 217. Tescilli Ev 5, Birinci Kata Giriş ve Geçiş Sağlayan Kısımlardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	305
Görsel 218. Tescilli Ev 5, Birinci Kata Giriş ve Geçiş Sağlayan Kısımlardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	305
Görsel 219. Tescilli Ev 5, Birinci Kata Giriş ve Geçiş Sağlayan Kısımlardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	306
Görsel 220. Tescilli Ev 5, Birinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	306

Görsel 221. Tescilli Ev 5, Birinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	307
Görsel 222. Tescilli Ev 5, Birinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	307
Görsel 223. Tescilli Ev 5, Birinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	308
Görsel 224. Tescilli Ev 5, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	308
Görsel 225. Tescilli Ev 5, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	309
Görsel 226. Tescilli Ev 5, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	309
Görsel 227. Tescilli Ev 5, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	310
Görsel 228. Tescilli Ev 5, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	310
Görsel 229. Tescilli Ev 6, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	311
Görsel 230. Tescilli Ev 6, Güney Cephe Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	311
Görsel 231. Tescilli Ev 6, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	312
Görsel 232. Tescilli Ev 6, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	312
Görsel 233. Tescilli Ev 6, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	313
Görsel 234. Tescilli Ev 6, Bodrum Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	313
Görsel 235. Tescilli Ev 6, Bodrum Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	314
Görsel 236. Tescilli Ev 6, Bodrum Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	314
Görsel 237. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	315
Görsel 238. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	315
Görsel 239. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	316
Görsel 240. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	316
Görsel 241. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	317
Görsel 242. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	317
Görsel 243. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	318
Görsel 244. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Merdiven (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	318
Görsel 245. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Tuvalet Kapısı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	319

Görsel 296. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	344
Görsel 297. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	345
Görsel 298. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	345
Görsel 299. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	346
Görsel 300. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	346
Görsel 301. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	347
Görsel 302. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	347
Görsel 303. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	348
Görsel 304. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	348
Görsel 305. Tescilli Ev 8, İkinci Kat ve Tuvalete Açılan Kapı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	349
Görsel 306. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Tuvalet Kapısı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	349
Görsel 307. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Oda Görünüşleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	350
Görsel 308. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Oda Görünüşleri(Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	350
Görsel 309. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Oda Görünüşleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	351
Görsel 310. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Oda Görünüşleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	351
Görsel 311. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Oda Görünüşleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	352
Görsel 312. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	352
Görsel 313. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	353
Görsel 314. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	353
Görsel 315. Tescilli Ev 9, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	354
Görsel 316. Tescilli Ev 7, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	354
Görsel 317. Tescilli Ev 9, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	355
Görsel 318. Tescilli Ev 9, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	355
Görsel 319. Tescilli Ev 9, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	356
Görsel 320. Tescilli Ev 9, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	356

Görsel 321. Tescilli Ev 9, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	357
BGörsel 322. Tescilli Ev 9, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	357
Görsel 323. Tescilli Ev 9, Sofanın Doğusundaki Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	358
Görsel 324. Tescilli Ev 9, Sofanın Doğusundaki Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	358
Görsel 325. Tescilli Ev 9, Sofanın Doğusundaki Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	359
Görsel 326. Tescilli Ev 9, İkinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	359
Görsel 327. Tescilli Ev 9, İkinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	360
Görsel 328. Tescilli Ev 9, İkinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	360
Görsel 329. Tescilli Ev 9, İkinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	361
Görsel 330. Tescilli Ev 9, İkinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	361
Görsel 331. Tescilli Ev 9, İkinci Kat Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	362
Görsel 332. Tescilli Ev 9, İkinci Kat Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	362
Görsel 333. Tescilli Ev 9, İkinci Kat Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	363
Görsel 334. Tescilli Ev 9, İkinci Kat Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	363
Görsel 335. Tescilli Ev 10, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	364
Görsel 336. Tescilli Ev 10, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	364
Görsel 337. Tescilli Ev 10, Bodrum Katı Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	365
Görsel 338. Tescilli Ev 10, Bodrum Katı Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	365
Görsel 339. Tescilli Ev 10, Sofa ve Ara Kat Kapısının Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	366
Görsel 340. Tescilli Ev 10, Sofanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	366
Görsel 341. Tescilli Ev 10, Sofa ve Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	367
Görsel 342. Tescilli Ev 10, Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	367
Görsel 343. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Genel Görünüş ve Ara kat Kapısının Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	368
Görsel 344. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Genel Görünüş ve Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	368

Görsel 345. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Genel Görünüş ve Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	369
Görsel 346. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Genel Görünüş ve Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	369
Görsel 347. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	370
Görsel 348. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	370
Görsel 349. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	371
Görsel 350. Tescilli Ev 11, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	371
Görsel 351. Tescilli Ev 11, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	372
Görsel 352. Tescilli Ev 11, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	372
Görsel 353. Tescilli Ev 11, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	373
Görsel 354. Tescilli Ev 11, Yapının Zemin Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	373
Görsel 355. Tescilli Ev 11, Yapının Zemin Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	374
Görsel 356. Tescilli Ev 11, Zemin Katın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	374
Görsel 357. Tescilli Ev 11, Zemin Katın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	375
Görsel 358. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	375
Görsel 359. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	376
Görsel 360. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	376
Görsel 361. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	377
Görsel 362. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	377
Görsel 363. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	378
Görsel 364. Tescilli Ev 11, İkinci Kat ve Tuvalet Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	378
Görsel 365. Tescilli Ev 11, İkinci Kat ve Tuvalet Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	379
Görsel 366. Tescilli Ev 11, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	379
Görsel 367. Tescilli Ev 11, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	380
Görsel 368. Tescilli Ev 11, İkinci Katın Odasından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	380
Görsel 369. Tescilli Ev 11, İkinci Katın Odasından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	381

Görsel 370. Tescilli Ev 11, İkinci Katın Odasından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	381
Görsel 371. Tescilli Ev 11, İkinci Katın Odasından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	382
Görsel 372. Tescilli Ev 12, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	382
Görsel 373. Tescilli Ev 12, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	383
Görsel 374. Tescilli Ev 12, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	383
Görsel 375. Tescilli Ev 12, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	384
Görsel 376. Tescilli Ev 12, Bodrum Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	384
Görsel 377. Tescilli Ev 12, Bodrum Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	385
Görsel 378. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	385
Görsel 379. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	386
Görsel 380. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	386
Görsel 381. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	387
Görsel 382. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	387
Görsel 383. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	388
Görsel 384. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	388
Görsel 385. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	389
Görsel 386. Tescilli Ev 12, Zemin Kat İç Sofanın Açıldığı Odalar (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	389
Görsel 387. Tescilli Ev 12, Zemin Kat İç Sofanın Açıldığı Odalar (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	390
Görsel 388. Tescilli Ev 12, Birinci Kat İç Sofanın Açıldığı Odalar (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	390
Görsel 389. Tescilli Ev 12, Birinci Kat İç Sofanın Açıldığı Odalar (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	391
Görsel 390. Tescilli Ev 12, Birinci Kat İç Sofanın Açıldığı Odalar (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	391
Görsel 391. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	392
Görsel 392. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	392
Görsel 393. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	393
Görsel 394. Tescilli Ev 12, Birinci Kattaki Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	393

Görsel 395. Tescilli Ev 12, Birinci Kattaki Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	394
Görsel 396. Tescilli Ev 12, Birinci Kattaki Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	394
Görsel 397. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	395
Görsel 398. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	395
Görsel 399. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	396
Görsel 400. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	396
Görsel 401. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Tuvalet Kapısı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	397
Görsel 402. Tescilli Ev 13, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	397
Görsel 403. Tescilli Ev 13, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	398
Görsel 404. Tescilli Ev 13, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	398
Görsel 405. Tescilli Ev 13, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	399
Görsel 406. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	399
Görsel 407. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	400
Görsel 408. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	400
Görsel 409. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	401
Görsel 410. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	401
Görsel 411. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	402
Görsel 412. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	402
Görsel 413. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Farklı Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	403
Görsel 414. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Farklı Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	403
Görsel 415. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Girişten Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	404
Görsel 416. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Girişten Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	404
Görsel 417. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	405
Görsel 418. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	405
Görsel 419. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	406

Görsel 420. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	406
Görsel 421. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Mutfak ve Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	407
Görsel 422. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Mutfak ve Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	407
Görsel 423. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Mutfak ve Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	408
Görsel 424. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Mutfak ve Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	408
Görsel 425. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Mutfak ve Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	409
Görsel 426. Tescilli Ev 14, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	409
Görsel 427. Tescilli Ev 14, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	410
Görsel 428. Tescilli Ev 14, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	410
Görsel 429. Tescilli Ev 14, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	411
Görsel 430. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	411
Görsel 431. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	412
Görsel 432. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	412
Görsel 433. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	413
Görsel 434. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	413
Görsel 435. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	414
Görsel 436. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	414
Görsel 437. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	415
Görsel 438. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	415
Görsel 439. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	416
Görsel 440. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	416
Görsel 441. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	417
Görsel 442. Tescilli Ev 14, Tuvalet-Banyo Bölümüne Giriş Sağlayan Kapı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	417
Görsel 443. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Mutfak Kapısı ve Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	418
Görsel 444. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Mutfak Kapısı Ve Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	418

Görsel 445. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	419
Görsel 446. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	419
Görsel 447. Tescilli Ev 14, İkinci Kat ve İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	420
Görsel 448. Tescilli Ev 14, İkinci Kat ve İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	420
Görsel 449. Tescilli Ev 14, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	421
Görsel 450. Tescilli Ev 14, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	421
Görsel 451. Tescilli Ev 14, İkinci Oda Girişi (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	422
Görsel 452. Tescilli Ev 14, İkinci Oda Girişi, Banyo Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)	422
Görsel 453. Tirebolu Lisesi, Kazım Karabekir Ortaokulu Ve Ortaokul Yanındaki Redif Dairesini Gösteren Fotoğraf Detay (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)	423
Görsel 454. Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa Cami ve Medrese Kitabesi (Sümer, 1992, s. 188).....	423
Görsel 455. Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa Minare Kitabesi (Sümer, 1992, s. 188)	424
Görsel 456. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)	424
Görsel 457. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)	425
Görsel 458. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)	425
Görsel 459. Eski Tirebolu (http://www.eskiturkiye.net/arama/Tirebolu).....	426
Görsel 460. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)	426
Görsel 461. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)	427
Görsel 462. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)	427
Görsel 463. Eski Tirebolu (Fatsa, 2008, s. 40).	428
Görsel 464. Eski Tirebolu (Fatsa, 2008, s. 40).	428
Görsel 465. Kazım Karabekir Ortaokulu (altta) ve Tirebolu Lisesi (üstte) Genel Görünüş (Google Earth, Erişim Tarihi: 18.02. 2020).	429
Görsel 466. Kazım Karabekir Ortaokulunu Ve Yanındaki Redif Dairesini Gösteren Fotoğraf Detay (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020).....	429
Görsel 467. Osmanlı Ordu'sunun Yeni Redif Kanunamesine Göre, Tümen, Tugay, Alay ve Tabur Dairelerine Ayrılış Şeklini Göstermektedir (BOA. Fon Kodu: HRT.h.. Dosya No:- Gömlek No: 136. Tarih: 1305 Z 29).....	430
Görsel 468. Nizamiye ve Redif Tümen Merkezleri ile Redif Dairelerini Gösteren Harita (Özgen, 2016, s. 25).	430
Görsel 469. Tirebolu Lisesini Gösteren Fotoğraf Detay (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020).....	431

Görsel 470. Kepsut Askeri Depo Olarak Düşünülen Yapı (Özgen, 2013, s. 216)	431
Görsel 471. Kepsut Askeri Depo Olarak Düşünülen Yapı (Özgen, 2013, s. 216)	432
Görsel 472. Yıkılan Çarşı Caminin Kalıntıları Ve Külahı Yıkılmış Ayakta Kalan Minaresi (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)	432
Görsel 473. Trabzon Kethüdâ Zâde Mehmet Emin Ağa Çeşmesi (Karpuz, 2018, s. 123)	433
Görsel 474. Sinop Depo Örneği (Özgen, 2013, s. 94)	433
Görsel 475. Sinop Depo Örneği (Özgen, 2013, s. 94)	434
Görsel 476. Çaycuma Depo Örneği (Özgen, 2013, s. 114)	434
Görsel 477-478. Daday Depo Örneği (Özgen, 2013, s. 118)	435
Görsel 479. Uluborlu Depo Örneği (Özgen, 2013, s. 139)	435
Görsel 480. Samsun'da Solda Depo, Sağda Redif Dairesi Örneği (Özgen, 2013, s. 194)	435
Görsel 481. Gaçan Çeşmesi	436
Görsel 482. Farklı Koğuş Yapısı Örnekleri (Özgen, 2013, s. 234)	436
Görsel 483. Farklı Koğuş Yapısı Örnekleri (Özgen, 2013, s. 234)	437
Görsel 484. Farklı Koğuş Yapısı Örnekleri (Özgen, 2013, s. 234)	437
Görsel 485. Farklı Koğuş Yapısı Örnekleri (Özgen, 2013, s. 234)	438
Görsel 486. Farklı Koğuş Yapısı Örnekleri (Özgen, 2013, s. 234)	438
Görsel 487. Görecik ve Kalecik Redif Birliği Daireleri (Özgen, 2013, s. 230)	439
Görsel 488. Görecik ve Kalecik Redif Birliği Daireleri (Özgen, 2013, s. 230)	439
Görsel 489. Erzincan Redif Birlikleri içinde tek katlı redif dairesi ve yanında depo örneği (Özgen, 2013, s. 192)	440
Görsel 490. Redif Birlikleri Cephane Örnekleri (Özgen, 2013, s. 233)	440
Görsel 491. Redif Birlikleri Cephane Örnekleri (Özgen, 2013, s. 233)	441
Görsel 492. Ortaokul Yanındaki Küçük Redif Dairesi Ve Pencereleri (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)	441
Görsel 493. İstanbul'dan Kahvehane Görüntüsü (The Illustrated London News, 21 April 1877, s. 377)	442
Görsel 494. Kahvehane İç Mekan (Ünver, 1962, s. 61)	442
Görsel 495. Farklı Kahvehane Fotoğrafları (Ünver, 1962, s. 61)	443
Görsel 496. Farklı Kahvehane Fotoğrafları (Ünver, 1962, s. 61)	443

ÇİZİMLER DİZİNİ

Çizim 1. Selim Ağa Çeşmesi Kuzey (Ana) Cepheden Genel Görünüş	158
Çizim 2. Selim Ağa Çeşmesi Planı	158
Çizim 3. Selim Ağa Çeşmesi Doğu Cephe Görünüşü.....	159
Çizim 4. Selim Ağa Çeşmesinin Yanındaki Su Terazisinin Ön Yüzünden Görünüşü	159
Çizim 5. Su Terazisinin Arka Yüzünden Görünüşü.....	160
Çizim 6. Selim Ağa Çeşmesi Batı Cephesi Görünüşü	160
Çizim 7. Siyâmoğlu Çeşmesi Genel Görünüşü.....	161
Çizim 8. Siyâmoğlu Çeşmesi Plan	161
Çizim 9. Naib Zâde Çeşmesi Genel Görünüş.....	162
Çizim 10. Naib Zâde Çeşmesi Planı	162
Çizim 11. Hasan Kapudan Çeşmesi Görünüşü	163
Çizim 12. Hasan Kapudan Çeşmesi Planı.....	163
Çizim 13. Çatal Çeşme Genel Görünüş	164
Çizim 14. Çatal Çeşme Planı	164
Çizim 15. Çakıroğlu Çeşmesi Genel Görünüş	165
Çizim 16. Çakıroğlu Çeşmesi Planı	165
Çizim 17. Atlıyolu Çeşmesi Genel Görünüş.....	166
Çizim 18. Atlıyolu Çeşmesi Planı.....	166
Çizim 19. Tirebolu Hamamı, Külhan ve Müştemilat Genel Görünüşü (Projeden)	167
Çizim 20. Tirebolu Hamamı Planı (Projeden İşlenerek).....	167
Çizim 21. Külhan Bölümüne Geçişteki Ayrı Giriş Kısmı Müştemilat Detay (Projeden İşlenerek)	168
Çizim 22. Kazım Karabekir Ortaokulu Bodrum Kat Planı	168
Çizim 23. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kat Planı.....	169
Çizim 24. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kat Planı.....	169
Çizim 25. Tirebolu Lisesi Zemin Kat Planı	170
Çizim 26. Tirebolu Lisesi Birinci Kat Planı	170
Çizim 27. Tirebolu Lisesi İkinci Kat Planı	171
Çizim 28. Tirebolu Lisesi Zemin Kat Restitüsyonu	171
Çizim 29. Tirebolu Lisesi Birinci Kat Restitüsyonu.....	172
Çizim 30. Tirebolu Lisesi İkinci Kat Restitüsyonu.....	172
Çizim 31. Yeniköy Cami Planı	173
Çizim 32. Çarşı Cami Planı.....	173
Çizim 33. Tescilli Ev 1 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	174
Çizim 34. Tescilli Ev 1 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	174
Çizim 35. Tescilli Ev 2 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	175
Çizim 36. Tescilli Ev 2 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	175
Çizim 37. Tescilli Ev 2 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	176
Çizim 38. Tescilli Ev 3 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	176
Çizim 39. Tescilli Ev 3 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	177

Çizim 40. Tescilli Ev 3 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	177
Çizim 41. Tescilli Ev 4 Bodrum Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	178
Çizim 42. Tescilli Ev 4 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	178
Çizim 43. Tescilli Ev 4 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	179
Çizim 44. Tescilli Ev 4 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	179
Çizim 45. Tescilli Ev 5 Bodrum Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	180
Çizim 46. Tescilli Ev 5 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	180
Çizim 47. Tescilli Ev 5 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	181
Çizim 48. Tescilli Ev 6 Bodrum Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	181
Çizim 49. Tescilli Ev 6 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	182
Çizim 50. Tescilli Ev 6 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	182
Çizim 51. Tescilli Ev 6 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	183
Çizim 52. Tescilli Ev 7 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	183
Çizim 53. Tescilli Ev 7 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	184
Çizim 54. Tescilli Ev 7 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	184
Çizim 55. Tescilli Ev 8 Ara Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	185
Çizim 56. Tescilli Ev 8 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	185
Çizim 57. Tescilli Ev 8 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	186
Çizim 58. Tescilli Ev 8 Üçüncü Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	186
Çizim 59. Tescilli Ev 9 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	187
Çizim 60. Tescilli 9 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	187
Çizim 61. Tescilli Ev 9 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	188
Çizim 62. Tescilli Ev 10 Bodrum Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	188
Çizim 63. Tescilli Ev 10 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	189
Çizim 64. Tescilli Ev 10 Ara Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	189

Çizim 65. Tescilli Ev 10 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	190
Çizim 66. Tescilli Ev 11 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	190
Çizim 67. Tescilli Ev 11 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	191
Çizim 68. Tescilli Ev 11 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	191
Çizim 69. Tescilli Ev 12 Bodrum Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	192
Çizim 70. Tescilli Ev 12 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	192
Çizim 71. Tescilli Ev 12 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	193
Çizim 72. Tescilli Ev 13 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	193
Çizim 73. Tescilli Ev 13 Asma Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	194
Çizim 74. Tescilli Ev 13 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	194
Çizim 75. Tescilli Ev 13 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	195
Çizim 76. Tescilli Ev 14 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	195
Çizim 77. Tescilli Ev 14 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	196
Çizim 78. Tescilli Ev 14 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek).....	196
Çizim 79. Klasik Osmanlı Hamam Planı ve Bölümleri (Eyice, 1997, 402-430).	197

GİRİŞ

ÇALIŞMANIN KAPSAMI, AMACI VE ÖNEMİ

Tarihi Antik Çağ'a kadar uzanan eski bir yerleşim yeri olan Tirebolu, Osmanlı Devleti Dönemi'ne dek farklı etnik-dini grupları ve onların eserlerini üzerinde barındırmış bugünün köklü bir ilçesidir. 15. yüzyıl ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti topraklarına katılmış bir yerleşim olan Tirebolu'nun, özellikle bu dönemden sonra kent dokusu, coğrafi şartların el verdiği ölçüde kale ve limanla gelişmeye başlamış mahalleleşme yapısı da şekillenmiştir. Tirebolu mahallelerinin isim ve sınırları zamanla değişse de bugün bilinen yedi mahallesi bulunmaktadır. Cintaşı, Yeniköy, Çarşı, Hamam, İstiklal, Körliman ve Demirci isimli mahallelerinin dördü (Bekdemir, 2016, s. 20) merkezi konumda, kendi içinde büyük bir alana sahip, Gazipaşa Caddesinde yer almaktadır (İltar, 2014, s. 294). Çalışma, caddedeki Yeniköy, Çarşı, Hamam ve Cintaşı isimli dört mahalleyle sınırlandırılmış olup bu alandaki, 19. yüzyıl ortalarından 20. yüzyıl başına tarihlenen, mimari eserler üzerine özel bir değerlendirmeye dayanmaktadır. Geç döneme tarihlenen mimari eserlerden günümüze ulaşmış 7 çeşme, 1 su terazisi, 1 hamam, 2 cami, 2 askeri bina ile geleneksel konutlardan seçilen 14 ev araştırmaya dahil edilmiştir. Bahsedilen bu 27 örnek haricinde caddede, önceden konumlanmış fakat günümüze ulaşamamış diğer yapılar da, dönem kaynaklarından tespit edilerek teze eklenmiştir. Tespit edilen tüm dini, sivil, askeri, sosyal ve eğitim yapılarının buradaki uygulanış biçimleri irdelenmiş, aynı dönemde inşa edilmiş genel örneklerle, üslupsal benzerlik ya da farklılıklar üzerine karşılaştırmaya gidilmiştir. Amaç, Geç Osmanlı Dönemi'nde geniş uygulama sahasına sahip çeşitli üslupların varsa, Karadeniz taşrasında, küçük bir alanda toplanmış mimari eserlere yansımalarını değerlendirmektir. Yansımaları, mekan-toplum ilişkisi ile ekonomik ve tarihi gelişim çizgisinde çok yönlü yaklaşımla takip edebilmektir. Bu yaklaşımlar gözetilerek, süreç içerisinde yıkılan veya modern dünyanın yüksek mimarisi arasına sıkışıp yok olmaya yüz tutan tarihi yapıları, Sanat Tarihi disiplini çerçevesinde belgelemek ve alanda yapılacak yerel araştırmalara kaynak oluşturabilmektir.

Çalışma üç bölümden oluşmakta olup birinci bölümde, Tirebolu'nun genel konumuna değinilmiş ardından Antik Çağ'dan başlayıp Osmanlı Devleti hakimiyetine girmeden önceki tüm süreci kronolojik dizi takip edilerek

değerlendirilmiştir. Osmanlı Devleti'ne geçtiği 15. yüzyılın ikinci yarısından, 20. yüzyılın ilk çeyreğindeki döneme dek gelişim ve dönüşümü incelenmiştir. Kentin idari ve ekonomik yapısı, nüfusu ile tarihi olaylar içerisindeki yeri, dönem kaynakları esas alınarak farklı görüşler de değerlendirilerek verilmiştir. Bani-yapı ilişkisi bağlamında, döneminde öne çıkan bireyler ve topluluklara da (ayanlar gibi) ayrıntılı değinilmiştir. Tirebolu'nun tek kentleşen yeri caddenin de içinde yer aldığı merkez kabul edildiğinden (Bekdemir, 2016, s. 20) tez, bu cadde özelinde yürütülen bir çalışma olduğundan, Tirebolu'nun Osmanlı dönemindeki yüzyıllarda, kentleşme ve mahalleleşme olgusu üzerinde de durulmuştur. Yüzyıllar içerisinde, bu olgulardaki değişimler takip edilmeye çalışılmış idari ve mahalli dinamikler sorgulanmıştır. Caddenin, bugün sahip olduğu sınırlar dikkate alınmış üzerinde bulunan mahalleler değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde, bahsi geçen dört mahallede konumlanmış yapılar, gruplar halinde kataloglanmıştır. Askeri, dini yapı ile konut ve su yapısı grupları, mevcut bilgiler ışığında kronolojik şekilde sıralanmıştır. Bu farklı yapı gruplarının, yeri, tarihi, kitabe ve bani bilgileri verilmiştir. Kitabelerde, ismi geçen baniler hakkında araştırma yapılarak bu kişilerin döneminde kimler olduğu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Yapıların, mimari, plan ve süsleme özellikleri değerlendirilmiş ayrıca bu başlıklar altında malzeme ve teknikleri de açıklanmıştır. Yapılardan, 7 çeşme, 1, su terazisi, 2 cami ve 2 askeri yapının çizim (rölöve) ile fotoğrafları bu tez kapsamında detaylı olarak hazırlanmıştır. Muhdes kısımlarının fazla olmasından kaynaklı karışık bir görünüme bürünen 1 askeri yapının bundan sonraki çalışmalarda araştırmacılara kaynak olabilmesi adına restitüsyon çizimi de yapılmıştır. Hamamın ise restorasyon projesinden planı işlenerek verilmiştir. Camiler içerisinde, yapılarla çağdaş şamdan ve avize gibi küçük sanatsal örnekler de, ilk kez bu tezde belgelenerek tanıtılmıştır. Cadde üzerinde, tescilli olanlar dahil daha birçok tarihi konutun niceliksel fazlalığı, çalışmada sınırlama yapma gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Mahremiyet kavramının etkin olduğu bir toplumda, mahrem alanlar içerisine giren bu konutların çoğunun, bugün hala kullanılması da evlerdeki araştırmayı kısıtlı tutmuştur. Dolayısıyla geleneksel konut örneklerinin fazlaca yer aldığı caddede benzer özelliklere sahip tescilli 14 ev, Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğüne yaptırılan sokak sağlıklaştırma projesi kapsamındaki evlerden seçilmiştir. Evlere ait fotoğraflar, bahsedilen nedenlerden

ötürü hali hazırda projeden faydalanılarak kullanılmış, çizimler ise projeden alınıp sanat tarihine uygun olarak işlenerek verilmiştir. Yapıların çeşitli özellikleri de tanımlanıp sınıflandırılarak tablo haline getirilmiştir. Bugüne hiçbir örneği kalmayan katalogda yer alan yapı grupları ile eğitim yapıları ise kitabe ve dönem kaynaklarından tespit edilmiş günümüze ulaşmayan mimari yapılar başlığı altında ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, değerlendirme ve karşılaştırma başlığı altında, öncelikle kent dokusuna, ardından yapı gruplarının kendi içerisinde, tarihsel süreci, bani-yapı ilişkisi, mimar-usta bilgileri, plan ve mimari özellikleri, süsleme özellikleri ile malzeme-teknik bilgilerine değinilmiştir. Plan ve mimari özellikler başlığı altında yapıların konumu ve yapı unsurları değerlendirilmeye alınmıştır. Bu başlıklarda, yapılarla çağdaş dönemde inşa edilmiş taşra ve başkentteki genel örneklerle karşılaştırmaya gidilmiştir. Özellikle yapıların tarihsel değerlendirmesi kısmında askeri yapılar gibi kimi yapılar üzerinde, özel arşiv çalışmaları gerçekleştirilip yeni bilgiler gün yüzüne çıkarılmış bunlar da tez kapsamında ilk kez sunulmuştur.

Sonuç olarak Karadeniz taşrasındaki mimari uygulamalar, belirli ölçütlerle, Sanat Tarihi disiplini ile monografik olarak değerlendirilmiştir. Erişilen sonuçlar ile tarihi bir yer olan Tirebolu için bundan sonra uygulanacak bir nevi eylemler planı bu tez kapsamında sunulmuştur.

Tez belirlenen alandaki yapıları, arşiv belgeleriyle ve çizimlerle destekleyen detaylı bilgi veren tek çalışması olması bakımından önemlidir.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Mimari eserleri incelemeye dayalı tez konusu kapsamında, ilk aşamada yapıları yerinde tespit için keşif gezisi düzenlenmiş ardından arazi çalışmasına gidilmiştir. Arazi çalışmasında tespit edilmiş kimi yapılara, özel izinlerle girilip tezde kullanılmak üzere yapıların detaylı fotoğrafları çekilmiş ve çizimleri için ölçü alımları gerçekleştirilmiştir. Kimi yapıların ise mevcut projelerden fotoğraf ve çizimlerine erişilmiştir.

İkinci aşamada farklı kütüphanelerde literatür taraması gerçekleştirilmiştir. İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Milli Kütüphane, İstanbul Atatürk Kitaplığı, Türk Tarih Kurumu, İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanelerindeki literatür çalışması sonucu süreli ve süresiz yayınlara ulaşılmıştır. Yapılar hakkında

daha detaylı bilgilere erişebilmek için Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne gidilmiştir. Kayıtları bulunan yapıların belgeleri alınmış fakat bunların yetersiz ve yapıların mevcut halleri üzerine hazırlanmış oldukları görülmüştür. Özellikle askeri yapılar için Harbiye Askeri Müzesine gidilmiş ve Milli Savunma Bakanlığında bilgi alınmaya çalışılmıştır. Fakat doğrudan tez konusu kapsamındaki askeri yapılar hakkında bilgilere erişilememiştir. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivindeki araştırma sonucu konuyla ilgili birçok arşiv belgesine ve birkaç haritaya ulaşılmıştır. Bu belgeler, bahsi geçen askeri yapılarla ilgili birçok noktayı aydınlatmaya yardımcı olmuştur. Arşiv kaynakları gibi birincil kaynaklar dışında Tirebolu'yu görmüş ve burası hakkında yazılar kaleme almış birçok seyyaha ait seyahatnamelerden de faydalanılmıştır. Genellikle nüfus, kent dokusu ve mevcut yapılar ve benzeri hakkında bilgi veren seyahatnameler, tarihi sıralamayla değerlendirilmiştir. Özellikle 18. yüzyıl başında Tirebolu'ya ait ilk ve tek gravürü çizen J. Pitton de Tournefort tasviri de yorumlanmıştır. Online kaynaklardan ise Tirebolu'nun farklı açılardan kadrja girdiği, tarihi bilinmeyen eski fotoğraflar alınarak değerlendirilmiştir.

Yapılar hakkında bilimsel zemine dayalı, mimari ve sanatsal ölçütte değerlendirme yapılan kaynak çok azdır. Fakat yine de kimi yayınlarda yapıların, yalnızca isimleri belirtilmiş veya tek yapı çeşidi üzerine eğilerek bilgi verilmiştir. Farklı amaç ve disiplinde çalışan Faruk Sümer, Tirebolu tarihi hakkındaki "*Tirebolu Tarihi*" isimli kitabında, çeşme, hamam ve mezartaşı gibi yapıların bazılarının fotoğraflarını paylaşmıştır. Günümüze ulaşmış ya da ulaşmamış çoğu yapının kitabelerini çevirmiştir. Tirebolu'nun yüzyıllar içerisindeki gelişimi hakkında en çok yukarıda bahsedilen Sümer'in "*Tirebolu Tarihi*" kitabından ve Ayhan Yüksel'e ait kaynaklardan yararlanılmıştır. Tirebolu'nun konumu, tarihi, sosyolojisi, ekonomik ve genel gelişmelerini araştırdığı birçok yayına sahip Yüksel, "*Tirebolu: Bir Sahil Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1788-1858)*" gibi kimi kaynaklarda caddedeki yapıların isimlerini de vermiştir. Özellikle günümüze ulaşmayan yapıları tespit için kimi kaynakları çok faydalı olmuştur. Yine "*Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Dönem'inde Tirebolulu Memurlar (1879-1909)*", "*Tirebolu Kazası Nikah Kayıtları (1861-1906)*" ve "*Geçmişten Günümüze Tirebolulu Denizciler*" gibi kimi yayınlarından bani araştırması yapabilmek adına

yararlanılmıştır. Gazanfer İltar ise “Giresun Evleri” isimli kitabında Tirebolu’da bulunan evlerin özellikleriyle ilgili sınıflandırmaya gitmiş yapı ögeleri hakkında bilgi vermiştir. İltar, “*Giresun İl Kültür Envanteri*” isimli bir diğer kitabında cadde üzerindeki yapılarla ilgili katalog oluşturmuş kimi yapıların çizimlerini vermiştir. Yapıların varlığını takip ve tespit açısından faydalı olan bu kitapta, bazı yapılar hakkındaki bilgiler referanssızdır. Mehmet Fatsa da “*Giresun Yöresinde Osmanlı Vakıfları ve Vakıf Eserler (Dini-İlmi Hayat ve Sosyal Kurumlar)*” isimli kitabında bazı vakıf belgelerini yayımlamıştır. Bu belgeler de yapılar hakkında bilgi almak açısından önemli yer tutmuştur. Bahsedilen tüm bu yayınlar dışında, Şakir Şevket ve J. P. Fallmerayer ait tarihi birincil kaynaklar ile çalışma kapsamına giren birçok tarihçinin yayınları da kullanılmıştır. Spesifik araştırma gerektiren konular için de alanında derinlemesine çalışılarak ortaya çıkarılmış başka yayınlardan da faydalanılmıştır. Örneğin Askeri yapılar için Mithat Özgen’in “*Sultan II. Abdülhamit Han Devri Osmanlı Redif Binaları*” kitabından fazlaca yararlanılmıştır. Neticede belirli kaynaklar başta olmak üzere kaynakça kısmında gösterilen birçok süreli ve süresiz yayından da tez kapsamında faydalanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TİREBOLU'NUN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHİ GELİŞİMİ

1.1. TİREBOLU'NUN COĞRAFİ KONUMU

Günümüzde Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Giresun iline bağlı Tirebolu ilçesi (Görsel 1), konumu itibariyle Görele ve Espiye ilçeleri arasındadır. Doğu Karadeniz bölgesinde geçmişten beri önemli liman noktası olan Trabzon'a geçiş güzergahı üzerinde yer almaktadır. Toplam yüz ölçümü 210 km² olan Tirebolu'da, hakim bitki örtüsü içerisinde ise yaprak döken ormanlar ile iğne yapraklılar bulunmakta, kalan alanlar tarla tarımı veya fındık üretimi için kullanılmaktadır. Kışın ılık, yazın az sıcaklığa sahip Tirebolu, tüm yıl düzenli yağışlar almakta olup iklimi nemli-ılıman tiptedir. İlçe, yer altı ve yer üstü su kaynakları bakımından zengindir ve farklı boyutlarda akarsulara sahiptir. Bunlar içerisinde en önemlileri Harşit Çayı ve Gelevera Deresidir. Arazi yapısı itibariyle engebeli ve yüksek alanlara sahip Tirebolu, doğusundaki Harşit Çayı, batısındaki Gelevera Deresi arasındaki vadi ve bu vadinin etrafındaki dağlarla sınırlıdır. Küçük liman kenti Tirebolu, Harşit Çayının batı kısmındaki koy ile koy etrafındaki üç burun ve güneyindeki sırtlar üzerine kurulmuştur (Bekdemir, 2016, s. 13, 15-17, 18). Kent gelişimi, kıyı kesimi boyunca başlamış, coğrafi şartların el verdiği ölçüde geriye yani yüksek yerlere doğru yayılım göstermiştir. Harşit vadisi de zamanla Tirebolu'nun iç kesimlerle bağlantı kurmasına ve kent yerleşiminin gelişmesine katkı sağlamıştır (Bekdemir, 2016, s.15).

1.2. TİREBOLU'NUN TARİHİ GELİŞİMİ

1.2.1. Antik Çağ'dan Osmanlı Dönemi'ne Kadar Tirebolu Tarihi

Doğu Karadeniz'deki diğer yerler gibi günümüzde, nüfus, ekonomi gibi faktörlerin etkisiyle yoğun iskanın yaşandığı Tirebolu, Antik Çağ'da, kıyılarında yoğun yerleşimin olmadığı kale ve limandan gelişmiş, sahil kentlerinden birisiydi (Emecen, 2005, s.17). Antik Çağ'da, Tirebolu'nun Helen dilindeki ismi "Tripolis" idi. İsim, ilk kez Pliny'nin, M.S. 1. yüzyılda yazdığı eserinde kullanılmıştır (Sümer, 1992, s.19, Pliny, 1855, s. 9). Öncesinde M.Ö. 400 yılında Karadenize gelen Ksenophon'un yazmış olduğu "Onbinlerin Dönüşü" adlı eserde kent ismi doğrudan geçmemektedir (Yüksel, 2016, s. 28). Roma Dönemi'nde yaşayan Strabon ise Tirebolu'dan "Ischopolis" şeklinde bahsetmektedir (Strabon, 2000, s. 28).

“Tripolis” ismi etimolojik açıdan üç kentler birliği ya da üçlü kent anlamına gelmektedir (Umar, 1993, s. 800). Bahsi geçen üç kent İskhopolis-Tirebolu, Argyria-Halkaovalı ve Philokaleia-Görelle olarak anılan¹ kentlerdir (Öztürk, 2016, s. 543, Bekdemir, 2016, s.19). Etimolojik sorgulama bağlamında, Tirebolu’nun ismini, üç kalenin ayırdığı kentlerden mi yoksa üç burunun gerisinde kurulan kentlerden mi aldığına dair bir tartışma ortaya çıkmıştır². Sümer’e göre kente, üç çıkıntı-burunların üzeri ya da gerisinde kurulmuş olmasından dolayı “Tripolis” ismi verilmiştir ki, en fazla kabul gören fikir de budur (1992, s.3). Bryer ve Winfield da üç çıkıntıdan dolayı bu ismin verildiğini tahmin etmektedir (Bryer ve Winfield, 1985, s. 9). Ayrıca üç kale hakkında da bir fikir birliği yoktur. Kaleler, bazen St. Jean (Tirebolu Merkez), Petroma (Bedreme-Bedroma), Anduz (Andoz), (Bekdemir, 2016, s.19) bazen de St. Jean, Bedroma-Bedreme ve Kurucakale isimleriyle anılmaktadır (Bıjškyan, 1969, s.38-39). Kentin isminin kaleden geldiğini ileri süren tarihçi yazar Şakir Şevket de, bahsettiği kalelerin sadece birisinin yani Bedroma-Bedreme kalesinin ismine değinmiştir (Şevket, 2001, s. 89-90). İnşa edilen savunma yapıları içerisindeki bu kaleler, genelde çok geniş bir alana yayılmamış küçük boyutlu yapılardır. Kalelerin konumu ve yapılışı ise kolonilerin³ buldukları yerlerde kalıcı olmadıklarının göstergesi olarak kabul edilmektedir (Özmenli, 2013, s. 2). Mevcut bilgilere bakıldığında kalelerin, kente ismini verdiği net değilse de Tirebolu’nun kale-liman kentinin bir parçası olarak gelişmesinde önemli rol oynadıkları kesindir.

Tirebolu’nun yerleşim alanı olarak ne zaman ve kimler tarafından kurulduğuna dair de farklı tezler bulunmaktadır. Tezlerden ilki, eski kaynaklarda “Tripolis” şeklinde geçen Tirebolu’nun, Miletli (İyonlu) göçmenlerce M.Ö. 7. yüzyılda kurulduğudur (Darkot, 1979, s.381, Sümer, 1992, s. 2). Miletliler o zamanlar Tirebolu gibi birçok yerde ticari kaygıyla koloniler oluşturmuşlardır. Koloni yerlerinde, ticari güvenliğin sağlanması için genelde sarp arazi alanları tercih edilmiş, mevcut alanların etrafı surlarla çevrilmiştir. Tirebolu’nun sarp arazi yapısına sahip olması ve çevresinde savunma yapılarının bulunması, buranın da Miletlilerce diğer koloni yerleşkeleri gibi ticari amaçla kurulduğunun ispatı olarak

¹ Sırayla ilki, Strabon’un döneminde yıkık eski bir yerdir ve Tripolis’in merkezi olduğuna dair bilgi yoktur. İkincisi Tripolis’in doğusundaki gümüş madeninin olduğu yer. Üçüncüsü Gümüş madeninin belli uzaklıkta doğusundaki yerleşim yeri (Öztürk, 2016, s. 543).

² Tıpkı Tirebolu’ya ilk yerleşenlerin kimler olduğuyla alakalı olan tartışma gibi.

³ Bu koloniler Miletlilerdir (Sümer, 1992, s.2).

kabul görmektedir (Özmenli, 2013, s. 1). Tezlerden ikincisi, Tirebolu'nun ilk Miletliler Dönemi'nde kurulmadığı, Miletlilerden evvel burada zaten başka halkların yaşadığına dairdir. Eskiden Doğu Karadeniz'de, Tibarenler, Halibler, Kohlar, Haldiler, Mosinekler, Makronlar ve Driller isimindeki yerli halklar dağlık kesimlerde yaşamaktadır (Acun, 1999, s. 21-22). M.Ö. 675-654 yılları arasında Kimmerler ve İskitler Doğu Karadeniz'e gelmiş, M.Ö. 625 yılında ise Medler buralara saldırı düzenlemiştir. Saldırının ardından Kimmer ve İskitlerin buradaki hakimiyeti kısa sürmüştür fakat onlar yerli halka karışmışlardır. Bir yandan Medler diğer yandan yerli halk yaşamını sürdürüyorken, M.Ö. 620 yılında Med hakimiyeti azaldıktan sonra yerleşik olan Medler de yerli halka karışmıştır. Milet kolonileri ise tüm bu topluluklardan sonra gelmiş ve genellikle kıyı taraflara yerleşmişlerdir (Acun, 1999, s. 21-22). Neticede Doğu Karadeniz'de ismi geçen halklar Tirebolu'da da bulunmuş olmalıdırlar. Yani kentte Miletlilerden önce yaşayan topluluklar mevcuttur (Tellioglu, 2016, s. 40). İkinci teze binaen Tirebolu'nun, Miletlilerden önce Driller'in devamı olan Kimmerler'in merkezi olduğu da bazı araştırmacılarca ileri sürülmektedir. Bu bakımdan Kimmerler'in ismi ise Driller boyundan gelmiştir (Fatsa, 2005, s.68, Tellioglu, 2016, s.40). Osmanlı'ya ait tahrir defterlerinde "Diribolu" (Sümer, 1992, s.62) şeklinde geçen kalenin bu tezi doğruladığı kabul edilmektedir (Fatsa, 2005, s.68). Sonuç olarak iki farklı tez değerlendirildiğinde yerli halkların Tirebolu'da tam olarak yaşayıp yaşamadığına dair kesin bilgi kaynaklarda geçmemektedir. Fakat Miletlilerin, kentte koloni kurduğu her iki tezde de net ifadeyle belirtilmektedir.

Milet hakimiyetinin ardından Tirebolu'da, İskender, Pontus Krallığı, Roma, Bizans ve Trabzon Rum İmparatorluğu varlıklarını sürdürmüşlerdir (Yüksel, 2003, s. 16). Yalnız kaynaklarda kentin, Trabzon Rum İmparatorluğu hariç diğer dönemlerdeki durumu hakkında detaylar bulunmamaktadır. Tirebolu'nun Trabzon Rum İmparatorluğu'na nasıl geçtiğiyle alakalı bilgilere göre ise Bizans Devleti'nde Latin İstilasası sonucu İstanbul'dan kaçan Andronikos'un, Aleksios ve David isimindeki torunları Gürcü Kraliçesi Tamar'ın desteğiyle Trabzon'u almışlardır. Ardından Tirebolu'nun da içinde bulunduğu birçok sahil yerini ele geçirmişlerdir (Sümer, 1992, s. 25, Fallmerayer, 2011, s. 46-47).

13. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde Çepniler, Harşit vadisinden Tirebolu'ya oradan da Ordu-Melet kısmına kadar yayılmışlar uzun süre buralarda

kalmışlardır (Fatsa, 2005, s.64, Albayrak, 2010, s. 118). 14. yüzyılda Çepnilerin Kürtün ve çevresinde varlıklarını korudukları (Sümer, 1992, s. 41) bu civarlarda 15. yüzyılın ortalarında yerleşik hayata geçtikleri bilinmektedir (Albayrak, 2010, s. 119-120). 14. yüzyılın sonlarına gelindiğinde 1397 yılında, Hacıemiroğulları Beyliği'nden Süleyman Bey, Giresun'u fethetmiştir (Sümer, 1992, s. 42, Fatsa, 2005, s.62). 1403 yılında Karadeniz'in farklı yerlerini ziyaret eden İspanyol seyyah Ruy Gonzales de Clavijo, Samsun yakınlarından Tirebolu'ya kadarki yerlerin "Arzamir" isimli bir Beye ait olduğunu aktarmaktadır (Clavijo, 2007, s. 61, Demir, 2007, s. 78, 80.). Clavijo'nun "Arzamir" şeklinde bahsettiği kişi Hacı Emir Bey'dir. Bu bakımdan Clavijo'nun aktardıkları Hacıemiroğulları'nın burada hüküm sürdüklerini destekler niteliktedir (Sümer, 1992, s. 42-43). Fakat Hacıemiroğulları Beyliği'nin, Tirebolu Kalesinin de içinde yer aldığı bazı kaleleri, elinde bulunduran Trabzon Rum Devletine bağlı olduğu, Tirebolu'nun kırsal kesiminin Çepnilerce yönetildiği bilinmektedir (Fatsa, 2005, s.73). Sonuç olarak 13. yüzyıl son çeyreğinden 15. yüzyıl başına dek ki Tirebolu'nun genel tablosu, Trabzon Rum İmparatorluğu, Çepniler, Hacıemiroğulları Beyliği üçgeninde varlığını sürdürmektedir. Clavijo, Trabzon Rum İmparatorluğu'na bağlı ilk yerin Tirebolu olduğunu eklemekte ayrıca kent durumu hakkındaki gözlemlerinde, buranın büyük bir yer olduğunu ve konutların denize yakın konumlandırıldığını da aktarmaktadır (Clavijo, 2007, s.61). Antik Çağ'dan bu sürece kadar genel tarihi hatlarıyla Tirebolu'dan bahsedilmiştir. Nitekim Antik çağ'dan bu süreçlere kadar Tirebolu'nun bulunduğu nokta ile kendisine ekonomik dayanak oluşturan kaynakları da değerlendirmek gerekir. Kentin, Karadeniz'de kıyı kesimindeki kentleri genellikle iç kesimlere bağlayan önemli yolları da mevcuttur. Ayrıca Tirebolu-Torul (Harşit Vadisi) güzergahlı bir yol, Giresun'u, Doğu Anadolu'ya ve İran'a bağlamakta olup kenti önemli bir bağlantı noktası haline getirmektedir (Özmenli, 2013, s. 13-14). Yolların sahilde biten kısmında ise kaleler yer almaktadır⁴. Ekonomik getirisi değerlendirildiğinde de Tirebolu'da önemli maden yataklarının olduğu bazı kaynaklarda geçmektedir. Örneğin, Roma Dönemi'nde yaşamış Arrianus, M.S. 131 yılından önce yazdığı düşünülen "Karadeniz Seyahati" isimli eserinde Tirebolu'nun güneyinde bakır maden yataklarının doğusunda ise gümüş madenlerinin mevcut olduğunu aktarmaktadır (Arrianus, 2005, s. 129).

⁴ Özmenli'nin bu ifadesi, yukarıda Tirebolu sınırları içindeki kaleler değerlendirildiğinde doğrulanmaktadır.

Kentteki bu madenlerin, Gümüşhane’de varolan gümüş yataklarından da önce işletildiği ileri sürülmektedir (Yüksel, 2003, s. 16). Bahsi geçen madenlerin işletilmesi uzun süre devam etmiş 19. yüzyıl başlarına dek varlıkları sürmüştür (Bryer ve Winfield, 1985, s. 9).

1.2.2. Osmanlı Devleti Dönemi’nde Tirebolu Tarihi

1.2.2.1. 15. Yüzyıl İkinci Yarısından 19. Yüzyıla Kadar Tirebolu Tarihi

Tirebolu’nun, Osmanlı Devleti’ne geçmesiyle ilgili hâkim görüş, Fatih Sultan Mehmed zamanında Trabzon’un fethedilmesinin ardından dönüş yolunda, Tirebolu’nun da içinde bulunduğu birçok yerin ele geçirildiğidir (Sümer, 1992, s. 45). Fetih öncesi, 1461 yılında Tirebolu Kalesi’nin de yer aldığı bazı kaleler, Trabzon Rum Devletine bağlı Beyler, Tirebolu’nun kırsal kesimi ise Çepniler tarafından yönetiliyordu (Fatsa, 2005, s.73). Sümer’e göre Tirebolu, Hacıemiroğulları Beyliği’ndeysen, Trabzon Rum İmparatorluğu tarafından alınmıştır. Osmanlı Devleti’nin Trabzon’u fethiyle de Osmanlı’ya doğal olarak katılmıştır (1992, s. 45). Osmanlı Devleti’nin fetih hareketleri sırasında, Tirebolu’nun kırsal kesiminde Çepniler yaşasa da kalenin, Trabzon Rum İmparatorluğu’na bağlı olduğu görüşü yaygındır (Fatsa, 2005, s.188). Fetih sonrası Tirebolu’nun kıyıları Osmanlılar, kırsalı ise Çepniler ile varlığını devam ettirmiştir (Yüksel, 2003, s. 17). Çünkü Çepni Beyleri, Trabzon’un fethi esnasında, Osmanlı’ya destek sağlamış bundan ötürü Çepni halkına zeamet ile tımar dirlikleri verilmiş ve halk eski düzenini sürdürmüştür (Sümer, 1992, s. 48, Emecen, 2001, s. 198). Özetle, 1461 yılında Fatih, Trabzon’u David Komnen zamanında almış ardından Görele, Tirebolu ile Giresun’u da katarak Canik ve Tokat’a ilerlemiştir (Sümer, 1992, s. 46-47). Osmanlı Devleti’ne geçen Tirebolu’nun, bu dönemden itibaren konumu, idari-toplumsal düzeni, ekonomik ve stratejik alt yapısındaki gelişmeler ise tez kapsamında yüzyıllara göre takip edilmeye çalışılmıştır.

15. yüzyıl ikinci yarısında 1461 yılında, Osmanlı Devleti’ne geçen Trabzon sancak yapılmış, kendisine nahiye ve kazalar bağlanmıştır (Sümer, 1992 s, 46-47). II. Bayezid dönemindeki 1486 tarihli kayda göre, Trabzon Sancağı’na bağlı Kürtün Kazası’nda Tirebolu Kalesi de yer almaktadır (Bostan, 2002, s. 27, 44). Kayıta Tirebolu’nun, “nefs-i kal’a-i Tirebolu” (Bostan, 2002, s.243) ya da “Tiriboli” ismiyle geçtiği bu defterleri inceleyen yazarlar tarafından ifade edilmiştir (Sümer, 1992, s. 99). Bu noktada Tirebolu’nun bugün Giresun’a bağlı olmasından dolayı

geçmişte de aynı yere bağlıdır algısından uzak durmak gerektiğini belirtmek şarttır. 1486 yılındaki kayıt ve sonraki kayıtlar, Tirebolu'nun yüzyıllar içerisinde ya tek başına çeşitli sancaklara kaza olduğunu ya da farklı kazalara nahiye olarak bağlandığını göstermektedir. Araştırmacılar da, Giresun'a bağlı çoğu ilçenin tarihini, Giresun ile bütün değerlendirilmesinin yanlış bir yöntem olduğuna dikkat çekmektedir. Çünkü Giresun merkezin ve bugün Tirebolu'nun da içinde bulunduğu ilçelerin, tarihi süreçleri birbirinden farklı gelişmiştir (Fatsa, 2005, s. 61). 1486 yılına ait defterdeki bilgilere devam edildiğinde defterde, yalnızca Tirebolu Kalesi yerleşim yeri şeklinde belirtilip içerisinde yaşayan halk hakkında da detaylar verilmiştir. Kalede, bu dönemde vergilerini ödeyen ve sürekli yaşayan sadece Hristiyan nüfus mevcuttur. Hristiyan nüfus haricinde kaleyi koruyan Türk muhafızlar da vardır. Fakat bunlar yerleşik halk içerisinde gösterilmemektedir (Sümer, 1992, s. 99). Önceden varlıkları bilinen Çepniler ise yukarıda bahsedildiği üzere 15. yüzyıl ikinci yarısından sonra Tirebolu kırsalında yaşamaya devam etmişlerdir (Emecen, 2001, s. 198). Özetle 15. yüzyıl için mevcut kaynaklar bakımından değerlendirme yapılırsa Tirebolu ile ilgili 1461-1486 yılları arasında ve 1486 yılından sonra herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Kısıtlı kaynak, dönem analizi yapmamız açısından, olumsuzluk yaratmaktadır. Eldeki mevcut kaynaklar üzerinden Tirebolu'nun genel yerleşimi ve ekonomisine bakıldığında, öncelikle kentin 15. yüzyıl ikinci yarısından itibaren kale dışına taşan ve limanla büyüyen bir yerleşim gelişimi gösteremediği anlaşılmaktadır. 15. yüzyıl Tirebolu ekonomisinde liman varlığı, Tirebolu'nun gelişimine zamanla katkı sunmaktadır (Darkot, 1979, s.381). Örneğin, Trabzon'da ticaret sirkülasyonunun fazla olması, Tirebolu gibi limanlardan da çeşitli ürünlerin başkent İstanbul ve Avrupa'ya aktarılmasını sağlamaktaydı. Deniz ile iç içe olan Tirebolu'nun liman hareketliliği ticaretin aktif olduğunu kanıtlamaktadır (Fatsa, 2005, s. 319, 179). Ayrıca konum olarak Trabzon ile İstanbul yolları arasındaki güzergahlardan birisidir (Bostan, 2002, s. 373, 375, Akt; Halaçoğlu, 1982, s. 71-81). Aynı yüzyılda gemi yapım tezgâhlarının faal olması da Tirebolu'nun ekonomik getirisinin yüksek olmasına ciddi katkı sağlamaktadır. 1486 yılına ait vergi gelirleri de bunu desteklemektedir (Bostan, 2002, s. 442). Tirebolu, 15. yüzyıl Osmanlı'sında ekonomik açıdan kendi içinde canlı ve sürekliliğini sağlayabilir durumdadır.

16. yüzyılın ilk çeyreğinde, Tirebolu Kalesi'nde, 1515 yılındaki kayıtlarda nefs-i kal'a-i Tirebolu'ya 265 gayrimüslimin geldiği geçmektedir. Hristiyan ve Müslümanların toplamı 1467 kişi olup Hristiyan nüfusun sayısı Müslümana göre daha fazladır (Bostan, 2002, s. 117). Giresun, Tirebolu ve Görele kıyılarındaki kalelerde yine Hristiyanlar, kalan yerlerde ise Müslümanlar çoğunluktadır. Tirebolu'da aynı tarihte 1415 gayrimüslimin yaşadığı bilinmektedir (Sümer, 1992, s. 63). 16. yüzyılda Trabzon Sancağı'na bağlı kazalarda iç iskan uygulamasına gidilmiştir. Uygulamanın yapıldığı yerler arasında Tirebolu Kalesi de bulunmaktadır (Bostan, 2002, s. 114). 1516 yılında, Yavuz Sultan Selim döneminde mevcut Hristiyan nüfusun yanında, vergilerini ödeyen Türk nüfusun varlığı ilk kez görülmektedir. Bahsi geçen Türk nüfus, kaleyi koruyan muhafızlardan ayrıdır (Sümer, 1992, s. 99). Yani Türklerin kale içerisindeki sayıları artmış, Hristiyan nüfus azalmaya başlamıştır (Sümer, 1992, s. 99). 1554'te nüfus aynı seyirde devam etmiştir (Bostan, 202, s. 246). Yukarıda da bahsedildiği gibi Trabzon, fetihten sonra sancak yapılmış, sancağa kaza ve nahiyeler bağlanmıştır. Fakat bazı araştırmacılar bu uygulamanın sürecini farklı bir tarihe dayandırarak 16. yüzyılda gerçekleştiğini ifade etmektedir (Fatsa, 2005, s. 76). Tirebolu ile Tirebolu Kalesi ise bu yüzyılda hala Kürtün Kazası sınırları içerisinde gösterilmektedir (Gökbilgin, 1962, s.328). Kayıtlarda "Kasaba-i Tirebolu" şeklinde geçen Tirebolu Kalesi içerisinde yer alan "Nefs-i Tirebolu'ya" gönderme yapıldığı düşünülmektedir (Bostan, 2002, s. 45). 1555-1556 yılında "Kale-i Tirebolu" olarak belirtilen Tirebolu, 1583 yılında hala Kürtün Kazası'na bağlıdır (Fatsa, 2005, s. 185, Bostan, 2002, s. 44, 46). Bu yılda, Hristiyan ve Müslüman nüfusun artış gösterdiği, Tirebolu'daki dokuz mahallede ise Hristiyanların yaşadığı defterlerde belirtilmiştir (Bostan, 2002, s. 246). Zaten yüzyılın ilk yarısında Hristiyanların köy yerlerinden ziyade ticaretle uğraştıkları için Tirebolu'nun merkezine yerleştiği bilinmektedir (Fatsa, 2005, s.180-181). 1583 yılına ait tüm bilgiler kale dışında yerleşimin genişlediğini ve mahalleleşmenin ortaya çıktığını ispatlamaktadır. Bu tarihten 1600'lü yıllara kadar ise Tirebolu, Trabzon Sancağı'na eklenen beş kazadan biri olmuş (Bostan, 2002, s. 46) yani nahiyelikten çıkmıştır. 16. yüzyılda Tirebolu'nun ekonomik durumuna baktığımızda liman hareketliliğinin devam ettiği görülmektedir (Fatsa, 2005, s.179). Keza 1594-1595 yıllarında Trabzon üzerinden yapılan sevkiyatlar için kullanılan iskeleler içerisinde Tirebolu da bulunmaktadır. Bu durum liman şehri

olan yerlerin de canlanmasında etkilidir (Emecen, 2005, s. 20, Akt: Halaçoğlu, 2002, s. 148).

17. yüzyıl hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır. Mevcut kaynaklarda ise yüzyılın ilk çeyreğinde, 1624 yılında Kazakların, Tirebolu'nun içinde olduğu kıyılara saldırı düzenlediği geçmektedir (Goloğlu, 2013, s. 71). Saldırı belki de Tirebolu'nun 17. yüzyıl dokusuna zarar vermiştir. Fakat kaynaklarda bu hususta da ayrıntı verilmemiştir. Tirebolu, 16. yüzyıl son çeyreğindeki idari konumunu korumuş, 17. yüzyıl ilk yarısında 1650-1652 yıllarına dek Trabzon Sancağı'nın kazası olarak kalmıştır (Bostan, 2002, s. 46) Kâtip Çelebi de, 1632 yılında yazdığı "Cihannüma'da" Tirebolu'yu, ilk kez bugün ki ismiyle ele almış detay vermeyip yalnızca burayı Trabzon Sancağı'na bağlı bir kaza olarak aktarmıştır (Sümer, 1992, s. 99, Akt: Çelebi, 1145, s. 429). Karadeniz'i ziyaret etmiş seyyah Evliya Çelebi'nin, 1641 veya 1642 yıllarına ait seyahatnamesinden de Tirebolu hakkında bilgi almak mümkündür. Trabzon'a giderken Tirebolu'yu gören Çelebi, buraya "Perpulom⁵" demiştir. Kenti "leb-i derya" şeklinde tanımlamış liman varlığından söz etmiştir. Trabzon'a bağlı bir nahiye olarak belirttiği⁶ yerin kalesine ve içinde yaşayan kişilere kısaca değinmiştir. Bayındırlık durumunun iyi olmadığını vurgulamış kale dışındaki köylerde yerleşimin varlığını aktarmıştır (Çelebi, 2005, s.96). Çelebi'nin aktardıkları doğrultusunda Tirebolu'daki yerleşimin kale dışında kümelenmesinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

18. yüzyılda dönemle alakalı en fazla bilgiye, seyyahların yazdıklarından ulaşmak mümkündür. Yüzyılın başlarında, botanik bilimci Fransız seyyah J. Pitton de Tournefort, 1701 yılında Tirebolu'dan bir köy olarak bahsetmektedir (Sümer, 1992, 101, Akt; Tournefort, 1707, s. 66-67). Seyyah, 18. yüzyılda Tirebolu'nun bilinen ilk tasvirini yapmıştır (Görsel 2). Hakim bir tepeden gözlemlediği kenti, kıyı boyunca az alanı kaplayan düzlükleri, tepeye doğru yayılan ormanlık alanı ve bu alanın arkasındaki yamaçları resmetmiştir. Burunları ve koyları detaylandırmış, kıyıda dağınık, seyrek şekilde dağılmış konutlar ile koy arasında iskele gibi kullanılan alandaki sandalları, bağlanmış şekilde göstermiştir. Denizde, kıyıdan biraz uzakta, Tirebolu Kalesi'ni ve deniz üzerinde seyir halinde gezen büyükçe gemileri tasvir etmiştir. İnsanları kâh bir tepede oturur kâh kıyı da gezinir şekilde

⁵ Başka yayınlarda Tirebolu için böyle bir kullanıma rastlanmamıştır.

⁶ Öyle ki Evliya Çelebi döneminde Tirebolu tekrar nahiye olmuştur?

resme yerleştiren Tournefort'un tasvirine ne gerçek ne de gerçekten uzak şekilde net bir tutumla yaklaşmamak gerekir. Kentin coğrafi özelliklerini hemen hemen yakın vermesi fakat yapıları 18. yüzyıl gibi bir dönemde az, yerleşimi çok seyrek resmetmesi onun gerçek üzerine yoruma dayalı bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir. Perspektif açısından ise gerideki burunları ve uzaktaki gemileri görselliğe uygun vermiştir (Tournefort, 1717, s. 67). Tasvir dışında buradaki anlatımlarına devam eden seyyah, Harşit Çayı boyunca bakır madenlerinin olduğuna işaret etmekte ve madenlerin önceden işletildiğini aktarmaktadır (Sümer, 1992, 101, Akt; Tournefort, 1707, s. 66-67). Tournefort'un bahsettiği madenlerin varlığından başka 1703 yılında, Tirebolu'nun da içinde bulunduğu Karadeniz'deki birçok yere gönderilen gemi yapım talebiyle alakalı emir (Uzunçarşılı, 1988, s.447) ve 1726-1727 yıllarında yine Tirebolu'nun da içinde olduğu kale yapımı için istenen kayıklarla ilgili belge (Sümer, 1992, s. 101, Akt; Umur, 1956, s. 49) gemi yapım tezgahlarının yani tersanenin varlığını hala sürdürdüğünü göstermektedir. Ayrıca 18. yüzyıldan 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar yabancı ülkelerin, Karadeniz üzerinden ticaret yapması ekonomik seyir sürecini takip edebilmek açısından önemlidir. Özellikle artan savaşlar için top dökümünde kullanılan bakıra artan talep, Gümüşhane ve Espiye'de bulunan bakır madenlerinin ihracının önünü açmış, bu koşullar Tirebolu'ya ihracat yapılan liman özelliği vermiştir (Emecen, 2001, s. 197). Tirebolu'nun, Gümüşhane'den çıkarılan madenlerin taşınma yolu üzerinde olması da buranın transit alan özelliğini öne çıkarmaktadır (Aydın, 2015, 483). Son özelliği sebebiyle Tirebolu'nun yönetsel ve idari boyutu sürekli değişkenlik göstermiş, Tirebolu bazı dönemlerde Şebinkarahisar, Gümüşhane'ye kaza olarak bağlanmıştır (Emecen, 2001, s. 197). Tirebolu'nun Harşit'e bakan yerleşimlerin Karadeniz kıyısındaki iskele konumunda olmasından dolayı 1741'de Üçüncü Zâde Ömer Paşa tarafından Harşit vadisinden bir yol açtırılmıştır (Yüksel, 2007, s. 203, Goloğlu, 2013, s. 98). 1758 yılında, Tirebolu kazasına nahiye olarak bağlanan Görele, ileriki yıllarda farklı yerlere bağlansa da 1828 yılında Tirebolu'ya tekrardan nahiye olarak geçmiştir (Yüksel, 2007, s. 254). Görele'nin Tirebolu'ya bağlanması kentin, 18. yüzyılda ve sonrasında kaza olarak daha fazla geliştiğinin göstergesi kabul edilebilir.

1.2.2.2. 19. Yüzyılda Tirebolu’da Ayanlar Dönemi ve 20. Yüzyıl Tirebolu Tarihi

19. yüzyıl Tirebolu’suna gelindiğinde ise Osmanlı Devleti’nin çoğu yerinde ortaya çıkmış yönetimsel ve idari durumlardaki kimi değişikliklerin burada da yaşandığı görülmektedir. Toplumda söz sahibi olan Ayanların Tirebolu’daki varlığı hissedilmektedir. Tirebolu’daki ayanlardan bahsetmeden evvel ayanlığın ortaya nasıl çıktığıyla ilgili bilgi vermek faydalı olacaktır.

Önceden yaşanan ve artan savaşlar neticesinde mali durumu kötüleşmiş Osmanlı Devleti’nin hakimiyeti birçok kentte zayıflamıştır. Anadolu’da çıkan karışıklıkların fazlalaşması, otorite yetersizliği ve vergi toplama sıkıntısı (Özkaya, 2014, s.119) 17. yüzyıl sonundan 18. yüzyılın başlarına kadar ortaya çıkan ve 18. yüzyılın ilk yarısında kendi bölgelerini idare eden “Derebeyleri” şeklinde tanımlanan güçleri doğurmuştur (Sümer, 1992, s. 83). Bu güçler Anadolu’nun çoğu taşrasında 18. yüzyılın ortalarından 19. yüzyıla dek yaygınlaşmıştır (Özkaya, 2014, s.17). 18. yüzyılın başında Osmanlı Devleti, durumu kontrol edemediğinden bu güçleri tanımak zorunda kalmış, zamanla bazı kelimelerde de kullanım değişikliğine giderek derebeylerini “Ayan” olarak tanımlamış, ayanlığa mensup kişilere “Oğlu” kelimesi yerine “Zâde” ismini vermiştir. Konu kapsamında, Tirebolu’daki ayanların da “Kethüdazâde Emin Ağa” ve “Kuğuzâde Süleyman Ağa” gibi isimlerle anılması bu duruma örnek gösterilebilir (Sümer, 1992, s. 103). Zaten Osmanlı Dönemi’nde taşrada ayanlar yani ileri gelen ailelerin genellikle sözlerinin geçmiş olduğu bilinmektedir (Yüksel, 2003, s. 26). Geçen süre zarfında çeşitli isimlerle anılsalar da (Ayan, Zâde v.b) saygın kişiler olarak kayıtlara düşmüşlerdir (Yüksel, 2013, s. 33, Akt; Uzunçarşılı, s.40-42). Hatta 18. yüzyılda devlet ihtiyaç duyduğu anda ayanlardan asker temini için yardım istemek zorunda kalmıştır (Özkaya, 2014, s. 153). Devletçe tanınmış ayan aileleri, bazı vakitlerde hükümetin görevlendirdiği kişilerle de iletişim halinde olup idari görevler üstlenmişlerdir. Tanzimat ve Cumhuriyet dönemlerinde de güçlerini ellerinde tutmuşlardır (Yüksel, 2013, s. 33). Hatta Tirebolu hakkında hazırlanan raporda ayan ailelerinin mal varlıklarına ve kıdemlerine göre bir sınıflandırmaya dahi gidilmiştir (Yüksel, 2013, s. 37). Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki ayanlar ve bu sınırlar içerisindeki Tirebolu ile ilgili daha detaylı bilgi verilirse, köken olarak buradaki ayanların Çepnilerin devamı olduğu ileri sürülmektedir (Sümer, 1992, s. 83). Ayanların, Doğu Karadeniz’deki varlıkları hakkında çok kayıt mevcuttur. 18.

yüzyılın ortalarından itibaren yukarıda da belirtildiği gibi devlet çoğu kez asker ihtiyacı için ayanlardan yardım istemiştir (Özkaya, 2014, s. 203). 1789 yılına ait savaşa asker yollama emriyle ilgili bir kayıt, Doğu Karadeniz’de ne kadar fazla ayan olduğunun göstergesidir. Kayıta Giresun ve Tirebolu’daki ayanların bulunmaması ise Tirebolu’nun o dönem başka sancağa yani Gümüşhane’ye bağlı olabilme ihtimalinden kaynaklanmaktadır (Sümer, 1992, s. 105).

Tirebolu’daki ilk ayanlar ise araştırmacılarca Laçın Oğulları olarak tahmin edilmektedir. Tek bilinen, bazı nedenlerden Osmanlı Devleti’nin Laçın Oğulları üzerine 1806 yılında, bir kısım asker yollayıp, Laçın Oğlu’nu Tirebolu’daki konağında yakaladığıdır (Sümer, 1992, s. 108). Bu gibi kısıtlı bilgiler, Laçın Oğullarının ilk ne zaman ortaya çıktığını ve Tirebolu’da ayanlık oluşumunun tam hangi tarihe tekabül ettiğini açıklamamaktadır. Yalnız 18. yüzyılda Osmanlı Devleti’nin genelinde ortaya çıkan ayanlardan dolayı Laçın Oğullarının da bu yüzyılın herhangi bir diliminde güçlendiği değerlendirilebilir. Laçın Oğulları ardından, 1809 yılında Tirebolu’nun Kel Ali Oğullarına geçtiği bilinmektedir (Sümer, 1992, s. 108-110). Birçok ayanın Çepni Beyleri’nin devamı olduğu konusunda görüşlerden önceden bahsedilmişti. Kel Ali Oğulları da evvelen mülkü olan varlıklı Çepni Beyleri’dir. Osmanlı’nın topraklarındaki varlığından sonra mal varlıkları ve güçleri devam eden Çepniler, Osmanlılar tarafından tanınan zümrelerdir (Emecen, 2001, s. 202). Kel Ali Oğlu, sonradan Tuzcuoğlu isyanında önemli rol almış (Sümer, 1992, s. 108-110) isyana katıldığı için Memiş Ağa tarafından 1816 yılının yedinci ayında Tirebolu Voyvodası yapılmıştır. Fakat aynı yılın onuncu ayında hükümet güçleri tarafından Tirebolu geri alınmıştır (Sümer, 1992, s. 113, Goloğlu, 2013, 131). Tirebolu’da özellikle bu dönemde Kel Ali Oğulları ile Kethüdazâdeler (Kahyaoğulları) öne çıkan ayanlar olmuşlardır (Aktepe, 1953, s. 28, 48). İki ayan ailesi arasında Tirebolu üzerinde hakimiyet kurma mücadeleleri yaşanmıştır. Önceden de belli mal varlıklarına sahip Kethüdazâdeler, Tirebolu’dan vergi toplayan ve kendilerini meşrulaştıran, kökende yine diğer ayanlar gibi Çepni Beylerinin devamı bir ailedir. 1833 yılında Tuzcuoğulları isyanı sırasında Kâhya Oğlu yani Kethüda Zâde Emin Ağa hükümete destek sağlamıştır (Emecen, 2001, s. 199, 201-202). Hükümetin yanında duran Kethüdazâdeler, bu davranışlarıyla takdir görmüş, Kel Ali Oğlu’nun da ölümüyle Tirebolu’daki güçlerini arttırmışlardır. Tuzcuoğulları isyanının bastırılmasındaki

hizmetlerinden ötürü devlet tarafından Emin Ağaya “Kapucubaşı” unvanı layık görülmüştür (Emecen, 2001, s. 203). İsmi ilk defa geçtiği 1811 yılına ait⁷ kitabede de kendisini padişaha bağlı silahşor şeklinde tanıtan (Sümer, 1992, s. 114) Mehmet Emin Ağa, 1835 yılında Trabzon valisi Hazineoğlu Osman Paşa'nın yanında mütesellimlik görevi yapmıştır (Sümer, 1992, s. 121). 1836'da Tirebolu'ya gelen William John Hamilton da, buradaki gözlem ve deneyimlerinde, Derebeyi diye bahsettiği Kethüdazâdelerin, varlıklarını sürdürdüğünü Kâhya Bey şeklinde belirttiği Emin Ağanın, dönemin Tirebolu Voyvodası olduğunu ifade etmiştir. Ağanın, eski feodal gücünün kalmadığını fakat Trabzon valisinin ona hala itimat ettiğini de notlarına eklemiştir. Ağanın, Trabzon'da bulunmasından dolayı yeğeni ile görüşen Hamilton onun konağında kalmıştır (Hamilton, 1842, s.253-255). 19. yüzyılda, II. Mahmut döneminden itibaren bu tür yapılanmalara (ayanlara) karşı hükümet mücadeleler vermiş, 1839'da Tanzimat'ın ilanından sonra taşrada bazı uygulamalara gidilmiştir. Ama Karadeniz'deki uygulamaların hayata geçmesinde, bölgenin sahip olduğu sosyal yapının çeşitliliğinden kaynaklı bazı zorluklar görülmüştür. Kethüdazâdeler gibi bazı ayanlar, varlıklarını bu yüzden devam ettirebilmiş ve devlet temsilcilerinden yönetici grubunu etkileri altında bırakmışlardır (Emecen, 2001, s.204-206). Fakat Kethüdazâdeler, Tanzimat Dönemi düzenlemelerine karşıt son ayanlık olsa da, Emin Ağa'nın 1845'te mütesellim olarak gittiği Karahisar'da 1849'daki vefatının ardından (Sümer, 1992, s. 121) yerine oğlu geçmiş ve ailenin eski güçleri sürmemiştir (Emecen, 2001, s. 207)⁸.

Özetle Tirebolu'da ayan varlığı birçok kaynak tarafından doğrulanmaktadır. Konu kapsamında, 19. yüzyıldan itibaren inşa edilmiş mimari eserlerle çağdaş dönemde veya sonrasında aktif ayanların etki alanı üzerinde de durmak gerekmektedir. Sümer'e göre, Tirebolu, ayan aileleri döneminde şehirleşmeye başlamıştır. Ayanlar, buldukları yerleri geliştirici roller üstlenmişler özellikle etki alanlarındaki yerlerde kamu için birçok yapı yaptırmışlardır. Ekonomik açıdan önemli gelişmeler de ayan aileleri döneminde yaşanmıştır. Örneğin birçok ürün bu dönemde ihraç edilmiştir. Yazara göre şehrin ileri gelenleri özellikle ağalar,

⁷ Sümer, tam emin olunmasa dahi tarihin ileriye ait olması zayıftır diye belirtir (Sümer, 1992, s. 114).

⁸ Sümer'e göre, Kethüdazâdelerden voyvoda çıkmıştı. Fakat sonraya ait kayıtlarda voyvodalık yapan kişi isimleri yoktur (Sümer, 1992, s. 122).

denizciler ile efendiler (müderriş, imam vb.) denilen gruplardır. Tirebolu'daki çoğu yapıların banileri ise bu gruptakiler ya da ayanlardır (Sümer, 1992, s. 122). Tirebolu'da 1741-1742 yılları ile 1837-1838 yıllarında 25 ağanın ismi tespit edilmiştir. Yazar, bu ağaların isim listelerini vermiş, içerisinde dört kişinin Tirebolu Voyvodası olduğunu belirtmiştir. Bu dört kişi, Süleyman Ağa, Kel Ali Oğlu Ali Ağa ve Kel Ali Oğlu Abdi Ağa ve Kâhya Oğlu Kethüda Zâde Emin Ağadır (1992, s. 115, 125, 122). Yazarın banilik konusunda aktif olduğunu söylediği ağalardan Kel Ali Oğullarına (Yüksel, 2003, s. 22) ait eserler tespit edilmiş fakat konu kapsamında sınırlanan alandaki saha çalışmasında bulunamamıştır. Bu eserler de değerlendirme kısmında ismini verdiğimiz diğer yapılar gibi günümüze ulaşamamıştır. Sınırlanan alan içinde en erken tarihli yapılar Kethüdazâdelere, bu ayan aile içerisinde ise Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa'ya aittir. Tirebolu'nun bugüne gelmesinde etkili biri olduğu ileri sürülen ve yoğun imar faaliyetlerini üstlenen (Yüksel, 2004, s. 39) ağanın terekesinde, birçok mülke sahip olduğu kayıtlıdır (Emecen, 2016, s. 104-108). Emin Ağa, bani kimliğiyle öne çıkan nüfuzlu bir şahsiyettir (Sümer, 1992, s. 114). Tirebolu dışında, Giresun ve Trabzon'da da imar faaliyetlerinde bulunmuştur (Emecen, 2001, s. 207). Tirebolu'da, Çarşı Mahallesiinde çeşmeler, bugün mevcut olmayan bir hamam, 1832'de cami ve medrese, 1842'de Selimağa Çeşmesi ve kendisinden önceki minaresiz bir camiye⁹ minare yaptırdığı bilinmektedir. Bunlar bazı kitabelerden de anlaşılmaktadır¹⁰ (Sümer, 1992, s. 115, s. 189-190). Yapıların vakıf yoluyla devamını sağlamış ayrıca Tirebolu ve Espiye'yi içeriye bağlayan yolları tamir, çeşitli köprüleri ise inşa ettirmiştir (Emecen, 2001, s. 207, Yüksel, 2004, s. 39). Ağaya ait çoğu yapı, zamanla bakımsızlıktan çökmüş veya yıkılmıştır.

19. yüzyıl Tirebolu'sunda ayan varlığı ve etkisinin yanı sıra bu yüzyıla ilgili birincil dönem kaynaklarından hareketle¹¹ Tirebolu'nun kent durumu (durumun etki alanı), nüfusu, yapılaşması ve ekonomisi gibi önemli noktaları da aydınlatmak gerekir. 19. yüzyılın başından sonuna kadarki sürece kronolojik diziyile bakılırsa;

⁹ Bugün de mevcut olmayıp tarihi bilinmemektedir (Sümer, 1992, s. 115, s. 189-190).

¹⁰ Emin Ağaya ait Tirebolu'daki bir kitabenin çevirisini ise Sümer paylaşmıştır. Kitabeye göre çarşı merkezinde 1832'de bir cami ve medrese yaptırmıştır Ağanın minare yaptırdığıyla ilgili kitabe bulunmaktadır (Sümer, 1992, s. 189-190). Ayrıca Yağlıdere 4 km güneyinde ise köprü (Kitabesi varmış) ile Trabzon'da Kâhya oğlu hamamı da bilinmektedir (Sümer, 1992, 115).

¹¹ Tahrir Defterleri ve farklı defter kayıtları, Şeriyye Sicilleri Defterleri, Salnameler ve seyyahların notları gibi.

1805 yılına ait Şerhiye Sicili'nden mahallelerin genellikle camiler etrafında kurulduğu anlaşılmaktadır ki, bu Tirebolu kent dokusunu görebilmek açısından önemlidir. Zaten Osmanlı kentlerindeki mahallelerin, bağımsız bir ibadet alanı veya külliye çevresinde düzenlenmesi olağandır. 19. yüzyıl ilk yarısına kadar bu mahallenin sorumluları her dinin mensubu olan görevlilerdir¹². Zira II. Mahmud dönemindeki değışikliklere binaen mahallelerin baş idarecisi rolündeki kişiler sadece birkaç görevle meşgul olmuşlardır. Yapılan yeniliklerle 19. yüzyılda muhtarlıkların yetkisi, imamdan fazla hale gelmiştir (Ortaylı, 2018, s.108-109). 1805 yılında Tirebolu'daki mahallelerin isimlerine ise yine Şerhiye Sicilleri defter kaydından ulaşabilmektedir. Kayda göre, Tirebolu'da Çarşı, Kumyalı, Konak, Mahkeme, Cıntaş, Rum, Hamam, ve Kurucakale isimli dokuz mahalle yer almaktadır. Şerhiye Sicilleri defteri, mahallelerin isimlerinin nereden geldiğine dair bilgiler de içermektedir. Konu kapsamında bugün, Gazipaşa Caddesi üzerinde yer alan mahallelere baktığımızda; Çarşı Mahallesi isminin, çarşının bu civarda kurulmasından, Hamam Mahallesi isminin, fetihten sonra buraya yapılan bir hamamdan, Yeniköy Mahallesi isminin köy olarak bahsedilen yer olmasından, Cıntaş Mahallesi isminin cinli bir taşın burada bulunmasından dolayı verildiğı bilinmektedir. 1805'deki demografik yapıda, nüfus çoğunluğu Müslümanları, kalan nüfus ise Rum ve Ermeni halkı içermektedir. Farklı etnik ve dini grupların meydana getirdiğı kozmopolit alanda, grupların kendi dillerine ait mahalle isimleri oluşmaya başlamıştır (Yüksel, 2003, s.21, 23). Mahalleleşme ve nüfus yapısının yanı sıra nüfusun yoğunluk ile dağılımını da önemli hususlardan biridir. Araştırmacılarca, artan savaşlar yüzünden Müslüman halk kayıplara uğramış ve yoksullaşmıştır. Savaşlar sırasında Rum ve Ermeniler yani Hristiyanlar ticaretle uğraşmış, önceden bulunmadıkları kısımlara giderek (özellikle deniz kıyısını tercih etmişler) mahalleler kurmuşlardır. Mahalleleşme haricinde, 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında bazı Rum ve Ermeni köyleri de ortaya çıkmış (Sümer, 1992, s. 130) gayrimüslimler yerleştikleri köylerde mülk edinip zenginleşmişlerdir. Buradaki ana etken gayrimüslimlerin askere gitme zorunluluğunun olmamasıdır (Yüksel, 2009, s. 140). Zaten geçmiş dönemlerde de Müslümanlar, Giresun, Tirebolu gibi kalelerde yaşamayı tercih ediyor, köylere yerleşmiyorlardı. Tirebolu ve çevresindeki köylerde gayrimüslimlerin yaşamaya başlaması yukarıda sayılan sebeplerden

¹² Haham, papaz ve imam gibi (Ortaylı, 2018, s.108-109).

kaynaklanmaktadır (Sümer, 1992, s. 130).

19. yüzyılın ilk çeyreğinde, 1813-14 yılında yaptığı seyahatler sırasında Tirebolu'ya gelen İngiliz John Macdonald Kinneir'in de notlarından faydalanmak mümkündür. Tirebolu'ya "Tripoli" diyen Kinneir, Türklerin ise "Tereboli" ismini kullandığını belirtmiş, metin boyunca kendisi de "Tereboli" ismini tercih etmiştir. Liman varlığına değindiği Tirebolu'da, 400 hane, iki han, eski bir Rum kilisesi ile yontu taştan yapılmış levanten yapılara benzer kemerli kapı ve pencereleri olan hükümet konağından bahsetmiştir. Dağ ve uçurum kenarlarındaki yerlere dağılmış evlerin, Giresun'daki evlere kıyasla daha iyi olduğunu da belirtmiştir (Kinneir, 1818, s. 329-331). Kinneir'den, dönemin mimari yapılarının isimlerini ve bu yapıların özelliklerini çoğu seyyaha kıyasla daha fazla öğrenmekteyiz. 1817 yılında Tirebolu'yu ziyaret etmiş olan Per Minas Bıjışkyan da, halkın Türk, Ermeni ve Rumlardan oluştuğunu söylemektedir. Tirebolu'nun kıyıda bulunduğunu ve limanının küçük olduğunu da eklemektedir. Kent görüntüsünün, güzel olduğunu belirten seyyah, kentin eski adından "İskopoli" şeklinde bahsetmektedir. Sonrasında buranın "Tripoli" olarak isimlendirilmesine de açıklık getirmektedir. Seyyah'a göre burası üç şehir anlamına gelmekte ve üç kalenin her biri burayı bölmektedir. Konunun girişinde de anlatıldığı üzere tartışılan ve bahsi geçen kalelerden biri Kurucakale, ikinci kale denizin içinde olan bir kale (St. Jean?) üçüncü kale ise Bedroma kalesidir (Bıjışkyan, 1969, s. 38-39).

Yüzyılın ilk çeyreğinin bitiminde 1829 tarihli, İzni Sefine defterlerinden Tirebolulu bir Reis'e ait gemi izin belgesi, Tirebolu'nun ticari yönden aktifliğini ispatlamaktadır. Belge, aynı zamanda Tirebolu'da "ağa" "efendi" ve "denizci" gibi grupların yörenin ekonomik durumunda etkili rol oynadığını birkez daha göstermektedir. Zaten denizcilerden "kapudan" ve "reislerin" ticaretle de uğraştığı bilinmektedir (Yüksel, 2007, s. 159-160). Belgede, bahsi geçen denizcilerin varlığı hakkında 18. yüzyıl ikinci yarısı ile 19. yüzyılın sonlarına tarihlenen birçok mezar taşı üzerindeki kitabelerden de bilgi almak mümkündür. Kitabelerden, denizciler haricinde ağalar, efendiler (Müderriş, hatip, imam) ve benzeri memurların varlığı tespit edilebilmektedir. İsmi geçen kişiler o dönemin aydınlarıdır ve zengin zümreyi oluşturmaktadır. Bu yönüyle kitabeler, Tirebolulu halk arasındaki statüsel çeşitliliği bizlere sunmakta ve mevcut çeşitlilikle yöreyi geliştirip zenginleştiren halkı da belgelemektedir (Sümer, 1992, s. 122). Yine kimi kitabelerden, yörenin ileri

gelenlerinin bazı bilgilerine ulaşmak da mümkündür. Bahsi geçen kişiler haricinde müslim ve gayrimüslim kişilerden oluşan zanaatkarların varlığı bilinmektedir. Zanaatkarların eliyle gemi, ev, cami gibi benzeri nesne ve yapılar süslenmektedir. Ayrıca buradaki Rum nüfus da çoğunlukta ve zengin kişileri oluşturmaktadır (Sümer, 1992, s. 123). 1831 yılına gelindiğinde, II. Mahmut döneminde, Tirebolu’da nüfus sayımı yapılmıştır. Demografik değişimi takip edebilmek açısından önemli olan sayım kayıtlarının tutulduğu defter, vaktiyle hükümet konağında çıkan yangında yok olmuştur (Sümer, 1992, s. 130). 1836 yılında ise yukarıda da bahsedildiği üzere W. J. Hamilton Tirebolu’ya gelmiştir. Yazar, “Tireboli” şeklinde bahsettiği Tirebolu’nun maden varlığı, mevcut halkı ve yapılaşması konusunda da bilgiler aktarmıştır. Burada 400 Türk evi ve 100 Rum evinin, dört cami, 1 hamam ve Rum kilisesinin olduğunu belirtmiştir (Hamilton, 1842, s.257-259). Sümer’e göre Hamilton’un saydığı yapılar haricinde bu dönemde Tirebolu’da bir veya iki medrese daha bulunmaktaydı (1992, s. 125). Hamilton ile aynı yılda 1836’da Tirebolu’ya gelen Charles Texier, Tirebolu’nun üç körfeze hâkim olduğunu ve Tirebolu nehrinin (Harşit?) birkaç kilometre batı tarafında yer aldığını belirtmektedir. Nehrin devam ettiği bölgeler ise gümüşlü kurşun madeni açısından oldukça verimlidir. Tirebolu Kalesini kastederek bu kalenin yıkılmış halde olduğunu tepede yer alan bir başka kalenin de müdavimleri olmadığını belirtmektedir. Bizans Devrinden kalan iki kilisenin varlığından bahseden Texier, Hamilton gibi Tirebolu’da 400 Türk evi 100 Rum evi olduğunu söylemektedir (Texier, 2002, s. 205). Yüzyılın ilk yarısına doğru 1840 yılında, Tirebolu’yu özellikle görmek istediğini belirten Fallmerayer, kentin limanında inmiştir. Tirebolu’yu incelemek için izin alacağı kişinin Tirebolu Beyi olduğunu belirtmiş fakat beyin ismini vermemiştir. Beyin, o süreçte bakır madeninde bulunduğunu belirten yazar, onun vekiliyle görüşüp incelemeler için gerekli izni almıştır (Fallmerayer, 2002, s. 140, 144-146, 148). Fallmerayer’in aktardıklarından ayanların varlıklarını sürdürdüklerini ve bakır madenin işletilmesinin aktif olduğunu anlamaktayız. Ayrıca yazar Tirebolu’da 500 evin içinden, 100 evin Hristiyanlara ait olduğunu söyleyerek bize mevcut nüfus hakkında bilgi vermekte aslında diğer seyyahlarla aynı veriyi paylaşmaktadır (Fallmerayer, 2002, s. 164). 1846’da, buradan geçen Fransız Seyyah Hommaire de Hell, küçük bir şehir olan Tirebolu’nun konaklarının ağaç işçiliğini beğendiğini, 600 hanenin 150’sinin Rumlara ait olduğunu yazmaktadır (Sümer, 1992, s. 125, Akt; Hell, 1854). 1845-

1846 yıllarına ait nüfus yoklama defterinde ise Tirebolu'nun o zamanki mahalle, köy ve maden yerleri hakkında bilgilere ulaşılmaktadır. Deftere göre burada, Çarşı, Yeniköy, Hamam, İçeri mahalleleri ile İsrail, Ağalık ve Kızılkaya madenleri bulunmaktadır. Yine bu kayda göre kaza içerisinde az da olsa Hristiyan nüfus yaşamaktadır (Yüksel, 2007, 266-267). 19. yüzyılın ilk yarısından sonra 1851 yılında A. D. Mordtman, Tirebolu'nun mevcut konumu ve yapısal özelliklerine, burada birşeyin varolmadığını ileri sürerek değinmemiş başka özelliklerini vurgulamıştır (Sümer, 1992, s. 126, Akt; Mordtman, s. 411). 1858 yılında H. Barth ise küçük ve güzel dediği Tirebolu'nun limanının mevcut olmadığını söylemektedir (Sümer, 1992, s. 126, Akt; Barth, 1860. s. 46). Halbuki erken dönemlerden beri varlığını takip edebildiğimiz limanın yok sayılması kimi seyyahların değerlendirmesinin gerçekten uzak olduğunu göstermektedir.

19. yüzyıl Tirebolu'sunun idari ve yönetsel kısmına baktığımızda dönem olarak Osmanlı Devleti'nin zaten köklü değişikliklere gittiği bir dönemdir. Bu durum doğal olarak başkent ve taşraları etkilemiştir. Osmanlı'da II. Mahmut döneminden itibaren derin değişiklikler olmaya başlamış, onun yaptığı yeniliklerinin devamı niteliğinde Tanzimat Fermanı ilan edilmiştir. Ferman içerisinde yönetim-idari işler ve daha birçok alanla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. İçerisinde taşra yönetim sistemiyle alakalı da yenilikler barındıran ferman, Avrupa sistemine benzer hazırlanmıştır. Yönetsel düzenlemelere binaen kazalarda birçok devlet kurum ve kuruluşlar oluşturulmuştur. Örneğin 1855-56 yıllarına ait genel salnamede Trabzon Eyaleti'nde livalar içerisinde Gümüşhane de bulunmaktadır. Tirebolu, bu tarihlerde Gümüşhane livasına bağlıdır. Görele ise Tirebolu nahiyesidir (Sümer, 1992, s. 128). 1855-1856 yılındaki idari duruma gelindiğinde Tirebolu, Trabzon vilayetindeki, Gümüşhane sancağına bağlı bulunmaktadır (Çadırcı, 2011, s.86). 1860 yılında ise henüz Trabzon'a bağlı kazalar arasında Tirebolu yoktur (Ortaylı, 2000, s.123). 1864'te yayınlanan Vilayet Nizamnamesinde, Tirebolu Trabzon'a bağlı bir kazadır (Çadırcı, 2011, s.73). 1867'de halen kaza olan Tirebolu'nun limanı mevcuttur. Nüfus, yaklaşık 2300 haneler ise 218 dir (Şaşmaz, 2014, s. 320). 1869'daki salnamede Tirebolu hakkında, kaymakam ve daha birçok idari görevdeki kişilerle alakalı detaylı bilgi mevcuttur. Bu, yapısal teşkilatın o dönemde iyi olduğunu göstermektedir (Fatsa, 2005, s. 192, Sümer, 1992 s. 156-159). Aynı yıl, kaza merkezlerinde kurulan meclislerde,

gayrimüslimlerin üyeliği görülmektedir. Tabii böyle bir tabloda, Tanzimat ve Islahat düzenlemelerinin etkisini yadsımamak gerekir (Ortaylı, 2018, s. 49). Türk erkek nüfusu, Ermeni ve Rum nüfusundan epey fazladır. Ermeni nüfus ise Rum nüfusuna göre çok azdır (Sümer, 1992, s. 130). 1869 yılına ait Trabzon salnamelerinin ilk nüshasında, Tirebolu’da 15 yerde bakır 1 yerde ise gümüş madeni yer almaktadır. Bunlardan bazılarının çalıştırıldığını ve elde edilen madenlerin Avrupa’ya gönderildiği belirtilmektedir (Sümer, 1992, s. 135). Aynı yıl, ulaşımın genişletildiği, vapur ile taşıma da yabancı şirketlerin epey fazla olduğu kayıtlarda görülmektedir. Örneğin, Avusturya Şirketi vapurları İstanbul-Trabzon seferinde hareket ettikten sonra Tirebolu limanına da gelmekteydi (Karaman, 2008, 53). 1888 yılına gelindiğinde Tirebolu sahilinde bir liman dairesinin inşasıyla ilgili belgeler önemlidir (Aydın, 2015, s.490). Bu belge, Tirebolu’nun liman alanı olmasını sürdürdüğünü ve geliştiğini göstermektedir. Çünkü Liman, yalnızca iç kesimden gelen malların buraya taşınması değil, limana gelen malların iç kesimlere taşınmasında da önemli rol oynamaktaydı. Limanların öne çıkması ile malları taşımak için uygun yolların yapılması zaruri olmuş, bu yüzden kara ve demir yolu yapımı hususunda projeler üretilmiştir. 1888’de söz konusu belge işleme konulmuş aynı yıl Liman Dairesi inşası başlamıştır (Yüksel, 2010, s. 22).

1888’de Cintaşı, Hamam, Çarşı ve Yeniköy isimli mahalleler varken 1902’de Reşadiye mahallesi ile farklı yıllarda eklenen mahallelerle değişiklikler olmuştur.¹³ 1889 yılında Tirebolu’ya gelen seyyah Vital Cuinet, nüfusun ağırlıklı Müslüman olduğunu kalan nüfusun Rum ve Ermeni halk olduğunu belirtmektedir. Cuinet, şehirdeki yapılar hakkında bilgi vererek, 1600 ev, birçok dükkan, farklı sayıda Rum ve Ermeni Kiliseleri, 8 cami, 2 han ve 1 hamam gibi birçok yapı sıralamıştır. Ayrıca burada küçük bir kışla ile silah deposu olduğundan ve Telgraf istasyonu varlığından söz etmektedir (Karaman, 2016, s. 182, 186). 1890’lı yıllarda Şemseddin Sami ise Trabzon kazası Tirebolu’nun, 10.000 kişilik nüfusunun Rum, Ermeni ve Müslümanlardan oluştuğunu belirtmektedir. Yapılar hakkında az bilgi veren yazar, burada bir Rüşdiye Mektebi, birkaç cami ve bakır madeninin varlığından söz etmektedir (Yüksel, 2007, s. 67. Akt; Sami, 1308, s. 1719). 1891-92 yılına ait salnamede bu madenlerden birkaçının ismi verilmiştir. Cuinet ise

¹³ Bugün bu mahallerin olduğu belirtilmektedir. Bunlar Hamam, Çarşı, Cintaşı Yeniköy, Demirci, İstiklal ve Körliman mahalleleridir (Yüksel, 2016, s. 36)

bahsedilen bakır madenlerden bazılarının İngiliz şirket tarafından işletildiğini söylemiştir (Sümer, 1992, s. 135-136, Akt; Cumet, 1892, s.58). 1893-1894 yıllarına ait nüfus sayımında Türk nüfusun fazla, Rum ve Ermeni nüfusun daha az olduğu görülmektedir. Bu dönemde gayrimüslimlerin geneli Tirebolu’da yaşamaktaydı. Özellikle ticaret ve zanaatle uğraşan gayrimüslimler varlıklı kişilerdi ve nüfusları artmaktaydı (Sümer, 1992, 131-132). 1893-1894 yılında Coğrafyacı Ali Cevad Bey, Tirebolu’da 8000 nüfusun 5600’ünün Türk Müslüman olduğunu belirtmekte, 8 cami, 2 Rum Kilisesi, 350 dükkan, 2 han, 15 fırın, 1 hamam, 8 değirmen, 1 askeri depo ve 1 kışlanın var olduğunu söylemektedir (Yüksel, 2007, s. 59, Cevad, 1313, s. 367-368). Tirebolu’da iktisadi ve ticari gelişim bakımından 1893-1894 yıllarında Ziraat Bankası şubesi ile aynı yıl Ticaret, Ziraat ve Sanayi odası açılmıştır (Sümer, 1992, s. 134). Odaların bu gibi yerlerde açılması kuruldukları yerdeki ticaretin iyi olmasından kaynaklanmaktadır (Yüksel, 2007, s. 96). 1895’de ise iskele ve rıhtım inşası başlamıştır (Yüksel, 2010, s. 22). 1898’de Tirebolu’ya uğrayan vapur şirketleri içinde İdare-i Mahsusa Vapurlarında yine İstanbul-Rize arasında güzergahı olan vapurun Tirebolu’ya geldiği bilinmektedir (Karaman, 2008, 54). İletişim açısından gelişmeler yaşanmış, telgrafhane için çalışmalara da bu dönemde girişilmiştir (Yüksel, 2013, s. 101).

20. yüzyıla gelindiğinde 1900 yılına ait Trabzon Salnamesinde Tirebolu’nun, Trabzon merkez sancağına bağlı olduğu görülmektedir. Buradaki nüfus bilgilerine göre Müslümanlar sayıca en fazla kısmı oluştururken bunu sırayla Rumlar ve Ermeniler takip etmektedir (Çadırcı, 2011, s. 98). 1902-1909 yıllarına ait salnamede de nüfus oranlarının fazlalık sıralamaları hala değişmemiştir (Sümer, 1992, s. 131). 1902 yılında Karadeniz kıyılarının ziyaret eden Reji idaresi, Umum Müdürü L. Ramber, Tirebolu’yu bazı İtalyan kentlerine benzetmektedir. Şehrin konutlarının kademeli olarak yerleştirildiğine, mahallelerinin temiz görüldüğüne değinmektedir (Sümer, 1992, s. 134). 1903 yılına ait salnamede Tirebolu ve Giresun’da kayık ve sandal yapıldığı geçmektedir¹⁴ (Ortaylı, 2000, s. 128). 1903 yılındaki Maarif Salnamesinden, yapılar hakkında bazı bilgilere erişilmektedir. 1904-1905 yılında Türk nüfusunun gayrimüslimlerden fazla olduğu, aynı tarihli Trabzon Vilayet salnamesinde, Tirebolu’daki madenlerin çoğunun metruk durumda olduğu bazılarının işletildiği belirtilmektedir (Sümer, 1992, s. 131, 133, 136). 1915

¹⁴ Bunların yapıldığı yerin ise Seliyaz olduğu bilinmektedir (Sümer, 1992, s. 108).

yılında ise Rus bombardımanları, Tirebolu'nun belli yerlerini tahrip etmiştir (Yüksel, 2009, s.1)¹⁵. 1917 yılında Ruslar yine Tirebolu'yu bombalamış, saldırı bitene dek Trabzon sancağına bağlı Tirebolu, Canik sancağına bağlanmıştır (Yüksel, 2009, s. 8,11). Bu dönemde bazı yol projeleri de yapılmıştır. Çeşitli illere de yol bağlantısı düşünülen Tirebolu için öne çıkan yol projelerinden birisi, Ankara-Erzincan-Tirebolu arası yapılacak olan yol hattıdır. 1911-1915 yılları arasında bu proje netleştirilmiş, fakat savaş nedeniyle uygulamaya konulamamıştır (Yüksel, 2007, s. 204-205). 1920 yılından itibaren Tirebolu, Giresun Vilayetine bağlanmıştır (Sümer, 1992, s. 128, Yüksel, 2007, s.121).

¹⁵ Savaştan sonra 1923-1924 yılları arasında bakanlar kurulundan Tirebolu'nun inşa ve onarımı için bütçe ayrılmıştır (Yüksel, 2009, s. 5, Akt; Tarakçıoğlu, 1986, s.15).

İKİNCİ BÖLÜM

KATALOG

2.1. GAZİPAŞA CADDESİ ÜZERİNDE BULUNAN GEÇ OSMANLI DÖNEMİ YAPI GRUPLARI

2.1.1. SU YAPILARI

2.1.1.1. Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa Çeşmesi (Selim Ağa Çeşmesi) ve Su Terazisi

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Çarşı Mahallesi.

Kitabesi: Kuzeyde yani ana cephede, sivri kemerli niş içerisinde ayna taşını ortalamayan 0.85 x 0.70 m ebadında orijinal bir kitabe yer almaktadır. Dikdörtgen biçimli mermer üzerine oyulmuş, sülüs hatla yazılmış dört satırlık Osmanlıca kitabeden ise çeşmenin banisi ve yapım tarihiyle ilgili bilgilere ulaşılmaktadır (Görsel 5).

Yazılışı:

بنی هذه العين المباركة رأس البوابين امين اغا
المشتهر بكتحدا زاده اكرم الله تعالى بالفلاح
والسعادة لسنة ثمان وخمسين وماتين والى
فى سنة جمادى الاخر ١٢٥٨

Okunuşu:

*Benâ hazîhîl- 'aynel-mubâreke reîsül bevabîn Emin Ağa
el-müştehir bi-Kethüda Zâde ekreme'llahu Te'alâ bilfelâhi
Ve's-sa'adeti li-senetin semâni hamsine ve mi'eteyn ve elf
1258 yılı Cemaziyel ahir ayında (Sümer, 1992, s. 190).*

Çeviri:

*Bu kutlu çeşmeyi Kapucubaşı Emin Ağa yaptı
Kethüda Zâde olarak tanınan onu Yüce Tanrı esenliğe kavuştursun ve
Ve mutluluk versin. Bu eser 1258 yılında tamamlandı
10 haziran 1842 (Sümer, 1992, s. 190).*

Banisi: Yapının banisi kitabede ismi geçen, dönem ayanı Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağadır. Kethüdazâdelerin, nüfuzlu bir ayan ailesi olduğu ve bani

kimlikleriyle öne çıktıklarından yukarıda ayrıntılı bahsedilmiştir.

Yapım Tarihi: Mevcut kitabesinden anlaşıldığı üzere 1258 H. / 1842 M. yılında inşa edilmiştir.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Cadde üzerindeki en erken tarihli çeşme olan bu yapı, 4.9 x 4.4 m ebadındadır. Bu bakımdan boyut açısından diğer çeşmelerden ayrılmakta, tek anıtsal-büyük yapı grubu içerisine girmektedir (Görsel 3-4) (Çizim 1-2). Bu boyutsal durum, bani özelinde düşünüldüğünde prestij göstergesi olarak açıklanabilmektedir. Çeşme ise nedeni bilinmeyen bir şekilde banisinden farklı olarak “Selim Ağa” ismiyle anılmaktadır.

Düzgün kesme taştan inşa edilmiş kagir yapıyı, konum açısından bir meydan çeşmesi olarak tanımlamak mümkündür. Kare planlı, üç yüzlü çeşme, dikey uzanan dikdörtgen cepheye sahiptir. Üç yüzünden yalnızca kuzey ve batı taraftakilerinin faal olduğu, önlerinde bulunan yalıklardan anlaşılmaktadır. Doğu yüzü, zeminden belli bir seviyeye kadar duvara yaslı, işlevini bilmediğimiz başka bir öge kapatmaktadır. Bu öge, çeşmenin güneydoğusuna bitişik gibi duran su terazisiyle bağlantılı olabilir. Genel itibariyle yalın yapı, süsleme kompozisyonu detaylarından ziyade genel hatları ve boyutuyla daha belirgindir. Tüm yüzdeki cepheler, düz satırlı olmayıp profilli sivri kemerli özelliktedir. Sivri kemerler, kuzey ve doğu yüzlerde, bilezik şeklinde kaideleri olan silmeli başlıklara sahip sütunçeler üzerine oturmaktadır. Kemerin oturduğu üzengi taşları ise hafifçe dışa taşırılmıştır. Üzengi taşının hizasında, ayna taşını bölen katlı silme uygulaması görülmektedir. En üst kısım, silmeli dar saçakla sonlandırılmıştır.

Kuzey ve doğu yüzlerde ayna taşını ayıran silmelerin altındaki zemine yakın yere, mermerden yapılan dikdörtgen formlu bir yalاک yerleştirilmiştir. Kuzey yüzün ayna taşında orijinal olup olmadığını bilmediğimiz pirinç bir musluk bulunmaktadır. Batı yüzdeki ayna taşında ise herhangi bir lüle veya musluk yoktur. Kuzey cephede, maşrapaları asmak için askılar görülmektedir.

Kuzey cephenin her iki üst köşe bitimlerinde, pahlı dikdörtgen form içine sarkıt yerleştirilmiştir (Görsel 6). Doğu yüzün cephesinde, sivri kemerin bittiği noktanın hemen aşağısında (niş içerisinde) oval bir açıklık yer almaktadır. Sivri kemerin alt seviyesinde diğer cephelerdeki gibi ayna taşını ayıran silmeler sonradan eklendiği düşünülen ögeden dolayı görünmemektedir (Görsel 7-8)(Çizim 3).

Dar profilli bir saçakla sonlandırılan Selim Ağa eşmesinin güneydoğusuna uzanan ve eşme arkasındaki yol üzerinde bulunan kagir su terazisinin bani-yapım yılını belirten herhangi bir kitabesi bulunmamaktadır. Fakat su basıncını düzenleyip suyu ölçerek dağıtma (een, 1999, s. 110, 189) işlevi gözetildiğinde ve 19. yüzyıla ait çeşmelerin sayısının fazla olmasından kaynaklı yapının bu çeşmelerle ağdaş inşa edildiği düşünölmektedir. Zaten terazi gövdesi üzerindeki 1947 yılına ait restorasyon bilgisini içeren kitabeden de, bu ögenin onarım tarihinden evvel yapıldığı anlaşılmaktadır. Sekizgen planlı, kulevari bir görünüme sahip su terazisinin cephesini alt ve üst kısımda birer silme dolanmaktadır (Görsel 9-10) (izim 4-5).

Batı cephenin bitiminde, dikdörtgen formlu metal kapak ile kapatılmış duvara yaslı bir alan bulunmaktadır. Kapağın açıldığı alan, su gereksinimini karşılamak için yapılmış su haznesidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde yapı, hazneli eşme grubuna girmektedir (Görsel 11-12)(izim 6). Çeşmenin her iki yüzünde istenilen vakitte su ihtiyacını gidermeye yönelik açıp kapatılan yani kesilebilen (burma) genellikle de ucunda dönemin zevkine uygun musluk (pirinç, bakır vb.) yerleri bulunmaktadır. Batı yüzde musluk bulunmazken ana yüzde orijinal olup olmadığını bilmediğimiz pirinç bir musluk görölmektedir.

2.1.1.2. Kürt Hasan Oğlu Elhac İbrahim Ağa-Siyâmoğlu Mehmed Efendi Çeşmesi (Siyâmoğlu Çeşmesi)

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Hamam Mahallesi.

Kitabesi: Sivri kemerli niş içerisinde, kemerin birleştii kısmın hemen altında ayna taşını ortalamayan 0.35 x 0.35 m ebadında orijinal bir kitabe yer almaktadır. Kare biçimli, tepesi, üçgen bir formla sonlanan, mermer üzerine oyulmuş sülüs hatla yazılmış üç satırlık Osmanlıca kitabeden ise çeşmenin banisi ve yapım tarihiyle ilgili bilgilere ulaşılmaktadır (Görsel 15).

Yazılışı:

سیام اوغلی محمد افندیك

و كورت حسن اوغلی الحاج

ابراهيم اغانك خيراتلريد سنه ۱۲۶۵

Okunuşu:

Siyam oğlu Mehmed Efendinin

Ve Kürt Hasan oğlu Elhac

İbrahim Ağa'nın hayratlarıdır

Sene 1265 (Sümer, 1992, s. 191).

Banisi: Yapı banileri, kitabede isimleri geçen Kürt Hasan Oğlu Elhac İbrahim Ağa ile Siyâmoğlu Mehmed Efendi'dir. Çeşme, bugün halk arasında Siyamoğlu Çeşmesi adıyla anılmaktadır. İki bani hakkındaki araştırmalarda bazı bilgilere erişilmiştir. Yüksel'in nikah kayıtlarını yayımladığı kitabında, 1891 yılındaki bir nikahta, Hamam Mahallesi'nde, Siyamioğullarından Mehmet Efendi şahit olarak geçmektedir. Tarihi belirtilmeyen başka nikahta ise bu kez nikahı kıyılan kişi, Hamam Mahallesi'nde ikamet eden Siyamioğullarından İbrahim Efendi'dir (Yüksel, 2008, s. 115). İki farklı kayıttan, Hamam Mahallesi'nde Siyamioğullarının ikamet ettiği çıkarımı yapılabilmektedir. Çeşmenin, Hamam Mahallesi'nde yer alması ve 1891'deki şahidin de yapı banisiyle aynı ismi taşıması baninin, bu kişi olabileceği düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Kürt Hasan Oğlu Elhac İbrahim Ağa ile ilgili yapılan araştırmada ise 1899'daki nikahta, şahit olarak Kürt Hasanzâde Mehmet Efendi ismine rastlanmaktadır (Yüksel, 2008, s.336). Bu bilgi bize doğrudan bani ismini vermese de yakın muhitteki Kürt Hasanzâdelerin varlığını kanıtlamaktadır. İleri gelen ailelerin, nikah şahitliğinde bulunduğu da

yaygın bir gerçektir (Yüksel, 2008, s. 28). Neticede bu muhitteki kişilerce çeşmenin inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. Fakat araştırmalardan bağımsız düşünüldüğünde bile taşrada dönemin “Ağa” ve “Efendi” unvanına sahip zatlarının zaten toplumun ileri gelenleri olduğu yapı faaliyetlerinde faal oldukları bilinmektedir (Yüksel, 2008, s. 28).

Yapım Tarihi: Mevcut kitabesinden anlaşıldığı üzere 1265 H. / 1848 M. yılında inşa edilmiştir.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Siyâmoğlu Çeşmesi, çalışılan alanda ikinci erken tarihli yapıdır (Görsel 13) (Çizim 7-8). Yapı özellikleri değerlendirildiğinde, boyut açısından küçük ölçülere sahip çeşme 2.02 x 1.87 m ebadında, düzgün kesme taştan yapılmış kagir bir su yapısıdır. Konumu bakımından köşe çeşmesi grubuna girmektedir. Dikdörtgen planlı tek yüzlü çeşme, dikey uzanan dikdörtgen cepheye sahiptir. Süsleme özelliklerine bakıldığında genel olarak motifsiz, yalın bir görüntü sunmaktadır. Çeşmenin cephesi, düz satırlı olmayıp profilli sivri kemerli özelliktedir. Sivri kemerler, bilezik şeklinde kaideleri olan silmeli başlıklara sahip sütunçeler üzerine oturmaktadır. Kemerin oturduğu üzengi taşları ise hafifçe dışa taşırılmıştır. Üzengi taşının hizasında ayna taşını bölen katlı silme uygulaması görülmektedir. En üst kısım, silmeli dar saçakla sonlandırılmıştır.

Ayna taşını ayıran silmelerin hemen altında, oval bir yalacık bulunmaktadır. Lüleye gelen su, yalacığın ucundaki pahlı kısımdan zemindeki dikdörtgen formlu yalağa boşalmaktadır. Yapı, yalacık uygulaması bakımından incelenen diğer çeşmeler içerisindeki iki örnekten birisidir¹⁶ (Görsel 14).

Yapı, belirli bir kaynaktan su ihtiyacı temin edilebilen çeşme grubundadır. Kaynaktan çeşmeye gelen su ise sürekli aktığından salma çeşme türüne girmektedir.

¹⁶ Diğeri Çakıroğlu Çeşmesidir.

2.1.1.3. Naib Zâde Mehmed Tevfik Efendi Çeşmesi (Naib Zâde Çeşmesi)

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Yeniköy Mahallesi.

Kitabesi: Ayna taşını ayıran silmelerin üstünde, orta hizada, 0.575 x 0.38 m ebadında orijinal bir kitabe¹⁷ yer almaktadır. Dikdörtgen biçimli mermer üzerine oyulmuş, sülüs hatla yazılmış dört satırlık Osmanlıca kitabeden ise yapının banisi, kimin için yaptırıldığı ve yapım tarihiyle bilgilere ulaşılmaktadır¹⁸ (Görsel 18).

Yazılışı:

نائب زاده محمد توفيق افندی چون
بر زوجه اش که ساخت چنین خوش بنای نو
زهدی قلم چه کفت بتاریخ چوهرش
آ از چشمه سار خدیجه بنوش و رو ۱۲۷۵

Okunuşu:

*Naib Zâde Mehmed Tevfik Efendi çûn,
Bir zevce eş ki sâht çûnîn hoş binâ-yi nev
Zühdi kalem çı keft betârih-i cevhereş
Â ez çeşmesâr-ı Hadice binûş ve rev
1275 (Sümer, 1992, s. 191).*

Banisi: Çeşme banisi, Naib Zâde Mehmed Tevfik Efendi, Tirebolu'nun ileri gelenlerinden Naib Zâde Osman Efendi'nin oğludur (1828-1885). Çeşitli yerlerde kaymakamlık görevinde bulunan idari görevli Mehmet Efendi, eşi Hatice Hanım için bu çeşmeyi yaptırmıştır (Yüksel, 2007, s.163). Fakat çeşme, günümüzde

¹⁷ Naib Zâde Çeşmesi üzerindeki bu kitabenin, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nde yapılan çalışmalarda 1999 yılında tescillenmiş Tirebolu Hamamının külhan kısmında yer aldığı görülmektedir (Görsel 19). Aslında hamama da ait olmayan kitabe, hamama göre daha geç dönemde, 2012'de tescillenmiş Naib Zâde Çeşmesi sonradan getirilmiş olmalıdır. Ayrıca bugün Naib Zâde Çeşmesi üzerindeki kitabeye, cevher yoluyla tarih düşürme durumu özenli ve sanatsal bir göstergedir. Çeşmenin, hem bir kadına ithaf edilmesi hem de kitabenin böyle bir özelliğe sahip olması inşa edilmiş çeşmenin de işçiliğinin fazla olmasını düşündürmektedir. Zaten diğer çeşmelere göre plan ile düzen bakımından sade ve farklı olan Naib Zâde Çeşmesinin, başka bir yapı olduğu, bu yapının da incelenen çeşmelerle benzer düzende olduğu tahmin edilmektedir. Bkz. (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescilli Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-81 nolu dosya) ve (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescilli Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-25 nolu dosya).

¹⁸ Çeşme kitabesinde, cevher yoluyla ebced hesabı tarih düşüldüğünden, noktalı harflerin toplamı da 1275 yılını vermektedir.

Mehmet Efendi'nin ismi ile anılmaktadır.

Yapım Tarihi: Mevcut olan kitabesinden anlaşıldığı üzere 1275 H. /1858 M. yılında inşa edilmiştir.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Yapı özellikleri değerlendirildiğinde, boyut açısından büyük ölçülere sahip çeşme 2.95 x 1.80 m ebadında, düzgün kesme taştan yapılmış kagir bir su yapısıdır (Görsel 16)(Çizim 9-10). Konum açısından, tek yüzlü duvar çeşmesi grubuna girmektedir. Dikdörtgen planlı tek yüzlü çeşme, yatay uzanan dikdörtgen cepheye sahiptir. Genel itibariyle yalın olan yapıda, süsleme detaylarıyla karşılaşılmaz. Çeşmenin cephesi, düz satırlı olup yine aynı formda bir kemere sahiptir. Aslında düz saçak, kemeri oluşturmakta ve niş görevini görmektedir. Bu açıdan diğer çeşme örnekleri içerisinde tektir. Düz kemer görünümü elde edilen çeşmenin ayna taşı, silmelerle ikiye ayrılmıştır. Ayna taşını bölen silmeler ise çok katlıdır. Bu silmeler üzengi taşının hizasından devam etmektedir. Ayna taşını ayıran silmelerin altında, yalağa yakın pirinç bir musluk yer almaktadır. Giresun Kültür Envanterinde bahsi geçen çeşmenin o dönemde oluklu olup sürekli aktığı bir fotoğrafı yer almaktadır (Görsel 17) (İltar, 2014, s.301). Envanterden hareketle musluğun orijinal olmadığı sonradan takıldığı anlaşılmaktadır. Kaynaktan çeşmeye gelen su ise sürekli aktığından salma lüleli çeşme türüne girmektedir. Musluktan akan suyun döküldüğü yerde, dikdörtgen formlu bir yalak, zemine derinlik yapacak şekilde yerleştirilmiştir.

Ayna taşını ayıran silmelerin üstünde ise orta hizada orijinal kitabe ile kitabenin hemen doğusunda dikdörtgen formlu, metal kapak ile kapatılmış bir alan bulunmaktadır. Kapağın açıldığı yer su gereksinimini karşılamak için yapılmış su haznesidir.

2.1.1.4. Kara Hasan Zâde Hasan Kapudan Çeşmesi (Hasan Kapudan Çeşmesi)

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Yeniköy Mahallesi.

Kitabesi: Sivri kemerli niş içerisinde, ayna taşını ortalayan 0.40 x 0.31 m ebadında orijinal bir kitabe yer almaktadır. Dikdörtgen biçimli mermer üzerine oyulmuş, sülüs hatla yazılmış dört satırlık Osmanlıca kitabeden ise yapının banisi ve yapım tarihiyle ilgili bilgilere ulaşılmaktadır (Görsel 21).

Yazılışı:

اكر مؤمن ایچر ایسه بو ابی
نصیب اولسون اكا كوثر شرابی
قرا حسن زاده حسن قپودان
خیراتیدر سنة ۱۲۹۴

Okunuşu:

Eğer Mü'min içer ise bu âbı

Nasib olsun ana kevser şarabı

Kara Hasan Zâde Hasan Kapudan

Hayratıdır. Sene 1294 (Sümer, 1992, s. 192).

Banisi: Çeşmenin banisi, Tirebolu'nun tanınmış ailelerinden (Sümer, 1992, s. 192) Kara Hasanzâdelerden, Kara Hasan Zâde Hasan Kapudan isimli kişidir. Bani, kayıtlarda hem mal taşır hem de ticaret yapan tüccar kaptanları ve denizciler içerisinde varlıklı kişi olarak geçmektedir (Yüksel, 2010, s.137). İleri gelen ailelerin, nikah şahitliğinde bulunduğu önceden ifade edilmişti (Yüksel, 2008, s. 28). Doğrudan bani ismi geçmese de cadde üzerindeki çeşitli mahallelerde, çoğu nikahta Karahasanzâdelerin şahidlik yaptığı kayıtlardan anlaşılmaktadır¹⁹.

Yapım Tarihi: Mevcut olan kitabesinden anlaşıldığı üzere 1294 H. / 1877 M. yılında inşa edilmiştir.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Yapı özellikleri değerlendirildiğinde, boyut açısından küçük ölçülere sahip çeşme 2.80 x 2.06 m ebadında, düzgün kesme taştan yapılmış kagir bir su yapısıdır (Görsel 20) (Çizim

¹⁹ Bkz. (Yüksel, 2008, s.95,330,340,361,498). Ayrıca 1902'deki nikahta Çarşı Mahallesi'nden Kara Hasan Zâde Ali Efendi'nin şahit olduğu görülmektedir. Yüksel, dipnotuna bu kişinin Hasan Kapudanın oğlu olduğunu düşmüştür (2008, s. 410).

11-12). Hasan Kapudan eşmesi, konumu bakımından köşe çeşmesi grubuna girmektedir. Dikdörtgen planlı, tek yüzlü çeşme, yatay uzanan dikdörtgen bir cepheye sahiptir. Süsleme özelliklerine bakıldığında genel olarak motifsiz, yalın bir görüntü sunmaktadır. Çeşmenin cephesi, profilli sivri kemerli özelliktedir. Sivri kemerler, silmeli başlıklara sahip sütunçeler üzerine oturmaktadır. Kemerin oturduğu üzengi taşları ise hafifçe dışa taşırılmıştır. Üzengi taşı hizasında, ayna taşını bölen katlı silme uygulaması mevcuttur. En üst kısım, sade dar saçakla sonlandırılmıştır.

Ayna taşını ayıran silmelerin hemen altında ise orijinal olmayan sonradan eklenen bir musluk bulunmaktadır. Muhtemelen burada, dönemin zevkine uyan bakır ya da pirinç burma muslukların varlığı söz konusuydu. Fakat bunlar günümüze ulaşamamıştır. Musluklu çeşme, bu özelliğiyle, istenilen vakitte su ihtiyacını gidermeye yönelik açılıp kapatılan yani kesilebilen (burma) çeşme örneğini teşkil etmektedir. Musluktan akan suyun döküldüğü zeminde, dikdörtgen formlu bir yalak yer almaktadır. Yalağın gerisinde ise gelenlerin oturabileceği belki yapıyla çağdaş, üç silindir, dinlenme-oturma taşı bulunmaktadır. Yapı, belirli bir kaynaktan su ihtiyacı temin edilebilen çeşme grubundadır.

2.1.1.5. Çatal Çeşme

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Cintaşı Mahallesi.

Kitabeleri: Yapının dört kitabesi mevcuttur. Tek yüzdeki iki çeşmenin, sivri kemerlerinin içerisinde, ayna taşını ortalayan birer orijinal kitabe bulunmaktadır. Sağda sivri kemerli niş içerisinde, ayna taşını ortalayan 0.35 x 0.23 m ebadında orijinal bir kitabe mevcuttur. Dikdörtgen biçimli mermer üzerine oyulmuş, sülüs hatla yazılmış üç satırlık Osmanlıca kitabeden, yalnızca çeşmenin yapım tarihiyle ilgili bilgilere ulaşılmaktadır ²⁰(Görsel 24).

Yazılışı:

منبع اب حیاتدن ایلدی جوش و خروش
جرعه سی روحه صفادر ایله ای دلتنه نوش
۱۸ رجب ۱۳۳۲

Okunuşu:

Menba-ı âb-ı hayattan eyledi cûş u hurûş

Cur'ası ruha safadır eyle ey dilteşne nûş

18 Receb 1332 (Sümer, 1992, s. 192).

Solda sivri kemerli niş içerisinde, ayna taşını ortalayan 0.35 x 0.23 m ebadında orijinal ikinci kitabe yer almaktadır. Dikdörtgen biçimli mermer üzerine oyulmuş, sülüs hatla yazılmış üç satırlık Osmanlıca kitabeden ise yapının banisi ve yapım tarihiyle ilgili bilgilere ulaşılabilmektedir (Görsel 25).

Yazılışı:

یاپدیروب قانمقام سامی بک ایئدی حلقی شاد
اقدی صو اجرا قلندی جمعه کون رسم کشاد
۱۳۳۰ مایس

Okunuşu:

Yapdurup Kaymakam Sami Bey etdi halkı şâd

Akdı su icra kılındı Cum'a gün resm-i küşâd

1330 Mayıs. (Sümer, 1992, s. 192).

İki sivri kemerin birleştiği kısmın ortasında, 0.475 x 0.36 m ebadında başka

²⁰ Kitabe çevirisini yapan Sümer, yılı 1322 olarak çevirmiştir. Fakat kitabe bilgileri verilirken doğru olan yıl yani 1332 tarihi aktarılmıştır (Sümer, 1992, s. 192).

bir orijinal kitabe bulunmaktadır. Dikdörtgen biçimli, mermer üzerine oyulmuş sülüs harfli Osmanlıca yazılmış dört satırlık kitabe tam çevrilememektedir (Görsel 23). Fakat ikinci satırında görülebilen yazılardan "...bu çeşmeyi bina eyledi...?" ibareleri ile dördüncü satırda yazılan "1227 H.?" tarihli çeşmenin ilk 1812-1813 M. yıllarında yaptırıldığını düşündürmektedir.

Çeşmenin en üst kısmına ise belediye tarafından bir onarım kitabesi yerleştirilmiştir.

Banisi: Çeşme banisinin sol kitabedeki yazılardan, Sami Bey olduğu anlaşılmaktadır. Sami Bey kaynaklarda halka karşı şefkatli (Sümer, 1992, s. 192) bir kaymakam şeklinde geçmektedir. Fakat çeşme, tek cephede iki ayrı çeşmenin sivri kemerlerle oluşturduğu düzenden olacak ki, bani ismiyle değil "Çatal Çeşme" ismiyle anılmaktadır²¹

Yapım Tarihi: Tek yüzünde, çift çeşmesi olan yapının ayrı iki kitabesi ile birleştikleri kısımda yani orta hizada bir kitabesi daha bulunmaktadır (Görsel 22)(Çizim 13-14). Ortadaki kitabenin ikinci satırında görülebilen yazılardan "...bu çeşmeyi bina eyledi...?" ibareleri ile dördüncü satırda yazılan "1227 H.?" Tarihi çeşmenin ilk 1812-1813 M. yıllarında yaptırıldığını düşündürmektedir (Görsel 23). Sağdaki kitabeden üzerinde bulunduğu çeşmenin 1332 H / 1916 M yılında inşa edildiği anlaşılmaktadır. Soldaki kitabeden ise üzerinde bulunduğu çeşmenin 1330 H. / 1914 M. yılında inşa edildiği anlaşılmaktadır. Çeşmenin üst kısmına ortalı bir onarım kitabesi ise belediye tarafından yerleştirilmiştir. Kitabeye göre çeşme 1973 yılında onarım görmüştür.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Mimari özellikleri değerlendirildiğinde, boyut açısından büyük ölçülere sahip çeşme 3.58 x 2.86 m ebadında, düzgün kesme taştan yapılmış kagir bir su yapısıdır. Konumu bakımından, köşe çeşmesi grubuna girmektedir. Dikdörtgen planlı, yatay uzanan dikdörtgen cepheye sahiptir. Tek yüzlü çeşmenin cephesinde iki çeşme bulunmaktadır. Bu açıdan çeşmeyi tek yüzlü, iki birimli köşe çeşmesi olarak tanımlamak mümkündür. Ya da ikiz, tek yüzlü çeşme de denilmektedir. Yapının

²¹ İki sivri kemerin birleştiği kısmın ortasında tam okunamayan kitabede muhtemelen bu çeşmenin ilk banisi yer almaktadır. Diğer çeşmeler doğrudan bilinen ilk bani isimleriyle kataloğa alınmışken Çatal Çeşmede bahsedilen ihtimalden kaynaklı böyle bir isimlendirmeye gidilmemiş bugün şekli itibarıyla anıldığı ismi katalogda kullanılmıştır.

cephesindeki her çeşme, ayrı kemerlerle vurgulanmıştır. Profilli sivri kemerler, düz kaideli silmeli başlıklara sahip ayaklara oturmaktadır. Kemerin oturduğu üzengi taşları hafifçe dışa taşırılmıştır. Simetrik bir plan uygulaması olan iki çeşmede, üzengi taşının hizasında ayna taşını bölen silme uygulaması görülmektedir. En üst kısım, silmeli dar saçakla sonlandırılmıştır.

Ayna taşını ayıran silmelerin altında zemine yakın yerde ise lüleler bulunmaktadır. Yapı, bu yönden değerlendirildiğinde gelen suyun sürekli aktığı salma lüleli çeşme türüne girmektedir. İki çeşmeden de akan suyun döküldüğü zeminde, dikdörtgen formlu bir yalak yer almaktadır

Ana cephenin arkasında, külah formunda biten bir bölüm mevcuttur. Bölümün üzerinde dikdörtgen formlu, metal kapak ile kapatılmış bir açıklık vardır. Kapağın açıldığı bölüm su gereksinimini karşılama açısından yapılmış su haznesidir (Görsel 26). Çeşmenin üst kısmına ortalı, dikdörtgen formlu bir onarım kitabesi ise belediye tarafından yerleştirilmiştir (Görsel 27).

2.1.1.6. Çakıroğlu Çeşmesi

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Yeniköy Mahallesi.

Kitabesi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Sivri kemerli niş içerisinde, kemerin birleştiği kısmın altında, ayna taşını ortalayarak kitabelik kısmı, 0.45 x 0.25 m ebadındadır (Görsel 29).

Banisi: Bilinmiyor. Fakat günümüzde “Çakıroğlu” ismiyle anıldığı için katalog kısmına da bu isimle alınmıştır. Çakıroğlu ismiyle yapılan araştırmalarda, Yüksel’in nikah kayıtlarındaki isimlerden yine bazı bilgilere erişilmiştir. Cadde içerisinde, Çarşı Mahallesi’nde Çakır Ağa Oğlu, Yeniköy Mahallesi’nde ise Çakıroğulları isimleriyle anılan kişiler bulunmaktadır (2008, s. 84, 393). Doğrudan bu kişilerin yapının banisi olduğu konusunda net bir yaklaşımda bulunamayız. Ama özellikle cadde özelinde yaşayanların, diğer örneklerde görüldüğü üzere genellikle yapı banileri olduğu tespit edildiğinden, çeşmenin bugün bu isimle anılmasının da tesadüf olmadığı söylenebilir.

Yapım Tarihi: Çakıroğlu Çeşmesinin kitabesi mevcut olmadığından hangi tarihte inşa edildiği bilinmemektedir. Fakat taşıdığı özelliklerin, diğer çeşmelerle olan benzerliği bize bu yapının da, 19. yüzyılda yapıldığını düşündürmektedir.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Deformasyona uğrayan bu su yapısının plan ve mimarisi değerlendirildiğinde, boyut açısından küçük ölçülere sahip çeşme 1.50 x 1.58 m ebadındadır. Düzgün kesme taştan yapılmış kagir su yapısı, konumu bakımından, köşe çeşmesi grubuna girmektedir (Görsel 28) (Çizim 15-16). Dikdörtgen planlı, tek yüzlü çeşme, yatay uzanan dikdörtgen cepheye sahiptir. Süsleme kompozisyonu bakımından sade düzendedir. Çeşmenin cephesi, profilli sivri kemerli özelliktedir. Sivri kemerler, silmeli başlıklara sahip düz ayaklar üzerine oturmaktadır. Kemerin oturduğu üzengi taşları ise hafifçe dışa taşırılmıştır. Üzengi taşının hizasında, ayna taşını bölen katlı silme uygulaması görülmektedir.

Ayna taşını ayıran silmelerin hemen altında ise oval bir yalacık bulunmaktadır. Lüleyle (sonradan günümüze ait musluk eklenmiştir) gelen su, yalacığın ucundaki pahlı kısımdan zemindeki geniş, dikdörtgen formlu yalağa boşalmaktadır. Yapı yalacık uygulaması bakımından Siyamoğlu Çeşmesi’nden sonra gelen ikinci farklı örnektir (Görsel 30).

Yapı belirli bir kaynaktan su ihtiyacını temin edebilen eşme grubuna girmektedir. Kaynaktan çeşmeye gelen su ise sürekli aktığından bu yapı salma lüleli eşme türüne girmektedir.

2.1.1.7. Atlıyolu eşmesi

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Hamam Mahallesi.

Kitabesi: Orijinal kitabesi mevcut değildir. Kaş kemerli niş içerisinde, ayna taşını ortalayan 0.53 x 0.38 m ebadında kitabelik yerinde orijinal kitabe yerine onarım kitabesi yer almaktadır. Kitabeye göre çeşme, Belediye tarafından 1973 yılında onarılmıştır (Görsel 32).

Banisi: Yapının banisi bilinmemektedir.

Yapım Tarihi: Atlıyolu eşmesinin kitabesi mevcut olmadığından hangi tarihte inşa edildiği bilinmemektedir. Yalnız taşıdığı özellikler bakımından, diğer çeşmelerle olan benzerliği bu yapının, 19. yüzyıl ilk yarısında veya sonrasında inşa ettirildiğini düşündürmektedir.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Deformasyona uğrayan boyut açısından küçük ölçülere sahip çeşme, 1.62 x 2.00 m ebadında, düzgün kesme taştan yapılmış kagir bir su yapısıdır (Görsel 31) (Çizim 17-18). Atlıyolu eşmesi, konumu bakımından duvar çeşmesi grubuna girmektedir. Dikdörtgen planlı, tek yüzlü çeşme, uzun, dikey bir cepheye sahiptir. Süsleme özelliklerine bakıldığında genel olarak motifsiz, yalın bir görüntü sunmaktadır. eşme cephesi, profilli, kaş kemerli özelliktedir. Kemerler, silmeli sütun başlıklarına sahip ayaklar üzerine oturmaktadır. Kemerin oturduğu üzengi taşları ise hafifçe dışarıya taşırılmıştır. Üzengi taşı hizasında, ayna taşını bölen katlı silme uygulaması mevcuttur. En üst kısım, silmeli dar saçakla sonlandırılmıştır.

Ayna taşını ayıran silmelerin altında, su gelen gözde, musluklar yer almamakta su ise sürekli akmamaktadır. Bu bakımdan yapı, istenilen vakitte su ihtiyacını gidermeye yönelik açıp kapatılan burmalı çeşme örneğini teşkil etmektedir. Musluktan akan suyun döküldüğü zeminde ise dikdörtgen formlu bir yalak yer almaktadır.

Yapının doğu cephesinde yer alan kapağın açıldığı alan, su gereksinimini karşılamak için yapılmış su haznesidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde yapı, hazneli çeşme grubuna girmektedir.

2.1.1.8. Tirebolu Hamamı

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Çarşı Mahallesi.

Kitabesi: Yapının kitabesi mevcut değildir.

Banisi: Yapının banisi bilinmemektedir.

Yapım Tarihi: Yapının inşa tarihi bilinmemektedir. Fakat taşıdığı özellikler açısından bu yapının, 19. yüzyıla tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Halk tarafından “Tirebolu Hamamı” olarak anıldığı için kataloğa aynı isimle alınmıştır. Bugün kullanılan hamam, üzerinde yapılan müdahalelerden ötürü özellikle soyunmalık-camegâh kısmı ile soğukluk ve sıcaklık bölümlerindeki bazı yapı öğelerinin ve bunların malzemelerinin kısmen değiştirildiği görülmektedir. Tüm bu değişikliklere rağmen hamam büyük oranda özgünlüğünü ve tarihi özelliğini korumaktadır.

Düzgün kesme taş malzemedен yapılmış, Tirebolu Hamamı'nın cephe düzeni, sade ve yalın olup cepheler profilli saçaklarla sonlanmaktadır (Görsel 33)(Çizim 19-20). Tarihi hamam, başkent ile taşradaki diğer hamamlar gibi plan açısından Osmanlı Klasik hamam tipolojisi içerisinde “haçvari dört eyvanlı, dört köşe halvet hücreli tip” grubuna girmektedir. Değiştirilmiş camegâh-soyunmalık bölümüne, kuzey cephedeki kapı ile geçiş sağlanmaktadır. Tek yerden giriş sağlanan hamamın soğukluk ile sıcaklık bölümleri, kadın ve erkeklerin başka günlerde ortak kullanabildiği şekilde olup yapı, tek fonksiyonlu hamam özelliği göstermektedir. Günümüz malzemeleriyle yapılmış iki katlı soyunmalık-camegâh bölümü, orijinalliğini yitirdiği için yalnızca plan üzerinde gösterilmiş tanımı yapılmamıştır. Soyunmalıktan soğukluk bölümüne geçiş sağlayan basık kemerli bir kapı bulunmaktadır. Derinliği oldukça geniş olan kapı küçük bir koridor görüntüsü sunmakta olup aynı uygulama sıcaklık bölümüne geçiş sağlayan kapıda da görülmektedir.

Soğukluk bölümü, doğu-batı yönünde uzunlamasına dar, dikdörtgen plana sahip olup içerisinde klasik hamamlarda mevcut olan tıraşlık, tuvalet gibi kısımlar yer almaktadır. Üzeri beşik tonozla örtülü olan soğukluk kısmının her iki ucunda, düzgün kesme taşla sınırlandırılan yarım kemerli alanlar bulunmaktadır. Tıraşlık ve tuvaletler ise kemerle sınırlandırılmış bu alanlar içerisinde yer almaktadır.

Soğukluğun zemini, mermerle kaplı olup kemerli alanların hemen arkasında yer alan tıraşlık kısmı, birbirinden ayrı iki bölme olarak doğu uçta bulunmaktadır. Tıraşlığın bir bölmesinde, günümüz musluğu diğesinde ise orijinal pirinç musluk yer almaktadır. Tıraşlık bölümünün tümünde küçük mermer tekneler ve sekiler bulunmaktadır. Soğukluğun batı ucundaki tuvalete ise basık kemerli yine derinliği fazla olan bir kapıdan girilmektedir. Tonoz üzerine, ışık sağlanması için Osmanlı hamamlarındaki klasik figözü pencereler yerleştirilmiştir (Görsel 34-37).

Soğukluktan sıcaklık bölümüne, basık kemerli kapıdan geçiş sağlanmaktadır. Derinliği geniş olan kapı, küçük bir koridor gibidir. Sıcaklık bölümü, “haçvari dört eyvanlı, dört köşe halvet hücreli” bir plana sahiptir. Ortada, sekizgen formlu göbek taşı ile onu çevreleyen eyvanlar (umumi yıkanma yerleri), köşelerde ise hücreler-halvetler (özel yıkanma yerleri) bulunmaktadır. Malzeme bakımından sıcaklığın geneli, zeminden duvarın belirli seviyesine kadar mermerle kaplanmış, kurnalar, sekiler ve diğeykanma yerleri mermerden yapılmıştır. Eyvanlar, düzgün kesme taştan kemerli bölmelerle belirtilmiş olup üzerleri beşik tonoz ile örtülmüştür. Halvetlere, insan boyutlarına göre küçük, basık kemerli derin kapılar aracılığıyla geçilmektedir. Halvetler de, tromplar üzerine oturmuş kubbeciklerle örtülmüştür. Göbek taşının tam üzeri ise sekizgen kasnak üzerine oturtulmuş büyük bir kubbeyle kapatılmıştır. Tüm bu örtü öğelerinde figözü pencereler yer almaktadır (Görsel 38-40).

Hamamın güney cephesine bitişik, bugün üst örtüsü yıkılmış üçgen planlı, ayrı bir mekan bulunmaktadır. Mekan, kuzeyde külhan bölümünün ateşlik kısmını, güneyde ise müstemilat olarak kullanılmış alanı kapsamaktadır. Müstemilat burada görevli kişinin kaldığı aynı zamanda hamam için gerekli ihtiyaçların da depolandığı birimdir. Müstemilatın cephesindeki iki ayrı giriş kapısının, ilkinden merdivenlerle külhan bölümünün ateşlik kısmına erişilmektedir.

Külhanın da, beşik tonozla örtüldüğü görülebilmektedir. Külhanın ateşlik bölümüne ve müstemilata giriş sağlayan çift kanatlı ahşap kapıların, orijinal olduğu tahmin edilmektedir. Müstemilata açılan kapının lentosu üzerindeki duvarda, kabartma tekniğiyle yapılmış bitkisel bir süslemeye yer verilmiştir. Üçgen planlı mekanın cephelerinde, farklı boyutlarda ve düzende demir parmaklıklı pencereler bulunmaktadır. Hamam özelinde değerlendirme yapılacağından ve müstemilatın içi

yıkık durumda olduğundan yapının iç düzeni hakkında tanım yapılmayıp yalnızca planı verilmiştir (Çizim 21)(Görsel 41-46).

2.1.2. ASKERİ YAPILAR

2.1.2.1. Redif Deposu (Kazım Karabekir Ortaokulu)

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Yeniköy Mahallesi.

Kitabesi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Zemin katta, kapının kemer alınlığı üzerindeki 0.30 x 0.25 ebadındaki kitabelik yeri boştur.

Banisi: Yapının banisi ismine ulaştığımız doğrudan bir kitabe veya kaynak mevcut değildir. Fakat Osmanlı Dönemi'ne ait harita ve arşiv kaynaklarından hareketle yapının, II. Abdülhamit Döneminde inşa edildiği tespit edilmiştir²².

Yapım Tarihi: Yapının inşa tarihini doğrudan bildirir bir kitabe veya kaynak mevcut değildir. Fakat Osmanlı Dönemi'ne ait harita ve arşiv kaynaklarından hareketle yapının, II. Abdülhamit Döneminde, 1876- 1887/1888 (geniş zaman aralığı) ya da 1880-1887/1888 (sınırlandırılmış zaman aralığı) yılları arasında “redif binaları kompleksi içinde redif deposu” olarak inşa edildiği tespit edilmiştir²³.

²² Bkz. BOA. Fon Kodu: A.)MKT.MHM. Dosya No: 663, Gömlek No: 13, Tarih: 1313 Ca 16. (1895-1896) yılına ait “Tirebolu'daki Redif Deposu efrad-ı ihtiyatıyesi sayısının arttırılmasıyla ortaya çıkan masrafların karşılanması” şeklinde devam eden belgeler (Ek 4).

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. MKT. Dosya No: 1157, Gömlek No: 56 Tarih: 1325 S 10. (1907-1908) yılına ait “Tirebolu Redif Taburu Dairesine mensup şahıslar” şeklinde devam eden belgeler (Ek 5).

Bkz. BOA. Fon Kodu:DH.MKT. Dosya No: 2194 Gömlek No: 43 Tarih: 1316 Z 18. (1898-1899) yılına ait Tirebolu Kazası Redif Taburu Binbaşısı Hasan Hüsnü Efendi Tarafından Daire-i Askeriye'ye celb...” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 6).

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. TMIK.M.. Dosya No: 28, Gömlek No: 81 Tarih: H. 29-09-1314. (1896-1897) yılına ait “İhtiyatların terhisinin olmayacağı üzerine Tirebolu depolarında bulunan Efrad-ı İhtiyatiye'nin kullandığı eşyaların dağıtımı” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 7).

Osmanlı Ordusu'nun Yeni Redif Kanunnamesine Göre, Tümen, Tugay, Alay ve Tabur Dairelerine Ayrılış Şeklini Gösteren harita için Bkz. BOA. Fon Kodu: HRT.h.. Dosya No: - Gömlek No: 136, Tarih: 1305 Z 29. (1887-1888) Ayrıca bkz. (Özgen, 2016, s.42).

²³ Bkz. BOA. Fon Kodu: A.)MKT.MHM. Dosya No: 663, Gömlek No: 13, Tarih: 1313 Ca 16. (1895-1896) yılına ait “Tirebolu'daki Redif Deposu efrad-ı ihtiyatıyesi sayısının arttırılmasıyla ortaya çıkan masrafların karşılanması” şeklinde devam eden belgeler (Ek 4).

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. MKT. Dosya No: 1157, Gömlek No: 56 Tarih: 1325 S 10. (1907-1908) yılına ait “Tirebolu Redif Taburu Dairesine mensup şahıslar” şeklinde devam eden belgeler (Ek 5).

Bkz. BOA. Fon Kodu:DH.MKT. Dosya No: 2194 Gömlek No: 43 Tarih: 1316 Z 18. (1898-1899) yılına ait Tirebolu Kazası Redif Taburu Binbaşısı Hasan Hüsnü Efendi Tarafından Daire-i Askeriye'ye celb...” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 6).

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. TMIK.M.. Dosya No: 28, Gömlek No: 81 Tarih: H. 29-09-1314. (1896-1897) yılına ait “İhtiyatların terhisinin olmayacağı üzerine Tirebolu depolarında bulunan Efrad-ı İhtiyatiye'nin kullandığı eşyaların dağıtımı” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 7).

Osmanlı Ordusu'nun Yeni Redif Kanunnamesine Göre, Tümen, Tugay, Alay ve Tabur Dairelerine Ayrılış Şeklini Gösteren harita için Bkz. BOA. Fon Kodu: HRT.h.. Dosya No: - Gömlek No: 136, Tarih: 1305 Z 29. (1887-1888) Ayrıca bkz. (Özgen, 2016, s.42).

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: “Redif deposu” olan yapı bugün Kazım Karabekir Ortaokulu ismiyle bilinmektedir. Günümüzde hala okul olarak kullanılan yapı kataloğa da aynı isimle alınmıştır. Taş malzemedен inşa edilmiş kagir yapı, doğu-batı yönünde uzatılmış dikdörtgen plana sahiptir. Bodrum üzeri iki kat olan yapının, kenar bitimleri köşe taşlarıyla sonlandırılmış olup köşe taşları kaideye oturmuş sütun başlıklı şekildedir. Kıırma çatı ile örtülü saçaklı yapıya, geçen süre içerisinde okul olarak kullanılmasından dolayı işleve dayalı yeni mekanlar eklenmiştir. Çatı üzerinde üzerine sonradan inşa edildiği anlaşılan yeni bir birim farkedilmektedir²⁴(Görsel 47).

Simetrik düzenli yapının, mimari özellikleri değerlendirildiğinde kuzey cephesinde, zemin ve birinci kat aralarını dışa taşkın yatay silmelerin ayırdığı görülmektedir. Pencerelerle hareketlendirilen cephede, bodrum kat hizasındaki merdivenlerle, zemin kattaki kapıya ulaşılmaktadır. Bodrum katındaki cephede, küçük bir havalandırma açıklığının yanı sıra sonradan eklendiği anlaşılan dikdörtgen formlu bir kapı bulunmaktadır. Zemin katta, yapıyı ortalar şekilde konumlandırılmış kapı, basık kemerli, geniş bir içerlek girişe alınmıştır. Ana mekana giriş sağlayan bu kapı ögesi de, basık kemerlidir. Kapı açıklığına, metal kapı kanadı yerleştirilmiştir. Kemer üzerindeki kitabelik yeri boştur. Kapının her iki tarafına, dikdörtgen formlu, dar, uzun pencereler yerleştirilmiştir. Kapıyı ve bu pencereleri içine alan geniş nişin içteki her iki kısmına da basık kemerli pencereler yerleştirilmiştir. Zemin kat cephesinde kapının yer aldığı nişin dışındaki her iki tarafa, beşer pencere konumlandırılmıştır. Farklı aralıklarla, aynı boyutlarda yerleştirilmiş pencereler, basık kemerlidir. Söve ve kemerli kısımları cepheden hafif dışarı taşırılmıştır. Kemer ortasında yer alan kilit taşı, kabartılmış bir motifle vurgulanmıştır. Birinci kat cephesinde zemin kattakilerle aynı hizada konumlandırılmış on iki pencere bulunmaktadır. Birinci katta, zemin katın kapı üzerine denk gelecek şekilde iki pencere daha açıldığı görülmektedir. Farklı aralıklarla aynı boyutlarda yerleştirilmiş pencereler, basık kemerlidir. Söve ve kemerli kısımları cepheden hafif dışarı taşırılmıştır. Tüm katlardaki pencere çerçeveleri günümüz malzemesindedir (Görsel 49).

Yapının güney cephesinin, zemin ve birinci kat aralarını, dışa taşkın yatay

²⁴ Ortaokul’un görüldüğü eski fotoğrafta (Görsel 48) yapı, iki katlı olup, kiremitle kaplı kırma çatılıken sonradan üzerine üçüncü kat çıkılmıştır.

silmelerin ayırdığı görülmektedir. Zemin katın ortasında, kuzeydeki kapı ile aynı olan basık kemerli orijinal bir giriş kapısı daha yer almaktadır. Kapının söve ve kemerli kısımları cepheden hafif dışarı taşırılmıştır. Kemer ortasında yer alan kilit taşı, kabartılmış bir motifle vurgulanmıştır. Kapı açıklığına metal kapı kanadı yerleştirilmiştir. Kapının her iki tarafına üçer pencere konumlandırılmıştır. Fakat kapının batı tarafına sonradan yapılan bir mekan eklenmiş buradaki pencere kapıya dönüştürülmüştür. Bu mekan, kapı yapılan pencerenin görüntüsünü kesmiştir. Farklı aralıklarla aynı boyutlarda yerleştirilmiş pencereler, basık kemerlidir. Söve ve kemerli kısımları cepheden hafif dışarı taşırılmıştır. Kemer ortasında yer alan kilit taşı, kabartılmış bir motifle vurgulanmıştır. Birinci kat cephesinde, zemin kattaki kapı üzerine denk gelecek şekilde sonradan eklenmiş dikdörtgen formlu bir kapı görülmektedir. Kapının her iki tarafında, zemin kattakilerle aynı hizada konumlandırılmış üçer pencere bulunmaktadır. Farklı aralıklarla aynı boyutlarda yerleştirilmiş pencereler, basık kemerlidir. Söve ve kemerli kısımları cepheden hafif dışarı taşırılmıştır (Görsel 50).

Yapının batı cephesinde, zemin ve birinci kat görülmektedir. Katlar arasını, dışa taşkın yatay silmeler ayırmaktadır. Zemin ve birinci katta aynı hizada yerleştirilmiş üçer pencere mevcuttur. Farklı aralıklarla, aynı boyutlarda yerleştirilmiş pencereler, basık kemerlidir. Söve ve kemerli kısımlar cepheden hafif dışarı taşırılmıştır. Yalnız zemin kattaki pencerelerin, kemer ortasında yer alan kilit taşı, kabartılmış bir motifle vurgulanmıştır (Görsel 51).

Yapının doğu cephesinin zemin ve birinci kat arasında, dışa taşkın yatay silmeler görülmektedir. Zemin katında üç küçük, kare havalandırma penceresi ile basık kemerli iki pencere yer almaktadır. Birinci katta ise üç basık kemerli pencere bulunmaktadır. Zemin ve birinci kattaki basık kemerli pencereler, farklı aralıklarla yerleştirilmiş olup aynı boyutlara sahiptir. Zemin kattaki basık kemerli pencerelerin, kemer ortasında yer alan kilit taşı, kabartılmış bir motifle vurgulanmıştır. Cephedeki tüm pencerelerin söve-lento ve kemerli kısımları taştan olup, cepheden hafif dışarı taşırılmıştır (Görsel 52).

Ortaokulun zaman içerisinde cephedeki görüntüsü itibariyle değişikliğe uğradığı, eski bir fotoğraf (Görsel 48) üzerinden anlaşılmaktadır²⁵. Yapı, yukarıda belirtildiği gibi, iki katlı olup, kiremitle kaplı kırma çatılıyken sonradan üzerine üçüncü kat çıkılmış pencerelerinde ise oynama yapılmıştır. Fotoğrafta, kuzey cephede orta akstaki giriş kapısının her iki yanında üçer pencere, üstündeki katta ise kapı hizasına gelecek şekilde yerleştirilmiş bir pencere ve onun yanlarında üçer pencere görülmektedir. Yani kuzey cephede ilk kat, altı pencereli diğer kat yedi pencereliyken bugün pencere sayıları arttırılmıştır. Bugün giriş kapısının her iki yanında beşer pencere olmak üzere on pencere, üst katında ise orta aksta iki, yanlarda beşer pencere olmak üzere oniki pencere görülmektedir. Fotoğrafta, batı cephe net değildir. Fakat bugün ki haliyle arasında pencere düzenleri açısından değişikliklerin olduğu görülmektedir. Yani işlevi değişen yapının zamanla cephe kısmında, müdahalelere maruz kaldığı anlaşılmaktadır.

Yapının iç mekanına bodrum katında sonradan açılmış kapıyla girilmektedir (Çizim 22). Zemin katta ana iç mekana ise cephelere sonradan açılmış farklı kapılardan giriş sağlanabilmekteyken orijinalde kuzey ve güney cephede yer alan basık kemerli formdaki kapılardan geçilmektedir. Kuzey cephesinde, zemin katta yer alan basık kemerli içerlekl girişten yine basık kemerli ana giriş kapısına ulaşılmaktadır. Kuzey cephedeki bu ana giriş kapısından içeri girildiğinde uzun bir koridora geçilmektedir. Bu koridorun bitiminde, doğu ve batı yöne devam eden dış sofaya geçiş sağlanmaktadır. Sofanın doğu ve batısında yer alan odalar simetrik olup yapı, okul olarak kullanıldığından ihtiyaca yönelik bazı odaların sonradan açıldığı anlaşılmaktadır. Orijinalde yapının doğu ve batısında, ikişer simetrik odaya sahip olduğu düşünülmekte olup bugün doğuda, sofanın sonunda küçük bir odanın açıldığı ve yine baştan ikinci odanın bölümlere ayrıldığı görülmektedir. Batıdaki ikinci odayı da bölümlere ayırma işleminin uygulandığı anlaşılmaktadır. Yapının güney doğusundaki bir pencere ise kapıya çevrilmiştir. Güneyde orta aksta yer alan orijinal basık kemerli kapıya ise içerden iki basamakla çıkılmaktadır (Görsel 53-56) (Çizim 23).

Zemin katta, güney batıda yer alan ve düz devam eden merdivenlerden birinci kata ulaşılmaktadır. Birinci kat da, zemin kat ile aynı oda düzenlemelerine

²⁵ Ortaokul 1960 yılında bir onarım görmüştür (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-100 nolu dosya).

sahip olup güney batıda merdivenden sonraki ilk odanın zemin kattaki odadan farklı olarak bölünmediği görülmektedir. Ayrıca kuzeydeki orijinal kapının yer aldığı koridorun hizası burada duvarla kapatılıp bir oda haline getirilmiştir. Güneyde ise zemin katta yer alan orijinal basık kemerli kapının hemen üzerine denk gelecek şekilde dikdörtgen formlu yeni bir kapının sonradan açıldığı tespit edilebilmektedir. Bu kapıya içerden bir basamakla, dışardan bir rampa ile ulaşılmaktadır. Birinci katın güneyindeki merdivenler ise bu yapıya sonradan eklenen üçüncü kata çıkışı sağlamaktadır. Yapının okul işlevi gözetildiğinde ihtiyaca yönelik eklenen üçüncü kat, tamamen muhdes olduğundan burası katalog kısmında anlatılmamıştır (Görsel 57-58) (izim 24).

2.1.2.2. Askeri Yapı (Tirebolu Lisesi)

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Yeniköy Mahallesi.

Kitabesi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Birinci kattaki kapının, kemer alınlığı ortasındaki kitabelik yeri boştur.

Banisi: Yapının banisi bilinmemektedir. Envanter ve TKVKBKM'deki²⁶ kayıtlarda, lisenin okul tarihçesine dayanarak, Sultan Abdülmecid döneminde, askeri birliklere inşa ettirildiği ileri sürülmektedir (İltar, 2014, s. 290-291)(TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-100 nolu dosya). Fakat bu bilgileri teyit eden herhangi bir resmi kayıt, arşiv belgesi bulunmamaktadır. Sözlü kaynaklarda ise lisenin inşa tarihi ve mimari durumu konusunda, tarihçi-yazar Ayhan Yüksel, o döneme şahitlik eden yerlilerden Hafız Osman Alaeddinoğlu isimli kişinin aktardıklarını not almıştır (Ek 1). Nota göre, lise 1329 H. / 1911 M. yılında askeri bina olarak, Rum Mimar Nigol (Nikol) tarafından inşa edilmeye başlanıp 1331 H. / 1912-1913 M. yılında bitirilmiştir. Bu tarih aralığı ise yapının, Padişah Mehmet Reşad'ın taht yıllarında (1909-1918) inşa edildiğini göstermektedir. Fakat bu iki bilgi teyit edilememiştir.

Yapım Tarihi: Yapının inşa tarihi bilinmemektedir. Envanter ve TKVKBKM'deki kayıtlarda, lisenin okul tarihçesine dayanarak, 1842-1850 yıllarında inşa ettirildiği ileri sürülmektedir (İltar, 2014, s. 290-291)(TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-100 nolu dosya). Sözlü kaynaklarda ise lisenin inşa tarihi ve mimari durumu konusunda, tarihçi-yazar Ayhan Yüksel, o döneme şahitlik eden yerlilerden Hafız Osman Alaeddinoğlu isimli kişinin aktardıklarını not almıştır (Ek 1). Nota göre, lise 1329 H. / 1911 M. - 1331 H. / 1912-1913 M. yılları arasında yani 20. yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edilmiştir. Fakat her iki bilgi de teyit edilememiştir.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Yakın zamana kadar okul olarak kullanılan Tirebolu Lisesi, kataloğa da aynı isimle alınmıştır. Çeşitli onarımlar geçiren yapı, düzgün kesme taştan inşa edilmiş kagir bir örnektir. Doğu-batı

²⁶ Ortaokul ile 1960 yılında onarım görmüş, 1966 yılından bugüne okul işlevindeki lise, 2013 yılı gibi geç bir zamanda tescillenmiş olup bunun dışında TKVKBKM'de güncel tescil çalışmalarının süreci dışında herhangi bir detay bulunmamaktadır (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-100 nolu dosya).

yönünde uzatılmış dikdörtgen plana sahip yapının, doğu ve batı yönünden ileriye doğru taşan birimleri “T” planı görüntüsü ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca batı yönündeki taşıntılı birim, geriye yani güneye doğru devam etmektedir. Zemin üzeri iki kat olan yapının, kenar bitimleri köşe taşlarıyla sonlandırılmış olup yapıda saçak kullanımı görülmektedir. Kaynaklarda farklı tarih verilse de yapı, Rus Bombardımanında²⁷ tahrip olmuş ve sonradan restorasyon görmüştür. Restorasyon gören²⁸ yapıya, geçen sürede okul olarak kullanılmasından dolayı işleve dayalı yeni mekanlar eklenmiştir. Bugün görünen güney cephe duvarının sonradan eklendiği, zemin katta doğu ve batı cephedeki kapıların sonradan açıldığı anlaşılmaktadır. Batı cepheden sonra güneye doğru devam eden uzantıya giriş sağlayan kapı da sonradan açılmıştır. İç mekanda da değişiklikleri olan yapının restitüsyon çizimi gerçekleştirilmiş olup yapının orijinal haliyle ilgili düşünceler bu çizimde yansıtılmıştır (Görsel 59).

Yapının mimari düzeninde, kuzey yani ön cephesinin her katını, dışa taşkın yatay silmelerin ayırdığı görülmektedir. Pencerelemlerle hareketlendirilen cephede, her pencereyi ikişerli olarak bölen pilastrlar bulunmaktadır. Kuzey cepheye, biri zemin katta merdiven altında, diğeri birinci katta merdiven üstünde tam yapıyı ortalar şekilde iki kapı yerleştirilmiştir. Zemin katta, merdivenin alt kısmında dışa taşkın cephedeki kapı, bugün değiştirilmiş fakat normalde kemerli açıklıkların tekrar edildiği uzun koridora sahip bir alana açılmaktadır. Kapı ögesi, yarım daire kemerli olup kilit taşı dışa taşırılmıştır. Kapı açıklığına metal kapı kanadı yerleştirilmiştir. Zemin kat cephesinde, kapının her iki tarafına gelecek şekilde dörder pencere konumlandırılmıştır. Farklı aralıklarla, aynı boyutlarda yerleştirilmiş pencereler, basık kemerlidir. Söve ve kemerli kısmı cepheden hafif dışarı taşırılmıştır. Kemer ortasındaki kilit taşı vurgulanmıştır. Merdivenlerin dayandığı duvara yakın olan pencere açıklıkları taşla örülmüştür. Zemin kattaki pencereler birinci ve ikinci kattaki pencerelerden daha küçük boyuttadır. Birinci kat cephesinde, merdivenlerin eriştiği kısımda bulunan kapı, ana mekana giriş sağlamaktadır. Kapı ögesi, basık kemerli olup kilit taşı dışa taşırılmıştır. Kemer alınlığı ortasında, kitabelik yeri boştur. Kapı kemeri çerçevesiyle bitişik her iki tarafa pencereler yerleştirilmiştir.

²⁷Ayhan Yüksel’a ait notta 1914 (Ek 1) Envanter’de ise 1917 yılı diye geçer (İltar, 2014, s. 290, 291).

²⁸ Restorasyon sürecinde yapının kuzey cephesinin eldeki eski bir fotoğrafa da dayanarak orijinal hali gibi yenilendiği görülmektedir.

Basık kemerli, kilit taşı dışa taşırılmış olan pencereler daha dar ve uzun formdadır. Birinci kat cephesinde, kapının her iki tarafına bu dar pencereler dışında, dörder pencere konumlandırılmıştır. Farklı aralıklarla aynı boyutlarda yerleştirilmiş pencereler, basık kemerlidir. Pencerelerin söve ve kemerli kısımları cepheden hafif dışarı taşırılmıştır. Kemer ortasındaki kilit taşı vurgulanmıştır. Üçüncü kat cephesinde, birinci kattakilerle aynı hizada konumlandırılmış on pencere bulunmaktadır. Farklı aralıklarla aynı boyutlarda yerleştirilmiş pencereler, basık kemerlidir. Pencerelerin söve ve kemerli kısımları cepheden hafif dışarı taşırılmıştır. Kemer ortasındaki kilit taşı vurgulanmıştır. Tüm katlardaki pencere çerçeveleri, günümüz malzemesindedir ve onarımlarda yenilenmiştir (Görsel 60).

Yapının görünen güney cephesi duvarının, sonradan eklenen kısma ait olduğunu düşünmekteyiz (Görsel 61). Bu durum ancak birinci kattaki iç mekana girildiğinde daha iyi açıklanmaktadır. Şöyleki, birinci katın güney kolunda yer alan merdivenin önündeki kapıdan, yeni bir mekana geçiş yapılmaktadır. Yeni mekanın ekleme olduğu, hem ikinci kattaki ek mekanı taşıyan yeni kolonlardan hem de kapının açıldığı cephedeki pencerelerin önünü, bu kolonların düzensiz şekilde kapatmasından anlaşılabilir. Önü kolonlarla kapatılan bu pencereler ve pencereleri bölen pilastrlar, kuzey cephe düzeniyle aynıdır. Sonuç olarak buranın, asıl güney cephe olduğu ve kuzey cepheyle aynı şekilde düzenlendiği netlik kazanmaktadır (Görsel 62). Fakat bugün ki, güney cephesinin mevcut durumuna bakmak gerekirse, buranın dışardan zemin ve ikinci katı görülmektedir. Zemin ve birinci katta pencereler arasındaki orta aksa, giriş kapıları yerleştirilmiştir. Birinci katın köşesinde, bahçeye açılan başka bir kapı daha bulunmaktadır. Pencereler ise aynı hizada yerleştirilmiş olup dikdörtgen formlu, basit özelliktedir.

Yapının batı cephesi, düz değil kırıklı hatlarla devam etmektedir. Bu, yukarıda belirtildiği gibi cepheden ileriye doğru taşan birimlerden kaynaklanmaktadır. Doğrudan batıya bakan ilk sıradaki cephe, zemin üzeri iki kat şeklindedir. Simetrik düzenli cephenin her katını, dışa taşkın yatay silmeler ayırmaktadır. Pencerelerle hareketlendirilen cephede, pencereleri bölen pilastrlar bulunmaktadır. Zemin katta, basık kemerli pencereler ile oval formlu küçük bir havalandırma penceresi görülmektedir. Kattaki basık kemerli pencerelerin, biri genişletilerek sonradan kapı olarak düzenlenmiştir. Birinci ve ikinci katta ise aynı hizada konumlanmış basık kemerli, beşer pencere bulunmaktadır. Cepheden dışa

taşkın birimin ise kuzey ve batı yüzünde tüm katlar görülmektedir. Kuzeydeki yüzde, basık kemerli ikişer pencere her bir ve ikinci katta konumlanmıştır. Batı yüz ise güneye doğru uzamaktadır (Görsel 63).

Yapının doğu cephesi de kırıklı hatlarla devam etmektedir. Doğrudan doğuya bakan ilk sıradaki cephe, zemin üzeri iki kat şeklindedir. Cephenin her katını, dışa taşkın yatay silmeler ayırmaktadır. Pencerelemlerle hareketlendirilen cephede, pencereleri bölen pilastrlar bulunmaktadır. Zemin katta, basık kemerli pencereler ile oval formlu küçük bir havalandırma penceresi görülmektedir. Kattaki basık kemerli pencerelerin biri, batı cephesindeki gibi genişletilerek sonradan kapı olarak düzenlenmiştir. Birinci ve ikinci katta ise aynı hizada konumlanmış basık kemerli, dörder pencere bulunmaktadır. Cepheden dışa taşkın birimin ise kuzey ve doğu yüzünde bir ve ikinci katlar görülmektedir. Kuzey yüzde aynı hizada, basık kemerli ikişer pencere her iki katta da konumlanmıştır. Doğu yüzde de yalnızca birinci kattaki pencereler basık kemerli iken birinci kattaki pencereler dikdörtgen formlu düzenlenmiştir (Görsel 64).

Yapıyı oluşturan iç mekana, cephelere sonradan açılan birçok kapıdan geçilmektedir. Fakat mekana, orijinalde kuzey cephedeki zemin ve birinci kat kapılarından girildiğini düşünmekteyiz. Zemin katta, dışa taşkın merdiven altında bulunan kapıdan içeri girildiğinde belirli uzaklıkta olan kemerli bir kapı açıklığı daha görülür. Bu kapı açıklığı merdiven altından sonraki ana mekana giriş sağlamaktadır. Ana mekandan doğuya doğru, dar kemerli bir açıklıkla devam edilmektedir. Devam edilen kısımlar sonradan değişikliğe uğramış, farklı işlevlerde olan birimlere dönüştürülmüştür. Orijinalinde bu mekanın, kapının her iki tarafından koridor gibi uzandığı ve bu koridorlarda dar kemerli açıklıkların tekrarlandığı tahmin edilmektedir. Çünkü buraya girişler, batı ve doğu cephede pencerelerin bozularak kapı haline getirilmesiyle sağlanmıştır. Kemerli açıklıkların devam ettiğini ise duvardaki izler ispat etmektedir. Ayrıca zemin katta doğuda bir, batıda iki oval pencerelerin aydınlattığı kısımlara bugün girilememektedir. Buralara geçmişte zemin kattaki herhangi bir kapı açıklığından (simetrik yapı özelliği göstermesinden dolayı kapının ortada olabileceği tahmin edilmektedir) girildiğini düşünmekteyiz. Girilen mekanın ise ıslak birimler olarak ya da depo işlevinde kullanıldığı tahmin edilmektedir (Görsel 65-67) (Çizim 25).

Cephenin birinci katındaki, merdiven bitiminde bulunan kapıdan ana mekana giriş yapılmaktadır. Birinci kattaki mekan, orta sofalı olup dört kollu bir plana sahiptir. Mekanın doğu ve batı kollarında üçer oda yer almaktadır. İki koldaki tüm odalar simetrikdir. Odalarda bulunan pencerelerde içeriye daha fazla ışık girmesi için yapılan pencere şevi uygulamasına gidilmiştir. Duvarları güney cepheye bakan odalardaki pencerelerin kapatıldığı ya da ek mekana açılmış olduğu görülmektedir. Bunlar yukarıda da bahsedildiği üzere, yapıda ekleme olduğu düşüncesini güçlendirmektedir. Güney kolda, dönemeçli bir merdiven ikinci kata girişi sağlamaktadır. İkinci kata çıkmadan, merdivenin önünde açılan kapıdan, birinci kata ekleme olan bir mekana geçiş yapılmaktadır. Yeni mekanın ekleme olduğu, hem ikinci kattaki ek mekanı taşıyan yeni kolonlardan hem de kapının açıldığı cephedeki pencerelerin önünü, bu kolonların düzensiz şekilde kapatmasından anlaşılabilir. Birinci kattaki eklemede, güneyde sonradan yapılan pencereler ve bir kapı görülmektedir. Her iki tarafta planda “T” görüntüsü veren birimlerden ise batıda bulunan odanın uzatıldığı ve iki pencere daha açıldığı anlaşılmaktadır. Orijinalde birinci katta ekleme olarak belirttiğimiz alanın avlu ya da bahçe olduğu her iki tarafta “T” görüntüsü veren odalara ise bahçe-avludan açılan kapılarla girildiğini düşünmekteyiz (Görsel 68-72)(Çizim 26).

Birinci kat ile aynı özelliklere sahip ikinci kat da, orta sofalı olup dört kollu bir planda düzenlenmiştir. Mekanın doğu ve batı kollarında üçer oda, kuzey kolunda bir oda bulunmaktadır. Kuzey kolda ortadaki odanın, yeni bir birim olarak orijinal plandan bağımsız eklendiği anlaşılmaktadır. Doğu ve batı koldaki tüm odalar simetrikdir. Odalarda bulunan pencerelerde, içeriye daha fazla ışık girmesi için yapılan pencere şevi uygulamasına gidilmiştir. Duvarları güney cepheye bakan odalardaki pencerelerin, kapatıldığı ya da ek mekana açılmış olduğu görülmektedir. Bunlar yukarıda da bahsedildiği üzere, yapıda ekleme olduğu düşüncesini güçlendirmektedir. Güney kolda, duvarda açılan kapıdan, ekleme olan mekana geçiş yapılmaktadır. Kapının yer aldığı duvarda, yine orijinal planda var olan pencereler ve pilastrlar bulunmaktadır. Ek mekan koridorunun her iki tarafında, planda “T” görüntüsü veren odalar mevcuttur. İkinci kattaki eklemede kapının karşısına yani güney duvara dayanan kısma üç oda ve bu odaların yanlarındaki küçük koridorların güneye bakan duvarlarına birer kapı eklenmiştir. Güney doğudaki kapıya dışardan bir rampayla ulaşılmaktadır. Güney batıdaki kapı,

bahçeye açılmakta olup bahçeye girdikten sonra, batı cephede güneye doğru uzanan kısma açılan başka bir kapıyla karşılaşılmaktadır (Görsel 73-77) (Çizim 27). Batı cephede güneye uzanan kısmın, Kazım Karabekir Ortakokulu ile birlikte görülen lisenin yer aldığı eski fotoğrafta da var olduğu görülmektedir. Bu kısma bugün ayrı bir kapıyla geçilmekte olup içeride üç oda yer almakta ve bu kısmın ucunda yani güney cephesinde sonradan kapatılan geniş bir açıklık farkedilmektedir. Açıklığın kapı olduğu boyutundan ve önünde yer alan yekpare taş eşikten tahmin edilebilmektedir. İkinci katın ek kısmında orijinalde her iki tarafta “T” görüntüsü veren odalara birinci katta aynı hizadaki odaların içinde yer alan bir merdivenle ya da bahçe-avlu kısmında dışardan bir merdivenle ulaşıldığını düşünmekteyiz. Yukarıda bahsedildiği gibi batıda güneye uzanan birimin sonunda farkedilen kapı açıklığından da odalara giriş yapıldığı düşünülmekte olup bu oda içindeki başka bir kapıdan “T” görüntüsü veren odaya da geçildiği tahmin edilmektedir (Görsel 78-80).

Lisenin zaman içerisinde değişikliğe uğradığı, eski bir fotoğraf (Görsel 81) üzerinden anlaşılmaktadır. Eski fotoğrafa göre, yıkılan kuzeydoğu cephesinin, bugün kuzeybatı duvarıyla simetrik şekilde restore edildiği anlaşılmaktadır. Cephenin kuzeybatı yüzü ve güneye doğru devam eden alanın cepheleri bugün ki yapı ile aynıdır. Giriş kapısının yeri, tam belli olmayan yapıda, o zamanda orta aksta girişe yer verildiğini düşünmekteyiz. Fakat kapıya çıkan merdivendeki düzenlemelerle, merdivenin sonradan duvardaki pencerelerin önünü kapattığı anlaşılmaktadır. Fotoğraf, daha fazla değerlendirmeye müsaade etmemekle birlikte yapı içerisinde girildiğinde açıkça anlaşılan bazı değişimler vardır. Fakat zamanla üzerinde çokça değişim yapılan lisenin, bazı noktalarda mimari düzeniyle ilgili soru işaretleri de ortaya çıkmaktadır. Yapının görünen güney cephesinin, sonradan eklenen kısma ait olduğunu düşünmekteyiz. Bu durum, birinci kattaki iç mekana girildiğinde daha iyi açıklanmaktadır. Birinci katın güney kolunda yer alan merdivenin önündeki kapıdan, yeni bir mekana geçiş yapılmaktadır. Yeni mekanın ekleme olduğu, hem ikinci kattaki ek mekanı taşıyan yeni kolonlardan hem de kapının açıldığı cephedeki pencerelerin önünü, bu kolonların düzensiz şekilde kapatmasından anlaşılabilir. Önü kolonlarla kapatılan bu pencereler ve pencereleri bölen pilastrlar, kuzey cephe düzeniyle aynıdır. Sonuç olarak buranın, asıl güney cephe olduğu ve kuzey cepheyle aynı şekilde düzenlendiği netlik

kazanmaktadır. Fakat güneybatı ve güneydoğudaki “T” planı görünümü veren kısımlara ve batıda güneye doğru devam eden birime bugün bahsettiğimiz ekleme yerlerden giriş sağlanması düşündürücüdür. Bunun tahminen şöyle bir açıklaması olabilir. Yukarıda bahsedilen güney cephenin bulunduğu alanın üzeri sonradan kapatılmış olmalıdır. Yani yapının kuzey cephesi gibi güney cephesinin de önü açık olup bir avluya açılmaktadır. Her iki tarafa eklenerek “T” planı ortaya çıkaran birimlere ve güneye doğru devam diğer birime güney cephesinden yani yapının arkasından ayrı kapılar açılarak girilmiş olabilir. Tabi ki bu, yapının mevcut durumu ve eski fotoğrafından yapabildiğimiz bir tahmindir. Ayrıca yapı içerisinde zemin kattaki birimlerde değişiklik olduğunu düşünmekteyiz. Orijinalinde bu mekanının, kapının her iki tarafından koridor gibi uzandığı tahmin edilmektedir. Çünkü bugün buraya girişler, pencerelerin bozularak kapı haline getirilmesiyle sağlanmıştır. Restorasyon geçiren yapının, öncesine ve onarım aşamasına dair herhangi bir kayda ya da işlemleriyle ilgili belgelere ulaşılmış olsa idi belki ortaya çıkan düşündürücü durumlara daha net cevap verilebilirdi²⁹. Tez kapsamında ise lisenin mevcut durumunu gösterir plan çizimleri ve üzerinde bahsedilen görüşümüz ile ilgili restitüsyon çizimi yapılmıştır (Çizim 28-30)

²⁹ Yapının ayrıntılı çizimleriyle ilgili çalışmanın Yıldız Teknik Üniversitesinde Doç Dr. Aynur Çiftçi ve ekibi tarafından yapıldığı bilinmektedir.

2.1.3. DİNİ YAPILAR

2.1.3.1. Yeniköy Cami

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Yeniköy Mahallesi.

Kitabesi: Kuzey cephede, iç mekanda kalan kapı üzerindeki kitabelik yeri boştur.

Yapım Tarihi: Cami kütük kaydında³⁰ ve cami üzerindeki Türkçe levhada yapının 1880 yılında inşa edildiği belirtilmiştir (Görsel 82).

Banisi: Yapı, cami kütük kaydına göre Hacı Emin Zâde Ahmet Efendi tarafından inşa ettirilmiştir (Görsel 82). Fakat cami, bugün banisinin ismiyle değil bulunduğu mahallenin isimiyle anılmaktadır³¹

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Kuzey-güney doğrultusunda uzatılmış 10.75 x 14.61 m ebadındaki dikdörtgen planlı cami, tek şerefeli bir minareye sahiptir. Minare yapı ile bütündür. Simetrik planlı, düzgün kesme taştan yapılmış kagir yapının köşe bitimleri, kesme taşlar ile sonlandırılmıştır. Cephe bitimi ise kademeli silmelerden oluşan dar, taş saçaklarla çevrelenmiştir. Caminin kuzey cephesinde, sonradan eklenmiş bir bölüm mevcuttur. Bu bölümün, kaideli sütunlarla ayrılmış son cemaat yerini, tamamen kapattığı görülmektedir. Orijinal planda var olmayan bu eklemenin geç tarihlerde yapıldığı anlaşılmaktadır Kıırma çatılı olan yapının üst örtüsünün, değişiklik yapılmadan evvel kiremit ile kaplandığı kayıtlarda geçmektedir (Görsel 83-84)(Çizim 31).

Kuzey cephede yer alan fakat bugün ki ekleden dolayı görülemeyen ana giriş kapısı harime açılmaktadır. Ana kapı, düzgün kesme taştan yapılmış anıtsal büyüklüktedir. Basık kemerli kapı, üç kemerin iç içe geçtiği kademeli özelliktedir. Düz ayaklara oturan ilk kemerin ortasında, kabarık bir kilit taşı yer almaktadır.

³⁰ Cami imamı tarafından verilen Yeniköy Camine ait kayıt.

³¹ Yeniköy Caminin mevcut durumu haricinde detaylı bilgi alabileceğimiz başka kaynaklara erişilememiştir. Örneğin Vakıflar Genel Müdürlüğü, Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğüne bağlı bu yapı hakkındaki araştırmalar sonuçsuz kalmıştır (Ek 2) (Ek 3). Fakat caminin buraya bağlı olması, geçmişten bugüne yapının, varlığını vakıf yoluyla sürdürdüğünü ispat etmektedir. TKVKBKM'de yapılan araştırmalarda da tescillendiği görülen bu yapı hakkında yine herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nde yapılan çalışmalarındaki kayıtlarda, Çarşı ve Yeniköy Camileri tescillidir. Genellikle bu kayıtlar güncel tescil çalışmalarının süreci dışında çok bilgi vermemektedir (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescilli Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi 28-09-12 nolu dosya).

Diğer iki kemer, bilezikli başlıkları olan ikişer sütunçeye oturmaktadır. Kemer kısımları, sütunçelerin devamı şeklinde kabarık bir görüntü sunmaktadır. İç kısımdaki kemerin alınlık kısmında, düşey şekilde dikdörtgen bir kitabelik bulunmaktadır. Fakat yapı kitabesi burada yer almamaktadır. Giriş açıklığını kapatan, içeri doğru açılan iki kanatlı, ahşap kapı bulunmaktadır. Kanatlar üzerinde ise orijinal pirinç kapı kolları mevcuttur. Kapı kolları, kabarık ve kademeli iki kare kapı tutacağından oluşmaktadır. Perde katlı, dökümlü, ay formu öge, kare tutacaklardan aşağıya sarkmış şekilde devam etmektedir. Sarkan kısmın ucu ise yaprak motifleriyle sonlanmaktadır. Dönemin metal işçiliği inceliğini görmemiz açısından bu iki kapı kolu önemli örneklerdir. Kuzey batı tarafında da, kapıya belirli uzaklıkta olan basık kemerli pencere bulunmaktadır. Kemer ortasındaki kilit taşı, dışa taşkındır. Yapının kuzeydoğu köşesindeki küçük ahşap bir kapı, minareye çıkan merdivenlere açılmaktadır (Görsel 85-90).

Yapının güney cephesinin alt seviyesine, eşit aralıkta düzenli olarak konumlanmış iki pencere, üst seviyesine ise bu pencerelerden daha küçük boyutta iki pencere yerleştirilmiştir. Simetrik düzen gösteren cephenin, alt seviyedeki pencereleri basık kemerlidir. Kemer ortasındaki kilit taşları kabartılmıştır. Üst seviyedeki pencereler de aynı formda düzenlemiştir. Fakat pencere açıklığını örten kısımlarda, geleneksel alçı pencereler (Revzen) görülmektedir (Görsel 91).

Yapının batı cephesi, sonradan eklenen kısımdan bağımsız olarak değerlendirildiğinde, cephenin alt seviyesine, eşit aralıkta düzenli olarak konumlanmış üç pencere, üst seviyesine ise bu pencerelerden daha küçük boyutta olan üç pencere yerleştirilmiştir. Simetrik düzen gösteren cephenin, alt seviyedeki pencereleri basık kemerlidir. Kemer ortasındaki kilit taşları kabartılmıştır. Üst seviyedeki pencereler de aynı formda düzenlemiştir. Alt seviyedeki pencere açıklığını örten kısımda, sonradan günümüz malzemesinden yapılmış pencere çerçeveleri ve camlar bulunmaktadır. Üst seviyede pencere açıklığını örten kısımlarda ise alçı pencereler (Revzen) görülmektedir (Görsel 92-95).

Yapının doğu cephesi de, sonradan eklenen kısımdan bağımsız olarak değerlendirildiğinde, cephenin en alt seviyesine orijinal halinden farklı pencerelerin yerleştirildiği görülmektedir. Bu pencerelerin üst seviyesine ise diğer cephelerdeki form ve düzende pencereler konumlandırılmıştır. Yani orta seviyede, aynı

aralıklarla düzenli olarak yerleştirilen üç pencere ile üst seviyede bu pencereleri takip eden daha küçük boyutta üç pencere daha yer almaktadır. Orta seviyedeki pencereler, basık kemerlidir. Kemer ortasındaki kilit taşları kabartılmıştır. Üst seviyedeki pencereler de aynı formda düzenlemiştir. Pencere açıklığını örten kısımda, sonradan günümüz malzemesinden yapılmış pencere çerçeveleri ve camlar bulunmaktadır. Üst seviyede pencere açıklığını örten kısımlarda ise alçı pencereler (Revzen) görülmektedir (Görsel 96).

Yapının taş malzemedan inşa edilmiş minaresi, çokgen kaideye oturmuş armudi formu bir pabuçla yükselmiştir. Minare gövdesi yine çokgen formudur. Gövde üzerinde, biri pabucun hemen üst kısmında diğeri de şerefe altından biraz uzakta iki bilezik yer almaktadır. Sade formu şerefe ile şerefe altında yine sade, kademeli bilezikler görülmektedir. Kûlah ise kurşun malzeme ile kaplanmıştır (Görsel 97).

Kuzey cephedeki kemerli ana giriş kapısından, zemini ve tavanı ahşap olan harim kısmına girilmektedir. Harim kısmının zemini, camideki onarımlar esnasında yapılan müdahaleler sonucu giderek yükselmiştir. Dolayısıyla girişte kapısının alt seviyede kalması sonucu yüksek zemine, bugün merdivenlerle geçiş sağlanmaktadır. Kapının tam karşısında orijinal mihrap yer almaktadır. Kapının sağ tarafında, bugün olmayan fakat izleri tespit edilen merdivenlerden, kadınlar mahfiline çıkıldığı anlaşılmaktadır. Bugün ise mahfile çıkış, kuzey cepheye eklenen bölümdeki merdivenler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Mihrabın iki yanında bulunan minber ve vaiz kürsüsü ahşaptan yapılmış olup orijinal değildir. Mihrap ise mermerden olup üzeri sonradan boyanmıştır. Mihrabın bir kısmı, camide yapılan onarımlar sonrası bugün ki zeminin altında kalmıştır. Dikdörtgen çerçeveli, içbükey üçgen nişli mihrabın tepesi farklı şekilde sonlandırılmıştır. Üç bordürlü çerçevenin tepelik kısmı ile üçgen nişi kesen silmelerin devam ettiği köşelerde, sütun başlığı formunda süslemeler bulunmaktadır. Sütun başlıklarındaki silmeler çok kademeli biçimde düzenlenmiştir (Görsel 98-103).

Cami içerisinde bugün de kullanılan, tarihi iki pirinç kandil ve pirinç, seramik-cam malzemedan oluşan bir avize yer almaktadır. Köşe bitimleri burmalı, üçgen biçimli kandillerin kaidesinde, sülüs hatlı Osmanlıca yazılar bulunmaktadır. Kandil üzerindeki yazıların içeriği aynı olup yalnızca vakfeden kişi isimleri

farklıdır. İlk kandildeki üç satırlık yazı şu şekildedir;

Yazılışı:

صاحب الخيرات حاجی امين اغا زاده
عبدالله افندی بن حاجی امين اغا وقفی شمداندر
۱۵ رمضان ۱۳۱۰

Okunuşu:

Sahibül hayrat Hacı Emin Ağa Zade
Abdullah Efendi bin Hacı Emin Ağa vakfı şamdandır.
15 Ramazan 1310.

İkinci kandildeki üç satırlık yazı şu şekildedir;

Yazılışı:

صاحب الخيرات حاجی امين اغا زاده
ابراهيم افندی بن حاجی امين اغا وقفی شمداندر
۱۵ رمضان ۱۳۱۰

Okunuşu:

Sahibül hayrat Hacı Emin Ağa Zade
İbrahim Efendi bin Hacı Emin Ağa vakfı şamdandır.
15 Ramazan 1310.

Üzerlerindeki yazılardan, 1310 H. / 1892-1893 M. yıllarına ait oldukları ve camiye bağışlandıkları anlaşılan tarihi kandillerin, geçirdikleri onarımlar sırasında günümüz teknolojisine göre bazı değişikliklere uğradıkları görülmektedir. Mum konulan kısımlar iptal edilmiş yerine ampüller takılmıştır (Görsel 104-107).

Halen kullanılan tarihi avizenin ise yapıyla çağdaş döneme tarihlenmesi mümkündür. Genel olarak pirinç olan avizenin ortasındaki aydınlatma yeri, seramik ve camdan yapılmıştır. Bitkisel örgelerle bezenmiş, armudi formdaki seramikte, mavi ve pembe renk tonları beyaz üzerine boyanmıştır. Avize de geçen süre içerisinde günümüz teknolojisine bağlı olarak değişikliklere uğramış mum konulan kısımlara ampul takılmıştır. Camideki bu üç tarihi eser, ilk kez bu tez kapsamında gösterilmekte olup yapı içerisinde korunmaya devam etmektedir (Görsel 108-111).

2.1.3.2. Çarşı Cami

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi, Çarşı Mahallesi.

Kitabesi: Biri minare şerefesinde, diğeri giriş kapısı üzerinde olan iki kitabesi mevcuttur. Şerefe korkuluğu üzerindeki panolardan dikdörtgen çerçeveye sınırlandırılmış alanda sülüs hatla Osmanlıca olarak şöyle yazılmıştır;

Yazılışı:

ما شاء الله ١٢٩٧

Okunuşu:

“Maşallah 1297”

Ana giriş kapısının lentosu üstünde başka bir kitabe yer almaktadır. Beş satırlık, latin harflerden meydana gelen kitabedeki bilgiler şu şekildedir;

Okunuşu:

Bu Camii Şerif

Tirebolulu Tüccardan Molla

Hasan Oğullarından Ahmet Nemli

Ve Refikası Mürüvvet Nemli

Tarafından Yeniden İhya Edilmiştir.

Mayıs 1947.

Yapım Tarihi: Minaresindeki kitabeye göre, cami aslında 1297 H. / 1879-1880 M. inşa edilmiştir. Giriş kapısı üzerindeki kitabeye göre de 1947 yılında, cami banileri Molla Hasanoğullarından Ahmet Nemli ve Mürüvvet Nemli tarafından yeniden yaptırılmıştır.³²

³² Vakıflar Genel Müdürlüğü, Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğüne bağlı bu yapıyla ilgili araştırma da sonuçsuz kalmıştır (Ek 3). Fakat Yeniköy Camindeki gibi bu caminin de buraya bağlı olduğunu bilmek, yapının varlığını vakıf yoluyla sürdürdüğünü ispat etmektedir. TKVKBKM’de yapılan araştırmalarda tescillendiği görülen bu yapı hakkında pek fazla bilgiye ulaşılamamıştır. Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’nde yapılan çalışmalarda kayıtlarda, Çarşı ve Yeniköy Camileri tescillidir. Bunlardan yalnızca Çarşı Caminin kayıtlarına ulaşılmıştır. 1998 yılında tescillenmiş, kayıt dosyasındaki bilgilerde yapının 1997’de yeterli ve sağlam olmamasından ötürü yıkılması gerektiğine dair istekler aynı yılda reddedilmiştir. Yapının onarımlardan geçtiğini bu kayıtlardan anlamaktayız (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-12 nolu dosya). Genellikle bu kayıtlar güncel tescil çalışmalarının süreci dışında çok bilgi vermemektedir.

Banisi: İlk yaptıranı belli değildir fakat yapının ilk halinin toplumun ileri gelenlerinden biri tarafından ya da yerel halkın ortak gayretiyle inşa edildiğini düşünmekteyiz. 1947 tarihli kitabesinde, Molla Hasanoğullarından Ahmet Nemli ve Mürüvvet Nemli baniler arasında gösterilmektedir.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Kuzey-güney doğrultusunda uzatılmış 12.12 x 12.76 ebadındaki dikdörtgen planlı cami, tek şerefeli bir minareye sahiptir. Minare, yapıya dışarıdan bitişik olmakla birlikte kuzey cephedeki giriş kapısının hemen yanında bulunmaktadır. Düzgün kesme taştan inşa edilmiş kagir yapının köşe bitimleri, kesme taşlar ile sonlandırılmıştır. Yapının cephe bitiminde, kademeli ahşap_silmeler ve geniş saçak bulunmaktadır. Kıırma çatılı yapının üst örtüsü, kiremit ile kaplıdır (Görsel 112) (Çizim 32).

Minareye, kaidesindeki ahşap kapı aracılığıyla çıkılmaktadır. Minare, çokgen kaideye oturmuş, prizmatik_formlu bir pabuçla yükselmiştir. Çokgen formlu gövde üzerinde, biri pabucun hemen üst kısmında diğeri de şerefe altından biraz uzakta iki bilezik yer almaktadır. Şerefe altında yaprak ve diş sıralı bileziklerin yanı sıra sade profilli bileziklerin oluşturduğu geometrik süslemeler bulunmaktadır. Şerefe korkuluğu üzerindeki panoların biri, dikdörtgen çerçeveyle sınırlandırılmıştır. Çerçeve üstü, soldan sağa sırasıyla, yıldız, alem ve ay örgeleriyle bezenmiştir.

Minare külahı da kurşun malzemeyle kaplanmıştır. 20. yüzyıl ilk yarısına ait olduğunu düşündüğümüz eski bir fotoğrafta, yıkılan Çarşı Caminin kalıntıları ve külahı yıkılmış minaresi görülmektedir (Görsel 113). Yani bugün minarenin mevcut külahının orijinal olmadığı bu fotoğraftan anlaşılmaktadır. Ayrıca minarenin eski görünümüne sahip olmasının yanı sıra minare ile asıl ibadet mekanının duvarında kullanılan taşların farklı oluşu, kitabelerden de anlaşılacağı gibi bu iki kısmın, değişik dönemlerde inşa edildiklerini doğrulamaktadır (Görsel 114-115).

İbadet mekanına açılan kuzey cephedeki ana kapıya, dışarıdaki merdivenler aracılığıyla geçilmektedir. Ana giriş kapısının lentosu ile lento üstündeki kısımda, alttan üste doğru sırayla yazılar bulunmaktadır. Altta, Arapça harflerden oluşan, Kuran-ı Kerim'deki ayetleri içeren bir bölüm, tek satır halinde levha üzerine yazılmış, üste ise türkçe kitabe yerleştirilmiştir.

Kitabenin hemen üzerine, cephedeki diğer pencerelerle aynı form ve düzende olan sivri kemerli kafa penceresi yerleştirilmiştir. Cephede, giriş kapısının doğu ve batı tarafında, alt seviyede belirli aralıklarla yerleştirilmiş, dikdörtgen formlu üç pencere ile üst seviyede küçük boyutta, sivri kemerli üç kafa penceresi yer almaktadır. Dolayısıyla cephede, üst üste konumlanmış ikili pencere uygulamasına gidilmiştir. Bu uygulama altta bir pencere, üstte ise belli duvar aralığından sonra gelen diğer pencereden oluşmaktadır. Fakat ikili pencere düzeni, pencerelerin bütün olarak çerçevesi sebebiyle tek pencere düzeni görüntüsünü vermektedir (Görsel 116-117).

Yapının güney cephesine bitişik, başka yapı bulunduğundan, dışarıdan değerlendirme yapmak mümkün değildir. Fakat harim içinde, güney cepheye bakan duvarda, ortada mihrap ve mihrabın her iki yanında belirli aralıklarla yerleştirilmiş pencerelerin olduğu görülmektedir. Pencereler, diğer cephelerdeki pencere düzenleriyle aynıdır. Dolayısıyla caminin bu cephesi dahil dört cephesinde de pencere açıklıklarına yer verildiği tespiti yapılabilmektedir (Görsel 127, 129).

Yapının batı cephesinde, alt seviyede aynı aralıklarla düzenli olarak konumlandırılmış dikdörtgen formlu üç pencere ile üst seviyede küçük boyutta, sivri kemerli üç kafa penceresi yer almaktadır. Pencere açıklığını örten kısımda ise ahşap çerçeveli pencereler bulunmaktadır (Görsel 118).

Yapının doğu cephesinde, alt seviyede eşit aralıklarla düzenli olarak konumlandırılmış dikdörtgen formlu üç pencere ile üst seviyede küçük boyutta, sivri kemerli üç kafa penceresi yer almaktadır. Simetrik düzen gösteren cephenin, pencere açıklıklarını örten kısımda ise ahşap çerçeveli pencereler bulunmaktadır (Görsel 119).

Yapının zemin ve tavanı ahşap olan harimine, kuzey cephedeki kapıdan girilmektedir. Dikdörtgen formlu, çift kanatlı ahşap kapı orijinal değildir. Kapının sağ tarafındaki merdivenlerden kadınlar mahfiline çıkılmaktadır. Mahfil, alttan ahşap sütunlarla desteklenmekte olup ahşap korkuluklara sahiptir. Kapının sol tarafındaki merdivenlerden ise ahşap sütunlarla destekli farklı bir alana inilmektedir (Görsel 120-124).

Kapının tam karşısında, mihrap yer almaktadır. Mihrabın iki yanında bulunan minber ve vaiz kürsüsü ise ahşaptan yapılmış olup orijinal değildir.

Mihrap, mermerden olup üzeri sonradan boyanmıştır. Dikdörtgen çerçevesi, mukarnas kavsaralı nişe sahip mihrabın, her iki köşesinde sütunçeler bulunmaktadır. Gövdesinde küçük baklava dilimleri olan sütunçeler, kum saati motifleri ile bezenmiştir. Taç şeklinde tepeliğin oturduğu her iki köşede yine sütunçeler görülmektedir. Bu sütunçelerin de gövdesi küçük baklava dilimli olup üzerine kum saati motifleri bezenmiştir. Mihrabı çevreleyen bordürler üzerinde farklı geometrik süslemeler görülmektedir. Mukarnas kavsaralı, mihrap kemerinin hemen üzerine, Arapça harflerden oluşan Kuran-ı Kerim'den ayetler içeren bir bölüm yazılmıştır. Mihrabın her iki köşesinde ise belirli uzaklıkta konumlanmış dikdörtgen formlu pencerelerin üzerinde de yine Kuran-ı Kerim'den ayetler içeren bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümler, dikdörtgen formlu levhalar üzerine yazılmıştır (Görsel 125-130).

Harimin duvarlarında aynı pencere uygulaması devam etmekte olup ahşap tavanda detaylı süslemeler görülmektedir. Dikdörtgen panolara bölünmüş ve etrafı farklı geometrik motiflerle bezenmiş tavan, bordürlerle sınırlandırılmıştır. Dikdörtgen panoların iç kısımlarındaki köşelerde, yelpaze görünümlü motifler mevcuttur. Çerçevenin tam ortasında ise daire formlu tavan göbekleri bulunmaktadır. Daire formlu göbekler, merkezden dışarıya doğru şeritlerle genişlemektedir. Tam merkezde bulunan tavan göbeği ise diğerlerine kıyasla daha büyük boyuttadır. Göbek, yelpaze dilimli daireyle başlayıp dışarıya doğru genişlemektedir. Yelpaze dilimli dairenin çevresini, Arapça harflerden oluşan, Kuran-ı Kerim'den ayetleri içeren bir bölüm şeridi çevrelemektedir. Yazı şeridinin etrafını ise sırayla yarım daire dilimli, baklava motifli ve daire sıralı şeritler dolanmaktadır (Görsel 131-132).

2.1.4. KONUT YAPILARI

2.1.4.1. Geleneksel Bir Grup Ev Örneği

2.1.4.1.1. Tescilli Ev 1: 32 Ada 15 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Rasim İhtiyaroğlu ismiyle bilinen (2016, s. 74, 250) yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapınının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri bir katlı yapı, köşe sofalı plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, düz cepheli şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri kiremitle kaplanmıştır (Çizim 33-34).

Yapının kuzey cephesinin, zemin kat köşeleri, kaidelere oturan köşe taşlarıyla sonlandırılmıştır. Zemin katta, yan yana sıralanmış üç kapı dükkanlara açılmaktadır. Zemin kat ile birinci kat arasında, yatay, ahşap silmeler mevcuttur. Birinci katta, boyut ve düzeni aynı üç pencere yer almaktadır. Çok bölmeli pencereler, ahşap söveli olup denizlik altı ve tepelik kısmında katlı silmeler uygulanmıştır. Birinci kat köşeleri ise silmeli, sütun başlıklara sahip köşe taşlarıyla sonlandırılmıştır (Görsel 133). Yapının güney cephesinin farklı yerlerinde, moloz ve kesme taş malzeme kullanılmıştır. Cephenin birinci katına denk gelen kısımda, boyutları farklı, ahşap çerçevesi, dört pencere bulunmaktadır (Görsel 134). Yapının doğu cephesi sadedir. Genel olarak moloz taştan olan cephenin köşe bitimleri, kesme taştan köşeliklerle kaplanmıştır. Cephenin en üstünde, boyutları farklı iki havalandırma penceresi yer almaktadır. Pencereyi çevreleyen söveler taştır (Görsel 135-136). Yapının batı cephesinin zemin katı, moloz taş malzemedendir. Birinci kat cephesi ise sac malzeme ile kaplanmıştır. Zemin katın doğu köşesine yakın yerde, çift kanatlı, demir bir kapı ile bu kapının doğusunda ahşap pencereler görülmektedir. Zemin kat üzerinde, birinci kata geçişte ise içbükey çıkma yapan bir kısım bulunmaktadır. Birinci katta, boyutları aynı, ahşap çerçevesi, üç pencere bulunmaktadır. Katın, doğu ve batı köşeleri, sütun başlıklı, köşe taşlarıyla vurgulanmıştır (Görsel 137-138).

Yapının kuzey cephesinde, zemin katın batı köşesindeki dükkân kapısından, içeriye geçiş sağlanmaktadır. Giriş kapısının batısı ve kuzeyindeki, kemerli kapı açıklıklarından, dükkânın farklı alanlarına girilmektedir (Görsel 139-140).

Yapının batı cephesindeki kapıdan, sofaya giriş yapılmaktadır. Sofanın giriş kapısının batısındaki, ahşap korkuluklu, spiral, merdivenden üst kata geçilmektedir. Giriş kapısının kuzeyindeki duvarda ise bir niş açıklığı görülmektedir. Sofanın, doğu duvarında, ahşap çerçevelerle bölünmüş, camlı bir kapı yer almaktadır. Yapının ikinci katına, merdivenle çıkıldıktan sonra zemini ve tavanı ahşap malzemeyle kaplı sofaya girilmektedir. Merdivenin kuzey duvarında, bir niş açıklığı mevcuttur. Merdivenin batı duvarındaki, tek kanatlı, ahşap kapıdan mutfak bölümüne geçilmektedir. Zemini ve tavanı ahşap malzemeyle kaplı olan mutfağın, giriş kapısının kuzeyinde, mutfak tezgahı ile tezgah altında ahşap dolaplar yer almaktadır. Bu alanın doğusunda, duvara gömülmüş, beş bölmeli raf (terek) bulunmaktadır. Rafları, ahşap çerçeveli kapaklar örtmektedir. Mutfak giriş kapısının, batı duvarına ise pencere şevi yapılmış, bu alan içerisine, ahşap çerçeveli pencereler yerleştirilmiştir. Pencere altındaki duvarda ise, yatay, ahşap şeritler görülmektedir. Kapının uzandığı bir duvarda, çok bölmeli, üç ahşap kapaklı bir dolap mevcuttur. Dolabın bölmeli kısmının altı hem çekmeceli hem de kapaklı düzenlenmiştir. Kapının uzandığı diğer duvarda ise yatay, iki ahşap şerit görülmekte olup üstteki ahşap şerit, askılık işlevinde kullanılmaktadır (Görsel 141-144).

Sofa merdivenin kuzeyinde, çift kanatlı, ahşap çerçeveli, bölmeli, cam kapıdan, bir odaya geçiş sağlanmaktadır. Odanın zemini ve tavanı ahşap olup duvarlarının pencere alt seviyesi, ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Duvar üst seviyesi ise tek, ahşap şeritlerle çevrelenmiştir. Kapının kuzeyinde, çok bölmeli ahşap çerçeveli, cam pencere yer almaktadır. Batı duvardaki çift kanatlı, ahşap kapıdan başka bir odaya geçilmektedir. Odanın zemini ve tavanı ahşap olup duvarlarının pencere altı hizası, dikey, ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Diğer oda gibi duvar üst seviyesinde, tek, ahşap şeritler mevcuttur. Oda giriş kapısının batısında, geleneksel konutlarda görülen, gömmeli dolap örnekleriyle karşılaşılmaktadır. Duvar ortasında, altta dışa taşkın çekmeceli ve iki kapaklı dolap, yukarıya doğru devam etmektedir. Yukarıya doğru devam etmiş olan dolap kapakları, çokgen panolara bölünmüştür. Bu dolabın her iki yanında, tek kapaklı, geometrik panolarla

bölünmüş dolaplar görülmektedir (Görsel 145-148). Sofa merdiveninin, kuzeyinde başka bir oda yer almaktadır. Oda duvarları, birbirinden ayrı iki ahşap şeritle kaplanmıştır. Oda pencereleri, çok bölmeli olup ahşap çerçevelidir. Odanın doğusundaki, çift kanatlı, ahşap bir kapıyla, başka odaya geçilmektedir (Görsel 149-150). Sofa merdiveninin doğusundaki ise çift kanatlı, ahşap kapıyla bir odaya daha geçilmektedir. Zemini ve tavanı ahşap olan odanın, batı duvarı dışında, ahşap malzemenin tamamen uygulandığı görülmektedir (Görsel 151-152).

2.1.4.1.2. Tescilli Ev 2: 32 Ada 23 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri iki katlı yapı, iç sofalı (karniyarık) plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, düz cepheli şekilde inşa edilmiştir. Zemini taş, diğer katları ahşap olan yapı, bağdadi teknikle inşa edilmiş olup yarı kagir özelliktedir. Yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri kiremitle kaplanmıştır (Çizim 35-37).

Yapı, geleneksel konut mimarisi içerisindeki iç sofalı (karniyarık) plan tipine göre inşa edilmiştir. Zemin üzeri iki katlı yapı, Tirebolu konut mimarisine göre düz cepheli düzenlenmiştir (İltar, 2016, s. 74).

Yapının batı cephesinin zemin katı, dükkândır. Zemin kat cephesinin ortasında, taş malzemededen, çift kemerli bir kapı bulunmaktadır. Kapı kemeri, iç içe geçmiş, yarım daire formlu, dışbükeydir. Kemerler, bilezikli kaide ve sütun başlıkları olan sade gövdeli ikişer sütunçeye oturmaktadır. Kemer alınlığına, kabartma tekniğiyle oluşturulmuş bir nesne (nargile) motifi işlenmiştir. Bu kemerler çift kanatlı, ahşap bölmeli bir kapıyı çevrelemektedir. Yapının kapı düzeni, diğer konutlar içerisinde özgün bir örnektir. Kapının doğu ve batı tarafına boyutları aynı, taş söveyle çevrelenmiş (tepelikli), ahşap çerçeveli pencereler yerleştirilmiştir. Cephenin bir ve ikinci katlarında yer alan ahşap pencere sövelerinde, süslemeler dikkat çekmektedir. Yüzeyi dikey çizgilerle vurgulanan, kaidelere oturan söveler, kabarık sütun başlıklarına sahiptir. Tepelik üzeri ve pencere denizliği altı, üçgen-dalgalı örgelerle bezenmiştir. İkinci katın köşe bitimlerine, sütun başlıklı ahşap köşelikler yerleştirilmiştir (Görsel 153-155). Yapının doğu cephesinin, birinci kat ortasında, çift kanatlı, iki ahşap kapı bulunmaktadır. Lento üzerine, kapılar ile aynı hizada olan pencere açıklıkları yerleştirilmiştir. Kapının doğusunda, taş söveli, ahşap çerçeveli pencereler görülmektedir. Cephenin ikinci katına ise ahşap çerçeveli, dört pencere ile bu pencerelerden ayrı, daha küçük boyutlu, ahşap çerçeveli bir pencere daha yerleştirilmiştir (Görsel 156).

Yapının kuzey cephesinin, zemin katı üzerinde, içbükey çıkma görülmektedir. Cephenin zemin katında, bir pencere ve kapı mevcuttur. Kapının batı tarafında ise iki havalandırma penceresi yerleştirilmiştir. Birinci ve ikinci katlarda da, farklı boyutlarda, ahşap çerçeveli pencereler görülmektedir (Görsel 157). Yapının güney cephesi, sadedir. Cephenin çeşitli yerlerinde, küçük boyutlu havalandırma pencereleri bulunmaktadır.

Yapının doğu cephesindeki, çift kanatlı, ahşap kapı bir sofaya açılmaktadır. Sofanın tavanı, ahşap kirişlemesi üstten kaplamalıdır. Kapı üzerindeki ahşap çerçeveli, bölmeli bir pencere sofayı aydınlatmaktadır (Görsel 158-159). Sofada, çift ve tek kanatlı ahşap kapılar birçok odaya açılmaktadır. Kapılar üzerinde, menfez benzeri havalandırma amaçlı pencereler görülmektedir. Kimi kapıların üzeri tepelikli, süslü örnekleri teşkil etmektedir. Sofadan girilen bir odada, geleneksel öge olan taş bir ocak yer almaktadır. Farklı bir odada da aynı özellikli başka bir ocak görülmektedir. Ocak bitişiğinde dikdörtgen niş içerisine alınan bir lavabo görülmektedir. Bu nişin hizasında, raflı, çekmeceli ve kapaklı ahşap dolap duvara yaslandırılmıştır. Oda içerisinde bulunan ögeler buranın mutfak olarak düzenlendiğini göstermektedir (Görsel 160-161).

Tepelikli, kapıların geneli, çift kanatlı olup, kapı kanatları üzerinde dikdörtgen ve kare panolar yer almaktadır. Kapının söve ve alınlık kısmında süslemeler yoğunlaşmaktadır. Söve yüzeyleri, dikey çizgilidir. Üst kısımlarında, aralıklı üçer sütun başlığı mevcuttur. Kapı alınlığı üzerine, üçgen-dalgalı şeritli örgeler ile baklava dilimi formu örgeler işlenmiştir (Görsel 162-164). Bu kapıların açıldığı odaların zemini ahşap, tavanları ahşap kirişlemesi üstten kaplamalıdır. Bazı odaların duvar yüzeyinde, yatay, ahşap şeritler görülmektedir. Çoğunun duvarlarının pencere altı hizasında, sedirler için duvarlara kaplanmış ahşap şeritler bulunmaktadır (Görsel 165-166). İkinci kattaki odalarda zemin ve tavan uygulamaları birbirine benzer düzenlenmiştir. Odalara açılan kapılar, tek ve çift kanatlı olup ahşaptır. Duvarlarda yine ahşap şeritler görülmektedir (Görsel 167-169). Yapının zemin katındaki nargile motifli kapı, bugün kahvehane işlevi gören mekana açılmaktadır. Mekan ortasında, kaideli ve sütun başlıklı ayaklar yerleştirilmiştir (Görsel 170).

2.1.4.1.3. Tescilli Ev 3: 25 Ada 24 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri iki katlı yapı, köşe sofalı plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, içbükey çıkmalı şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri sac ile kaplanmıştır (Çizim 38-40).

Kuzey cephesinin zemin katında, dükkânlar yer almaktadır. Zemin katta, dükkanı aydınlatan pencere ile buraya giriş sağlayan kapılar mevcuttur. Zemin kat üstünde, ahşap silmelerden oluşan içbükey bir çıkma bulunmaktadır. Birinci ve ikinci katta, ahşap söveyle çevrelenmiş, ahşap çerçeveli pencereler yer almaktadır. Kattaki pencerelerin, boyut ve düzenleri aynıdır. Birinci kat ile ikinci kat cephelerinin bir köşesinde, sütun başlıklı, ahşap köşelikler bulunmaktadır. Diğer köşelerde, simetrik olarak görmediğimiz sütun başlıklarının sonradan tahrip olduğunu düşünmekteyiz. Katlar arasında, ahşap silmeler mevcuttur. Zemin kat hariç diğer iki kat cephesi sac ile kaplanmıştır (Görsel 171). Yapının batı cephesinin zemin katındaki giriş kapısı, demirdendir. Kapının lentosu üzerinde, küçük boyutta bir pencere mevcuttur. Katlar arası, ahşap silmelerle ayrılmıştır. Birinci kat ile ikinci katın cephesi sac ile örtülmüştür. Pencereleri, farklı boyut ve düzende olup ahşap, sövelerle çevrelenmiştir. Birinci katın, batı köşesinde, sade ahşap köşelikler görülmektedir. Birinci katın diğer köşeleriyle, ikinci katın tüm köşeleri ise, sütun başlıklı ahşap köşeliklerle sonlandırılmıştır (Görsel 172).

Yapının doğu cephesi, sadedir. Cephenin bir kısmı, sac ile kaplanmıştır. Cephe ortasında, iki havalandırma penceresi yer almaktadır. İkinci kat hizasında ise ana cephedeki pencerelerle boyut ve düzeni aynı bir pencere mevcuttur (Görsel 173). Yapının güney cephesinin, zemin katı sadedir. Bir ve ikinci katların üzeri, sac ile kaplanmıştır. Birinci katta üç, ikinci katta, dört büyük pencere mevcuttur. Pencereler, aynı boyut ve düzendedir. İki katın bir köşesinde ise küçük havalandırma pencereleri görülmektedir (Görsel 174).

Kuzey cephenin, zemin katındaki dükkanların, zemini ve tavanı ahşaptır. Birinci kata geçiş sağlayan, ahşap korkuluklu, spiral, ahşap bir merdiven bulunmaktadır (Görsel 175-176). Birinci katta, merdivenin doğusundaki, tek kanatlı, ahşap kapıdan bir odaya girilmektedir. Merdivenin kuzeyindeki başka odaya ise çift kanatlı, ahşap bir kapıyla geçilmektedir. Oda pencerelerinin alt seviyesinde, sedir için olan ahşap şeritler, diğer duvarlara uzanmaktadır. Bahsi geçen her iki odanın, zemin ve tavanı ahşaptır. (Görsel 177-179). Bir başka odada da aynı özellikler görülmektedir. Farklı olarak bu odada, duvara gömülü, tek kapaklı ahşap bir dolap yer almaktadır (Görsel 180-181). Birinci katta, sofanın doğusundaki kapı açıklığından, mutfak bölümüne girilmektedir. Odada geleneksel bir öge olan, taş ocak mevcuttur. Ocağın doğusunda, duvara gömülü, üç rafla (terek) ayrılmış, ahşap dolap bulunmaktadır. Ocağın batısında, dikdörtgen bir niş içerisinde bir lavabo yer almaktadır. Bu nişin ve mutfağın kapı açıklığının hizasında, duvara yerleştirilmiş, ahşap terekler mevcuttur. Yalnızca mutfak pencerelerinin alt seviyesinde ise sedir için yapılmış ahşap şeritler görülmektedir (Görsel 182-184). Yapının ikinci katında, merdivenin kuzeyinde, farklı odalara ve tuvalet bölümüne giriş sağlayan, tek ve çift kanatlı ahşap kapılar bulunmaktadır (Görsel 185-186).

2.1.4.1.4. Tescilli Ev 4: 25 Ada 21 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri iki katlı yapı, köşe sofalı plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, düz cepheli şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri sac ile kaplanmıştır (Çizim 41-44).

Güney cephesinin zemin katında, dükkânlara geçiş sağlayan kapılar bulunmaktadır. Cephedeki tüm kat araları, yatay, ahşap silmelerle vurgulanmıştır. Bir ve ikinci katın cepheleri sac ile kaplanmıştır. Birinci katta üç, ikinci katta dört pencere mevcuttur. Ahşap söveli, ahşap çerçeveli pencerelerin, düzen ve boyutları aynıdır. Sövelerde sütun başlığı şeklinde motifler görülmektedir. Pencere alınlık ve denizlikleri üzerine, üçgen-dalgalı şerit örgeleri işlenmiştir. Birinci katın köşe bitimleri, kesme taştan köşeliklerle sonlandırılmıştır. İkinci katın ise batı tarafında, sütun başlıklı, ahşap köşelikler görülmektedir (Görsel 187). Yapının doğu cephesinin, zemin kat ortasında, ahşap bir kapı yer almaktadır. Çift kanatlı, ahşap kapı üzerine, havalandırma penceresi yerleştirilmiştir. Bu pencere ve kapı ögesi düzgün taştan, dikdörtgen bir çerçeve ile kuşatılmıştır. Lento üzeri ise farklı örgelerden oluşan bir tepelikle sonlandırılmıştır. Tüm cephenin çeşitli yerlerinde, farklı boyutlarda, küçük havalandırma pencereleri mevcuttur. Cephenin birinci kat bitiminde, ahşap silmelerden oluşan içbükey bir çıkma görülmektedir (Görsel 188).Yapının doğu cephesinden, bodrum katına geçiş sağlanmaktadır. Bodrum katında, ahşap ayakların bulunduğu bir odayla karşılaşılmaktadır. Oda tavanı, ahşap kirişlemesi üstten kaplamalıdır. Üst kata ise odada yer alan, korkuluksuz, spiral ahşap bir merdivenle çıkılmaktadır (Görsel 189-190).

Yapının zemin katında, merdivenin doğusunda, çift kanatlı, ahşap bir kapı yer almaktadır. Kapının açıldığı odanın, zemini ve tavanı ahşaptır (Görsel 191-193). Yapının birinci katına çıkış sağlayan merdivenler, sofaya ulaşmaktadır. Merdivenin doğusundaki, çift kanatlı, ahşap kapı bir odaya açılmaktadır. Oda içerisinde taş bir ocak bulunmaktadır. Ocağın batısında, pencere şevli, ahşap pencereler yer

almaktadır. Ocağın kuzeyinde, duvara yaslı, tereklerle ayrılmış, büyük ahşap bir dolap görülmektedir. Dolabın batısında, duvara gömülü, tek kapaklı, ahşap bir dolap mevcuttur. Sofanın doğu duvarında, çift kanatlı, ahşap bir kapı, başka bir odaya açılmaktadır. Kapının kuzeyinde ise dönemin geleneksel mobilya dokusunu yansıtan bir dolap uygulamasıyla karşılaşılmaktadır. Üstte duvara gömülü, iki bölmeli, dikdörtgen formlu bir dolap yer almaktadır. Altta ise bu kısım ile bitişik, dışa taşkın, dört çekmece mevcuttur. Oda pencerelerinin alt seviyesi, sedir için olan ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Bu kat odalarının zemin ve tavanları genelde ahşaptır. Birinci katta, sofanın sonundaki tek kanatlı, ahşap kapıdan ise tuvalet bölümüne giriş sağlanmaktadır (Görsel 194-199).

Yapının ikinci katına çıkış sağlayan merdivenler, sofaya ulaşmaktadır. Merdiven açıklığı, ahşap korkuluklarla çevrelenmiştir. Sofanın kuzey duvarında, bir ahşap pencere yer almaktadır (Görsel 200). İkinci katta, sofanın doğusunda, çift kanatlı ahşap kapı bir odaya açılmaktadır. Kapının sövesi, dikey çizgilerle vurgulanmış olup sövesinde, sütun başlıkları mevcuttur. Kapı tepeliği üzerine ise üçgen-dalga şeritli örgeler işlenmiştir. Odanın ise bir duvarında, üç ayrı ahşap şerit mevcuttur. En üstteki ahşap şerit, askılık işlevlidir. Kapının doğusunda, bir ahşap pencere vardır. Pencere altı seviyesi, ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Kapının batısında, kapı ile aynı süsleme ve düzene sahip, tek kanatlı bir kapı ve iki kapaklı geniş bir dolap yer almaktadır. Tek kanatlı kapıdan, başka bir odaya geçilmektedir. Bu odada da, diğer kapı ve dolaplardaki gibi aynı süsleme düzenine sahip kapaklı bir dolap bulunmaktadır (Görsel 201-203). İkinci katta, sofanın sonundaki odaya açılan kapı da, kattaki diğer kapılarla aynı süsleme düzenindedir. Odanın zemin ve tavanı ahşaptır. Pencere altı seviyesindeki ahşap şeritli kaplamalar ise diğer duvarlara kadar uzanmıştır (Görsel 204-206).

2.1.4.1.5. Tescilli Ev 5: 25 Ada 19-20 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri bir katlı yapı, iç sofalı (karniyarık) plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, düz cepheli şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri sac ile kaplanmıştır (Çizim 45-47).

Yapının, güney cephesinin zemin katında, dükkanlara geçiş sağlayan kapılar yer almaktadır. Cephe köşelerinde, kesme taştan, sütun başlıklı köşelikler bulunmaktadır. Katlar arasını, ahşap silmeler ayırmaktadır. Birinci katta, ahşap çerçeveli üç pencere mevcuttur. Bu pencerelerin tepeliklerinin üzeri, silmeli ve sütun başlıklıdır. Birinci kat köşe bitimleri, sütun başlıklı, kesme taş, köşeliklerle sonlandırılmıştır (Görsel 207).

Yapının doğu cephesinin bodrum katında, taş söve ve lentolarla çevrelenmiş iki kapı bulunmaktadır. Bu katın batısındaki, kapı üzerinde, iki havalandırma penceresi mevcuttur. Zemin katta, bir kapı ile bu kapının doğusunda, ahşap bir pencere yer almaktadır. Bodrum kattan, zemin kata kadar batı köşe bitimleri, sütun başlıklı, kesme taştan köşeliklerle sonlandırılmıştır. Birinci katın ortasında, taş söveyle çevrelenmiş bir pencere mevcuttur (Görsel 208).

Doğu cephesinin, bodrum katında bulunan büyük kapıdan, yapının iç kısmına, geçilmektedir. Geçiş yapılan alanda, farklı ahşap kapılar yer almaktadır (Görsel 209-210). Yapının doğu cephesinde küçük olan kapıdan da bodrum katına geçilir. Bu odanın karşısında bir kapı açıklığı görülmektedir. Kapı açıklığından içeri girildiğinde taş bir merdivenle karşılaşılmaktadır. Odanın doğusunda, tek kanatlı ahşap bir kapı ile başka odaya giriş sağlanmaktadır. Odada kaideli ve sütun başlıklı bir ayak yer almaktadır. Odanın kuzeyindeki, ahşap çerçeveli camlı bir kapı başka odaya açılmaktadır. Bu odanın kuzeyinde, mutfak tezgahı, doğusunda demir bir kapı yer bulunmaktadır (Görsel 211-216). Yapının birinci katına, bodrum katındaki bir kapıyla geçiş yapılmaktadır. Kapının kuzeyinde ahşap bir merdiven mevcuttur. Merdivenin güneyindeki duvarda, demir bir kapı, kapı üzerinde bir pencere

görülmektedir. Bu pencerenin üzerinde, sanki merdiven korkuluklarının devamıymış gibi, duvardan dışa taşkın, altı desteksiz, korkuluklu, ahşap bir alan bulunmaktadır (Görsel 217-219). Yapının birinci katına çıkan merdivenle, bir sofaya ulaşılmaktadır. Sofanın zemini ve tavanı ahşap ile kaplanmıştır. Sofanın doğu ve batısındaki duvarlar da tamamen ahşapla kaplanmıştır. Kapılar ise çift ve tek kanatlı, ahşap özelliklidir. Merdivenin kuzeyindeki, tek kanatlı, ahşap bir kapıdan tuvalet bölümüne geçilmektedir (Görsel 220-223).

Birinci katta, sofanın doğusundaki ikinci kapıdan, bir ara odaya giriş sağlanmaktadır. Bu ara odanın batısındaki, çift kanatlı, ahşap kapı, mutfağa açılmaktadır. Odanın kuzeyinde mutfak dolapları mevcuttur. Sofanın doğusundaki bir kapı, zemini ve tavanı ahşap olan bir odaya açılmaktadır. Sofanın batısındaki çift kanatlı, kapıdan başka bir odaya girilmektedir. Oda duvarları, ahşap olup bir duvarın yüzeyi, dikdörtgen ve kare bölmelerle şekillendirilmiştir. Sofanın batısındaki ilk kapı da zemin ve tavanı ahşap farklı bir odaya açılmaktadır. Oda duvarlarının bazılarında, içeriye bakan, ahşap çerçeveli, bölmeli cam pencereler dikkat çekmektedir (Görsel 224-228).

2.1.4.1.6. Tescilli Ev 6: 25 Ada 17-18 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri iki katlı yapı, köşe sofalı plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, düz cepheli şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri kiremit ve sac ile kaplanmıştır (Çizim 48-51).

Yapının kuzey cephesi, ahşap silmeyle ikiye bölünmüş, cephe düzenine sahiptir. Bu düzen, konutu sanki iki ayrı mekan gibi göstermektedir. Fakat konut tek çatı altında bulunan, aslında bir yapıdır. Ahşap silmeyle ayrılmış yapı, üzerindeki farklılardan kaynaklı doğu ve batı bölümler şeklinde incelenecektir. Doğu bölümü cephesinin, zemin katında, dükkânlara geçiş sağlayan iki kapı bulunmaktadır. Bu kapılar üzerinde, birer havalandırma penceresi mevcuttur. Kat köşeleri, sütun başlıklı, kesme taş köşeliklerle sonlandırılmıştır. Katlar arası, yatay, ahşap silmelerle vurgulanmıştır. Bir ve ikinci katta görülen ahşap pencereler aynı boyut ve düzende yerleştirilmişlerdir. Birinci kat pencerelerinin söveleri, dikey çizgilerle vurgulanmış, sadedir. İkinci katın pencere düzeninde, farklı olarak tepelik kısmının her iki köşesinde, kaidelere oturan, sütun başlıklı söveler mevcuttur. Her iki katın doğu köşeleri, sütun başlıklı, kesme taş köşeliklerle vurgulanmıştır. Batı bölümü cephesinin zemin katında da, bir giriş kapısı ve kapı üzerinde küçük havalandırma penceresi bulunmaktadır. Bu kapının batısında ise iki dükkân görülmektedir. Katlar arası yatay, ahşap silmelerle vurgulanmıştır. Bir ve ikinci katta görülen ahşap pencereler aynı boyut ve düzendedir. Bu pencereler doğu bölümündeki pencerelerle aynı süsleme kompozisyonu ile yapılmıştır. Her iki katın batı köşeleri, sütun başlıklı, kesme taş köşeliklerle sonlandırılmıştır (Görsel 229).

Yapının, güney cephesinin bodrum katı ortasında, iki ahşap kapı mevcuttur. Kapı üzerlerinde ve yanlarında, ahşap havalandırma pencereleri yer almaktadır. Bodrum ve zemin kat arası, yatay, taş silme ile vurgulanmıştır. Zemin katta ise taş söve ve lentolu, boyutları aynı yedi pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin dördü, ahşap çerçevelidir. Diğer pencereler sonradan değiştirilmiştir. Güney cephenin de

bir ve ikinci katı doğu ve batı bölümü olarak incelenecektir. Doğu bölümünün, bir ve ikinci katı yatay, ahşap silmelerle vurgulanmıştır. Kattaki tüm pencereler, taş söve ve lentonla çevrili olup ahşap çerçevelidir. Söve ve lentonun birleştiği kısımda, sütun başlığı süslemeleri görülmektedir. Batı bölümünün bir ve ikinci kat cephesindeki pencereler, sade söve lentonla çevrili olup ahşap çerçevelidir. Güney cephenin birinci katından ikinci kata uzanan dikey bir silme bulunmaktadır. Bu silmenin saçağa yakın yerinde sütun başlığı süslemesi dikkat çekmektedir. Cephenin tüm köşe bitimleri ise sütun başlıklı, taş köşeliklerle sonlandırılmıştır (Görsel 230). Yapının batı cephesinin, bodrum katında iki kapı mevcuttur. Cephenin tüm katlarında, farklı boyut ve düzende, ahşap çerçeveli pencereler bulunmaktadır. Cephenin tüm köşe bitimleri de, sütun başlıklı, taş köşeliklerle son bulmaktadır (Görsel 231-232). Yapının doğu cephesinin, bodrum katında ahşap bir kapı yer almaktadır. Cephenin tüm katlarında farklı boyut ve düzende, pencereler bulunmaktadır. Cephenin batı köşe bitiminde, sütun başlıklı, taş köşelikler mevcuttur (Görsel 233).

Yapının iç kısmında, bodrum katının bazı duvarları ahşaptır. Yine tavanı, ahşap kirişlemesi üstten kaplamalıdır. Kattaki kapıların tümü ahşaptır. Üst katlara ulaşımı sağlayan merdiven ise ahşap korkuluklu, ahşap özelliklidir (Görsel 234-236).

Yapının zemin katının, kuzey cephesindeki ahşap kapıdan, dükkâna giriş sağlanmaktadır. Dükkân duvarlarının yüzeyi, ahşap ile kaplıdır. Yine duvarlar üzerinde, bölmeli ahşap raflar bulunmaktadır (Görsel 237-238). Yapının kuzey cephesindeki kapıdan, zemin kattaki sofaya geçiş yapılmaktadır. Sofanın zemini, tavanı ve duvarları ahşap olup duvarlar üzerinde raf bölmeli kısımlar mevcuttur. Sofanın kuzeyindeki, ahşap kapı bir odaya açılmaktadır. Odanın zemin ve tavanı ahşap olup, pencere alt seviyesinde, sedir için yapılmış ahşap şerit kaplamalar görülmektedir. Odadaki bir kapı aracılığıyla bu kez başka bir odaya yani mutfak bölümüne geçiş sağlanmaktadır. Çift kanatlı kapıyı çevreleyen söve, dikey çizgilerle vurgulanmış, sütun başlıklıdır. Tepelik kısmının köşeleri de, sütun başlıklı olup, yüzeyinde dörtgen panolar mevcuttur. Mutfak tezgâhının altında ve duvarlarda ahşap dolaplar görülmektedir. Mutfak içinde, mutfak kapısıyla aynı düzende başka iki kapı mevcuttur. Kapıların açıldığı bir odadan, ahşap korkuluklu,

spiral, ahşap merdivenli bölüme geçilmektedir. Burada, merdiven altı kısmında, tek kanatlı, ahşap bir kapı tuvalet bölümüne açılmaktadır (Görsel 239-245).

Yapının birinci katının, merdiven bitimindeki ahşap kapılar, diğer anıtsal kapılar gibi sütun başlıklı, tepelikli düzenlenmiştir. Kapıların açıldığı yerde ise ahşap korkuluklu, spiral başka bir ahşap merdivenle karşılaşılmaktadır. Merdiven korkuluğunun başladığı kısımda, ahşap çerçeveli, camlı kapı, bir odaya geçiş sağlamaktadır. Zemini ve tavanı ahşap odanın, pencere altı seviyesi, ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Odadan başka bir odaya geçilmektedir. Odalar, birbirleriyle benzer şekilde düzenlenmiştir. Fakat bu odada duvara gömülü, tek kapaklı, bir dolap mevcuttur. Merdivenin kuzeyinde, ahşap kapıdan farklı bir odaya giriş yapılmaktadır. Kapı üzerindeki tepelikte, sütun başlığı süslemesi görülmektedir. Aynı özellikli başka bir kapıdan, zemin ve tavanı ahşap, mutfak bölümüne geçilmektedir. Mutfaktaki pencerelerin alt seviyeleri, ahşap şeritlerle kaplanmıştır (Görsel 246-254).

Yapının ikinci katında, merdivenin batısındaki, tek kanatlı, ahşap kapıyla bir odaya giriş yapılmaktadır. Oda zemini ve tavanı ahşaptır. Bu odadaki ahşap kapılarla, farklı bir odaya girilmektedir. Odanın pencere altı seviyesinde, tek, yatay ahşap şeritler görülmektedir. Bu odadaki kapı aracılığıyla, farklı odalara ve uzun sofaya geçilebilmektedir. Sofa duvarlarında da, yatay ahşap şeritler mevcuttur (Görsel 255-261).

2.1.4.1.7. Tescilli Ev 7: 32 Ada 27 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi Yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri iki katlı yapı, köşe sofalı plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, içbükey çıkmalı şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri kiremit ile kaplanmıştır (Çizim 52-54).

Yapının batı cephesinin, zemin katındaki kapılar, dükkânlara açılmaktadır. Birinci ve ikinci katları, yatay, ahşap silmeler ayırmaktadır. Her iki katta, dört pencere bulunmaktadır. Pencerelerin, söve ve tepeliklerinde, sütun başlığı süslemesi yer almaktadır. Tepelik yüzeylerine, üçgen-dalgalı şeritli örgeler işlenmiştir. Cephenin tüm köşe bitimleri, sütun başlıklı, ahşap köşeliklerle sonlanmaktadır (Görsel 262). Yapının kuzey cephesinin zemin katında, farklı boyut ve düzende iki kapı yer almaktadır. Zemin kattan, ikinci kata kadar ise farklı boyut ve düzende pencereler görülmektedir. Birinci katta ve ikinci katta, ana cephedeki gibi düzenlenmiş sütun başlıklı, pencerelerle karşılaşılmaktadır (Görsel 263). Yapının doğu cephesinin zemin katında, tek kanatlı bir kapı yer almaktadır. Zemin kattan, ikinci kata kadar farklı düzen ve boyuttaki pencereler cephede konumlandırılmıştır (Görsel 264-265).

Kuzey cephedeki, çift kanatlı, ahşap kapıdan yapı içerisine geçiş yapılmaktadır. Kapının doğusunda, ahşap korkuluklu, ahşap bir merdiven yer almaktadır. Merdivenin dayandığı duvarda, ahşap kapaklı, birimler mevcuttur. Merdivenin güneyindeki çift kanatlı, ahşap kapı, bir odaya açılmaktadır. Odanın zemin ve tavanı ahşaptır (Görsel 266-268).

Birinci katta, merdivenin farklı yönlerinde bulunan kapılarla, birçok odaya girilmektedir. Ahşap olan bu kapıların bazıları, anıtsal görüntüye sahip olup kapı düzenleri farklıdır. Dikey çizgili sövelerden oluşan bir kapının, tepelik köşeleri ile alınlık ortasında sütun başlığı süslemesi görülmektedir. Alınlık kısmı, üçgen-dalgalı şeritli örgelerle bezenmiştir. Şerit altındaki, dörtgen panolar içine, baklava dilimli örgeler işlenmiştir (Görsel 269-271). Birinci katta, merdivenin kuzeyindeki

kapıdan, bir odaya geçilmektedir. Odanın, zemin ve tavanı ahşap olup pencere alt seviyeleri, ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Odanın batısındaki kapıdan ise farklı bir odaya girilmektedir. Oda pencerelerinin alt seviyesi, ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Odanın batısında, anıtsal kapı düzeniyle benzer olan, duvara gömmeli dolaplar görülmektedir. Batıda tek kapaklı bir dolap, giriş kapısının bitişiğinde ise tek kanatlı bir kapı bulunmaktadır. İki öge arasında, ahşap çerçeveli, cam bölmeli bir dolap ve bu dolabın altında da çekmeceler yer almaktadır. Odadaki tek kanatlı kapıdan, mutfak bölümüne gidilmektedir. Mutfak ögeleri, modern malzemelerle oluşturulmuştur. Mutfak bölümündeki bir kapı, başka bir alana açılmaktadır. Bu alan, ikinci kata geçiş sağlamaktadır (Görsel 272-276).

Yapının ikinci katında, merdivenin batısında, çift kanatlı, iki kapı bulunmaktadır. Birinci kattaki anıtsal kapı örnekleriyle aynı düzenlemede olan bir kapı ile başka odalara geçilmektedir. Merdivenin güney köşesi, tuvalet bölümüne ayrılmış, kuzeyindeki bir kapı ise bu yöndeki bir odaya açılmaktadır. Odanın zemin ve tavanı, ahşaptır. Pencere altı seviyesi, ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Oda içerisindeki bir kapıyla farklı bir odaya geçilmektedir. Bu oda, düzen bakımından diğer odayla aynı özellikleri taşımaktadır (Görsel 277-278).

2.1.4.1.8. Tescilli Ev 8: 32 Ada 30-31 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Yüzbaşıoğulları Evi ismiyle bilinen (İltar, 2016, s. 74, 76) yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri iki katlı yapı, iç sofalı (karniyarık) plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, ara katlı (kilerli) konut cephesi şeklinde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri sac ile kaplanmıştır (Çizim 55-58).

Kuzey cephesinin, zemin katındaki dört kapı, dükkanlara açılmaktadır. Zemin kat cephesinin, her iki köşesi, sütun başlıklı köşeliklerle sonlandırılmıştır. Zemin ve ara katın ortasında, sütun başlıklı, dikey bir taş silme mevcuttur. Ara katta, boyutları aynı, ahşap çerçeveli altı pencere bulunmaktadır. Bir ve ikinci katın ortasından, taş silmeyle aynı hizada, çift sütun başlıklı, dikey bir ahşap silme geçmektedir. Birinci ve ikinci katta, boyutları ve düzenlemeleri aynı, sütun başlıklı sövelere sahip, sekizer pencere mevcuttur. Ahşap çerçeveli pencerelerin, alınlık kısmı ve denizlik altları, üçgen-dalgalı şerit örgesiyle bezenmiştir. Birinci katın her iki köşesi, sütun başlıklı taş köşeliklerle sonlanmaktadır. Doğu köşede bu taş köşeliklere, sütun başlıklı ahşap bir silme eklenmiştir. İkinci katın batı köşesi, taş köşelikle, doğu köşesi, sütun başlıklı, ahşap köşelikle son bulmaktadır (Görsel 279). Yapının güney cephesinin, birinci katına, çift kanatlı, ahşap kapılar ile taş söve ve lentolarla çevrili olup ahşap çerçeveli dört pencere yerleştirilmiştir. Orta akstaki kapının önündeki taş merdivenler üst kata geçilmektedir. Cephenin tüm köşe bitimleri, taş köşeliklerle sonlandırılmıştır (Görsel 280).

Yapının güney cephesindeki, çift kanatlı, ahşap bir kapıdan, sofaya geçilmektedir. Sofanın doğusundaki ilk ahşap kapı, banyo-tuvalet bölümlerine açılmaktadır. Yapının batı duvarı sonundaki, tek kanatlı, ahşap kapıdan ise büyük bir odaya geçiş sağlanmaktadır (Görsel 281-284). Sofanın batısındaki kapı, mutfak bölümüne açılmaktadır. Zemini ve tavanı ahşap olan mutfak bölümünün bir duvarında, terekli ve kapaklı, geniş ahşap bir dolap mevcuttur. Kapının doğusundaki taş ocağın ise kapatıldığı anlaşılmaktadır. Ocağın, her iki köşesinde pencere şevi uygulamasının görüldüğü, ahşap çerçeveli pencereler bulunmaktadır.

Mutfak kapısının kuzey duvarına gömülü, dikdörtgen formlu bir dolap görülmektedir. İki kapaklı dolabın içerisi üç bölmelidir. Mutfak duvarlarında farklı ahşap dolap uygulamaları da görülmektedir (Görsel 285-288). Sofanın kuzey batı duvarındaki kapının, doğu bitişiğinde bulunan, tek kanatlı, ahşap çerçeveli camlı kapıdan bir odaya girilmektedir. Odanın, pencere alt seviyesi ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Oda giriş kapısının doğusuna, dikdörtgen formlu, askılıklı, ahşap bir dolap yerleştirilmiştir. Kapının yer aldığı duvarın batısında, ahşap çerçeveli, camlı dikdörtgen bir pencere görülmektedir (Görsel 289-292). Sofanın kuzeyindeki kapıdan küçük bir alana giriş yapılmaktadır. Bu alanın kuzey doğusunda, ahşap çerçevelerle bölünmüş, camlı, tek kanatlı bir kapı, farklı bir odaya açılmaktadır. Bahsi geçen kapının, batısında, çift kanatlı, ahşap bir kapı daha görülmektedir. Camlı kapının açıldığı odanın, duvarlarında tek, yatay ahşap şeritlerin yanı sıra pencere alt seviyelerinde, ahşap şeritler bulunmaktadır. Kapının doğusundaki duvarda, ahşap çerçevelerle bölünmüş, camlı bir kapı, odanın doğusundaki başka odayla bağlantı sağlamaktadır (Görsel 293-295). Küçük alanın kuzey batısındaki tek kanatlı, ahşap kapı farklı bir odaya giriş sağlamaktadır. Odanın zemini ve tavanı ahşap olup giriş kapısının kuzey duvarının, pencere alt seviyesi ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Giriş kapısının kuzey doğusunda, çift kanatlı, ahşap bir kapı yer almaktadır (Görsel 296-298).

Yapının güney cephesindeki taş merdivenle, ikinci kata çıkılmaktadır. İkinci kata giriş yapmayı sağlayan, çift kanatlı, ahşap bir kapı yer almaktadır (Görsel 299-302). Bu ahşap kapı, zemini ve tavanı ahşap bir sofaya açılmaktadır. Sofanın kuzeyindeki bir kapı açıklığından, asıl iç sofaya girilmektedir. Kapı açıklığının doğusunda, kare bölmelerden oluşan ahşap raflar mevcuttur. Bu alanda, tek kanatlı, ahşap çerçeveli ve camlı bir kapı, başka bir odaya açılmaktadır. Kapının tepelik kısmı, silmeli olup dışa taşkın bir görüntüye sahiptir. Odanın ise zemin ve tavanı ahşap olup bir duvarı da tamamen ahşap ile kaplanmıştır. Kapı açıklığının batısında, ahşap bir kapı ile tuvalet bölümüne geçilen bir alan mevcuttur (Görsel 303-306).

İç sofanın doğusundaki çift kanatlı, ahşap çerçeveli, camlı kapıdan, zemin ve tavanı ahşap olan, oda duvarları, tek, yatay, ahşap şeritlerle çevrili bir odaya giriş sağlanmaktadır. Kapının kuzeyindeki pencere alt seviyeleri, ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Kapının batı duvarında, çift kanatlı, ahşap bir kapıdan başka odaya

girilmektedir. Bu kapının bitişinde, ahşap bölmeli cam bir pencere bulunmaktadır (Görsel 307-311). İ sofanın doğusundaki, tek kanatlı, ahşap çerçeveli ve camlı olan ikinci kapıdan, başka odaya geçiş sağlanmaktadır. Kapının kuzeyindeki pencere alt seviyesi, ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Kapının doğu bitişindeki çift kanatlı, ahşap kapı ise farklı bir odaya açılmaktadır. Kapının tepelik kısmı, silmeli olup dışa taşkındır. İ sofanın batısındaki çift kanatlı, ahşap kapıdan da başka bir odaya giriş sağlanmaktadır. Kapının tepelik kısmı, silmeli olup dışa taşkındır. Bu kapının olduğu duvarın doğusunda, tek kanatlı, ahşap kapıdan, mutfak bölümüne geçiş yapılmaktadır. Oda kapısının doğu duvarında ise ortada taş bir ocak vardır. Ocağın batı bitişinde, duvara gömülü, dikdörtgen formlu bir dolap yer almaktadır. Tek kapaklı dolap, ahşap raflarla bölünmüştür. Giriş kapısının kuzeyinde, iki ahşap pencere ile birinin bitişinde, dikdörtgen formlu, tek kapaklı ahşap dolap duvara gömülmüştür (Görsel 312-314).

2.1.4.1.9. Tescilli Ev 9: 18 Ada 8 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Ümit Merdan Evi ismiyle bilinen (İltar, 2016, s. 74, 247) yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri iki katlı yapı, köşe sofalı plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, düz cepheli şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri sac ile kaplanmıştır (Çizim 59-61).

Yapının, güney cephesinin, zemin katında dükkanlar yer almaktadır. Birinci kat ile ikinci kat cephe düzeni aynı olan yapının, her iki katının pencerelerinde, sütun başlıklı, ahşap söve uygulaması görülmektedir. Pencere alınlıkları ve denizlik altları üçgen-dalgalı şeritli örgelerle bezenmiştir. İki katın köşeleri, sütun başlıklı, ahşap köşeliklerle sonlandırılmıştır. Tüm katlar arası yatay, ahşap silmelerle ayrılmıştır (Görsel 315). Yapının batı cephesinin zemin katındaki taş merdivenle, birinci kattaki kapıya ulaşılmaktadır. Kapı üzerinde ise küçük, havalandırma penceresi mevcuttur. Katlar arası, yatay silmelerle ayrılmıştır. İkinci katta, düzen ve boyutları aynı iki ahşap pencere görülmektedir (Görsel 316). Yapının kuzey cephesi sadedir. Birinci katta, ahşap bir kapı ile kapının doğusunda, taş söve ve lentolu bir pencere yer almaktadır. İkinci katta ise cepheye aynı boyut ve düzende, üç pencere yerleştirilmiştir. Pencereler, taş söve ve lentoludur (Görsel 317).

Batı cephesindeki kapıdan, sofaya giriş sağlanmaktadır. Sofanın zemin ve tavanı ahşaptır. Sofaya açılan kapının kuzeyinde, ahşap bir kemer mevcuttur. Bu kemerin doğusunda, korkuluklu, spiral ahşap bir merdiven yer almaktadır. Sofanın doğusunda, tek ve çift kanatlı iki kapı farklı odalara giriş sağlamaktadır. Sofanın kuzeyindeki kapılar ise banyo-tuvalet bölümüne açılmaktadır. Sofanın doğusundaki ilk kapı, zemin ve tavanı ahşap bir odaya, ikinci kapı, zemin ve tavanı ahşap mutfak bölümüne açılmaktadır Mutfak giriş kapısının bulunduğu duvar boyunca, ahşap kapaklı, çok bölmeli bir dolap yer almaktadır (Görsel 318-325).

İkinci kattaki, merdivenin kuzey ve batısındaki, çift kanatlı, ahşap iki kapı bitişiktir. Kapıların tepelikleri, dışa taşkın ve silmelidir. Merdivenin güneyinde, tek kanatlı, ahşap kapı ise tuvalet bölümüne açılmaktadır. Kuzey kapıdan geçilen

odanın, zemini ve tavanı ahşaptır. Pencere altı seviyesindeki hizada, tek, yatay, ahşap şeritler mevcuttur. Odadaki ahşap kapıyla, başka bir odaya giriş sağlanmaktadır. Merdivenin batısındaki kapıdan ise zemin ve tavanı ahşap bir odaya geçilmektedir. Odadaki kapının bulunduğu duvarda, ahşap kapakla açılan ayrı bir mekan oluşturulmuştur (Görsel 326-334).

2.1.4.1.10. Tescilli Ev 10: 17 Ada 8 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Hasan Paşa Konağı ismiyle bilinen (İltar, 2016, s. 74, 76) yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri bir katlı yapı, iç sofalı (karniyarık) plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, ara katlı (kilerli) şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri sac ile kaplanmıştır (Çizim 62-65).

Yapının, kuzey cephesindeki üç kapı, zemin kattaki dükkanlara açılmaktadır. Cephenin tüm köşelerinde, sütun başlıklı, kesme taştan, köşeliklerle sonlandırılmıştır. Ara katta, düzen ve boyutu aynı üç pencere mevcuttur. Ara kat ile birinci kat arası, tek, yatay, ahşap silme ile ayrılmaktadır. Birinci katta, ahşap çerçeveli üç pencere görülmektedir. Pencerelerin, tepelik köşelerinde ve ortasında, sütun başlığı süslemesi mevcuttur. Alınlık yüzeyi ve denizlik altlarında, üçgen-dalgalı şerit örgesi işlenmiştir (Görsel 335). Yapının doğu cephesinin, köşeleri taş köşeliklerle sonlanmaktadır. Cephenin bodrum katı ve zemin katındaki çift kanatlı kapılar içeriye giriş sağlamaktadır. Kapının, söve, lento ve lento alınlığında sütun başlığı süslemesi, söve kısmında ise dikey çizgiler görülmektedir. Kapının batı ve doğu köşelerinde ise aynı boyutta, ahşap çerçeveli pencereler bulunmaktadır. Pencere, söve ve lentolarında, sütun başlığı süslemesi görülmektedir. Kapının üstündeki iki küçük pencere, sofayı aydınlatmaktadır. Birinci katta ise aynı boyut ve düzende, söve ve lentoları sütun başlıklı, üç ahşap pencere bulunmaktadır (Görsel 336). Yapının bodrum katının batısındaki kapıdan, ahşap ayaklara oturmuş, ahşap tavanlı bir alana girilmektedir. Bu alandaki başka kapı açıklıklarından, farklı odalara giriş yapılmaktadır (Görsel 337-338).

Yapının, doğu cephesindeki ahşap kapı, zemini ve tavanı ahşap olan duvarları zeminden belli seviyeye kadar ahşap şeritlerle kaplanmış bir sofaya açılmaktadır. Kapının karşısında, duvara yaslı, korkuluklu, ahşap bir merdiven üst kata çıkışı sağlamaktadır. Sofada bulunan, çeşitli boyut ve düzendeki ahşap kapılar, farklı odalara açılmaktadır. Sofanın batı duvarındaki çift kanatlı, ahşap kapı, zemin ve tavanı ahşap olan bir odaya girişi sağlamaktadır. Kapının tepelik kısmında, sütun

başığı, alınlığında, üçgen-dalgalı şerit örgesi bezenmiştir. Kapının batı duvarındaki iki ahşap pencerede, pencere şevi uygulamasına gidilmiştir. Pencere alt seviyeleri ile diğer duvarların bazı yerleri ahşap şeritlerle kaplanmıştır (Görsel 339-342).

Birinci katta, merdivenin karşısında, yarım daire şeklinde bir çıkıntı ve bu çıkıntı içerisinde ahşap çerçevesi bir pencere yer almaktadır. Merdivenin güneyinde, tek kanatlı, ahşap kapı başka odaya açılmaktadır. Merdivenin kuzeyinde ise çift kanatlı, ahşap çerçevesi, camlı bir kapı büyük bir sofaya açılmaktadır (Görsel 343-346). Zemini ve tavanı ahşap, duvarlarında pencere seviyesi altı ahşapla kaplı sofada, başka odalara açılan kapılar mevcuttur. Düzen ve boyutları aynı olan kapıların, tepelik kısmına, sütun başlığı, alınlığına ise üçgen-dalgalı şerit örgesi bezenmiştir. Sofadan, zemini ve tavanı ahşap ve duvarları pencere alt seviyesi hizasında ahşap şeritlerle kaplanmış başka bir odaya geçiş yapılmaktadır. Odanın kuzey doğu duvarında bir niş açıklığı içerisine ahşap raflar yerleştirilmiştir (Görsel 347-349).

2.1.4.1.11. Tescilli Ev 11: 18 Ada 16 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri iki katlı yapı, köşe sofalı plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, içbükey çıkmalı şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri sac ile kaplanmıştır (Çizim 66-68).

Kuzey cephesinin, zemin katındaki iki kapı, farklı dükkanlara açılmaktayken bir kapı oturma alanlarına geçiş sağlamaktadır. Oturma alanına geçiş sağlayan kapı, çift kanatlı, ahşap özelliktedir. Kapı üzerinde ahşap bir havalandırma penceresi yer almaktadır. Zemin kattan birinci kata geçişte, içbükey bir çıkma görülmektedir. Birinci ve ikinci kat köşeleri, sütun başlıklı, ahşap köşeliklerle sonlandırılmıştır. Bir ve ikinci kat arasında ise yatay, ahşap bir silme mevcuttur. Bu iki kattaki dörder pencere, aynı boyut ve hizadadır. Pencereilerin tepelik kısımları, sütun başlıklıdır. Alınlıklarına ise üçgen-dalgalı şerit örgesi işlenmiştir (Görsel 350). Yapının doğu cephesinde, birinci ve ikinci katlar, yatay, ahşap silmelerle birbirinden ayrılmıştır. İkinci katta yer alan üç ahşap pencerenin, tepelik kısımları, sütun başlıklıdır. Alınlıklarına ise üçgen-dalgalı şerit örgesi işlenmiştir (Görsel 351). Yapının güney cephesinde, küçük bir havalandırma penceresi yer almaktadır (Görsel 352). Yapının batı cephesi sade olup, yalnızca ikinci katında, küçük bir havalandırma penceresi görülmektedir (Görsel 353)

Yapının kuzey cephesindeki dükkân kısmından, tavan ve zemini ahşap bir alana girilmektedir. Buradan ise bir kapı aracılığıyla dükkânın doğu tarafındaki bir odaya geçilmektedir. Oda giriş kapısının batısındaki duvarda, ahşap raflar yer almaktadır (Görsel 354-355). Zemin katın, çift kanatlı ahşap kapıdan, küçük bir alana geçilmektedir. Kapının kuzeyinde bulunan ahşap merdivenle, üst kata çıkılmaktadır (Görsel 356-357).

Yapının birinci katında, merdivenin baktığı duvarlarda yer alan ahşap kapılarla, farklı odalara giriş sağlanmaktadır. Doğru duvarındaki kapı, zemini ve mutfak bölümüne açılmaktadır. Zemin ve tavanı ahşap olan mutfakın pencere alt

seviyesi, ahşap ile kaplanmıştır. Mutfak kapısının duvarına gömülü, geniş, ahşap çerçeveli, camlı bir gömme dolap bulunmaktadır. Kapının güneyinde ise duvardaki niş, ahşap raflarla bölünmüştür (Görsel 358-361). Mutfak bölümünden, bu bölümle aynı özelliklere sahip başka bir odaya geçilmektedir. Oda duvarlarının, pencere altı seviyesi ahşap şeritlerle kaplanmıştır. Yine duvarlar üzerinde askılık işlevinde kullanılan, tek ahşap şeritler görülmektedir. Bir duvarın köşesinde, duvara gömülü, tek kapaklı ve iki bölmeli, diğer duvar köşesinde ise çift kapaklı ahşap bir dolap bulunmaktadır. Oda içerisinde, duvarın batı köşesinde ise bu odaya geçiş sağlayan, tek kanatlı, ahşap bir kapı daha yer almaktadır (Görsel 362-363).

Yapının ikinci katında, zemini ve tavanı ahşap olan küçük bir sofaya geçiş yapılmaktadır. Merdivenin kuzeyindeki tek kanatlı, ahşap bir kapı, tuvalet bölümüne açılmaktadır (Görsel 364-365). Merdivenin güneydoğusundaki ahşap bir merdivenle geçilen tek kanatlı bir kapıya ulaşılmaktadır. Kapı zemin ve tavanı ahşap bir odaya açılmaktadır. Oda duvarlarında, tek, yatay bir ahşap şerit bulunmaktadır (Görsel 366-367). Merdivenin kuzeydoğusundaki tek kanatlı, ahşap kapıdan, zemini ve tavanı ahşap olan bir odaya geçiş sağlanmaktadır. Oda duvarlarının, pencere altı seviyesi ahşap şeritler ile kaplanmıştır. Giriş kapısının batısında, tek kapılı ahşap bir dolap, duvara gömülmüştür. Odadaki çift kanatlı, ahşap kapıdan başka bir odaya geçilmektedir. Kapı tepeliğinde çizgili, yatay dörtgen panolar yer almaktadır (Görsel 368-369). Giriş yapılmış odanın da, zemin ve tavanı ahşaptır. Duvarlarda askılık işlevindeki yatay, ahşap şeritler yer almaktadır. Duvarların, pencere altı seviyesi, ahşap şeritler ile kaplanmıştır. Kattaki çoğu kapıda tepelik uygulamasına gidilmiştir (Görsel 370-371).

2.1.4.1.12. Tescilli Ev 12: 63 Ada 18 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri bir katlı yapı, iç sofalı (karniyarık) plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, içbükey çıkmalı şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri sac ile kaplanmıştır (Çizim 69-71).

Kuzey cephesi caddeye bakan yapının, zemin katında, iki kapı, farklı dükkanlara açılmaktayken bir kapı oturma alanlarına geçiş sağlamaktadır. Oturma alanına geçiş sağlayan kapı üzerinde, küçük bir havalandırma penceresi bulunmaktadır. Zemin katın bitimindeki, yatay bir ahşap silmeye sahip içbükey çıkma üzerinde, birinci kat görülmektedir. Birinci kat cephesine söveleri ahşap, aynı düzen ve boyutta üç pencere yerleştirilmiştir (Görsel 372). Yapının batı cephesinin bodrum katında, ahşap bir kapı ve kapının doğusunda, ahşap küçük bir pencere bulunmaktadır. Zemin kat cephesi sadedir. Birinci katta farklı boyutlarda, iki ahşap pencere mevcuttur (Görsel 373). Yapının güney cephesinin, bodrum katı ve zemin katı sadedir. Birinci kat yüzeyi ise sac ile kaplanmıştır. Bodrum katında, tek kanatlı ahşap bir kapı yer almaktadır. Kapının doğu ve batısında farklı boyutlarda birer ahşap pencere mevcuttur. Bodrum kat ile zemin kat arası yatay, ahşap bir silmeyle birbirinden ayrılmıştır. Zemin kata, aynı boyutta, iki pencere yerleştirilmiştir. Birinci katın batı köşesindeki çıkmanın payandaları, zemin katın cephesine dayanmaktadır. Zemin kat ile birinci kat arası yatay, ahşap bir silmeyle ayrılmıştır. Birinci katın doğusuna, ahşap söveli, aynı boyutta iki pencere yerleştirilmiştir. Bu pencerelerin batısında, cepheden dışa taşkın, ahşap kafesli, demir korkuluklu, üzeri sac ile örtülmüş, bir kısım bulunmaktadır (Görsel 374). Yapının doğu cephesinin bodrum katı, sadedir. Zemin ve birinci katta ise farklı boyutlarda, küçük, havalandırma pencereleri mevcuttur (Görsel 375).

Yapının iç kısmına, batı cephesinin bodrum katındaki, çift kanatlı ahşap kapıdan giriş yapılmaktadır. Giriş yapılan bu mekandaki kapı açıklıklarıyla, farklı odalara geçiş sağlanmaktadır. Bu odaların genellikle zemini ve tavanı ahşap olup

küçük ahşap, havalandırma pencereleri mevcuttur (Görsel 376-377). Yapının kuzey cephesinin zemin katındaki, kepenkle örtülü ahşap bir kapı, dükkân bölümüne açılmaktadır. Bu bölümün zemini taş, tavanı ahşaptır. Dükkân içerisinde, başka alana geçiş sağlayan açıklık, tuğla duvarla kapatılmıştır. Yapının kuzey cephesinin zemin katındaki, kepenkle örtülü bir diğer ahşap kapı, başka dükkân bölümüne açılmaktadır. Bu bölümün zemini taş, tavanı ahşaptır. Dükkan giriş kapısının batı duvarında, kare formlu bir niş açıklığı bulunmaktadır (Görsel 378-380).

Yapının kuzey cephesinin zemin katındaki, demir kapı ise sofaya açılmaktadır. Sofanın doğusundaki taş bir merdiven, üst kata çıkış sağlamaktadır. Sofa giriş kapısının batısındaki bir başka kapı, zemin kattaki diğer odalara geçiş yapmayı sağlayan iç sofaya açılmaktadır. Bu kapının kuzeyindeki, tek kanatlı, ahşap kapıyla, tuvalet bölümüne geçilmektedir (Görsel 381-385). İç sofanın kuzey doğusundaki ahşap kapıdan, zemini ve tavanı ahşap bir odaya girilmektedir. İç sofanın doğusundaki ahşap kapı ise zemini ve tavanı ahşap olan başka bir odaya açılmaktadır (Görsel 386-387).

Birinci katın merdiven bitiminde, uzun bir iç sofayla karşılaşılmaktadır. Merdiven bitiminin doğusundaki, çift kanatlı, ahşap kapıyla, bir odaya geçilmektedir (Görsel 388-390). Merdivenin bitimindeki doğu duvarda, dört kanatlı, bölmeli ahşap kapı, farklı bir odaya açılmaktadır. Bu odanın zemin ve tavanı ahşaptır. Oda giriş kapısının kuzey batısındaki bir kapıyla, ahşap kafesli, balkona giriş sağlanmaktadır. Merdiven bitiminin kuzeyinde ise bölmeli, ahşap bir kapı, tuvalet-banyo bölümüne açılmaktadır. Merdivenin bitiminde batı duvarının ucunda, tek kanatlı, ahşap bir kapıyla zemini ve tavanı ahşap bir odaya girilmektedir. Bu kapının batısındaki duvarda, askılık işlevinde kullanılan yatay, ahşap bir şerit bulunmaktadır. Bu duvarın batı ucunda ise duvara gömülü, dikdörtgen formlu, ahşap bir dolap yer almaktadır (Görsel 391-396). Merdivenin bitiminde doğu duvardaki tek kanatlı, ahşap kapı, zemini ve tavanı ahşap bir odaya geçiş sağlamaktadır. Kapının batısındaki duvarda, ahşap çerçeveli, cam bir pencere mevcuttur. Bu odadaki duvar açıklığından, mutfak bölümüne girilmektedir. Açıklığın kuzeyinde, mutfak tezgâhı ve ahşap dolaplar mevcuttur. Tezgahı ortalamayan kısımda bir ocak yer almaktadır. Merdivenin bitiminde güneyde ise ahşap merdivenle erişilen, tek kanatlı, ahşap kapı tuvalet bölümüne açılmaktadır. Kapının kuzeyinde, küçük bir havalandırma penceresi mevcuttur (Görsel 397-401).

2.1.4.1.13. Tescilli Ev 13: 58 Ada 4 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri iki katlı yapı, iç sofalı (karniyarık) plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, düz cepheli şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri sac ile kaplanmıştır (Çizim 72-75).

Yapının güney cephesinin zemin katındaki, iki ahşap kapı, dükkân bölümlerine geçiş sağlamaktadır. Bu katın batısındaki kepenkle örtülmüş dükkân kapısının üst kısmında, üç baklava dilimi örgesi mevcuttur. Zemin kat ile birinci kat arası yatay, ahşap bir silmeyle ayrılmıştır. Cephe düzenleri aynı olan birinci ve ikinci katta, ikişer pencere bulunmaktadır. Düzen ve boyutları aynı olan pencerelerin sövelerinde, kaidelere oturan sütunçeler görülmektedir. Pencerelerin tepelik kısımlarında ve denizliğin altında ise üçgen-dalgalı şerit örgesi yer almaktadır. Birinci kat ile ikinci kat arası da yatay, ahşap bir silmeyle ayrılmıştır. (Görsel 402). Yapının doğu cephesi sadedir. Cephelerin her iki köşesi, kesme taş köşeliklerle sonlandırılmıştır. Cephenin birinci katında, demir bir kapı ile farklı boyutlara sahip demir parmaklıklı, iki pencere bulunmaktadır. İkinci katta da farklı boyutlara sahip pencereler görülmektedir. Cephede yer alan pencerelerin tümü sadedir (Görsel 403).

Yapının güney cephesinin, zemin katındaki ahşap kapıyla, dükkan bölümüne geçiş sağlanmaktadır. Dükkan duvarlarında, dörtgen formlu, küçük nişler görülmektedir. Dükkândaki, başka kapı açıklıklarıyla, farklı kısımlara giriş yapılmaktadır (Görsel 404-405).

Yapının doğu cephesindeki demir kapı, mermer merdivenli bir mekâna giriş sağlamaktadır. Bu giriş kapısının kuzeyinde ve doğu duvarı ucunda birer demir kapı yer almaktadır. Doğü duvarındaki kapı üzerinde, küçük havalandırma penceresi bulunmakta olup bu kapı iç sofaya açılmaktadır. Sofadaki farklı ve boyut ve düzene sahip ahşap kapılar aracılığıyla başka odalara geçilmektedir (Görsel 406-407). İç sofaya açılan kapının doğu bitişiğinde, tuvalet-banyo bölümü bulunmaktadır.

Sofadaki kapı açıklığından ise mutfak bölümüne geçilmektedir. Tuvalet-banyo ile mutfak bölümleri malzeme ve düzenleme bakımından geleneksel dokusunu kaybetmiştir. Sebebi ise mevcut konutun hala kullanılıyor olmasıdır (Görsel 408-412). Sofanın kuzey batısındaki çift kanatlı, bölmeli, ahşap kapıdan bir odaya girilmektedir. Odanın zemini ve tavanı ahşaptır. Duvarları üzerinde yatay, ahşap şeritler, pencere alt seviyesinde ise ahşap kaplamalar görülmektedir. Diğer odalarda da aynı zemin, tavan ve duvar uygulamasıyla karşılaşmaktadır (Görsel 413-414).

Yapının, ikinci katındaki demir kapı, zemini ve tavanı ahşap bir sofaya açılmaktadır. Sofa, sonradan eklenen, ahşap ve cam bölmeli geniş bir kapı ile bölünmüştür. Sofa duvarlarındaki ahşap kapılarla, farklı odalara geçilmektedir. Giriş kapısının doğusunda tuvalet-banyo bölümleri bulunmaktadır (Görsel 415-418). Sofadaki tek kanatlı, ahşap ve cam bölmeli kapıdan, zemin ve tavanı ahşap bir odaya girilmektedir. Bu odanın kuzey duvarındaki pencerede, pencere şevi uygulamasına gidilmiştir. Pencerenin bir köşesinde, duvara gömülü, ahşap bir dolap bulunmaktadır (Görsel 419-420). Sofadaki çift kanatlı, bölmeli ahşap bir kapı da mutfak bölümüne açılmaktadır. Zemini ve tavanı ahşap olan mutfağın duvarlarında, yatay, ahşap şeritler görülmektedir. Mutfakta, geleneksel değil modern dolap düzenlemesi mevcuttur. Mutfağa aynı zamanda, dikey ahşaplarla oluşturulmuş duvar yerine yapılmış bir kapı açıklığıyla da ulaşılmaktadır. Bu kapı açıklığından ise zemin ve tavanı ahşap bir odaya girilmektedir (Görsel 421-425).

2.1.4.1.14. Tescilli Ev 14: 56 Ada 26 Parsel

Bulunduğu Yer: Gazipaşa Caddesi Yeniköy Mahallesi.

Kitabe ve Yapım Tarihi: Yapının kitabesi mevcut değildir. Fakat yapının taşıdığı özellikler bakımından 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Plan, Mimari ve Süsleme Özellikleri: Zemin üzeri iki katlı yapı, iç sofalı (karniyarık) plan tipine göre düzenlenmiştir. Cephe düzenine göre, düz cepheli şekilde inşa edilmiştir. Kagir yapı, kırma çatıyla örtülü olup örtü üzeri kiremit ile kaplanmıştır (Çizim 76-78).

Kuzey cephesi, ana caddeye bakan yapının, katlar arası, yatay, ahşap silmelerle ayrılmıştır. Zemin katta, çift kanatlı, geometrik panolu, ahşap bir kapı bulunmaktadır. Kapı üzeri ve çevresinde, farklı boyutlarda pencereler mevcuttur. Birinci ve ikinci katlarda, farklı boyutlarda üçer pencere yer almaktadır. Pencere sövelerini, kaidelere oturan sütunçeler ayırmaktadır. Pencere çerçevesinin üstü tepelik şeklinde sonlandırılmıştır. Alınlık üzerine ve denizlik altına ise küçük üçgen-dalgalı şerit örgesi işlenmiştir. İkinci katın doğu köşesinde, sütun başlıklı, ahşap, köşelik mevcuttur (Görsel 426). Yapının batı cephesinin, birinci ve ikinci kat arası yatay, ahşap silmelerle ayrılmıştır. Birinci katta, çift kanatlı, ahşap bir kapı bulunmaktadır. Kapı üzerine ve çevresine farklı boyutlarda yapılmış, demir korkuluklu pencereler yerleştirilmiştir. İkinci katta, aynı boyutlara sahip üç pencere görülmektedir. Pencere sövelerini, kaidelere oturan sütunçeler ayırmaktadır. Pencere çerçevesinin üstü tepelik şeklinde sonlandırılmıştır. Alınlık üzerine ve denizlik altına ise küçük üçgen-dalgalı şerit örgesi işlenmiştir. Katın batı köşesinde, sütun başlıklı, ahşap köşelikler mevcuttur (Görsel 427). Yapının güney cephesi, diğer cephelere göre sadedir. İkinci katta, sonradan eklendiği düşünülen, kare bir alan cepheden dışarı çıkma yapmıştır. Bu çıkmada, küçük bir havalandırma penceresi mevcuttur. Bu pencereden çıkan ve çatıya kadar uzanan tuğla bir baca bulunmaktadır (Görsel 428). Yapının doğu cephesi de sadedir. İkinci katında, farklı boyutlara sahip üç pencere bulunmaktadır (Görsel 429).

Yapının kuzey cephesinin zemin katındaki çift kanatlı, geometrik panolu, ahşap kapıdan içeri girilmektedir. Tavanı ahşap olan mekanın, duvarlarında tek, yatay, ahşap şeritler bulunmaktadır. Mekanın bazı yerlerinde, destekleyici öge olan

ahşap ayaklar görülmektedir. Girişin kuzey batısındaki merdivenle, diğer kata çıkılmaktadır (Görsel 430-431). Girişin doğu duvarındaki, tek kanatlı, ahşap kapıdan, tavanı ahşap olan bir odaya giriş yapılmaktadır. Oda duvarlarında tek, yatay, ahşap şeritler askılık işlevinde kullanılmıştır. Odada, destekleyici öge olan demir bir direk bulunmaktadır. Odanın kuzey duvarında, dikdörtgen formlu, yatay geniş bir niş görülmektedir. Nişin alt kısmındaki ilk bölmesi, ikiye ayrılmıştır. Kapının batısında, dikdörtgen formlu, üç kapaklı gömme bir dolap bulunmaktadır. Dolap, raflar ile üçe ayrılmıştır. Dolabın batısındaki tek kanatlı, ahşap kapıdan, başka bir odaya giriş yapılmaktadır (Görsel 432-436).

Yapının batı cephesinin birinci katında, çift kanatlı, ahşap kapıdan küçük bir mekana geçilmektedir. Zemini ve tavanı ahşap olan küçük mekanın batı köşesinde, spiral, ahşap bir merdiven, ikinci kata çıkmaktadır. Bu mekanın kuzeyinde, mekanı ikiye ayıran, ahşap kapı bulunmaktadır. Zemin kattan, birinci kata çıkışı sağlayan merdiven ise bu kapının batısında yer almaktadır (Görsel 437-438). Mekanı ikiye ayıran kapının kuzeyinde, iç sofaya geçişi sağlayan, çift kanatlı, bölmeli ahşap bir kapı bulunmaktadır. İç sofanın, zemin ve tavanı ahşaptır. Duvarlarının alt seviyeleri, ahşap şeritlerle kaplanmıştır. İç sofadaki tek ve çift kanatlı ahşap kapılar, başka odalara açılmaktadır. Tüm kapılardaki tepelik köşelerinde, sütun başlığı motifi görülmektedir. Kapı çerçevesi üstü, yatay çizgilerle vurgulanmış dörtgen panolardan oluşmaktadır. Bu panoların üstleri, üçgen-dalgalı şerit örgesiyle bezenmiştir (Görsel 439-441). Sofa giriş kapısının, kuzey batısında, zeminden yüksek olan bir kapı, tuvalet-banyo bölümüne açılmaktadır. Tek kanatlı, ahşap kapı, yukarıda bahsi geçen kapı düzenlemeleri gibi yapılmıştır (Görsel 442). Sofanın, kuzey batı duvarı ortasındaki kapıdan, zemini ve tavanı ahşap olan mutfak bölümüne geçilmektedir. Mutfakta, geleneksel olmayan modern dolap uygulamalarına gidilmiştir (Görsel 443-444). Mutfaktaki geniş kapı açıklığıyla farklı bir odaya girilmektedir. Bu odanın zemini ve tavanı ahşaptır (Görsel 445-446).

İkinci katta, iç sofaya giriş sağlayan kapının doğusunda, sofayı ayıran, bölmeli, ahşap kapının sonradan eklendiğini düşünmekteyiz. Burada farklı odalara geçişi sağlayan ahşap kapılar bulunmaktadır. Doğu duvarda bulunan çift kanatlı kapının, tepelik köşelerinde, sütun başlığı motifi görülmektedir. Kapı çerçevesi üstü, yatay çizgilerle vurgulanmış dörtgen panolardan oluşmaktadır. Bu panoların

üstleri, üçgen-dalgalı şerit örgesiyle bezenmiştir. Kapı, zemini ve tavanı ahşap bir odaya açılmaktadır. Odanın duvarlarında, tek, yatay ahşap şeritler ile duvar alt seviyesinde ahşap şerit kaplamaları mevcuttur (Görsel 447-448). Batı duvardaki kapı da, doğu duvardaki kapı ile aynı özelliktedir. Bu kapının açıldığı odanın da zemin, tavan ve duvar özellikleri doğu duvardaki odayla birebir aynıdır. Fakat buradaki yatay, ahşap şeritler, askılık işlevine sahiptir. Odada, kapı ile aynı düzende ama farklı boyutta, ahşap bir gömme dolap mevcuttur. Bu dolabın alt kısmı, çekmecelidir. Üst kısmı ise üç kapalıdır. Kapakların örttüğü iç kısım, raflarla üçe ayrılmıştır (Görsel 449-450). Sofanın güney batı duvarından, uzun bir odaya girilmektedir. Odanın, zemini ve tavanı ahşaptır. Oda giriş kapısının batısındaki, ilk ahşap kapıdan banyo bölümüne girilmektedir. Banyo kapısı bitişiğinde ise tuvalet bölümü bulunmaktadır (Görsel 451-452).

2.1.5 GÜNÜMÜZE ULAŞMAYAN MİMARİ YAPILAR

2.1.5.1. Su Yapıları

Katalogda, kronolojik sırayla tanımlanan çeşmelerin haricinde günümüze ulaşmayan yapılar ya tahrip olmuş ya da yol inşası gibi farklı icraatler sırasında yıkılmıştır (Sümer, 1992, s.191). Eski dönem fotoğrafları arasında, herhangi bir su yapısı detayı yokken, vakıf kayıtlarından, salnamelerden ve kalan kitabelerden faydalanarak bu yapıların niceliksel özellikleri, cadde içerisindeki yerleri, banileri, tarihleri, kime ithafen yaptırıldıkları ve onlara vakfedilen mülkler (Emecen, 2001, s. 207) hakkında kimi bilgilere erişilebilmektedir. Örneğin, 1870 yılına ait salnamede, on dokuz çeşmenin varlığından bahsedilmektedir (Sümer, 1992, s. 132).

Bugüne kalan bir kitabeden ise Yeniköy Mahallesi'nde bulunuyorken yol yapımı sırasında yıkılan Zaimoğlu Çeşmesi hakkında bazı bilgilere ulaşılmaktadır. Sümer (1992, s.191) tarafından okunmuş bu kitabeden, çeşmenin Zaim Mustafa Ağa tarafından 1850 yılında inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. Yapı, günümüze ulaşsaydı katalog kısmında kronolojik şekilde incelenen çeşmeler arasında üçüncü sıralamayı almış olacaktı. Baninin kimliği hakkında bazı araştırmalar da yapılmıştır. Buna göre Yüksel'in memur kayıtlarını yayımladığı kitapta, Kethüda Zâde Abdülhalim Ağa'nın, 1859'da Tirebolu müdürüyken, Zaim Mustafa Ağa'nın kahve ve fırınına yakıtırdıktan sonra ceza aldığı arşiv kayıtlarına işlenmiştir (2004, s. 45)³³. Memur kayıtlarındaki bu isim ve unvan çeşme banisiyle aynı olup bahsedilen olay çeşmenin yapıldığı tarihten dokuz sene sonrasına tekabül etmektedir. Bu açıdan, memur kayıtlarında geçen ismin, çeşmenin banisi ile aynı olabileceği yaklaşımında bulunulabilir. Araştırmalardan bağımsız, banilerin doğrudan yukarıda bahsettiğimiz kişiler olmadığı düşünülürse de, bu çeşme banisinin "Ağa" unvanını taşıması önemli bir detaydır. Çünkü taşrada, dönemin "Ağa" ve "Efendi" unvanıyla anılanlarının, inşa faaliyetlerinde aktif oldukları bilinmektedir. Yani Zaim Mustafa Ağa dönemin öne çıkan şahsiyetlerinden biri olmalıdır (Yüksel, 2008, s. 28).

³³ Yüksel'in nikah kayıtlarını yayımladığı bir başka kitapta ise 1898 yılında nikahı kıyılan kişinin, Hamam Mahallesi'nden Zaimzâde Mustafa Efendinin hizmetçisi olarak geçtiği görülmektedir. 1905 ve 1906 yıllarında ise iki ayrı nikahta yine şahid isminde Zaimzâde Mustafa Efendi geçmektedir. Nikah kayıtlarındaki isimler, kitabede geçen bani ismiyle aynı olup unvanlar farklılık göstermektedir. Tarih olarak da çeşmenin yapıldığı yıla daha uzak düşmektedir. Yazar, dipnotta bu kişinin Trabzon Salnamesinde, 1900 yılında Salise (Binbaşı?) rütbesine sahip biri olarak geçtiğini belirtmektedir (Yüksel, 2008, s. 304, 505, 519).

Günümüze ulaşmayan çeşmelerin, plan, malzeme-teknik, süsleme ile mimari özellikleri, çizim, plan ve fotoğraf gibi materyallerin eksikliğinden dolayı değerlendirilememiştir. Fakat dönemdeki diğer çeşmelerle karşılaştırıldıklarında boyut farklılıkları olsa da genel olarak benzer anlayışla yapıldıkları tahmin edilmektedir. Bahsi geçen, değerlendirilen tüm çeşmelerin Tirebolu'nun ileri gelenleri tarafından inşa ettirilmesi de aynı beğeniyle ortaya çıkan yapıları beraberinde getirmiş olmalıdır. (Örneğin Ayan-Kethüdâ Zâde Mehmet Emin Ağa, Kaymakam-Sami Bey vb.).

Günümüze gelmeyen hamam yapıları hakkında da yine salname ve vakıf kayıtlarından bazı bilgilere erişmek mümkündür. Örneğin 1870 yılına ait salnamede bir hamamın, 1904-1905 yıllarına ait salnamelerde ise iki hamamın varlığından bahsedilmektedir. Sümer, hamamlardan bir tanesinin, ağalar döneminden kaldığını ama yerinin bilinmediğini diğerinin ise bugün var olduğunu fakat kullanılmadığını belirtmektedir (Sümer, 1992, s. 132-133). Öyle ki bu bilgilerden Tirebolu'da şuana kadar en fazla iki hamamın varlığı anlaşılmaktadır. Bunlardan biri bugünkü Tirebolu Hamamı diğeri ise kayıtlardan hareketle Çarşıbaşı Mahallesi, Ayan Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağanın inşa ettirdiği hamam olmalıdır. Ağa'nın yaptırdığı bu hamamın vakıf yoluyla idare edildiği bilinmektedir (Emecen, 2001, s. 207). Yani yukarıda Sümer'in de ağalar döneminden kalmadır diye belirttiği yapı, Mehmet Emin Ağa'ya ait olmalıdır. Özetle kayıtlardan cadde üzerinde, yalnızca iki hamamın geç dönemde varlığı tespit edilmiş olup birinin günümüze ulaşmadığı anlaşılmaktadır. Günümüze ulaşmayan bu hamamın ise plan, malzeme-teknik, süsleme ile mimari özellikleri, çizim, plan ve fotoğraf gibi materyallerin eksikliğinden dolayı değerlendirilememiştir. Fakat bugüne ulaşan yapıyla karşılaştırıldıklarında boyut farklılıkları olsa da genel olarak benzer anlayışla yapıldıkları tahmin edilmektedir.

Neticede 19. yüzyıl ilk yarısından 20. yüzyıl çeyreğine kadar ki zaman aralığına ait çeşme ve hamamların, kısmen ya da tamamen günümüze geldiği düşünüldüğünde, özellikle de bir alanda çoğunun var olması³⁴ durumu değerlendirildiğinde, toplumun ayan, ağa ve kaptan gibi kişilerinin ne kadar üretken

³⁴ Kayıtlarda, yapıların konumu örneğin hangi mahallede buldukları genellikle verilmiştir.

olduğu tespit edilebilmektedir. Yine aynı açıdan caddenin, ne kadar merkezi konumda olduğu da tahmin edilebilmektedir.

2.1.5.2. Askeri Yapılar

Tarihi bilinmeyen fakat 20. yüzyılın ilk çeyreğinden sonraki zamanlara ait olduğu düşünülen eski bir fotoğrafta (Görsel 453), hem Kazım Karabekir Ortaokulu hem de Tirebolu Lisesi görülmektedir. Fotoğrafta, redif binaları içerisinde, bugün Kazım Karabekir Ortaokulu ismiyle geçen redif deposunun batı kısmına yakın küçük bir yapı daha bulunmaktadır. Günümüze ulaşmayan bu küçük yapının, redif dairesi olduğu tespit edilmiştir. Bugün ise yerinde okul binası olarak kullanılan farklı bir yapı vardır.

2.1.5.3. Dini Yapılar

Katalogda tanımlanan, günümüze erişmiş yapılar haricinde, bugüne hiçbir ögesi ya da kalıntısı kalmayan ibadet yapılarındaki cami ve mescitlerin sayısına ve isimlerine farklı kaynaklardan ulaşılmaktadır. Bu kaynaklar, salnameler, vakıf kayıtları ve kalan kitabelerdir. 1803 yılına ait vakıf belgelerinde• Voyvoda Süleyman Ağa'nın inşa ettirdiği camiler arasında Çarşı Cami'ne para vakfedildiğine dair ibareler görülmektedir (Fatsa, 2008, s. 281). Ayrıca bahsedilen kaynaklarda, camilerin hangi mahallede yer aldığı da kimi zaman belirlenebilmektedir. Örneğin, 1870 yılına ait salnamede, Tirebolu'da, 6 cami, 1 mescidin bulunduğu kayıtlıdır. Bugün ki, caddenin kapsadığı mahalleler üzerinde yer almış bu camilerin isimleri şu şekildedir; Hamam Mahallesinde, Küçük Ömer Zâde Hafız Ömer Cami, Çarşı Cami³⁵ ve Çarşıbaşı Mahallesinde, Mehmed Emin Ağa Cami (Sümer, 1992, s. 132). 1904-1905 yıllarına ait salnamede ise 9 cami ve 2 mescidin varlığından bahsedilmektedir. Sümer, mescid isimlerini vermemiş bugün yalnız dört caminin mevcudiyetine değinmiştir. Bu camiler, Hamam Mahallesinde, Hamam-Alaeddin oğlu Cami³⁶ Cintaşı Mahallesindeki, Cintaşı Cami, Yeniköy Mahallesinde, Yeniköy Cami ve Çarşı Mahallesinde, Çarşı Camidir (1992, s. 132). I. Dünya savaşından önce Tirebolu'da sekiz cami ismi vakıf kayıtlarında geçmekte olup bunların Kurucakale, Konak Çiti, Kale, İmamdüzü,

³⁵ Bugün ki Çarşı Cami olmadığını düşünmekteyiz. Çünkü Sümer'in 1870 yılındaki salnamede yine Çarşı Cami ibaresi geçmektedir. Bu ibare muhtemelen Süleyman Ağa tarafından inşa ettirilen Çarşı Camine gönderme yapmaktadır. Fakat bugün ki Çarşı Caminin minare şerefesi üzerinde yer alan tarih, 1879-1880'e tekabül etmektedir. Yani geç dönemde aynı isimle bilinen iki cami olabilir.

³⁶ Kitabesinde 1830 yılında Kelalizade Süleyman Ağa tarafından yaptırıldığı geçmektedir (Fatsa, 2008, s. 40).

Çarşı, Hamam, Yeniköy ve Cintaşı mahallelerin de yer aldığı belirtilmiştir (Fatsa, 2008, s. 41). Fakat cadde sınırlarında günümüze ulaşan sadece iki cami bulunmaktadır.

Günümüze erişmemiş camilerin varsa kitabelerinden bani isimleri ve yapının tarihi saptanabilmektedir. Bunun için en iyi örnek, Tirebolu'da başka birçok yapının baniliğini üstlenen Ayan Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa'ya ait caminin kitabesidir. Çarşıbaşı Mahallesiindeki, 1832 yılına tarihlenen bu caminin aslında medreseyle bir yaptırıldığı kitabeden anlaşılmaktadır. Emin Ağa bu yapıların dışında minaresiz bir camiye de minare³⁷ eklettirmiştir (Sümer, 1992, s. 115, 188)(Görsel 454) (Görsel 455). Ayanın, bu cami ve yapılar haricinde Tirebolu'da inşa ettirdiği çoğu yapıyı vakıf yoluyla idare ettirdiği bilinmektedir (Emecen, 2001, s. 207). Fakat harap durumdaki bu yapılar onarılmak yerine yıkılmışlardır (Sümer, 1992, s. 188).

Neticede, günümüze ulaşamayan tüm yapıların, konum, plan, malzeme-süsleme ile mimari özellikleri, çizim, plan ve fotoğraf gibi materyallerin eksikliğinden dolayı birebir değerlendirilememiştir. Fakat Yeniköy Cami gibi bu yapıların da işleve yönelik sade mekanlar olabileceği, belki üzerlerinde Çarşı Cami minaresindeki gibi mütevazı süslemelere gidilebileceğini düşünmekteyiz. Ayrıca yine su yapılarında olduğu gibi 19. yüzyılın başlarından 20. yüzyıl çeyreğine kadar ki zaman aralığına ait yukarıda bahsedilen cami ve mescidlerin kısmen ya da tamamen günümüze geldiği düşünüldüğünde, özellikle de bir alanda çoğunun var olması durumu değerlendirildiğinde, caddenin ne kadar merkezi konumda olduğu da tahmin edilebilmektedir.

2.1.5.4. Konut Yapıları

Konut yapıları içerisinde günümüze erişeyemen evlerin isimleri, bunların genelde diğer yapı grupları gibi kaydının tutulmamasından kaynaklı takip edilememektedir. Bu yüzden cadde özelinde, doğrudan hangi yapıların günümüze erişmediği hakkında da bilgi almak mümkün olmamıştır. Fakat Tirebolu genelindeki konut yapılarıyla ilgili kimi detaylara ulaşılabilmektedir.

Bugün Tirebolu'da yeni yapılaşmanın hayli fazla olmasından kaynaklı, yeni

³⁷ Yıkılan bu minarenin tarihi bilinmemektedir.

evlerin inşa edildikleri yerin ya boş olduğu ya da tarihi evlerin üzerine yapıldığını düşünmekteyiz. Zaten yapılan araştırmalardan anlaşıldığı üzere, tescil çalışmalarının geç tarihlere dayanması da bunun önünü açmış olmalıdır³⁸. Birebir hangi yapının günümüze kaldığını bilemesek de, eski dönem fotoğraflarında, Tirebolu’da bugün belki halen ayakta duran³⁹ ya da günümüze gelmeyen geleneksel konut örnekleriyle karşılaşabilmekteyiz. 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarına tarihlendiği düşünülen bu eski fotoğraflardan, evlerin konumu ve dış düzeni hakkında bilgilere ulaşılmaktadır. Örneğin, bugüne ulaşan evler gibi diğer evlerin kıydan gerilere doğru konumlandığı, genelde, zemin üstüne iki katlı, kırma çatılı yapılar olduğu görülmektedir (Görsel 456-464).

Günümüze erişen genellikle yalın düzenli konutların dışında, günümüze ulaşamayan süslü ve çok işçilikli konutlar da, seyyahlarca anlatılmaya değer görülmüştür. Ayrıca bu yapıların yerleşim konumu hakkında da kimi zaman bilgi verilmiştir. Örneğin, 19. yüzyılın ilk çeyreğinde, 1813-14 yılında yaptığı seyahatler sırasında Tirebolu’ya gelen İngiliz John Macdonald Kinneir, Tirebolu’daki evlerin dağ ve uçurum kenarlarındaki yerlere dağıldığını, Giresun’daki evlere kıyasla daha iyi olduğunu aktarmıştır (Kinneir, 1818, s. 329-331). 1846 yılında, Fransız Seyyah Hommaire de Hell, Ayan Kel Ali Oğullarına ait olduğu düşünülen kale dibindeki konağın ağaç işçiliğinden etkilendiğini yazısında belirtmiştir (Sümer, 1992, s. 125, Akt; Hell, 1854, s.?). Bu konak hakkında aktarılanlardan, statüsü yüksek olanların evlerinde, süslemenin fazla olduğuna dair bir çıkarım yapılabilmektedir. Bani kimliğiyle öne çıkan birçok imar faaliyetinde bulunan, Ayan ailesi Kethüdâzadelerin ise yaşadıkları ev hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi yer almamaktadır. 20. yüzyılın başına gelindiğinde 1902 yılında Karadeniz kıyılarının ziyaret eden Reji idaresi, Umum Müdürü L. Ramber, Tirebolu’yu bazı İtalyan

³⁸ Tescil çalışmalarının çok geç yapıldığı TKVKBKM, verilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Kayda göre Tirebolu’daki konutlar en erken 1990-2017 yıllarında tescillenmiştir. Geç tescillenen bu konutlar arasında katalogda yer verdiğimiz Tescilli Ev 3, Tescilli Ev 1, Tescilli Ev 9, Tescilli Ev 8 evlerinin bilgilerine ulaşılmıştır (Giresun-Tirebolu Tescilli Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, Sırayla, 28-09-10, 28-09-15, 28-09-69/27, 28-09-87 nolu dosya). Fakat bu kayıtlar güncel tescil çalışmalarının işleyiş süreci dışında pek fazla bilgi vermemektedir. Ayrıca TKVKBKM’deki bu çalışmalarda, Tirebolu’da şuan dek köyler dahil olmak üzere 32 konutun tescillendiği görülmektedir. Fakat hem Gazipaşa Caddesi hem de diğer yerlerde daha fazla tarihi ev mevcuttur.

³⁹ Yapılar cephe düzenlemesi ve kat özellikleri bakımından genel olarak çok benzer olduğundan ve fotoğrafların Tirebolu’nun tam olarak neresinden çekildiği anlaşılamadığından kesin tespit yapılamamaktadır. Yani günümüz evlerinin bu fotoğraf karelerine girip girmediği tam olarak saptanamamaktadır. Fakat bu karelerde olmaları ihtimal dahilindedir.

kentlerine benzetmektedir. Şehrin konutlarının kademeli olarak yerleştirildiğine, mahallelerinin temiz göründüğüne değinmektedir (Sümer, 1992, s. 134).

2.1.5.5. Eğitim Yapıları

Günümüze hiçbir örneği ulaşmayan eğitim yapılarının varlığı da yine vakıf kayıtları, kitabeler ve salnamelerden takip edilebilmektedir. Bahsi geçen kaynaklarda, yapıların isimleri, yapım tarihi, nerede konumlandıkları ve bani kimliği ilgili bilgilere erişilebilmektedir. Fakat fotoğraf gibi görsel kaynaklarda bu örneklere rastlanılmaması, günümüze erişen herhangi bir örneğin olmaması, yapıların mimari, plan ve süsleme düzenleri hakkındaki bilgiyi kısıtlamaktadır.

Tespit edilen örneklerden, cadde sınırları içerisinde Çarşı Mahallesinde, Ayan Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa'nın 1832'de inşa ettirdiği bir medresenin önceden var olduğu bilinmektedir (Sümer, 1992, s. 115). Sümer, cami ile birlikte inşa edilen bu medresenin kitabesini yayımlamıştır (Sümer, 1992, s. 188)(Görsel 454). Net konum olarak iki yapının, bugünkü Postane binasının bulunduğu alanda yer aldığı bilinmektedir (Fatsa, 2008, s. 42)⁴⁰. Fatsa'nın yayımladığı kitaptaki salnamelere göre, Tirebolu Hamam Mahallesinde, Kethüdâ Zâde Mehmet Emin Ağa'ya ait bir medrese daha bulunmaktadır(2008, s. 295).

Cadde üzerinde, Çarşı Cami yanında, 19. yüzyılın ilk yarısında, Müderris Hacı Mustafa Efendinin inşa ettirdiği Çarşıbaşı Medresesinin varlığı ve ona bağlanan vakıf gelirleri Şeriyeye Sicilleri kaydından öğrenilmektedir. Bazı kayıtlarda ise Cıntaş Mahallesinde de, 19. yüzyılın ikinci yarısına ait bir medresenin ismi geçmektedir. Bu yapılar dışında birçok medresenin ismi, vakıf belgelerinde yer almaktadır (Fatsa, 2008, s. 238). Fakat kimisinin tam konumu belli değildir kimisi de konu kapsamında incelenen sınırlarda bulunmamaktadır. 19. yüzyıl son çeyreğinde, 1877-1881 yılına ait salnamede ise Tirebolu Kazasındaki başka yapıların yanı sıra 4 medrese, 1 Rüşdiye Mektebi⁴¹ ve 7 İslam okulu varlığından bahsedilmektedir. Fakat bu eğitim yapılarının da tam konumu bilinmemektedir. Ayrıca Fatsa, medrese sayısının daha fazla olması gerektiğini bu

⁴⁰ Postane binası ise tez kapsamında incelenen Tirebolu Hamamının bulunduğu yolun hemen üst kısmındadır. 1850 yılında bu medreseye vakıf gelir kaydı tutulmuştur (Fatsa, 2008, s. 280-282).

⁴¹ Sümer'e göre Rüşdiye Mektepleri yalnız önemli kazalarda açılmaktadır. (Sümer, 1992, s. 133).

yüzden verilen bilgilerin tam anlamıyla gerçeği yansıtmadığını da ifade etmektedir (Fatsa, 2008, s. 237).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA

3.1. KENT DOKUSU

Antik Çağ'dan itibaren varlığı bilinen Tirebolu, Harşit Çayının batı kısmındaki koy ile koy etrafındaki üç burun ve güneyindeki sırtlar üzerine (Bekdemir, 2016, s. 13, 15-17, 18) kurulmuş olup 15. yüzyıl ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti topraklarına katılmıştır. Tirebolu'nun ayrıntılı gelişimini öğrenebilmek için başvurulan kaynaklar ya süreklilik teşkil etmeyen ya da incelenen yüzyılların belli bir yılını veren niteliktedir. Yani sistematik bir gelişim takip edebilmek mümkün olmamakla birlikte verilen bilgiler değerlendirildiğinde ortaya genel bir tablo çıkabilmektedir.

Osmanlı Dönemi'nde, yukarıda ayrıntılı tarihçe kısmının verildiği eldeki mevcut kaynaklar üzerinden, Tirebolu'nun genel yerleşimine bakıldığında, kentin 15. yüzyıl ikinci yarısından itibaren kale dışına taşan ve limanla büyüyen bir yerleşim gelişimi gösteremediği anlaşılmaktadır. 16. yüzyılda kale dışında yerleşimin genişlediği ve mahalleleşmenin ortaya çıktığı görülmektedir. Yani özellikle bu dönemden itibaren kent dokusu, coğrafi şartların el verdiği ölçüde kale ve limanla kıyı kesimi boyunca gerilere doğru gelişmeye başlamış mahalleleşme yapısı da şekillenmiştir. 17. yüzyılda Tirebolu'daki yerleşimin kale dışında kümelenmesinin devam ettiği anlaşılmaktadır. 18. yüzyılda Tirebolu'dan bir köy olarak bahseden Fransız seyyah J. Pitton de Tournefort (Sümer, 1992, 101, Akt; Tournefort, 1717, s. 66-67) Tirebolu'nun bilinen ilk tasvirini yapmıştır (Tournefort, 1707, s. 67) (Görsel 1). Hakim bir tepeden gözlemlediği kenti, kıyı boyunca az alanı kaplayan düzlükleri, tepeye doğru yayılan ormanlık alanı ve bu alanın arkasındaki yamaçları resmetmiştir. Burunları ve koyları detaylandırmış, kıyıda dağınık, seyrek şekilde dağılmış konutlar ile koy arasında iskele gibi kullanılan alandaki sandalları, bağlanmış şekilde göstermiştir. Denizde, kıyıdan biraz uzakta, Tirebolu Kalesi'ni ve deniz üzerinde seyir halinde gezen büyükçe gemileri tasvir etmiştir. İnsanları kâh bir tepede oturur kâh kıyıda gezinir şekilde resme yerleştiren Tournefort'un tasvirine ne gerçek ne de gerçekten uzak şeklinde net bir tutumla yaklaşmamak gerekir. Kentin coğrafi özelliklerini hemen hemen yakın vermesi fakat yapıları, 18. yüzyıl gibi bir dönemde az, yerleşimi çok seyrek resmetmesi onun ya Tirebolu'nun

yalnızca belli bir yerini gösterdiğini ya da gerçek üzerine yorumu dayalı bir yaklaşım sergilediğini düşündürmektedir. Bu yüzden gravürden hareketle, 18. yüzyılda Tirebolu'nun yoğun bir yerleşime sahip olmadığı ya da gelişmediği çıkarımında bulunulamaz. Tirebolu'nun o dönemde aslında kendi şartları el verdiğiince geliştiğini söylemek daha doğru bir yaklaşım olur. Zaten 15. yüzyıl ikinci yarısından itibaren var olan çeşitli kaynaklardan da bu gelişim az çok takip edilebilmektedir.

19. yüzyılın başına gelindiğinde, Tirebolu'nun mahalle oluşumu hakkında bilgi alınabilmektedir. 1805 yılına ait Şeriyye Sicilleri defter kaydından mahallelerin genellikle camiler etrafında kurulduğu anlaşılmaktadır ki, bu Tirebolu kent dokusunu görebilmek açısından önemlidir. Zaten Osmanlı kentlerindeki mahallelerin, bağımsız bir ibadet alanı veya külliye çevresinde düzenlenmesi olağandır. Bu kayıttan, yine Tirebolu'daki mahallelerin isimlerine de ulaşabilmektedir. Kayda göre, Tirebolu'da Çarşı, Kumyalı, Konak, Mahkeme, Cıntaş, Rum, Hamam ve Kurucakale isimli dokuz mahalle yer almaktadır. Şeriyye Sicilleri defteri, mahallelerin isimlerinin nereden geldiğine dair bilgiler de içermektedir. Konu kapsamında Gazipaşa Caddesi üzerinde bugün yer alan mahallelere baktığımızda; Çarşı Mahallesi isminin, çarşının bu civarda kurulmasından, Hamam Mahallesi isminin, fetihten sonra buraya yapılan bir hamamdan, Yeniköy Mahallesi isminin köy olarak bahsedilen yer olmasından, Cıntaş Mahallesi isminin cinli bir taşın burada bulunmasından dolayı verildiği bilinmektedir. Ayrıca 1805'te farklı etnik ve dini grupların meydana getirdiği kozmopolit alanda, Tirebolu'da grupların kendi dillerine ait mahalle isimleri de oluşmaya başlamıştır (Yüksel, 2003, s.21, 23). Mahalleleşme ve nüfus yapısının yanı sıra nüfusun yoğunluk ile dağılımı da önemli hususlardan biridir. Araştırmacılarca, artan savaşlar yüzünden Müslüman halk kayıplara uğramış ve yoksullaşmıştır. Savaşlar sırasında Rum ve Ermeniler yani Hristiyanlar ticaretle uğraşmış, önceden bulunmadıkları kısımlara giderek (özellikle deniz kıyısını tercih etmişler) mahalleler kurmuşlardır. Mahalleleşme haricinde, 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında bazı Rum ve Ermeni köyleri de ortaya çıkmıştır (Sümer, 1992, s. 130) (Yüksel, 2009, s. 140). Zaten geçmiş dönemlerde de Müslümanlar, Giresun, Tirebolu gibi kalelerde yaşamayı tercih ediyor, köylere yerleşmiyorlardı. Tirebolu ve çevresindeki köylerde gayrimüslimlerin yaşamaya başlaması yukarıda sayılan

sebeplerden kaynaklanmaktadır (Sümer, 1992, s. 130). 19. yüzyılın ilk yarısında, 1845-1846 yıllarına ait nüfus yoklama defterinde ise Tirebolu'nun o zamanki mahalle ve köy yerleri hakkında bilgilere ulaşılmaktadır. Deftere göre burada, Çarşı, Yeniköy, Hamam, İçeri mahalleleri bulunmaktadır. Yine bu kayda göre kentte kozmopolit yapı varlığını korumaktadır (Yüksel, 2007, 266-267). 19. yüzyılın son çeyreğinde, 1888'de Cintaşı, Hamam, Çarşı ve Yeniköy isimli mahalleler varken 1902'de Reşadiye mahallesi ile farklı yıllarda eklenen mahallelerle değişiklikler olmuştur.

20. yüzyılın ikinci yarısında 1968 yılına kadar denizle bağlantılı Tirebolu kıyısında, liman ve kayıklar, buradaki kişilerin uğradığı kahveler kent dokusunun parçasını oluşturmaktadır (Yüksel, 2007, s.188). 20. yüzyıl içerisindeki gelişimlerden payını alan Tirebolu, çoğu tarihi yer gibi 21. yüzyıla gelene dek geleneksel dokusunu yavaş yavaş kaybederek modern dünyanın bir parçası haline gelmiştir. 21. yüzyıla dek Tirebolu mahallelerinin isim ve sınırları zamanla değişse de bugün bilinen yedi mahallesi bulunmaktadır. Cintaşı, Yeniköy, Çarşı, Hamam, İstiklal, Körliman ve Demirci isimli mahallelerinin dördü (Bekdemir, 2016, s. 20) merkezi konumda, kendi içinde büyük bir alana sahip, Gazipaşa Caddesinde yer almaktadır (İltar, 2014, s. 294). Aslında cadde, Tirebolu'nun merkezini oluşturmaktadır. Çalışma da, cadde sınırlarındaki Yeniköy, Çarşı, Hamam ve Cintaşı isimli dört mahallede gerçekleştirilmiştir

3.2. YAPILAR HAKKINDA TARİHSEL DEĞERLENDİRME

Cadde üzerinde, Geç Osmanlı Dönemine ait **su yapıları** grubu içerisinde yalnızca çeşme, su terazisi ve hamam günümüze ulaşmıştır⁴². Osmanlı Dönemi'nde, İslami inanç temelindeki temizlik anlayışıyla bağlantılı olarak halkın günlük ihtiyacını karşılayan ve sosyal yaşantının da bir parçasını oluşturan bu su yapıları, bahsedilen özellikleri sebebiyle buldukları yere dinamizm katan birimler olarak zamanla kentteki yerlerini almışlardır. Ayrıca çeşmelerin de yoldan geçenlere su ikram edilmesi için hayrat amaçlı yaptırıldığı da bilinmektedir. Tarih sınıflandırması bakımından, yapıların var olan kitabelerinden ya da taşıdıkları özelliklerden hareketle 19. yüzyılın ilk yarısından 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadarki bir zaman dilimini kapsadığı örnekleri tespit edilmiştir. Kronolojik sıralamadaki en erken yapı örneği ise çeşmelerdir.

Askeri yapılar içerisinde ise Gazipaşa Caddesinde, Geç Osmanlı Döneminden günümüze kalan iki askeri yapı mevcuttur⁴³. Çok mekanlı, işlevsel planlarından ötürü sonradan eğitim binasına dönüştürülen, Kazım Karabekir Ortaokulu ve Tirebolu Lisesi isimli yapılar, katalog ile değerlendirme kısmına da

⁴² TKVKBKM'deki çalışmalarda, katalogda yer verilen çeşmeler içerisinde, Selim Ağa Çeşmesi, Siyâmoğlu Çeşmesi, Çatal Çeşme, Naib Zâde Çeşmesi, Athyolu Çeşmesi gibi yapıların tescillendiği dosyalara ulaşılmıştır. Tescil çalışmalarının çok geç yapıldığı verilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Tabiki bu durum beraberinde, mevcut kültürel mirasların korunamamasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca çeşme ve hamamlarla ilgili kayıtlar, güncel tescil çalışmalarının süreci dışında pek bilgi vermemektedir. Genel olarak güncel yazışmaları içermektedir

⁴³ Envanter ile TKVKBKM kaynaklarında ve halk beyanlarında, bu iki yapıdan kışla olarak bahsedilmektedir. Yapıların bilindiği anlamıyla kışla şeklinde tanımlanmaları bazı açılardan irdelenmiştir. Kışla, sözlükte askerlerin kalabilmeleri için inşa edilmiş yapı (Hasol, 2017, s. 263, Arseven, 1983, s. 1071) veya yapı topluluğunu ifade etmektedir (Sözen, Uğurtanyeli, 2015, s. 168). Bu tanımlamalar ışığında bahsedilen kaynaklarda, yapıların askeri mimariye dahil edilmesi doğrudur. Fakat genel kabul gören kışlaların yakınında askeri eğitimlerin verildiği mekanların yanı sıra konaklama, ibadet, temizlik vb. ihtiyaçları gidermeye yönelik yapıların da var olması (Çetiner Doğdu, 2002, s. 178) gerektirir. Dolayısıyla, Tirebolu'daki örneklerin etrafında bu tür mekanların olmaması yapılara atfedilen kışla tanımlamasını tam anlamıyla karşılamamaktadır. Fakat geçmişte Anadolu halkının taşradaki askeri yapılara, redif kışlaları demesi (Özgen, 2013, s. 73) bugün de akla aynı söylemi getirmekte olup bu tanımlama olağanlaşmıştır. Ayrıca kışlaların, genellikle dikdörtgen planlı, orta avlulu tipte, iki katlı özellikte olduğu önceleri ahşap sonra kagir halde inşa edildiği bilinmektedir. Konumları bakımından ise yerleşim alanlarının dışında bulunmaktadırlar (Çetiner Doğdu, 2002, s.181). Tirebolu'daki örneklerin, öncelikle askerlere ait yapı olması, orta avlulu tip detayı haricinde tüm özellikleri barındırması yine yapıların kışla olarak tanımlanmasına yol açmış olmalıdır. Hatta kimi arşiv kayıtlarında da, redif birlikleri için yapılan askeri binalardan kışla olarak bahsedilmesi (Özgen, 2013, s. 66, 68) halk dışında ilgili yerlerce de bu söylemin yaygın olduğunu göstermektedir. Özetle, askeri yapılar için akla ilk gelen kışla tanımlaması, çoğunluk tarafından benimsenmiş ve sözlü aktarımlarla günümüze ulaşmıştır. Özel araştırma ve alanda çalışılmış birkaç kaynaktan dolayı, Tirebolu'daki yapılardan Ortaokulun ve günümüze ulaşmayan küçük yapının, döneminde redif Birliklerine ait askeri binalar yani redif Binaları oldukları tespit edilmiştir. Bu Redif binaları da, geniş anlamıyla büyük boyutlu yapı topluluğundan oluşan kışlaları tanımlamamaktadır.

bugünkü isimleriyle alınmıştır. Yerleşim alanının dışında, Tirebolu'ya hakim, tepe konumundaki (Görsel 465) iki yapının⁴⁴ özellikle tescilli caddedeki varlığı buranın, stratejik ve önemli bir yer olduğunu göstermektedir. Haklarında, yeterli ve referanslı bilgi bulunmayan yapılarda, tuğra, tarihçe veya bani bilgilerinin geçtiği bir kitabe⁴⁵ ile resmi kayıt da yoktur. Aslında çoğu zaman yapıların, inşa başlangıç veya tamamlanma aşamasını doğrudan bildirir kayıtlı karar ve benzeri ifadeli resmi belgeler arşivlerde mevcutken, her iki yapıyla ilgili bu belgelere ulaşılamaması iki nedene bağlanabilir. İlki kimi belgelerin henüz tasnif edilememesi, ikincisi ise bu belgelerin kaybolmasıdır. Yapıların plan, proje ve kroki gibi belgelerinin de arşivlerde olmaması genelde askeri yapılar için uygulanan gizlilik ilkesinden kaynaklanabilmektedir⁴⁶. Bahsi geçen tüm koşullar bağlamında, kısıtlı kaynaklar üzerinden iki yapının tarihleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

İlk olarak, Kazım Karabekir Ortaokulu'nun tarih açısından liseden daha evvel inşa edildiği yakınında, önceden küçük bir yapı⁴⁷ bulunduğu yerel halk tarafından beyan edilmektedir. Tarihi bilinmeyen fakat 20. yüzyılın ilk çeyreğinden sonraki zamanlara ait olduğu düşünülen fotoğrafta (Görsel 466), ortaokul ve onun batısında günümüze gelmeyen küçük yapının varlığı halk beyanını doğrulamaktadır. Ayrıca 1889 yılında seyyah Vital Cuinet'in (Karaman, 2016, s. 182, 186), 1893-1894 yıllarında Coğrafyacı Ali Cevad Bey'in tek kışla ve cephaneliği⁴⁸, Tirebolu'daki yapılar içerisinde sıralamaları (Yüksel, 2007, s.59, Cevad, 1313, s.367-368), Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'ndeki çalışmalarda da, 1895-1896, 1896-1897, 1898-1899, 1907-1908 tarihli dört belgede,⁴⁹ "Redif

⁴⁴ Lise, Ortaokulun daha gerisindedir. Lisenin daha geride inşa edilmesi, sonradan yapılmış olmasını destekler bir durum olabilir? Yeni yapılan binanın, daha geriden her yeri görebilecek özellikle olmasına dikkat edilmiş olabilir?

⁴⁵ Kimi yapılarda, tuğralar ve bunlar üzerinde yapımların tarihleri bulunurken (Özgen, 2016, s.77, 82) Tirebolu örneklerinde kitabelik ya da tuğra yerleri boştur. Bu durum kimi zaman, 1925 yılında arma ve tuğra hakkında çıkarılan kanunnameye bağlanmaktadır (Özgen, 2016, s. 146).

⁴⁶ Özgen de, çoğu kamu yapılarının inşa projeleri mevcutken, askeri yapıların inşa projeleri, mimari planlarıyla ilgili herhangi bir belgeye erişilememesini, özellikle II. Abdülhamit Dönemindeki gizlilik esasına bağlamaktadır (Özgen, 2013, s. 219-220).

⁴⁷ Genelde cephanelik denilmektedir.

⁴⁸ Ortaokul yanındaki küçük yapıdan cephanelik olarak bahsedilmektedir. Fakat çalışmalar neticesinde cephanelik şeklinde geçen bu yapının redif dairesi olduğu anlaşılmıştır.

⁴⁹ Bkz. BOA. Fon Kodu: A.)MKT.MHM. Dosya No: 663, Gömlek No: 13, Tarih: 1313 Ca 16. (1895-1896) yılına ait "Tirebolu'daki Redif Deposu efrad-ı ihtiyatıyesi sayısının artırılmasıyla ortaya çıkan masrafların karşılanması" şeklinde devam eden belgeler (Ek 4).

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. MKT. Dosya No: 1157, Gömlek No: 56 Tarih: 1325 S 10. (1907-1908) yılına ait "Tirebolu Redif Taburu Dairesine mensup şahıslar" şeklinde devam eden belgeler (Ek 5).

Dairesi, Daire-i Askeriye, Redif Deposu ve Tirebolu Deposu” ibarelerinin mevcudiyeti, redif birliklerine ait askeri binaların, Ortaokul ve küçük yapı olduğunu net şekilde kanıtlamaktadır.

Ayrıca belgeler, redif birliklerinin Tirebolu’daki varlıklarının sürecini tespit açısından önemli olup yapıların da tarihlendirilmesi bakımından fikir vermektedir. Zaten 1891 ile 1911’deki⁵⁰ kayıtlarda, redif yerleri içerisinde Tirebolu, tabur olarak geçmekte (Özgen, 2013, s. 44, 46, 49, 52), 1887-1888 yılına ait bir haritada⁵¹ da taburlar içerisinde görülmektedir (Görsel 467).

“Nizamiye ve Redif Tümen Merkezleri ile Redif Dairelerini” gösteren tarihsiz bir başka haritada (Görsel 468), yine Tirebolu isminin olması, bu kez askeri yapıların varlığını bize doğrudan bildirmektedir. Önemli olan bu ikinci haritayı yayımlayan Özgen, Tirebolu’yu redif taburları içerisinde göstermesine rağmen, depo ve askeri dairelerin nerede konumlandığını ayrıntılı verdiği bir tabloda, Tirebolu’daki yapılardan bahsetmemiştir (Özgen, 2016, s. 25). Muhtemelen yazar, tabloyu hazırlarken geniş çalışma sahasında, yerinde tespit yöntemiyle ortaya koyduğu redif binaları konulu kitabında, Tirebolu’daki yapıların varlığını doğrulayamamıştır. Fakat tez araştırması kapsamında, Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivinden bizzat ulaşılan redif binalarının çeşitli isimlerle geçtiği belgeler ile arazideki çalışmalar bu haritayı doğrulamıştır⁵². Tüm bunlar ve II. Abdülhamit’in

Bkz. BOA. Fon Kodu:DH.MKT. Dosya No: 2194 Gömlek No: 43 Tarih: 1316 Z 18. (1898-1899) yılına ait Tirebolu Kazası Redif Taburu Binbaşısı Hasan Hüsnü Efendi Tarafından Daire-i Askeriye’ye celb...” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 6)

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. TMIK.M.. Dosya No: 28, Gömlek No: 81 Tarih: H. 29-09-1314. (1896-1897) yılına ait “İhtiyatların terhisinin olmayacağı üzerine Tirebolu depolarında bulunan Efrad-ı İhtiyatiye’nin kullandığı eşyaların dağıtımı” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 7).

⁵⁰ 1891’de Tirebolu Taburu, 4. Ordu, 11. Redif Mukaddem (Kolordu) 21. Erzincan, (Tümen), 42. Samsun (Tugay), 83. Samsun (Alay), şeklinde kayıtlarda geçmektedir (Özgen, 2013, s. 44, 46). 1911 yılındaki değişikliklerde, Tirebolu Taburu’nun 3. Redif Müfettişliği, Samsun Tümeni, Giresun Alayına bağlı olduğu görülmektedir (Özgen, 2013, s. 49, 52).

⁵¹ Osmanlı Ordusu’nun Yeni Redif Kanunnamesine Göre, Tümen, Tugay, Alay ve Tabur Dairelerine Ayrılış Şeklini Gösteren harita için Bkz. BOA. Fon Kodu: HRT.h.. Dosya No: - Gömlek No: 136, Tarih: 1305 Z 29. (1887-1888) Ayrıca bkz. Özgen (2016, s.42),

⁵² Bkz. BOA. Fon Kodu: A.)MKT.MHM. Dosya No: 663, Gömlek No: 13, Tarih: 1313 Ca 16. (1895-1896) yılına ait “Tirebolu’daki Redif Deposu efrad-ı ihtiyatiyesi sayısının arttırılmasıyla ortaya çıkan masrafların karşılanması” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 4).

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. MKT. Dosya No: 1157, Gömlek No: 56 Tarih: 1325 S 10. (1907-1908) yılına ait “Tirebolu Redif Taburu Dairesine mensup şahıslar” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 5).

Bkz. BOA. Fon Kodu:DH.MKT. Dosya No: 2194 Gömlek No: 43 Tarih: 1316 Z 18 (1898-1899) yılına ait Tirebolu Kazası Redif Taburu Binbaşısı Hasan Hüsnü Efendi Tarafından Daire-i Askeriye’ye celb...” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 6).

(1876-1909) yeni yapılanmalar ışığında askeri binalar gibi çoğu inşa faaliyetlerine önem verdiği koşullar değerlendirildiğinde (Köksal, 2018, s. 241, 243, 255), Kazım Karabekir Ortaokulunun, padişahın tahta oturduğu 1876 yılını takip eden tarihlerde inşa edildiği düşünülmektedir. 1876'dan önce yapılarla ilgili herhangi bir kaydın bulunmaması, Ortaokul ve batısındaki küçük yapının, II. Abdülhamit dönemi askeri binaları ile aynı tipte olması, bu düşünceyi kuvvetlendirmektedir. Yukarıda bahsi geçen 1887-1888 yılına ait haritadaki ibare de değerlendirildiğinde yapıların inşa süreci daha da sınırlanmakta olup 1876-1887/1888 gibi bir tarih aralığı ortaya çıkmaktadır. Kimi kaynaklar, II. Abdülhamit'in⁵³ tahta oturduğu ilk yıllar imar faaliyetlerine girişmediğini, 1880 yılından itibaren bu faaliyetlere başladığını belirtmektedir. Şayet bu durum söz konusuysa da inşa tarihini 1880-1887/1888 yılları gibi bir zaman aralığına sınırlandırabilmek mümkündür (Özgen, 2013, s. 250)⁵⁴.

Redif binaları olduğu tespit edilen ikili yapının, hangi oluşuma hizmet ettiğini sorgulama bakımından, redif birliğinin ne için ve ne zaman kurulduğuna da ayrıntılı değinmek gereklidir. Redif birlikleri ya da redif teşkilatı, 19. yüzyılın ilk yarısı içerisinde 1834'te yapılan askeri düzenlemelerde, II. Mahmud'un Yeniçeri Ocağını kaldırdıktan sonra kurduğu Asâkar-i Mansûre-i Muhammediyye ordusuna yardım etmek için oluşturulmuştur. "Redîf-i Asâkar-i Mansûre" ya da "Asâkar-i Redîfe-i Mansûre" isimleriyle de bilinen teşkilatın işleyiş ve nizamları için Redif Kanunnamesi çıkarılmıştır (Özcan, 2013, s.524-525). Kanunnameye göre birlikler, "efrad-ı redife" denilen taşradaki askeri eğitilmiş yerliler ve subaylardan oluşmaktaydı. Böylelikle birliğin paydaşı olan yerli askerle, hem iç güvenlik sağlanacak (Özcan, 2013, s.524-525) hem de eğitim sonrası tarımsal işler

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. TMIK.M.. Dosya No: 28, Gömlek No: 81 Tarih: H. 29-09-1314. (1896-1897) yılına ait "İhtiyatların terhisinin olmayacağı üzerine Tirebolu depolarında bulunan Efrad-ı İhtiyatiye'nin kullandığı eşyaların dağıtımı" şeklinde devam eden belge örneği (Ek 7).

⁵³ II. Abdülhamit Döneminde hazırlanan geniş bir çalışmayı içeren Yıldız Fotoğraf Arşivinde birçok redif binasına dair fotoğraflar mevcutken Giresun-Tirebolu'daki redif binalarıyla ilgili görseller mevcut değildir.

⁵⁴ Ayrıca bizzat incelenen belgelerde, redif birliği isminin geçtiği en erken tarihli belge 1888 yılına aittir. Bkz. Fon Kodu: HR.TH.. Dosya No: 83, Gömlek No: 12 Tarih: M 1888 09 10. "Tirebolu redif Taburu askeri olacak kişiler" şeklinde devam eden belge örneği.

En geç tarihli belge ise 1329 (1911) tarihine aittir. Bkz. Fon Kodu: DH.EUM.THR. Dosya No: 66 Gömlek No: 6 Tarih: 1329 C 02. "Efrad-ı Redifeden Tirebolulu askerinin askeriyeeye teslimi" şeklinde devam eden belgeler.

Giresun Kültür Envanteri'nde de belirli bir kaynağa atıf yapılmadan, ortaokulun 19. yüzyıl sonlarında inşa edildiği yazmaktadır (İltar, 2014, s.291). Bu bilgi yukarıda bahsedilen birincil kaynaklarla örtüşmektedir

aksamayacaktı (Çadırcı, 2008, s. 129). Subaylar dahil, sancaktaki kazalarda, 1400 kişilik taburlar bulunacaktı (Çadırcı, 2008, s. 32, 37). Öncelikle kendi buldukları yerden sorumlu taburlar, gerektiğinde başka yerlere gönderilebilecekti (Beyoğlu, 2016, s. 131, 135). Aylık maaşa bağlanan tabur askerlerine belli vakitlerde talim yaptırılacak talimler, İstanbul'da Asâkar-i Mansûre-i Muhammediyye ordusunun da eğitimine katılan subaylarca⁵⁵ gerçekleştirilecekti. Orduya mensup subaylar da, taşrada bu birliklerin talimlerine katılabilecekti. Gerekli tüm ihtiyaçlar devlet tarafından temin edilecekti. Trabzon, Karahisar-ı Şarki, Canik, Gümüşhane kıyıdağ gibi illerde Bahriye'ye yazılacakların kayıtları tutulduktan sonra geri kalan askerler redife alınabilecekti (Bolat, 2000, s. 26).

Çoğu yerde oluşturulan redif teşkilatında, 1836 yılı değişikliğinde "nöbetleşe (münavebe) usulü" ile üç ay asker bulunduralacak eğitim sistemi getirilmiştir. Bu yüzden talim zamanı yerleşik kalan askere hizmet eden kışlaların yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur (Özcan, s.525-526, Bolat, 2000, s. 30, Çadırcı, 2008, s.54). Farklı tarihlerde birçok değişikliğe uğrayan redif birliklerinin sayısı süreç içerisinde artmıştır⁵⁶ (Özcan, s. 525-526). Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyıldan itibaren taşrada, askeri yapılanmasındaki artış ile redif binaları, büyük yerleşim alanlarından, en küçük yerleşim alanına kadar askeri yapıları temsil etmeye başlamıştır (Özgen, 2016, s. 151) (Çadırcı, 2008, s.54). 1836-37 yılından itibaren inşasına başlanan⁵⁷ ve Anadolu'ya yayılan redif binaları, işlevleri ve mimari özellikleri açısından dört yapı tipinde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, koğuş, depo, redif dairesi ve cephaneliktir (Özgen, 2013, s. 221, 223-224). Dört tip içerisinde, Tirebolu'da günümüze ulaşan ortaokulun depo⁵⁸, ortaokul batısında günümüze

⁵⁵ Kanunnameye göre, subaylar toplumun önde gelen kişilerinden seçilecek, sancaklarda dört bölüklü taburlar kurulacaktı

⁵⁶ Redif Birlikleriyle ilgili Tanzimat'ta da bazı değişiklikler yapılmış nöbetleşe usulü ve redif hazinesi kaldırılmıştır (Özcan, s. 525-526). 1843'te birlikler daimi orduya katılmış ve bölgelerde dört taburlu bir redif alayı oluşturulmuştur. Tabur merkezinde eğitimler verilmiştir (Çadırcı, 2008, s. 104).

⁵⁷ Yukarıda 1836-1837'den itibaren denilse de Özgen'in yine kendi ifadesinde yapıların belgeleri verilirken 1835 yılında redifler için bina yapıldığı geçmektedir?(Özgen, 2013, s. 66)

⁵⁸ Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nde yapılmış çalışmalarda da, 1895-1896, 1896-1897, 1898-1899, 1907-1908 yılına ait dört belgede Redif Dairesi, Daire-i Askeriye, Redif Deposu ve Tirebolu Deposu" ibarelerinin mevcudiyeti depo mu yoksa redif dairesi mi olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca Bolat'ın 1886 daki düzenlemelerle ilgili verdiği bilgide depoların bir redif taburu dairesine bağlı olduğu anlaşılmaktadır (Bolat, 2000, 109) Mimari düzen bakımından Özgen'in yaptığı sınıflandırmada buranın depo olduğu kanıtına ulaşılmıştır. Ayrıca redif dairelerinde depolama yapılmasıyla ilgili bilgi olmaması, deponun birçok işlev kullanılması da bu kanaati desteklemektedir.

ulaşmayan küçük yapının ise redif dairesi olduğu tespit edilmiştir.

Tirebolu'daki ikinci askeri yapı olan Tirebolu Lisesi'nin ise dönem kaynaklarında ismi geçmemekte fakat yukarıda bahsedilen eski fotoğrafta, tahrip olmuş haliyle hemen Kazım Karabekir Ortaokulu ile küçük yapının gerisinde, şehir hakim konumunda durmaktadır (Görsel 469). Lisenin inşa tarihi ve mimari durumu konusunda, tarihçi-yazar Ayhan Yüksel, o döneme şahitlik eden yerlilerden Hafız Osman Alaeddinoğlu isimli kişinin aktardıklarını not almıştır (Ek 1). Nota göre lise, Rum Mimar Nigol (Nikol) tarafından 1329 H. / 1911 M. yılında askeri bina olarak inşa edilmeye başlanıp 1331 H. / 1912-1913 M. yılında bitirilmiştir. Yani bu nota göre yapı, Padişah Mehmed Reşad'ın taht yıllarında (1909-1918) inşa ettirilmiştir. 1914'te Rus bombardımanı ile yapı duvarları yıkılmıştır. Kaymakam Sami Bey⁵⁹ öncülüğünde halkın gayretiyle onarılıp, 1966-1967 yılında da eğitim yapısı şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Yukarıda bahsedilen fotoğrafta tahrip olmuş halde duran Lisenin, doğu duvarının ön cephesinin yıkıldığı görülmektedir (Görsel 469). Bu durum Rus Bombardımanı ile yapının tahrip olduğunu teyit etmektedir⁶⁰. Ayrıca, aynı fotoğrafta, Lise'nin yanında herhangi bir yapının yer almaması, dönem kaynaklarında bahsedilen ikili yapının bu olmadığını kanıtlamakta yani farklı bir tarihte inşa edildiğini göstermektedir. Yazılı herhangi bir resmi kaydın olmaması, yapı için bazı fikirleri iddiadan ileriye götürememektedir. Liseyle ilgili kimi verilerin değerlendirilmesiyle ve yapılan araştırmalarla iki fikir ortaya çıkmaktadır. İlki tarafımızca erişilen arşiv kayıtları içinde, 1313 H / 1895-1896 M yılına ait "Tirebolu'daki Redif Deposu efrad-ı ihtiyatıyesi sayısının arttırılmasıyla ortaya çıkan masrafların karşılanması" şeklinde devam eden belge⁶¹ ile farklı arşiv

Belgeler için Bkz. BOA. Fon Kodu: A.)MKT.MHM. Dosya No: 663, Gömlek No: 13, Tarih: 1313 Ca 16. (1895-1896) yılına ait "Tirebolu'daki Redif Deposu efrad-ı ihtiyatıyesi sayısının arttırılmasıyla ortaya çıkan masrafların karşılanması" şeklinde devam eden belge örneği (Ek 4).

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. MKT. Dosya No: 1157, Gömlek No: 56 Tarih: 1325 S 10. (1907-1908) yılına ait "Tirebolu Redif Taburu Dairesine mensup şahıslar" şeklinde devam eden belge örneği (Ek 5).

Bkz. BOA. Fon Kodu:DH.MKT. Dosya No: 2194 Gömlek No: 43 Tarih: 1316 Z 18 (1898-1899) yılına ait Tirebolu Kazası Redif Taburu Binbaşısı Hasan Hüsnü Efendi Tarafından Daire-i Askeriye'ye celb..." şeklinde devam eden belge örneği (Ek 6).

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. TMIK.M.. Dosya No: 28, Gömlek No: 81 Tarih: H. 29-09-1314. (1896-1897) yılına ait "İhtiyatların terhisinin olmayacağı üzerine Tirebolu depolarında bulunan Efrad-ı İhtiyatiye'nin kullandığı eşyaların dağıtımı" şeklinde devam eden belge örneği (Ek 7).

⁵⁹ Su yapılarında Çatal Çeşme banisi olarak geçen kişi. Bkz. Katalog-Su yapıları-Çatal Çeşme

⁶⁰ Bkz (Ek 1).

⁶¹ Bkz. BOA. Fon Kodu: A.)MKT.MHM. Dosya No: 663, Gömlek No: 13, Tarih: 1313 Ca 16. (1895-1896) yılına ait "Tirebolu'daki Redif Deposu efrad-ı ihtiyatıyesi sayısının arttırılmasıyla ortaya çıkan masrafların karşılanması" şeklinde devam eden belgeler (Ek 4).

belgelerine dayandırılarak ortaya çıkmış bazı çalışmalardaki, 1897'deki Türk-Yunan savaşında, Tirebolu'dan yüzlerce⁶² askerin taburlarından orduya yardıma gittikleri ile alakalı bilgilerden hareketle çıkmaktadır (Köksal, 2018, s. 241, 243, 255, Beyoğlu, 2016, s. 131, 135). Bu bilgilerden, redif birliklerinin sayıca fazlaşan askerlerine talim ya da nöbet zamanlarında önceki askeri binanın yetersiz gelebileceği ihtimali ile Tirebolu Lisesi'nin sonradan redif binası olarak inşa ettirildiğini tahmin etmekteyiz. Kaynaklarda da kimi zaman redif birliklerinin 1912 ya da 1913 (Özgen, 2013, s. 56, Özcan, s. 525-526) yılında işlevini kaybettiği ve ortadan kalktığı, kimi zamanda Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar varlığını koruduğu ileri sürülmektedir (Çadırcı, 2008, s. 27, 32). Özgen de, II. Abdülhamit Döneminden (1876-1909) sonra redif binalarının inşasının durduğunu ifade etmektedir. Fakat bazı belgelerden, askeri yapıların inşa edildiği nadir örneklerle de karşılaşmıştır. Örneğin, redif taburu merkezinin, Balıkesir'den Kepsut'a taşınması konusundaki belgede, yeni askeri binaların inşa kararıyla ilgili kayıt önemlidir (Görsel 470-471) (Özgen, 2013, s. 216). 1912'de tamamlanan bu tarz bir örnek, yukarıda bahsi geçen nota göre, 1911 yılında inşa edilen Tirebolu Lisesi için de farklı nedenle inşa kararının mümkün olacağını düşündürmektedir. Fakat Balıkesir örneğindeki yapı, redif binalarının mimarisiyle benzer olup Tirebolu'daki lisenin bu binalara benzememesi ileri sürdüğümüz tezi bir açıdan çürütmektedir. Yalnız yerli halkın söylemleri çoğu zaman yapıları yerinde tespit için önemli referanslardır. Öyle ki Ortaokul ve yanındaki yapının askeriyeye ait olduğu halk tarafından beyan edilmiş, yukarıda geçtiği üzere bu kesin şekilde kanıtlanmıştır. Bu yüzden lise için de halkın askeri yapı söylemi, lisenin redif binası olmasa da askeri yapı şeklinde inşa edildiği fikrini sürdürmemizi sağlamıştır. Ayrıca lise, sonradan inşa edilmişse de Ortaokul gibi askeri yapının hemen gerisine nasıl yapılara müsaade edilirdi sorusu akla gelmektedir. Kuvvetle muhtemel güvenlik gerekçesiyle askeri yapı haricinde bu yapının arkasına sivil yapı inşası izni verilmezdi. Aksi düşünülse bile zaten sivil yapılar için gerçekleştirilen araştırmada burada yer alabilecek yapılara bakılmış fakat inşa tarihleri, işlevleri veya yerleri bakımından bu liseyi karşılayamacağı teyit edilmiştir⁶³. Doğal olarak arkada konumlanan lise bir askeri yapı olmalıdır.

⁶² Belirli ay aralıklarıyla, 411, 632, 740, 75, 1000 asker.

⁶³ Tirebolu-Hükümet Konağı, Hapishane, Hastahane vb yapılar için aramalar yapılmıştır.

İkinci fikir bu yapının Ortaokuldan önce inşa edilme olasılığıdır. Lisenin bahsi geçen tarihte inşası ya da varlığına dair belge bulunamaması ve seyahatnamelerde tek başına askeri bir yapıdan bahsedilmemesi bu fikrin ortaya çıkmasında önemlidir. Ayrıca Envanter ve TKVKBKM’de⁶⁴ lisenin okul tarihçesine dayalı hazırlanarak, 1842-1850 yıllarında Sultan Abdülmecid tarafından, askeri birliklere inşa ettirildiği ileri sürülmektedir (İltar, 2014, s. 290-291)(TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-100 nolu dosya). Fakat lisenin tarihlendirilmesi ile inşa dönemi her iki kaynakta da referanssız verildiğinden bu durumdan da emin olmak mümkün değildir⁶⁵. Yine de bu bilgiler ışığında bir araştırma gerçekleştirilmiş arşiv kayıtlarında herhangi bir belgeye ulaşılamamıştır. Dönem kaynaklarından salnameler akla ilk gelen ayrıntılı kayıtlar olsa da döneminde, Tirebolu’nun Trabzon Vilayetine bağlılığı ve Trabzon için salnamelerin 1864-1904 yılını kapsamaması araştırmayı derinleştirememiştir. Yani Abdülmecid’in taht yıllarını kapsayan 1839-1861 yıllarından sonra salnameler tutulmaya başlamıştır. Bu dönem aralığında detaylı bilginin alınabileceği kaynaklar da ne yazık ki yetersizdir. Son olarak Musa Şaşmaz’ın, 1830-1914 gibi geniş bir zamana ışık tuttuğu “Trade Reports Of The Trebizond Province On British Documents 1830-1914” isimli çalışması incelenmiş fakat yapıyla ilgili herhangi birşeye ulaşılamamıştır. Lisenin yer aldığı ayrıntılı başka görselin olmaması da elimizdeki fotoğraftan Abdülmecid Dönemindeki askeri yapılarıyla kıyaslama yapmaya imkan tanımamıştır.

Neticede kısıtlı veriler değerlendirilmiş fakat üzerinde mutabık kalınmayan iki görüş ortaya çıkmıştır. İleri sürülen bu görüşler beraberinde ihtiyatlı değerlendirmeyi gerektirse de sözlü kaynakların öneminin hiçte yadsınamayacak düzeyde olduğu düşünülmektedir. Ayrıca lisenin, ortaokuldan daha geriye yapılmasından kaynaklı olarak sonradan inşa edildiği tahmin edilmektedir. Yani ilk

⁶⁴ Ortaokul ile 1960 yılında onarım görmüş lise, 2013 yılı gibi geç bir zamanda tescillenmiş olup bunun dışında TKVKBKM’de güncel tescil çalışmalarının süreci dışında herhangi bir detay bulunmamaktadır (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-100 nolu dosya).

⁶⁵ İltar’ın hazırlanmış olduğu Envanterde yapı hakkındaki bilgiler Okul tarihçesine dayanılarak hazırlanmıştır. Yapının Rus bombardımanı ile 1917’de tahrip edildiği geçmektedir (İltar, 2014, s. 290, 291). TKVKBKM’deki kayıtlarda da okul olarak kullanılmış bu yapıların okul tarihçesi kısmı belge olarak kullanılmış olup İltar’ın belirttiğiyle aynıdır (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-100 nolu dosya). Ayrıca Bkz (Ek 1). Ekteki notta 1914 şeklinde geçmektedir. Yalnız lisenin Rus bombardımanında tahrip olduğu bilgisi, teyitli olup birçok tarihi kaynakta ve Yüksel’in notlarında geçmektedir.

görüş üzerinde tarafımızca biraz daha fazla durulmaktadır.

Cadde üzerinde, Geç Osmanlı Dönemine ait **ibadet yapıları** grubu içerisinde yalnızca camiler günümüze ulaşabilmiştir. Tarihi açıdan, 19. yüzyılın son çeyreği içerisinde inşa edilmiş örnekler tespit edilmiştir. Fakat camilerin, yalnızca biri bütünüyle günümüze gelmiş (Yeniköy Cami) diğerinin ise özgün minaresi yanına 20. yüzyılın ortasında yeni ibadet alanı eklenmiştir (Çarşı Cami). 20. yüzyıl ilk yarısına ait olduğunu düşündüğümüz eski bir fotoğrafta, yıkılan Çarşı Caminin kalıntıları ve külahı yıkılmış minaresi görülmektedir (Görsel 472). Ayrıca yapının yeniden inşa edildiğine dair bir kitabe de, bugün ki ibadet alanına açılan giriş kapısı üzerinde bulunmaktadır. Özgün minarede, caminin 1879-1880 yılında inşa edildiğine gönderme yapan kitabe, bu yapının, yıkılmasa 1880 yılında inşa edilmiş Yeniköy Cami ile çağdaş olabileceğini göstermektedir. Ayrıca caminin ayakta kalan tek ögesinin günümüze ulaşmış olması da, hiçbir kalıntısı bugüne ulaşmayan camilerden bir farklılık teşkil etmektedir. Bu özellikleri sebebiyle Çarşı Cami, katalog kısmına alınmıştır. Her iki yapının, konum, mimari, plan, malzeme ve süsleme düzenleriyle ilgili tanımlama, katalog kısmında yapılmıştır. Fakat camilerin asıl ibadet mekanlarının, çağdaş olmaması sebebiyle aralarında mimari düzen açısından bir karşılaştırmada bulunulmamıştır.

Konut yapıları, bulunduğu yerin tarihini ve toplumun geleneklerini aydınlatan dinamiklerdir. İnsanlar, çevre koşulları, iklim özellikleri ve malzeme seçenekleri gibi imkanlarla, belli noktalarda birbirinden ayrılan ya da birbiriyle benzeşen konutları meydana getirmişlerdir. Sosyolojik koşullar ve mevcut konutlarda ikamet edecek kişinin ekonomik durumu ile statüsü, yapıyı bazı yönlerden şekillendirmiştir. Halktaki ortak görüş ve estetik yönelimler de evleri kimi yönlerden etkilemiştir (Kuban, 2017, s. 3). Konu kapsamına giren, Gazipaşa Caddesi'nde de tarihi birçok konut yapısı yer almaktadır. Konutlar içerisindeki evlerin fazlalığı⁶⁶, tek başına titiz ve detaylı bir çalışmayı zorunlu kılmaktadır. Ayrıca mahremiyet kavramının etkin olduğu bir toplumda, bu alanlar içerisine giren evler üzerinde ki hali hazırda kullanılıyorsa doğrudan çalışma yapmak problem teşkil edebilmektedir. Dolayısıyla sınırlanan alanda, Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğüne yürütülen sokak sağlıklılaştırma projesindeki tescilli tarihi

⁶⁶ Tescillenen ev sayısı az olsa da cadde üzerinde ve genel olarak Tirebolu'da çok fazla tarihi konut vardır.

konutlardan on dört ev, katalog kısmında ayrıntılı tanıtılmıştır. Özel isimleri bulunmayan evler⁶⁷, ada ve parsel numaraları gösterilerek kataloga alınmış ayrıca çalışmadaki yerlerine göre sıra sayısı da verilmiştir. Katalogdaki tanıtımlardan hareketle genel bir değerlendirmeye ulaşılmıştır. Kalan diğer evlerin katalogda yer almaması, genel kanaati değiştirmemektedir. İncelenen bu geleneksel evlerde, inşa edildikleri döneme ait kitabeler bulunmamaktadır. Fakat evlerin, mimari özelliklerinden ve bu evlerle çağdaş olduğu anlaşılan, konutların yer aldığı eski dönem fotoğraflarından yola çıkılarak, tarih sınıflandırması yapılabilmektedir (Görsel 456-464). Bu bakımdan, yukarıda da bahsedildiği üzere, caddedeki geleneksel evler, 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarına yani Geç Osmanlı Dönemine tarihlendirilmektedir. Bazı kayıtlardan, seyahatnamelerden ve vakıf belgelerinden, doğrudan katalogdaki evlerle ilgili olmasa da yakın dönemde var olan diğer konutlar hakkında bilgilere erişilebilmektedir.

⁶⁷ Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nde yapılan çalışmalarda da incelenen konutlar içerisinde yapılar, özel isimleriyle sınıflandırılmamışlardır (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, Sırayla, 28-09-10, 28-09-15, 28-09-69/27, 28-09-87 nolu dosya).

3.3. BANI-YAPI İLİŞKİSİ VE MİMAR-USTA BİLGİLERİ

Su yapılarında, bahsi geçen çeşmelerin kitabelerinden ve kayda alınmış vakıf belgelerinden, yapıların banilerine, yapının kimler için ve ne zaman inşa edildiğine dair bilgiler mevcuttur. Başkent ve taşra kitabelerinde, genellikle bahsedilen bu bilgiler detaylı verilirken mimar-usta isimlerinin belirtilmesine pek rastlanmamaktadır. Geleneksel uygulamalar bağlamında taşra örneği olan Tirebolu'daki çeşmelerde de, mimar ya da usta isimlerine yer verilmemiştir.

Bani-yapı ilişkisi bağlamında çeşmeler özelinde kitabe ve farklı kayıtlardan hareketle dört ayrı değerlendirme yapılmıştır. İlk değerlendirme, banilerin buldukları konumlar ve taşıdıkları unvanlar üzerinedir. Bu bakımdan Tirebolu'daki çeşmelerin, toplumun ileri gelenlerince yani nüfuz açısından etkili yerlerde olan Ağa, Efendi ya da Ayan gibi unvanlara sahip kişilerce inşa ettirildiği tespit edilmiştir. Özellikle Ayan statüsündeki banilerin, Selim Ağa Çeşmesinde olduğu gibi, boyut açısından daha anıtsal-büyük ölçüleri tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bu gibi tercihler, çeşmeler arasında anıtsal-büyük ve küçük çeşme gruplarının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Tabiki boyut kavramını banilerin statüleri ile ekonomik durumlarının yanı sıra güç temsili-prestije hizmet anlayışlarıyla da açıklamak ve tartışmaya açmak mümkündür. İkinci değerlendirme, yapıların bani sayısıdır. Bu bakımdan kitabesi bulunan yapılardan Siyamoğlu Çeşmesinin iki, kalan çeşmelerin tek banili olduğu tespit edilmiştir. Üçüncü değerlendirme, yapıların kimler için inşa ettirildiğiyle ilgilidir. Naib Zâde Çeşmesinin başkası adına, diğer çeşmelerin ise doğrudan kişilerin kendisi adına yaptırıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Naib Zâde Çeşmesini, diğer çeşmelerden ayıran en önemli özellik kadına ithaf edilen tek yapı örneğini temsil etmesidir. Dördüncü ve son değerlendirme ise banilerin, farklı yerlerdeki su yapıları için olan imar faaliyetleri üzerinedir. Bu bakımdan, Selim Ağa Çeşmesi banisi, Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa'ya ait bir çeşmenin daha varlığı tespit edilmiştir. Selim Ağa Çeşmesinden farklı olarak, doğrudan Emin Ağa'nın ismiyle anılan Trabzon'daki çeşme, baninin burada komutan⁶⁸ olduğu vakitlere denk inşa edilmiş, fakat sonradan yıktırılmıştır. Günümüze ulaşmış eski fotoğrafından hareketle beş satırlık bir kitabesi olduğu anlaşılan çeşme (Görsel 473), Selim Ağa Çeşmesinden altı yıl

⁶⁸ Bkz. (Sümer, 1992, s. 121).

öncesine yani 1836 yılına tarihlenmektedir (Karpuz, 2018, s. 122).

Su terazisinin ise banisi ve mimar usta bilgileri bulunmamaktadır. Fakat yapının, çeşme mimar ve ustalarıyla aynı kişiler olabileceği düşünülmektedir.

Cadde sınırları üzerinde bugün mevcut olan Tirebolu Hamamıyla ilgili ise herhangi bir kitabe ve kayıt bulunmamaktadır. Bu nedenle yapının, banisi hakkında bir bilgi yoktur. Ayrıca çeşmeler gibi hamamın da mimar ya da usta isimleri hakkında herhangi bir kayıt mevcut değildir. Kaynaklarda bu hamam dışında günümüze ulaşmayan bir başka hamamın, Çarşıbaşı Mahallesi de bulunduğu ve Ayan Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa tarafından inşa ettirildiği yukarıda açıklanmıştı (Emecen, 2001, s. 207). Bu bakımdan günümüze gelmeyen bu hamam banisi Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa'nın, yukarıdaki Selim Ağa Çeşmesi de dikkate alındığında aynı yerde birden fazla su yapısı inşa ettirdiği görülmektedir.

Askeri yapılar içerisinde Kazım Karabekir Ortaokulu ile günümüze ulaşmayan okul yakınındaki küçük yapı, II. Abdülhamit Döneminde redif binaları kompleksi içerisinde yer alan redif deposu ve redif dairesi şeklinde inşa ettirilmiştir. Mimar bilgisi bulunmayan bu yapıların, kimi redif binaları örneklerinde yabancı mimar isimleriyle karşılaşılmışından (Özgen, 2013, s. 70) ötürü 19. yüzyılın ilk çeyreğine kadar varlığını sürdüren Hassa Mimarlık Ocağının kapatılmasından sonra (Turan, 1963, s. 178) ya bu kişilerce ya da müslim-gayrimüslim-mimarlarca inşa edilmiş olabileceğini düşünmekteyiz.

Askeri yapılar içerisindeki Tirebolu Lisesi de, yukarıda belirtilen ilk görüş ışığında, Ayhan Yüksel'in yerli kişinin ağzından kaleme aldığı notuna (Ek 1) göre, askeri bina olarak, 1911/1912-1913 yılında Rum Mimar Nigol (Nikol) tarafından inşa edilmiştir. Bu tarih aralığı, yapının Padişah Mehmed Reşad'ın taht döneminde (1909-1918) yaptırıldığını işaret etmektedir. Bu nottan anlaşıldığı üzere askeri yapının inşası, gayrimüslim bir mimarca gerçekleştirilmiştir. Zaten 19. yüzyılın ilk çeyreğine kadar varlığını sürdüren Hassa Mimarlık Ocağının kapatılmasından sonra (Turan, 1963, s. 178) yapı inşasının bu kişilerce yapılması olağan hale gelmiştir.

İkinci görüş ise Envanter ve TKVKBKM'deki⁶⁹ kayıtlardan hareketle

⁶⁹ Ortaokul ile 1960 yılında onarım görmüş lise, 2013 yılı gibi geç bir zamanda tescillenmiş olup bunun dışında TKVKBKM'de güncel tescil çalışmalarının süreci dışında herhangi bir detay bulunmamaktadır (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-100 nolu dosya).

lisenin 1842-1850 yıllarında Abdülmecid Döneminde, askeri birliklere inşa ettirildiğidir (İltar, 2014, s. 290-291)(TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescilli Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, 28-09-100 nolu dosya). Fakat resmi kayıtlar ve arşiv belgelerinde bu iki bilgi de teyit edilememiştir.

Dini yapılar içerisinde Yeniköy Cami'nin kütük kaydından, yapının Hacı Emin Zâde Ahmet Efendi tarafından inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. Yeniköy Cami ile günümüze ulaşamayan diğer camilerin banii unvanlarından imar faaliyetlerine öncülük eden kişilerin buldukları yerde öne çıkan zatlar olduğu görülmektedir. Fakat Tirebolu'da zengin ve öne çıkan kişiler haricinde bazı kayıtlardan⁷⁰ hareketle halk tarafından da cami inşa ettirildiği tespit edilebilmektedir. Çarşı Cami'nin ise ilk banisinin ismi bilinmemektedir.

Katalogda ismi geçen yapılar dahil, dini yapı grubu içerisindeki tüm camilerin, mimar-usta isimleri hakkında da herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Fakat mimar ve ustaların, gemi, ev, cami gibi benzeri nesne ile türlü yapıları süsleyen dönemin müslim ve gayri müslim zanaatkarları arasından olabileceği düşünülmektedir (Sümer, 1992, s. 123, 150).

Geleneksel evler ile farklı kaynaklardan bilinen günümüze ulaşmayan evlerin çoğunun, muhitte yaşayan sıradan halka, bir kısmının ise toplumun ileri gelenlerine ait olduğu tahmin edilmektedir. On dört evin ise ticari alan üzerinde oturan (İltar, 2016, s. 44) ticari işlerle meşgul halka ait yapılar olduğu düşünülmektedir. Doğal olarak evlerde ikamet eden kişilerin de bu yapıların banileri olduğu anlaşılmaktadır. Bani-yapı ilişkisi bağlamında evde ikamet edenlerin yapı üzerinde etkisi hissedilse bile genel olarak evlerde ortak bir mimari düzen hakimdir. Mimar veya ustalar hakkında ise doğrudan bilgi verir bir kaynak yer almamaktadır. Fakat yapıların mimar ve ustalarının, Osmanlı'da yüzyıllardır süren kozmopolit yaşam izlerinin Tirebolu'da da görülmesine dayanarak bu muhitteki yerli, müslim-gayrimüslim kişiler olduğu tahmin edilmektedir. Sümer de, Tirebolu'da müslim-gayrimüslim zanaatkarlarca ev ve cami gibi yapıların süslendiğini belirtmektedir (Sümer, 1992, s. 123).

⁷⁰ Bkz. (Fatsa, 2008, s. 281)

3.4. PLAN VE MİMARİ ÖZELLİKLER

3.4.1. Konum ve Plan

Su yapılarından çeşmeler, konumları bakımından duvar (Naib Zâde Çeşmesi, Atlıyolu Çeşmesi) köşe çeşmesi (Siyamoğlu Çeşmesi, Hasan Kapudan Çeşmesi, Çatal Çeşme, Çakıroğlu Çeşmesi) ve meydan çeşmesi (Selim Ağa Çeşmesi) olarak üçe ayrılmaktadır. Zaten Osmanlı'da 15. yüzyıldan 20. yüzyıla dek duvar ve köşe çeşmelerinin (Kara Pilehvarian, 2000, s. 26) gerek taşra gerekse başkentte farklı cephelerle düzenlenmiş örnekleriyle karşılaşılmakta olup cadde üzerindeki geç dönem çeşmelerinde de bu hakim tipler görülmektedir. Ordu'daki 19. yüzyıla tarihlenen Oluksuyu Çeşmesi, 19. yüzyıla tarihlendiği düşünülen Ordu Kabana Çeşmesi I ve Kabana Çeşmesi II (Tali, 2019, s.82, 92, 94) konumları bakımından duvar çeşmelerini oluştururken, Trabzon'daki Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa Çeşmesi, Ordu'daki Altınordu Saray Mahallesi Ali Katip Çeşmesi gibi örnekler köşe çeşmelerini temsil etmekte ve Tirebolu'daki örneklerle benzerlik göstermektedirler (Tali, 2019, s.88, 2019, 197). Başkentte 19. yüzyıla tarihlenen çeşmelerde konumları bakımından Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi, Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi gibi birçok yapı duvar çeşmesi, Yusuf Ziya Çeşmesi ve Ahmet Bey Çeşmesi gibi birçok yapı köşe çeşmesini temsil etmekte olup Tirebolu'daki çeşmelerle benzerdir (Kara Pilehvarian, 2000, s. 134-144). Meydan çeşmeleri ise 18. yüzyılda Lale devrinden itibaren anıtsal örnekler olarak başkentte inşa edilmeye başlar. Yakın çevrede üç yüzlü meydan çeşmesi olarak Ordu, Ulubey Beşoluk Çeşmesi, Ordu, Kumru Küçükakçakese Mahallesi Çeşmesi (Tali, 2019, s. 120, 133) (Bayhan, 2015, s.12, Bayhan ve Ekinci, 2018, s.230), Samsun Bafra Alibey Çeşmesi, Samsun Bafra Taşlı Çeşme, Samsun Bafra Hüseyin Bey Çeşmesi (Bayraktar, 2016, s. 335, 340, 349). Başkentteki, 18. Yüzyılda, Topkapı III. Ahmed Çeşmesi, Tophane, I. Mahmud Çeşmesi, Azapkapı Saliha Sultan Çeşmesi, 19. yüzyılda Bezmi Alem Valide Sultan Çeşmesi, örnekleri önemlidir (Bayhan, 2015, s.12). Tirebolu'daki Selim Ağa Çeşmesi geç dönem Osmanlı'da ortaya çıkan anlayışın taşradaki bir yansıması olarak önemlidir.

Çeşmeler kare (Selim Ağa Çeşmesi) ve dikdörtgen planlı (Siyamoğlu Çeşmesi, Atlıyolu Çeşmesi, Naib Zâde Çeşmesi, Hasan Kapudan Çeşmesi, Çatal Çeşme, Çakıroğlu Çeşmesi) olup genel cephe biçimlerine göre dikey (Selim Ağa Çeşmesi, Siyamoğlu Çeşmesi, Atlıyolu Çeşmesi) ya da yatay dikdörtgen biçimli

olarak düzenlenmiştir (Naib Zâde Çeşmesi, Hasan Kapudan Çeşmesi, Çatal Çeşme, Çakıroğlu Çeşmesi). Taşra ve başkentte ise erken dönemden geç döneme dek birçok örnek benzer plandadır.

Çeşmeler, su gereksinimini karşılamada ya belirli bir kaynaktan (Siyamoğlu Çeşmesi, Hasan Kapudan Çeşmesi, Çakıroğlu Çeşmesi, Atlıyolu Çeşmesi) ya da su haznesinden gelen suyu (Selim Ağa Çeşmesi, Nâib Zâde Çeşmesi ve Çatal Çeşme) verme açısından farklılıklar göstermektedir. Osmanlı çeşmelerinde, sürekli akan (salma) ya da istenilen vakitte su ihtiyacını gidermeye yönelik açıp kapatılan yani kesilebilen (burma) lüleli⁷¹ çeşmeler yaygındır (Kara Pilehvarian, 2000, s. 25, 26). Tirebolu çeşmeleri ise bugün dördü, sürekli akan (Siyamoğlu Çeşmesi, Naib Zâde Çeşmesi, Çatal Çeşme, Çakıroğlu Çeşmesi) üçü, açılıp kapatılan (Selim Ağa Çeşmesi, Hasan Kapudan Çeşmesi, Atlıyolu Çeşmesi) örnekleri teşkil etmektedir.

Konum olarak meydan çeşmesine yakın bulunan su terazisi ise sekizgen planlıdır. Yakın çevrede su terazilerinin benzer örneklerine bu tür su yapılarının genellikle ihtiyaca yönelik tercih edilmesinden ve literatürde az yer almasından dolayı sık rastlanmamaktadır. Yine bu yapıların iyi korunamamasından (Kürkçüoğlu ve Gerger, s. 1142) ve yıktırılmasından kaynaklı çok fazla örneğiyle karşılaşmamaktadır. Taşrada Edirne’de yapıyla çağdaş olmayan daha erken tarihlere denk gelen birkaç örnek kalmış (Zeybekoğlu, Kıran Çakır ve Özenç 2007, s. 32-33) olmakla birlikte Tirebolu’daki su terazisinin planı bu yapılarla benzer değildir. Başkentte ise 19. yüzyıl sonuna ait Hamidiye su terazisi ise daire planlı özelliğiyle farklılık teşkil etse de bu yapıların başka yerlerdeki varlığını tespit açısından örnek verilebilir (Sönmezer ve Şahin, 2014, s. 604).

İşlevi sebebiyle herkesce ulaşılabilir merkezi konumda bulunan, Tirebolu Hamamı ise başkent ve taşradaki diğer hamamlar gibi plan açısından, Osmanlı klasik hamam tipolojisi içerisinde “haçvari dört eyvanlı, dört köşe halvet hücreli tip” grubuna girmektedir (Eyice, 1994, s. 548, Eyice, 1960, s.108). Yapı, bu özelliğiyle erken dönemden geç döneme kadar Osmanlı’da uygulanan geleneksel hamam örneğini temsil etmektedir (Çizim 79).

Osmanlı’da fonksiyonları bakımından ise çifte hamam ile tekli hamam

⁷¹ Genellikle de ucunda dönemin zevkine uygun musluk (bakır vb.) olan örneklerle karşılaşmaktadır.

örnekleri görülmektedir. Çifte hamamda, kadın ve erkekler ayrı mekanları, aynı zamanlarda kullanabiliyorken (Denktaş, 1994, s. 35) tekli hamamda kadın ve erkekler aynı mekanları farklı zamanlarda kullanabilmektedir (Tali, 2019, s. 275-276). Tirebolu Hamamı ise bu bağlamda tekli hamam örneğini temsil etmektedir. Tek girişli ortak mekanı, kadın ve erkekler başka günlerde kullanabilmektedir. İhtiyaç-yapı birimleri ilişkisi açısından, başkent ya da daha büyük taşra kentlerinde nüfusun ihtiyacı doğrultusunda yapı birimleri artmakta ya da herkese ayrı mekanlar yapılmaktadır. Fakat Tirebolu gibi, küçük taşra yerlerinde, nüfusun ihtiyacını karşılayan bu tür ortak birimler yeterli gelebilmektedir.

Taşradaki yakın çevre örneklerine bakıldığında Osmanlı'nın klasik dönemine tarihlenen 16. yüzyılda inşa edilmiş Trabzon'daki İmaret Hamamı ile 18. yüzyıl geç dönemine tarihlenen Trabzon Alaca Hamamlarının (Karpuz, 2018, s. 104, 108) soğukluk, sıcaklık ve külhan bölümlerinin plan ve genel mimari düzenleri, Tirebolu'daki hamamla benzerlik göstermektedir. Ordu'da, 19. yüzyıla tarihlenen Ünye Saray Hamamı (Tali, 2019, s.67, Tali, 2017, s. 610) ile başkent İstanbul'da 15. yüzyıla tarihlenen Gedik Paşa Hamamının sıcaklık bölümlerindeki "haçvari dört eyvanlı, köşelerde hücreleri olan plan tipi" Tirebolu Hamamıyla aynıdır (Kula Say, 2017, s. 319). Fakat bu yapılardan taşradaki örnekler tekli hamam, başkentteki örnek ise çifte hamamdır.

Askeri yapılar içerisindeki Kazım Karabekir Ortaokulu, yerleşim dışında, Tirebolu'ya hakim, tepe konumunda bulunmakta olup bodrum üzeri iki katlı olarak, doğu-batı yönünde uzatılmış dikdörtgen bir plana sahiptir. Benzer planlı askeri yapı örnekleri incelenmek istendiğinde, redif binaları zaten başkent dışında inşa edilen yapı tipleri olduğundan sadece taşradaki örneklerle karşılaştırma yapılabilmektedir. Bu bakımdan, geç dönemde inşa edilmiş Sinop Askerlik Şubesi Başkanlığı Ek Binası, Bartın Çaycuma İlçe Jandarma Komutanlığı Binası, Kastamonu Daday Askerlik Şubesi Binası, Konya Uluborlu İmam Hatip Lisesi ve günümüze ulaşamayan Samsun Redif Deposu gibi redif binası örnekleri Tirebolu'daki yapılarla benzer plan ve özelliklere sahip olup tek tip projeleri temsil açısından önemlidirler (Görsel 474-480) (Özgen, 2013, s.94, 114, 118, 139, 194).

Askeri yapılar içerisindeki Tirebolu Lisesi de yine yerleşim dışında, Tirebolu'ya hakim, tepe konumunda, Kazım Karabekir Ortaokulun'un daha gerisinde

yer almaktadır. Lisenin, ortaokuldan daha geriye yapılması, yukarıda belirtildiği gibi hem bu yapının sonradan inşa edildiğini, hem de binanın her yeri görebilecek özellikte olmasına dikkat edildiğini düşündürmektedir. Lise, doğu-batı yönünde uzatılmış dikdörtgen bir plana sahiptir. Yapıya doğu ve batı yönünde eklenen dışa doğru taşmış birimler “T” planı görüntüsü ortaya çıkarmaktadır. Batı yöndeki taşıntılı birim güneye doğru devam etmektedir. Yapının dönemi tam olarak doğrulanamadığından dönemindeki muadilleriyle karşılaştırmaya gidilememiştir.

Halkın ibadet ihtiyacını karşılayan aynı zamanda sosyal yaşantının bir parçasını oluşturan **dini yapılar** içerisinde Yeniköy Cami ile bugün asıl ibadet mekanı orijinal olmayan Çarşı Cami, herkesin ulaşabileceği merkezi konumdadırlar. Üzerinde orijinalliğini tespit edebileceğimiz ölçüde bazı değişikliklere gidilen Yeniköy Cami, kuzey-güney doğrultusunda uzatılmış basit, dikdörtgen planlıdır. Küçük ve bulunduğu yerde ihtiyaç-yapı birimleri ilişkisi bakımından herkesin ihtiyacını karşılayabilecek ölçülere sahiptir.

Yeniköy Cami ile ibadet mekanlarının çağdaş olmamasından ötürü Çarşı Camiyle karşılaştırma yapılmamıştır. Giresun merkezde 19. yüzyıla tarihlenen Çınarlar, Gemiler Çekeceği Camileri ile diğer ilçelerde yer alan camiler (İltar, 2013, s. 23-24) ve Taşra yakın çevrede Ordu Fatsa’da Aşağıyavaş Cami ve Kumru, Çiftlik Hoy mahallesi camileri (Bayhan, 2009, s. 82, Bayhan, 2019, s. 161) genellikle, plan ve boyut bakımından Yeniköy Camiyle benzerlik göstermektedir. 17. yüzyıla tarihlenen Samsun Vezirköprü Toprakkale Cami ile 20. yüzyıl başına tarihlenen Alaçam Çarşı Cami (Bayraktar, 2005, s.78, 164) 19. yüzyıla tarihlenen Ordu merkezdeki, Yalı ve Hamidiye Camileri de benzerlik göstermektedir (Bayhan, 2019, s. 11, 2019, s. 174). Trabzon merkezde, 19. yüzyıla tarihlenen Konak Camii de gerek harim gerekse son cemaat yeri bakımından benzer şekilde düzenlenmiştir (Karpuz, 2018, s. 66). Geç dönemde başkentte ise plan olarak benzer fakat daha anıtsal boyutta üzeri kubbeli yapılarla karşılaşılmaktadır⁷².

Geleneksel evlerin konumları bakımından yapılan değerlendirmede, mahalle oluşumu ve gelişimi açısından önem teşkil eden konutların, Osmanlı’daki çıkmaz dar sokak ile düzensiz ev yerleşimine sebep olmadığı görülmektedir. Bunun Tanzimat’taki düzenlemelerin ardından çıkartılan, Ebniye Nizamnamelerinden

⁷² Bkz. Geç Dönem Osmanlı camileri için (Kuban, 2016).

kaynaklandığı düşünülmektedir. 1864 yılından önce İstanbul'da, sonrasında tüm taşrada uygulanan bu nizamnamelere göre sokak genişlikleri ve konutların cephe düzenlemelerine dair birçok yeniliğe gidilmiştir (Yenişehirlioğlu, 1995, s.2, 21). Az eğimli zeminde kurulan (İltar, 2016, s. 43) 19. yüzyıl sonlarından 20. yüzyılın başlarına tarihlenen caddedeki konutların da, iklim ve çevre koşulları dışında yeni uygulama esasına göre düzenlendiği düşünülmekte olup Osmanlı mahalle dokusundaki gibi cami etrafında kümелendiği görülmektedir. Eski dönem fotoğraflarından ise denize kıyısı olan bu kentte, evlerin birbirinin önünü kapatmayacak şekilde saygı çerçevesi dahilinde inşa edildiği ve yapılaşmanın zamanla kıyılardan gelişip gerilere doğru yayıldığı anlaşılmaktadır (Görsel 456-464).

Özellikle on dört evin yer aldığı caddede, yerleşim konumları bakımından evler, doğu batı yönünde uzanmış, az eğimli bir alandadır (İltar, 2016, s. 43)⁷³. Yapıların dış mekanla ilişkisi bağlamında, tüm evlerin geleneksel konutlardaki avlulu yani dolaylı giriş sistemi yerine, sokakla doğrudan bağlantısının var olduğu görülmektedir. Bu durum, yapıların ticari kısımda yer almasından kaynaklanmaktadır (İltar, 2016, s. 44). Bu nedenle caddedeki çoğu ev dükkan üzeri konut tipi şeklinde düzenlenmiş olup bu tipi, limana kıyısı olan deniz kenarına yakın yerlerde, ticaretle uğraşanların (Yenişehirlioğlu, 1995, s.2) tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Konutların iç düzen ve plan kurgusunda ise döneme ve ihtiyaca uygun geleneksel plan anlayışı sürdürülmüştür. Odalar arasında geçiş sağlayan sofaların, (Küçükerman, 2007, s. 106) kuruluşuna göre evler, yaygın plan tiplerinden, iç sofalı (karnıyarık) (Tescilli Ev: 2, 5, 8, 10, 12, 13, 14) ve köşe sofalı (Tescilli Ev: 1, 3, 4, 6, 7, 9, 11) planda düzenlenmiştir (Tablo 1-2). Bu konut plan tiplerinin, Geç Dönem Osmanlı'da takip edilebilen çoğu geleneksel evde uygulandığı bilinmektedir. Taşra yakın çevrede, Trabzon, Ordu, Samsun, Amasya, Bayburt, Bartın, Karabük-Safranbolu evleri ile başkent İstanbul'daki geç dönem evlerinde bu plan tiplerine benzer birçok örnekle karşılaşılmaktadır (Günay, 1989, s.119, Karpuz, 2018, s. 129, Kuban, 2016, s. 484, Eldem, 1954, s.76, 80,96,104, 2019, s. 25, 69). Samsun'da

⁷³ İltar, cadde üzerinde evlerin silüet görünüşünü çalışmasında vermiş fakat tümünü gösterememiştir. Bunun, yeni konutların artışı ve sokak uzunluğundan kaynaklandığını açıklamış, alanı düz kabul etmiş, yeni yapıları, kesik çizgilerle göstermiştir (İltar, 2016, s. 43)(Çizim 80-81)

köşe sofalı Yusuf Kemal-Çakır Evi ile Ezine Dursun Evi, iç sofalı Arnavutlu Ahmet Cavuş Evi ve Hafız Hasan Evi (Yiğitpaşa, 2018, s.25, 29, 40, 46) Ordu'da iç sofalı Ordu Halit Ünal Evi ile köşe sofalı Ordu İli Tüzel Kişigi Evi (Şahin, 2010, s. 186-187, 158, 159) Bayburt'ta iç sofalı Alibey Alibeyoğlu Evi ile Celal Çilingir Evi (Uçar, 1998, s.79-80), Amasya Merzifon'da iç sofalı Fadime Turaylar, Merzifon Belediyesi Kültür Evi ile köşe sofalı Ramazan-Remziye Kozlu Evi (Şener Boy, 2014, s. 17-20, 24) Bartın'da iç sofalı Yaşar Ergünbaş Evi, köşe sofalı Recep Sinoplu Evi ile Ak Ailesi Evi (İribaş, 2019, s. 292) gibi örnekler mevcuttur. Başkentte Köçeoğlu Yalısı (Kuban, 2016, s. 484), Yusuf İzzettin Efendi, Rukiye Sultan ve Nispetiye Köşkleri iç sofalı örnekleri temsil etmektedir (Kuban, 2017, s. 77).

3.4.2. Mimari Özellikler ve Unsurlar

Su yapıları içerisinde boyutları farklılık gösteren çeşmeler, büyük ölçekli (Selim Ağa Çeşmesi) veya küçük ölçeklidir (Naib Zâde Çeşmesi, Siyamoğlu Çeşmesi, Hasan Kapudan Çeşmesi, Çatal Çeşme, Çakıroğlu Çeşmesi, Atlıyolu Çeşmesi).

Maşrapalık nişleri bulunmayan çeşmelerin ikisinde (Siyamoğlu ve Çakıroğlu Çeşmesi), ayna taşı önünde yer alan yalacık-çanakcık öğeleri çeşme mimarisi açısından değişik uygulamalardır. Yılmaz Önge'nin çalışmalarında "Suluk Çeşme" ismiyle tanımladığı çeşmelerde, karakteristik özellik olarak yalacık-çanakcık öğeleri öne çıkmaktadır. Tirebolu'daki Siyâmoğlu ile Çakıroğlu Çeşmeleri de, özellikle suluk çeşme tipini üçe ayıran Önge'nin, ilk tipine ait suluk çeşmelerle benzerlik göstermektedir. Bu uygulamada, yalacık-çanakcık tas görevi görmekte, dökülen su maşrapa kullanmadan içilebilmektedir. Edirne'de, 17. yüzyıla tarihlenen Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Çeşmesinde bu özellik görülmektedir (Önge, 1997, s. 15-16, Önge, 1981, s. 199-200). Taşrada yakın çevre örneklerinde ise Ordu'da, 19. yüzyıla tarihlenen Ayrılık, Kestane Kurtlu Çeşmeleri ile Altınordu Delikkaya Mahallesi Zeynep Çeşmesi, Altınordu Teyneli Mahallesi Çeşmesi, Çaybaşı Çayır Camii Çeşmesi, Gölköy Damarlı Kabana Çeşmesi gibi Ordu'da yer alan daha birçok çeşmede benzer uygulamayla karşılaşmaktadır. (Tali, 2019, s. 98-108)

Kare kaideye oturan, sekizgen gövdeli, kulevari bir görünüme sahip su terazisi, dar profilli bir saçakla sonlanmaktadır. Yapı herhangi bir örtü unsuruyla

kapatılmamıştır. Yapıyla birebir benzer taşra yakın çevrede bir örnek bulunamamış olup yukarıda belirtildiği gibi taşrada Edirne’de yapıyla çağdaş olmayan daha erken tarihlere denk gelen birkaç örnek (Zeybekoğlu, Kıran Çakır ve Özenç 2007, s. 32-33) başkentte ise geç döneme ait Hamidiye su terazisi kulevari görünümü bakımından örnek gösterilebilir (Sönmezer ve Şahin, 2017, s. 604-605).

Tirebolu Hamamının soyunmalık bölümü değiştirilmiş olup yapının, soğukluk bölümünün içindeki tıraşlık ve hela birimleri dahil genel mimari düzeni, yine sıcaklık bölümününün eyvan ve halvet birimleri dahil genel düzeni Osmanlı klasik döneminden geç dönemine dek yapılan hamamlarla benzerlik göstermektedir. Taşrada yakın çevre örneklerine bakıldığında Osmanlı’nın klasik dönemine tarihlenen 16. yüzyılda inşa edilmiş Trabzon’daki İmaret Hamamı, 18. yüzyıl geç dönemine tarihlenen Alaca Hamamı (Karpuz, 2018, s. 104, 108) ile Ordu’da 19. yüzyıla tarihlenen Ünye Saray Hamamı (Tali, 2019, s.67-73) genel mimari düzenleri açısından Tirebolu’daki hamamla benzerlik göstermektedir. Başkent örneklerinde de hamamlar, işlevleri bakımından benzer mimari özellikte düzenlenmişlerdir.

Askeri yapılarda, yukarıda bahsedildiği üzere, redif binalarındaki dört tip içerisinden, Tirebolu’da günümüze ulaşan Kazım Karabekir Ortaokulunun depo⁷⁴, ortaokul batısında günümüze ulaşmayan küçük yapının ise redif dairesi olduğu tespit edilmiştir. Bu kısımda, Tirebolu’daki bu yapıların isimlendirilmesinin nedenini dayanaklarıyla açıklamak için redif binaları içerisindeki dört yapının da genel mimari özellikleri verilerek aralarında karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapıları,

⁷⁴ Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi’nde yapılmış çalışmalarda da, 1895-1896, 1896-1897, 1898-1899, 1907-1908 yılına ait dört belgede Redif Dairesi, Daire-i Askeriye, Redif Deposu ve Tirebolu Deposu” ibarelerinin mevcudiyeti depo mu yoksa redif dairesi mi olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca Bolat’ın 1886 daki düzenlemelerle ilgili verdiği bilgide depoların bir redif taburu dairesine bağlı olduğu anlaşılmaktadır (Bolat, 2000, 109) Mimari düzen bakımından Özgen’in yaptığı sınıflandırmada buranın depo olduğu kanıtına ulaşılmıştır. Ayrıca redif dairelerinde depolama yapılmasıyla ilgili bilgi olmaması, deponun birçok işleve kullanılması da bu kanaati desteklemektedir. Belgeler için Bkz. BOA. Fon Kodu: A.)MKT.MHM. Dosya No: 663, Gömlek No: 13, Tarih: 1313 Ca 16. (1895-1896) yılına ait “Tirebolu’daki Redif Deposu efrad-ı ihtiyatıyesi sayısının artırılmasıyla ortaya çıkan masrafların karşılanması” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 4). Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. MKT. Dosya No: 1157, Gömlek No: 56 Tarih: 1325 S 10. (1907-1908) yılına ait “Tirebolu Redif Taburu Dairesine mensup şahıslar” şeklinde devam eden belgeler (Ek 5). Bkz. BOA. Fon Kodu:DH.MKT. Dosya No: 2194 Gömlek No: 43 Tarih: 1316 Z 18 (1898-1899) yılına ait “Tirebolu Kazası Redif Taburu Binbaşısı Hasan Hüsnü Efendi Tarafından Daire-i Askeriye’ye celb...” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 6). Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. TMIK.M.. Dosya No: 28, Gömlek No: 81 Tarih: H. 29-09-1314. (1896-1897) yılına ait “İhtiyatların terhisinin olmayacağı üzerine Tirebolu depolarında bulunan Efrad-ı İhtiyatiye’nin kullandığı eşyaların dağıtımı” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 7).

II. Abdülhamit Dönemine tarihlendirmemiz nedeniyle, dört yapı tipinin, genel mimarisi, yalnızca bu padişah dönemi özelinde incelenmiş⁷⁵ ardından bunların, redif binaları içerisinde tanımlanmalarının somut gerekçeleri sunulmuştur. Yapılar hakkındaki kimi farklı görüşler de değerlendirilmeye alınmıştır.

İlk olarak redif binaları içerisinde, redif birliği koşullarına bakıldığında bu yapıların, eğitime gelen askerlerin kalmaları için inşa edildiği anlaşılmaktadır⁷⁶. Koşulları, genelde sade, ön yüzde çıkmalı cepheli (Özgen, 2013, s. 145, 234) ve cephelerde uzatılmış, kemerli pencerelerle tanımlamak mümkündür. Bu şekilde koşullar, çoğu yerde, tek tip projelerle inşa edilmiştir (Görsel 482-486). Tirebolu'daki örnekler ise koşu yapısı özelliklerini karşılamamaktadır.

Redif birliği depoları⁷⁷ ise askerlere ait eşyaların muhafazası için 1837 yılından itibaren inşa edilmeye başlanmıştır (Özgen, 2013, s. 66-67). Süreç içerisinde askerin barındığı mekanlar haline de gelen depolarda, bu durumun oluşmasında iki neden vardır. Birincisi, 1886 yılındaki düzenlemelerde görüldüğü üzere, depodaki eşyaları koruyacak erlere ihtiyaç duyulması (Bolat, 2000, s. 109-110), ikincisi koşunun ve redif dairesinin olmadığı yerde deponun bahsedilen yapıların işlevini üstlenmesidir. Yani askeri binalar ile eşyaların saklandığı depoların bağımsız inşasının yanı sıra (Köksal, 2018, s. 241, 243, 255) belli yerlerde deponun bu iki ihtiyacı karşılayacak şekilde yapıldığı da yayınlardan anlaşılmaktadır⁷⁸. Eğer depo bahsedildiği gibi iki işlevliyse, alt katı eşyaların bulunduğu alan⁷⁹, üst katı ise kalma alanı şeklinde planlanmış olmalıdır (Özgen, 2013, s. 221-222, 225-227). Özgen'e göre, plan ve mimarisi mevcut şartlarla da şekillenebilen depoların⁸⁰, balkonlu (üstü açık veya kapalı) ya da balkonsuz (düz cepheli) örnekleri görülmektedir. Özellikle balkonlu örnekler, Neoklasik üsluba yönelik olarak üçgen alınlıkla sonlanmaktadır. Ana giriş kapısının her iki yanında

⁷⁵ Değerlendirme doğrudan bu padişah dönemi yapıları üzerine çalışma yapmış, Özgen'nin çalışmalarını esas almaktadır.

⁷⁶ Koşu, Efrad koşu, asker koşu şeklinde de geçmektedir (Özgen, 2013, s. 234). Koşunun olmadığı yerde, depolarda iskanın sağlandığı bilinmektedir (Özgen, 2016, s. 145).

⁷⁷ Fakat depo binalarının mimari planıyla ilgili herhangi bir bilgi mevcut değildir (Özgen, 2013, s. 66-67). Debboy, Deboy, Askeri depo, Redif taburu deposu, Redif Deposu, Tabur Deposu, Depoyu Hümayun gibi isimlerle kaynaklarda geçmektedir (Özgen, 2013, s. 223).

⁷⁸ Depolara, su temin edilmesiyle ilgili belgeler de kalma durumunu desteklemektedir (Özgen, 2013, s. 221-222, 225-227).

⁷⁹ Malların daha kolay ve çabuk çıkartılması açısından

⁸⁰ Örneğin, Depo binaları, inşa edildiği yerin Rumeli ve Anadolu yahut vilayet veya sancak olmasına göre mimari düzeni farklılık göstermektedir (Özgen, 2013, s. 221-222, 225-227).

ve devam eden katlarda üçer, arka taraftaki her katta yedi pencere bulunmaktadır⁸¹. Pencereler söveli ve kemerlidir⁸². Bodrum katlarında havalandırma pencereleri yer almaktadır. Cephelerde, kat arası silmeleri, pilastrlar ve köşe silmeleri de görülmektedir Ana giriş kapısına merdivenle ulaşıp, giriş kapısı karşısındaki merdivenle diğer katlara geçiş sağlanmaktadır. Ortadaki alan, karşılıklı simetrik olan mekanlara açılmaktadır. Zemin, ahşap döşemelidir. Depoların ön cephesinin 22-24 m yan cephesinin ise 11-12 m olduğu genel tespittir. Balkonlu ve üçgen alınlıkla sonlandırılmış cephe düzeni hariç kalan özellikler Tirebolu'daki Ortaokul ile birebir uyumaktadır. Ayrıca aynı işlevde yapılmış Sinop, Bartın, Kastamonu, Konya, Samsun⁸³ vb. başka depo örneklerindeki mimari benzerlikler bu tezi doğrulamaktadır (Özgen, 2013, s.94, 114, 118, 139, 194) (Görsel 474-480)⁸⁴. Tabi ki tek tip projeler üzerinde, koşullara göre değişiklik yapılabildiği ve belli farklılıkların meydana geldiği olağandır⁸⁵. Zamanında hem kalınabilen hem de eşya muhafazası için düzenlenebilen depo binaları bilindiğinden Ortaokulun plan ve düzeninden ötürü bu amaca hizmet ettiği düşünülmektedir. Mimari benzerliğin yanı sıra arşivlerde geçen “Tirebolu Deposu” ve “Redif Deposu” ibareleri⁸⁶ bu Ortaokulu karşılamaktadır. Ortaokul'un görüldüğü eski fotoğrafta (Görsel 466), yapının kuzeyinde yani ana cephesinde, orta akstaki giriş kapısının her iki yanında üçer pencere üstündeki katta ise kapı hizasına gelecek şekilde yerleştirilmiş bir pencere ve onun yanlarında üçer pencere görülmektedir. Yani bu fotoğraftan hareketle bugün birçok değişikliğe uğratılmış yapının, orijinalinde taşıdığı pencere

⁸¹ Verilen örnekler pencere sayıları bakımından genellikle uyumakta fakat bazı örneklerin pencere sayıları farklılık göstermektedir. Görice ve Kepsut örneği gibi. Bu durum yazarın belirttiği gibi standart projeler üzerinde değişiklik yapılma durumundan da kaynaklanabilir (Özgen, 2013, s.224).

⁸² Bazen dikdörtgen. Anadolu'daki pencereler kemerliyken, diğer bölgelerde bu farklılık göstermektedir (Özgen, 2013, s. 221, 222).

⁸³ Samsun'daki örnekte redif binası ve deposunu gösteren iki yapının fotoğrafı verilmiştir. Bunlardan sade olanına depo, üçgen alınlıklı olanına Redif dairesi şeklinde yorumda bulunan Yazar, orijinal fotoğrafta da böyle tanımlandığını belirtmiştir. Yani yapı isimlendirmelerini bu gibi belgelere dayandırarak vermiştir (Fotoğraf) (Özgen, 2013, s. 194).

⁸⁴ Birçok benzer örnek için bkz. Özgen, 2013

⁸⁵ Zaten, yazar da Görice ve Kepsut bina örneklerini göstererek 30 yıl gibi zaman aralığıyla inşa edilmiş yapılarda aynı mimari özelliklerin devam ettiğini ifade etmektedir. Yazarın belirttiği gibi standart projeler üzerinde değişiklikler yapılma durumundan da kaynaklanabilir (Özgen, 2013, s.224).

⁸⁶ Bkz. BOA. Fon Kodu: A.)MKT.MHM. Dosya No: 663, Gömlek No: 13, Tarih: 1313 Ca 16. (1895-1896) yılına ait “Tirebolu'daki Redif Deposu efrad-ı ihtiyatıyesi sayısının arttırılmasıyla ortaya çıkan masrafların karşılanması” şeklinde devam eden belgeler (Ek 4).

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. TMİK.M.. Dosya No: 28, Gömlek No: 81 Tarih: H. 29-09-1314. (1896-1897) yılına ait “İhtiyatların terhisinin olmayacağı üzerine Tirebolu depolarında bulunan Efrad-ı İhtiyatiye'nin kullandığı eşyaların dağıtımı” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 7).

sayılarının da redif deposunda yer alan pencere sayılarıyla eşit olduğu saptanabilmektedir.

Redif birliği daireleri ise asker kabul yeri ve askeri belgelerin saklandığı mekanlar şeklinde inşa edilmiştir (Özgen, 2013, s. 232). Redif dairelerinin ölçüleri⁸⁷ ön cephede 12-15 metre, yan cephede ise 12-16 metredir. Yapı arkasındaki cephede, hafif öne çıkıntının yer alması gibi bazı farklılıklar, pencere adetleri⁸⁸ dışında, mimari özellikleri neredeyse depolar ile aynıdır (Özgen, 2013, s. 228-229). Kimi redif dairelerinin görselleri üzerinden bunu tespit edebilmek de mümkündür (Görsel 487-488) (Özgen, 2013, s. 229-230). Fakat redif dairelerinde, bu yaygın mimari düzenin dışında, Erzincan'daki gibi tek katlı uygulama örnekleri de vardır⁸⁹. Bu örnekten ve arşivlerde geçen "Redif Dairesi", "Daire-i Askeriye" ibarelerinden⁹⁰ Tirebolu'da günümüze ulaşmayan küçük yapının da redif dairesi olduğu anlaşılmaktadır. Hatta Erzincan'daki redif binalarını gösteren fotoğraf, Tirebolu'daki redif binaları gibidir. O fotoğrafta da, büyük boyutlu yapı redif deposu, küçük boyutlu, tek katlı yapı redif dairesidir. Ayrıca Erzincan'da, yalnızca depo ile redif dairesinden oluşan ikili yapı örneği kompleks açısından bunların nasıl bir araya geldiğini de göstermektedir. Yani dört yapı tipinin bir arada olmadığı bunlardan bazılarının şartlara göre birlikte inşa edilebildiğini de bizlere ispatlamaktadır (Görsel 489) (Özgen, 2013, s. 192).

Son olarak, redif birliği cephaneliklerinin⁹¹ silah gibi benzeri savaş ihtiyacına yönelik malzemelerin saklandığı mekanlar şeklinde inşa edildiği görülmektedir. Farklı ölçülerdeki⁹² küçük boyutlu cephaneliklerin, güvenlik gerekçesiyle redif binalarına daha uzakta konumlandırıldığı bilinmektedir (Görsel 490-491) (Özgen, 2013, s. 233-234). Günümüze ulaşmamış redif dairesi olduğunu

⁸⁷ Askeri daire, daire, redif dairesi, zabitan dairesi, askerlik şubesi ve hükümet konağı gibi isimlerle geçmektedir (Özgen, 2013, s. 228-229).

⁸⁸ Girişin iki tarafında ve diğer katlarda girişle aynı hizada ikişer pencere, yan cephelerinde farklı sayıda olabilen pencereler (Özgen, 2013, s. 228-229).

⁸⁹ Redif Binalarının, kat durumları, girişlerinin nerden ve nasıl sağlanacağı coğrafi şartlar ile eğitim, zemin gibi etkenler üzerine değişiklik göstererek uygulanmıştır (Özgen, 2013, s. 221, 223-224).

⁹⁰ Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. MKT. Dosya No: 1157, Gömlek No: 56 Tarih: 1325 S 10. (1907-1908) yılına ait "Tirebolu Redif Taburu Dairesine mensup şahıslar" şeklinde devam eden belge örneği (Ek 5).

Bkz. BOA. Fon Kodu:DH.MKT. Dosya No: 2194 Gömlek No: 43 Tarih: 1316 Z 18 (1898-1899) yılına ait Tirebolu Kazası Redif Taburu Binbaşısı Hasan Hüsnü Efendi Tarafından Daire-i Askeriye'ye celb..." şeklinde devam eden belge örneği (Ek 6).

⁹¹ Depo, depo-yu hümayun, mühimmat deposu, cephanelik, cebhanelik, şeklinde kaynaklarda geçmektedir (Özgen, 2013, s. 233).

⁹² Genelde 3-5 m veya 6-9 m gibi boyutlarda (Özgen, 2013, s. 233).

tespit ettiğimiz küçük yapı da, yalnızca seyahatnamelerde ve halk beyanında cephanelik şeklinde geçmektedir. Arşivlerde de kimi zaman depo sözcüğü cephaneliği karşılarsa da, hatta Tirebolu'yla ilgili kayıtlarda yukarıda bahsedildiği üzere “Tirebolu Deposu” veya “Redif Deposu” isimlendirmeleri geçse de bu küçük yapı bilindiği anlamıyla cephaneliği karşılamamaktadır⁹³. Çünkü birincisi Tirebolu'da depo olarak geçen yer, yukarıda da ayrıntılı anlatıldığı üzere, taşıdığı özellikleri bakımından Ortaokulu karşılamaktadır. İkincisi cephaneliğin taşınması gereken genel özellikler bu yapıyla uyuşmamaktadır. Cephanelikler, içinde barındırdığı ağır mühimmattan ötürü güvenlik gerekçesiyle yapılardan daha uzağa inşa edilirken Tirebolu örneğinde bu yapı, eski fotoğraftan hareketle ortaokulun hemen yakınına konumlanmıştır. Yapı fotoğrafta, küçük boyutlu, kiremit çatılı, basit planlı görülmektedir. Ayrıca batı tarafında, iki pencere detayı farkedilmektedir. Fakat MSB kaynaklarından hareketle Özgen'in çalışmasındaki cephanelik örnekleri değerlendirildiğinde pencerelere bu yapılarda yer verilmemektedir. Fotoğrafta, küçük yapıdaki pencere varlığının tespiti de yapıya atfedilen cephanelik fikrini çürütmektedir (Görsel 492).

Neticede II. Abdülhamit döneminde inşa edilmiş Tirebolu'daki redif deposu ve redif dairesinin mimari özelliklerinin dönemindeki yapılarla benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır⁹⁴. Yapıların buldukları yerin stratejik konumuna, ihtiyaca ve askeri mevcudiyete yönelik bazen bir arada, bazen tekli veya ikili şekilde inşa edilmiş örnekleri arasından ikili olan örneği teşkil ettikleri görülmektedir (Özgen, 2013, s. 66-67, 73, 87, 219-220).

Askeri yapılardan lisenin mimari özellikleri değerlendirildiğinde, iç mekanda ise yapının sürekli kullanımından kaynaklı katalogda bahsedildiği gibi

⁹³ Bkz. BOA. Fon Kodu: A.)MKT.MHM. Dosya No: 663, Gömlek No: 13, Tarih: 1313 Ca 16. (1895-1896) yılına ait “Tirebolu'daki Redif Deposu efrad-ı ihtiyatıyesi sayısının arttırılmasıyla ortaya çıkan masrafların karşılanması” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 4).

Bkz. BOA. Fon Kodu: DH. TMIK.M.. Dosya No: 28, Gömlek No: 81 Tarih: H. 29-09-1314. (1896-1897) yılına ait “İhtiyatların terhisinin olmayacağı üzerine Tirebolu depolarında bulunan Efrad-ı İhtiyatiye'nin kullandığı eşyaların dağıtımı” şeklinde devam eden belge örneği (Ek 7).

⁹⁴ II. Abdülhamit dönemine tarihlendiğini düşündüğümüz Ortaokul yapısının, Özgen'nin vermiş olduğu bilgilerden hareketle, o dönemde Redif Birlikleri için inşası planlanmış depo ve redif dairesi yapılarına dahil olduğu düşünülmektedir. Yazar, II. Abdülhamit döneminde planlanan, 138'i depo, 35'i daire, 23'ü cephanelik ve 17'si koğuş yapısı içerisinde 117'si depo, 31'i daire, 13'ü cephanelik ve 18'i koğuş binasının yapıldığını belirtmiştir (2013, s. 247). Fakat Özgen'nin çalıştığı konu dahilindeki yapıları mı baz aldığı yoksa doğrudan bu sayıları veren bir belgeyi mi baz aldığı bilinmemektedir.

kimi değişikliklere gidilmiştir. İç mekanda genel olarak simetrik ve sade düzene sahip işlevsel birimlere sahiptir. Yapının dönemi tam olarak doğrulanamadığından dönemdeki muadilleriyle karşılaştırmaya gidilememiştir.

Dini yapılardan, Yeniköy Cami ile ibadet mekanlarının çağdaş olmamasından ötürü Çarşı Camiyle karşılaştırma yapılmamıştır. Yeniköy Caminin iç mekanı genel olarak sade düzene sahip olup işlevsel özellik göstermektedir.

Cadde üzerindeki **geleneksel evler,** mimari özellikleri bakımından değerlendirildiğinde, en az zemin üzeri bir katlı (Tescilli Ev: 1, 5, 12), en fazla zemin üzeri iki katlı olup katların arası yatay, ahşap silmelerle ayrılmıştır (Tescilli Ev: 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14). Zaten geleneksel konut mimarisinde de evler genelde bir katlı olup zamanla iki katlı olarak gelişmiştir (Eldem, 1954, s.12). Bu bağlamda gerek taşrada uzak ve yakın çevredeki Trabzon, Ordu, Safranbolu gibi yerlerde (Günay, 1989, s.119, Karpuz, 2018, s. 129, 2019, s. 31, 35) gerekse başkentteki örneklerde katlar bakımından benzerlik görülmektedir (Eldem, 1954).

3.4.2.1. Kapılar

Su yapıları içerisinde, Tirebolu Hamamının, çoğunlukla orijinal kalan soyunmalık ve sıcaklık bölümlerinde, özellikle basık ve yarım kemerli formda kapılar görülmektedir.

Askeri yapılar içerisinde Kazım Karabekir Ortaokulu'nun halen aktif şekilde kullanımı kapı gibi ana mimari elemanlar üzerinde değişiklik yapılmasına sebebiyet vermiştir. Zamanla farklı cephelerinden de kapılar açılan yapıya, asıl giriş kuzey ve güney cephedeki orijinal kapıdan sağlanmaktadır. İçerde ve cephede kapıların kanatları üzerinde değişiklik yapılsa da bu ana kapıların açıklığı orijinalde basık kemerli formdadır. Ayrıca giriş kapısına redif depolarının genelinde var olan merdivenlerle geçiş sağlanmaktadır. Sinop Askerlik Şubesi Başkanlığı Ek Binası, Bartın Çaycuma İlçe Jandarma Komutanlığı Binası, Kastamonu Daday Askerlik Şubesi Binası, Konya Uluborlu İmam Hatip Lisesi ve günümüze ulaşamayan Samsun Redif Deposu gibi diğer redif deposu örneklerinde de benzer formulu kapı uygulamaları görülürken, girişlerin nereden ve nasıl sağlanacağı coğrafi şartlar ile eğim, zemin gibi etkenler üzerine değişiklik göstererek uygulanmıştır. Fakat Ortaokul dahil bu örneklerde de giriş kapısı orta aksa yerleştirilmiştir (Özgen, 2013, s. 94, 114, 118, 139, 194, 221, 223-224).

Askeri yapılar içerisinde Lise'nin de yine yakın zamana kadar aktif şekilde kullanımını kapı gibi ana mimari elemanlar üzerinde değişiklik yapılmasına sebep olmuştur. Yapıya asıl giriş, kuzey cephedeki zemin ve birinci kattaki kapılardan sağlanmakta olup ayrıca restitüsyon çiziminde de yapıya girişi gösteren kapılarla ilgili yeni düşünceler verilmiştir. İçerdeki kapı kanatları üzerinde değişiklik yapılsa da zemin kattaki ana giriş kapısı açıklığının yarım daire kemerli, birinci kattaki ana giriş kapısının ise orijinallerinde de basık kemerli formda olduklarını düşünmekteyiz. Yapının dönemi tam olarak doğrulanamadığından dönemdeki muadilleriyle karşılaştırmaya gidilememiştir.

Dini yapılar içerisinde Yeniköy Caminin kuzey cephesinde bugün dışardan görülmeyen mermerden ana giriş kapısı ile minare merdivenlerine açılan ahşap kapı basık kemerli formdadır. Cami ana giriş kapısı, üç kemerin iç içe geçtiği kademeli, sütunçeli özelliğiyle ve boyutuyla anıtsal bir görüntü sunmaktadır. Yapı genel olarak sade ve basit bir özellikte olsa da giriş kapısı, tek başına adeta bir gösteriş unsuru gibidir.

Geleneksel evlerin ana giriş kapıları, genellikle metal ya da ahşap olup sade ve dikdörtgen formdadır. Üzerlerine, genelde küçük havalandırma pencereleri yerleştirilmiştir (Tescilli Ev: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14). Çoğunlukla dükkanlar üzerine konumlandırılmış bu evlerden birinin (Tescilli Ev: 2) dükkan kısmına açılan kapısı süslü tutulmuştur. Kapı, profilli kemerlerin oturduğu sütunçeli çerçevelere alınmış olup alınlığına nargile motifi işlenmiştir.

Bazı yapıların iç mekanında, kapıların süslemeleriyle öne çıktığı görülmektedir. Katalogdaki üç ev hariç (Tescilli Ev: 5, 12,13) diğer tüm yapılarda kapılar, tepelikli, anıtsal büyüklüktedir. Tek ve çift kanatlı ahşap kapılar üzerinde yine ortak geometrik motifler (alınlıkta: üçgen ve dalgalı şeritler, kanatlarda: kare-dikdörtgen formlar) ile sütun başlığı (başlıklarda şekilsel farklılıklar mevcuttur) formu dikkat çekmektedir (Tablo 1-2).

3.4.2.2. Pencereler

Su yapıları içerisinde Tirebolu Hamamının, çoğunlukla orijinal kalan soyunmalık ve sıcaklık bölümlerinin üst örtülerinde, Osmanlı'da her döneme ait taşra ve başkentteki çoğu hamamlarda yer alan filgözü pencereler görülmektedir.

Askeri yapılar içerisinde Kazım Karabekir Ortaokulu'nun halen aktif şekilde kullanımı pencere gibi ana mimari unsurları üzerinde değişiklik yapılmasına sebebiyet vermiştir. Özellikle zaman içerisinde pencere sayıları arttırılmış ve çerçeve malzemesi değiştirilmiştir. Fakat yapıdaki pencereler, bugün olduğu gibi basık kemerli formdadır. Söve ile kemerler ve kemer kilit taşları dışa taşırılmış olup bu uygulamalarla yapının orijinal pencere düzenine sadık kalındığı anlaşılmaktadır. Sinop Askerlik Şubesi Başkanlığı Ek Binası, Bartın Çaycuma İlçe Jandarma Komutanlığı Binası, Kastamonu Daday Askerlik Şubesi Binası, Konya Uluborlu İmam Hatip Lisesi ve günümüze ulaşamayan Samsun Redif Deposu gibi diğer redif deposu örneklerinde de benzer formulu pencere uygulamalarıyla karşılaşılmaktadır (Özgen, 2013, s. 94, 114, 118, 139, 194). Kazım Karabekir Ortaokulu'nun ana giriş kapısının her iki yanına bitişik ışıklık pencereleri de yerleştirilmiştir.

Askeri yapılar içerisinde lisenin de yine yakın zamana kadar aktif şekilde kullanımı pencere gibi ana mimari elemanlar üzerinde değişiklik yapılmasına sebep olmuş ve bu unsurların çerçeve malzemesi değiştirilmiştir. Yapıdaki pencereler, bugün olduğu gibi basık kemerli formdadır. Söve ile kemerler ve kemer kilit taşları dışa taşırılmış olup bu uygulamalar, yapının orijinal pencere düzeninde de görülmektedir. Bu pencerelerin oturduğu duvarlarda, iç kısımda mekana daha fazla ışık girmesini sağlamak için pencere sevi uygulamasına gidilmiştir. Lisenin zemin katının ise batı ve doğuya bakan kısımlarında oval formulu havalandırma pencereleri yer almaktadır. Lisenin ana giriş kapısının her iki yanına bitişik aydınlatma (ışıklık) pencereleri yerleştirilmiştir. Yapının dönemi tam olarak doğrulanamadığından dönemdeki muadilleriyle karşılaştırmaya gidilememiştir.

Neticede her iki askeri yapıda, Avrupa mimarisindeki neoklasik üslubda da hakim olan, kabarık söve ve lentoları (Yenişehirlioğlu, 1995, s. 3) görmek mümkündür. Zaten neoklasik mimari üslubun bazı özellikleri Osmanlı Geç Döneminde bu gibi resmi yapılarda hissedilmektedir. Geç döneme tarihlenen İstanbul Bayezit İstanbul Üniversitesi Rektörlük Binası ve Giresun Hükümet Konağı, Sinop Hükümet Konağı (Yazıcı Metin, s. 297, 298) ve İzmir Konak Hükümet Konağı gibi kamu yapılarında bu uygulamalarla karşılaşılmaktadır.

Dini yapılar içerisinde Yeniköy Caminin cephesinde çift sıralı pencere düzeni görülmektedir. Alt kısımda bulunan pencereler, büyük boyutlu olup basık

kemerli formdadır. Üstteki kafa pencereleri ise yine basık kemerli formda olup alçı malzemedan yapılmıştır. Özellikle mekanı daha fazla aydınlatmak için yapılan, alçı malzemeli örnekleri çoğunlukta olan kafa pencereleri, Osmanlı döneminde revzen ismiyle de geçmekte olup klasik Osmanlı döneminden beri yaygın olarak tercih edilmiştir. Başkent örneklerinde genelde, camilerin kubbe kasnağı kısmına ya da cephelerine çift sıralı ya da çoklu pencereler yerleştirilmiştir. Taşra yakın çevrede ise 19. yüzyıla tarihlenen Ordu merkezdeki, Yalı ve Hamidiye Camilerindeki çift sıralı pencerelerle benzerlik göstermektedir. Fakat buradaki kafa pencerelerinde alçı malzeme kullanımı görülmemektedir (2019, s.173, 174).

Geleneksel evlerde, İltar'a göre, Tirebolu evlerinin çoğunda giyotin tip pencereler varken, restorasyon süreçlerinde değişikliğe uğramışlardır (2016, s. 105). On dört evin cephesindeki pencereler, dikdörtgen formlu, genelde tepelikli olup sütun başlıklıdır (başlıklarda şekilsel farklılıklar mevcuttur). Alınlık ve denizlik kısımlarında ortak geometrik motifler görülmektedir. Geometrik motifler, genelde üçgen ve yarım daire şeritlerinden oluşmaktadır. Kimilerinde kapı üzerinde ya da yapının farklı cephelerinde, farklı formlarda küçük havalandırma pencereleri yer almaktadır. İç kısımda ise pencereler sade tutulmuştur (Tablo 1-2).

3.4.2.3. Taşıyıcı ve Gömme Ayaklar

Su yapıları içerisindeki çeşmelerde, kemerleri taşıyan, silmeli başlıklara sahip, düz ayaklar (Naib Zâde Çeşmesi, Çatal Çeşme, Çakıroğlu Çeşmesi, Atlıyolu Çeşmesi) ile kaide ve başlıklarında yoğun silmeye sahip bilezikli sütunçelerle (Selim Ağa Çeşmesi, Siyamoğlu Çeşmesi) karşılaşılmaktadır. Düz ayaklı örnekler bakımından, Trabzon'daki Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa Çeşmesi, Ordu'daki 19. yüzyıla tarihlenen Oluksuyu Çeşmesi ve 19. yüzyıla tarihlendiği düşünülen Ordu Kabana Çeşmesi I-II de (Tali, 2019, s. 81, 91, 93) başkentte, 19. yüzyıl ilk yarısına tarihlenen Abdülmecid Han Çeşmesi ile 19. yüzyıl ikinci yarısına tarihlenen Ramiz Ağa Çeşmesi, sütunçeli örnekler de 20. yüzyıla tarihlenen Kıranyağmur Çeşmesi (Tali, 2019, s.139) Tirebolu'daki çeşmelerle benzerlik göstermektedir. Çeşme sütunçelerinin yoğun silmeli, bilezikli olarak cami ve konut örneklerinde de yaygın kullanılması bu mimari unsurun genel bir beğeni kazanarak yerel mimaride sıklıkla tercih edildiğini göstermektedir.

Askeri yapılar içerisindeki Lisenin doğu, batı, kuzey ve asıl güney cephesinin tüm katlarında yapıyı bölen, düzgün kesme taştan pilastrlar bulunmaktadır.

Dini yapılar içerisinde Yeniköy Camiinde kaideli sütunlarla ayrılan bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Osmanlı döneminde çoğu camilerde son cemaat yerinin bu şekilde benzer ayaklarla ayrıldığı görülmektedir.

3.4.2.4. Dolap, Terek, Niş ve Sedir

İncelenen **geleneksel evlerin** iç mekanında, gömmeli ya da duvardan taşkın, dönemin geleneksel mobilya dokusunu yansıtan, özgün olan ahşap, oda ve mutfak dolapları ile karşılaşılmaktadır (Tescilli Ev: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14). Bu yapılar dışında bugün hala kullanılan caddeki diğer evlerde ise geleneksel dolapların yerini modern mobilyaların aldığı görülmektedir. Ayrıca kimi evlerde, dolap işlevindeki gibi içerisine eşya koymak için ya da dekoratif amaçlı nişlerin (Tescilli Ev: 1, 3, 6, 10, 13, 14) açıldığı örneklerle de karşılaşılmaktadır. Oda dolapları, ya sade ya da çoğunlukla evdeki kapı süsleme kompozisyonuyla benzer olarak tepelikli yapılmıştır. Bu dolaplar üzerinde, geometrik motifler (alınlıkta: üçgen ve dalgalı şeritler, kanatlarda: kare-dikdörtgen formlar) ile sütun başlığı (başlıklarda şekilsel farklılıklar mevcuttur) form uygulamaları yaygındır.

Evlerin, oda duvarlarının pencere altı seviyesinde, sedir için yapıldığı düşünülen ahşap şeritler yer almaktadır (Tescilli Ev: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14). Sedir için yapılmış ahşap şeritler önünde bugün sedirler görülmemektedir. Ama yakın ilçe, Şebinkarahisar'da (İltar, 2016, s. 126) ve yakın bölgedeki Safranbolu'da (Günay, 1989, s. 131) halen bu amaçla kullanılan sedirler mevcuttur. Sedirler, pencere altı hizasında, yerden yüksekçe ahşaptan yapılmış olup odayı çevreleyen ve genelde girişin karşısına konumlandırılan (Kuban, 2017, s. 115) yani pencere önündeki öğelerdir (Günay, 1989, s. 131). Zaten erken dönemlerden geç dönemlere dek evlerin mobilyası olan bu sedir örneklerine gerek uzak ve yakın taşra çevresinde gerekse başkent örneklerinde de rastlamak mümkündür (Tablo 1-2).

3.4.2.5. Ocak

Geleneksel evlerde, iç mekanda tek çıkıntı unsuru olan (İltar, 2016, s. 142) ocaklarla sadece beş evde karşılaşılmaktadır (Tescilli Ev: 2, 3, 4, 6, 8). Taş malzemeden olan bu ocakların üzeri sade ve bezemesizdir. Geleneksel evlerin ana

ögesi olan ocağın, incelenen evlerin tümünde var olmamasının nedeni çoğu evin sonradan değişikliğe uğramasından kaynaklıdır (Tablo 1-2).

3.4.2.6. Mihrap, Minber ve Minare

Dini yapılardan Yeniköy Cami içerisindeki mermer mihrap üzerinde sonradan yapılan müdahalelerle süslemelere gidilmiştir. Fakat genel mimari düzeni bakımından mihrap, dikdörtgen çerçeveli iç bükey üçgen nişlidir. Köşelerde sütun başlığı formunda süslemeler yer almaktadır. Yapının minberi de orijinal değildir. Yeniköy Cami ile ibadet mekanlarının çağdaş olmamasından ötürü Çarşı Camiyle yapılamayan karşılaştırma, birbirleriyle çağdaş olan minare öğeleri üzerinden gerçekleştirilebilir. Bu bakımdan Yeniköy Camindeki minare, Çarşı Cami minaresine kıyasla çok sade bir özellik göstermektedir. Çarşı Cami'nin minare şerefesindeki kitabe farklılık göstermektedir. Ayrıca şerefe üzerinde geometrik, bitkisel ve nesne motifleri yer almaktadır. Bu motifler özenli bir işçiliği göstermektedir.

3.4.2.7. Örtü Elemanları

Su yapıları içerisinde Tirebolu Hamamının, çoğunlukla orijinal kalan soyunmalık bölümünün üst örtüsü beşik tonoz ile örtülüdür. Sıcaklık bölümünde ise göbek taşının üzeri kubbe, eyvanlar beşik tonoz, halvetler ise küçük kubbelerle örtülüdür. Yine külhan bölümü üzeri beşik tonozludur. Zaten Osmanlı'da erken dönemden geç döneme dek gerek taşra gerekse başkent hamamlarında, kubbe, kubbecik ve tonozların örtü elemanı olarak tercih edildiği bilinmektedir. Yalnızca tonoz çeşitleri farklılık gösterebilmektedir.

Askeri yapılar içerisinde Kazım Karabekir Ortaokulu'nun sonradan çatı bitimi kısmına, yeni kat eklenmiş burası kırma çatıyla örtülmüştür. Bugün kırma çatıyla kaplı yapının orijinalinde de bu şekilde olduğu, ortaokulun yer aldığı eski fotoğraftan saptanabilmektedir. Sinop Askerlik Şubesi Başkanlığı Ek Binası, Bartın Çaycuma İlçe Jandarma Komutanlığı Binası, Kastamonu Daday Askerlik Şubesi Binası, Konya Uluborlu İmam Hatip Lisesi ve günümüze ulaşamayan Samsun Redif Deposu gibi diğer redif deposu örneklerinde de benzer uygulamalarla karşılaşılmaktadır (Özgen, 2013, s. 94, 114, 118, 139, 194).

Lisenin ise üzeri bugün kırma çatıyla örtülmüştür. Lisenin yer aldığı eski fotoğraf üzerinden anlaşılmasa dahi yapının o zaman da aynı örtüye sahip olduğunu düşünmekteyiz.

Dini yapılarda Yeniköy Cami, kırma çatılı olup üzerinde değişiklik yapılmadan önce kiremitle kaplandığı cami kütük kaydından anlaşılmaktadır (Görsel 82). Basit planlı bu tür yapılarda kubbe kullanımına genelde rastlanmamaktadır. Taşra yakın çevrede, 19. yüzyıla tarihlenen Ordu merkezdeki, Yalı Cami ile Hamidiye Camilerindeki örtü sistemi de benzer uygulamalara sahiptir (2019, s.173, 174).

Cadde üzerindeki **geleneksel evlerde**, tüm yapıların örtüsü kırma çatılıdır. Zaten geleneksel konutlarda da en fazla tercih edilen çatı biçimi beşik ve kırma çatıdır. Özellikle Karadeniz bölgesinde kırma çatı yaygın şekilde kullanılmaktadır (Kuban, 2017, s. 227, Kuban, 2016, s. 470).

Çatıyı kapatan malzemeler ise farklılık göstermektedir. Bu malzemeler, kiremit (Tescilli Ev: 1, 2, 6, 7, 14) ve sacdır (Tescilli Ev: 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13). Bazen sac ve kiremit malzemenin birarada kullanıldığı da görülmektedir. Tüm yapılarda ahşap saçak kullanılmıştır (Tablo 1-2).

3.4.3. Cephe Özellikleri

Su yapıları içerisinde çeşmelerin cepheleri tek (Naib Zâde Çeşmesi, Siyamoğlu Çeşmesi, Hasan Kapudan Çeşmesi, Çatal Çeşme, Çakıroğlu Çeşmesi, Atlıyolu Çeşmesi) veya üç (Selim Ağa Çeşmesi) yüzlüdür. Bu çeşmeler içinde konumları bakımından köşe çeşmesi grubundaki tek yüzlü örnekler (Siyamoğlu Çeşmesi, Hasan Kapudan Çeşmesi, Çatal Çeşme, Çakıroğlu Çeşmesi) Erken Osmanlı Döneminden beri görülüyorken, üç yüzlü örnekler (Selim Ağa) Klasik Osmanlı döneminden, Geç Osmanlı dönemine kadar görülmektedir (Kara Pilehvarian, 2000, s. 26). Ayrıca tek yüzlü çeşmelerde tek kemerli (Denktaş, 2000 s. 189, Denktaş, 2010, s. 142), yan yana iki farklı kemerli ikiz yani iki birimli örneklerle Osmanlı'nın klasik dönemlerinden beri karşılaşılmaktadır. Taşrada çoğu yerde karşılaşılan bu örneklerden 18. yüzyıla tarihlenen Bakırcı Camii Çeşmesi ve Narmanlı Cami Çeşmesi (Yurttaş, Özkan vd. 2008, s. 207, 250) ile başkentte 19. yüzyıl başına tarihlenen II. Mahmud Çeşmesi konumu bakımından duvar çeşmesi grubuna girse de ikiz tek yüzlü çeşme örneğini temsil etmektedir (Kara Pilehvarian,

2000, s. 40, 137). Bu bakımdan cadde üzerinde bir çeşme (Çatal Çeşme) bu özelliği taşımaktadır. Sonuç olarak caddede Osmanlı'nın Geç Dönemine tarihlenen çeşmelerin, konum ve yüzlerinde Osmanlı erken ya da klasik döneminden itibaren yaygın tipin hakim olduğu görülmektedir. Cephedeki niş biçimlerine göre ise dikdörtgen (Naib Zâde Çeşmesi), çok profilli sivri kemerli (Selim Ağa Çeşmesi, Siyamoğlu Çeşmesi, Hasan Kapudan Çeşmesi, Çatal Çeşme, Çakıroğlu Çeşmesi ya da çok profilli kaş kemerli (Atlıyolu Çeşmesi) örnekler mevcuttur. Özellikle cephe bitimleri ya düz bir dar saçakla sonlanmakta (Selim Ağa Çeşmesi, Siyamoğlu Çeşmesi, Naib Zâde Çeşmesi, Hasan Kapudan Çeşmesi, Çatal Çeşme, Atlı Yolu Çeşmesi) ya da kemer, yapı için bitiş kısmını oluşturmaktadır (Çakıroğlu Çeşmesi).

Giresun'da özellikle Şebinkarahisar'da 19. yüzyıla tarihlenen Alay Çeşmesi (İltar, 2013 s. 274), taşra yakın çevre örnekleri içerisinde, Trabzon'daki Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa Çeşmesi ile Ordu'daki 19. yüzyıla tarihlenen Oluksuyu Çeşmesi, 19. yüzyıla tarihlendiği düşünülen Ordu Kabana Çeşmesi I-II ile 20. yüzyıla tarihlenen Kıranyağmur Çeşmesi (Tali, 2019, s. 81, 91, 93, 139) çok profilli, sivri kemerli ve kaş kemerli cephe özellikleriyle Tirebolu'daki çeşmelerle benzerlik göstermektedir. Bu çeşmeler de düz, dar bir saçakla sonlandırılmıştır. Ayrıca Kıranyağmur Çeşmesi, üç yüzlü olması sebebiyle Selimağa Çeşmesine benzemektedir (Tali, 2019, s. 139).

Başkent İstanbul'da ise 19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başına tarihlenen çeşmeler, çoğunlukla cephe düzeni ve mimari şekli ile Avrupai üsluplardan etkilenmiş olup bu dönemde çeşmelerde yeni düzenlemeler görülmektedir (Ödekan, 1992, s. 285). Bu açıdan Tirebolu'daki çeşmelerde birebir bir benzerlik görülmemektedir. Fakat yine de gerek taşra gerekse başkentte, erken dönemden beri kullanılmış, nişi oluşturan değişik tarzda kemerler, yalın ayna taşı ve üzerindeki kitabe ile yalaktan oluşan uzun yıllar tercih edilen sade, klasik çeşme tipinin, geç dönemde az da olsa devam ettiği bilinmektedir. Özellikle de 15. yüzyılda sivri kemerli nişlerin uygulandığı örneklerle karşılaşılmaktadır (Kara Pilehvarian, 2000, s.37). Tirebolu'da karşılaşılan Naibzade Çeşmesi dışındaki tüm çeşmeler, klasik (ana) çeşme tipi tanımına uymakta olup kemer biçimi bakımından kaş kemerli Atlıyolu Çeşmesi haricinde tümü sivri kemerli özelliktedir. İstanbul'da 19. yüzyıla tarihlenen Abdullah Ağa Çeşmesi ve Bezmialem Valide Sultan Çeşmesi ile Horhor Çeşmesi (Kara Pilehvarian, 2000, s.25, 164) kemer biçimleri farklı olsa da klasik

çeşme tipine uymaktadır. Ayrıca bu çeşmelerin kemer yüzeylerindeki düz görüntü yerine Tirebolu'daki çeşmelerde yoğun profilli örnekler farklılık göstermektedir. Bu bakımdan taşra ve başkent örnekleriyle kıyaslandığında Tirebolu'da beğeni kazanan bir çeşme üslubunun sürekli uygulandığı görülmektedir. Hatta benimsenen bu üslubun Cumhuriyet Döneminden sonra Tirebolu'da inşa edilen 1928 yılına tarihlenen Gaçan Çeşmesi gibi örneklerde de sürdürüldüğü anlaşılmaktadır (Görsel 481).

Su terazisinin ise sekizgen gövdesinin alt ve üst kısmını birer silme dolanmakta olup cephe genel olarak yalın bir görünüme sahiptir.

Tirebolu Hamamı ise düz cepheli olup dar bir saçakla sonlandırılmıştır. Yapı cephesi genel olarak sade bir özellik göstermektedir.

Askeri yapılardan Ortaokulun cephesi, eksene simetrik olup cephede katlar arası silmeler yer almaktadır. Köşe bitimleri ise kesme taş köşeliklerle sonlandırılmıştır.

Askeri yapılardan lisenin cephesi, eksene simetrik bir görüntü sunmaktadır. Pencereleri ayıran pilastrlar, her katı ayıran taş silmeler ve köşe bitimilerindeki taş köşelikler de cepheye hareketlilik kazandırmaktadır.

Dini yapılarda Yeniköy Caminin cephe düzenlenişi bakımından sade olduğu, altlı üstlü çift sıra pencere dizilimiyle cephenin hareketlendirildiği görülmektedir. Ayrıca bugün önü kapatılan kuzeydeki anıtsal boyutlu ve özenli kapısıyla cepheye dikkat çekilmiştir. Cephe bitimi, kademeli silmelerden oluşan dar, taş saçaklarla çevrelenmiş, köşe bitimleri taş köşeliklerle vurgulanmıştır. Giresun merkezde 19. yüzyıla tarihlenen Çınarlar, Gemiler Çekeceği Camileri ile diğer ilçelerde yer alan camilerin genellikle, cephe düzenlerinin benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır (İltar, 2013, s. 23-24). Taşra yakın çevrede, 19. yüzyıla tarihlenen Ordu merkezdeki Yalı ve Hamidiye Camileri (2019, s.173, 174) ile Trabzon merkezde, 19. yüzyıla tarihlenen Hacı Kasım Camileriyle cephedeki genel düzenleniş ve pencere dizilimi açısından benzerlik göstermektedir (Karpuz, 2018, s. 77). Başkent İstanbul örnekleri ise geç döneme dek mimari düzenlenişi ve yapı örtüsüyle farklı bir görüntü sunmaktadır. Bu bakımdan başkent örnekleriyle

benzeşmemektedir ⁹⁵.

Cadde üzerindeki **geleneksel evler**, cephe özellikleri bakımından, genellikle simetrik olup İltar'ın Giresun evleriyle ilgili yaptığı çalışmada, ara katlı (kilerli), ara katlı (daireli) içbükey çıkmalı (Zemin +1), içbükey çıkmalı (Zemin +2) ve düz cepheli konutlar olarak sınıflandırılmıştır (İltar, 2016, s. 74). Bu sınıflamaya uyularak yapılan cephe değerlendirmesinde evlerin, düz cepheli (Tescilli Ev: 1, 2, 4, 5, 6, 9, 13, 14), içbükey çıkmalı cepheli (Tescilli Ev: 3, 7, 11, 12) ve ara katlı (kilerli) cepheli (Tescilli Ev: 8, 10) konut şeklinde düzenlendiği tespit edilmiştir. Kimi araştırmacılar arakatlı (kilerli) konutların, Tirebolu'ya ait bir özellik olduğunu ifade etse de (İltar, 2016, s. 75) çoğu kaynakta Anadolu'daki konut örneklerinde bu uygulamanın var olduğu geçmektedir (Kuban, 2017, s.74,76). Karabük Safranbolu (Bozkurt ve Altınçekiç, 2013, s. 81) Bursa Cumalıkızık gibi geleneksel konut örnekleri (Perker ve Akıncıtürk, 2011, s. 42) bu bakımdan önemlidir. Yani bu özellik sadece Tirebolu'ya ait değil geleneksel konut içerisinde de yer alan düzenin burada da tercih edilmesinin örneğidir.

Katalog kısmına alınan bu evlerde, cephede dışa taşkın görüntü sunan cumbalı örneklerle karşılaşmamaktadır. Tirebolu'daki evlerle ilgili genel yayında da yalnızca bir ev cumbalıdır (İltar, 2016, s. 75). Bu evin çıkıntılı-taşırmalı olma durumu diğer evlere yansımamıştır. Yıkılan veya değişikliğe uğramış evlerin olabileceği ihtimalini de göz önünde tutmak suretiyle bugün yalnızca katalog dışındaki bu evin farklılık teşkil ettiği söylenilebilir.

Başkent ve taşradaki çoğu geleneksel evde, cumbayla karşılaşılsa bile bu unsurun olmadığı yapı örnekleri de görülmektedir. Bu durum konutlar arasında cephe özellikleri bakımından farklılık doğurmaktadır. Aslında bu farklılıklar, konutların kişisel tercihlerin etkisiyle yapılmasından kaynaklanmaktadır. Yine de bu tercihler kimi yerlerde genelleşip bulunduğu yerin ortak üslubunu oluştursa da Tirebolu'daki cumbalı tek ev örneğinde olduğu gibi bu öğelerin, insanların istek ve imkanları dahilinde şekillendiği ve geneli etkilemediği de anlaşılmaktadır. Hatta Giresun Şebinkarahisar'daki cumbalı ev örneklerine (İltar, 2016, s.254-260) bakıldığında da Tirebolu'nun konut mimarisinin bu kadar yakın çevreden etkilenmediği bile görülmektedir. Yine yakın taşrada, Ordu ve Trabzon'daki

⁹⁵ Geç dönem örnekleri için bkz (Kuban, 2016)

cumbalı ev örnekleri (2019, s. 86, 55, Karpuz, 2018, s. 131, 133, 134) Tirebolu evlerine yansımamıştır. Zaten bu yerlerde de standart bir cephe düzeni anlayışı olmayıp yine cumbasız örnekler de yer almaktadır (2019, s.104, 110). (Tablo 1-2).

3.5. SÜSLEME ÖZELLİKLERİ

Su yapılarında, süsleme kompozisyonu açısından tüm çeşmeler yalındır. Naib Zâde Çeşmesi hariç diğer tüm çeşmeler, profilli sivri kemerli özelliktedir. Tüm çeşmelerdeki sütunçe ve ayakların başlıkları hizasında devam eden çok katlı silmeler, çeşmeleri ikiye bölmektedir. Çeşme yüzeyleri, üzerlerinde belli bir süsleme çeşidine ait motifler barındırmasa dahi bu uygulamalar sayesinde cepheler hareketlilik kazanmaktadır. Giresun Şebinkarahisar'da 19. yüzyıl tarihlenen Alay Çeşmesi (İltar, 2013, s. 274), taşra yakın çevrede, 19. yüzyıl ilk yarısına tarihlenen Tirebolu'lu olan Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa'ya ait Trabzon'daki Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa Çeşmesi ile Manastır Çeşmesinde (Karpuz, 2018, s. 121, 123) profilli kemer ile silmenin yoğun olduğu cephe uygulamaları Tirebolu'daki çeşmelerle benzerlik göstermektedir. Fakat Manastır Çeşmesinin bitiş kısmı düz devam eden, dar bir saçakla değil Trabzon'da çoğu çeşmede uygulanan üçgen biçimle sonlanmaktadır.

Başkent örneklerine bakıldığında ise 18. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde, çeşmelerin konumları, işlevleri ve estetik görüntüleriyle ilgili önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Evvelden tamamen işleve hizmet eden daha yalın yapıların yanı sıra işlevi yine göz önünde tutulan fakat estetik beğeniye daha fazla cevap veren İstanbul Sultanahmet-Üsküdar III. Ahmed Çeşmeleri, İstanbul Bereketzade Çeşmesi, İstanbul Hekimoğlu Ali Paşa Çeşmesi, İstanbul Tophane Çeşmesi, İstanbul Ayrılık Çeşmesi gibi daha birçok süslü örneklerle karşılaşılmaktadır. Ayrıca bu çeşmeler üzerinde Avrupalı üslubların etkisi hissedilebilmektedir. Tirebolu'daki çeşme örnekleri ise daha çok işleve yönelik bir anlayışla yapılmış sade özellikli olup gerek taşra gerekse başkentte erken dönemden beri kullanılmış nişi oluşturan değişik tarzda kemerler, yalın ayna taşı ile yalaktan oluşan (Kara Pilehvarian, 2000, s.25) klasik çeşme tipini temsil etmektedir. Bu çeşme tipinin, batılı etkilerin görüldüğü çeşmelerle çağdaş olarak varlığını sürdürdüğü ve 19. yüzyılda az da olsa devam ettiği bilinmektedir. Yalnızca bu çeşmelerin kemerlerindeki düz görüntü yerine Tirebolu'daki çeşmelerde yoğun profilli örnekler farklılık göstermektedir. Bu bağlamda günümüze ulaşan

çeşmelerdeki süsleme detaylarında, 18-19. yüzyıllardaki başkent veya bazı taşra çeşmelerinde görülen, sadece Avrupalı üslupların ayrı ya da bir arada (eklektik) uygulanabildiği örgesel sunum yakalanamamaktadır. Bunun bir sebebi bahsedilen üsluplardan her yerin etkilenme durumunun farklılığı olup başkent ve önemli taşra yerlerinde mimaride daha derin değişimler yaşanırken küçük taşra yerlerinde gelenekselliğin sürmesidir (Kuban, 2017, s. 8, 98, 102).

Kulevari bir görünüme sahip su terazisinin cephesindeki silmeler dışında yüzeyinde süsleme bakımından yapıya hareketlilik kazandıracak bir uygulama yoktur. Yapı tamamen işleve yönelik olup sade bir özellik taşımaktadır. Taşrada ve başkentteki örneklerde de genellikle süslemesiz sade yapılarla karşılaşmaktadır (Zeybekoğlu, Kıran Çakır ve Özenç 2007, s. 32-33)(Sönmezer ve Şahin, 2014, s.606).

Tirebolu Hamamı genel itibariyle yalın işlevsel özelliktedir. Yalnızca külhan kısmına açılan ahşap giriş kapısının üzerinde, bitkisel bir motif kabartma tekniğiyle yüzeye işlenmiştir. Taşrada yakın çevredeki Trabzon ve Ordu'da hamamlar ile başkentteki hamamlarda genel olarak yalın işlevsel hamam özelliği görülmektedir (Karpuz, 2018, s. 104, 108, 2019, s. 682).

Askeri yapılar içerisinde Kazım Karabekir Ortaokulu tamamen işleve yönelik olup genel mimari düzeni ile öne çıkmaktadır. Süsleme bakımından cephe ve iç mekanda herhangi bir motif veya farklı uygulamalarla karşılaşılmamaktadır. Taşrada, Ordu, Sinop, Bartın, Kastamonu, Konya, Erzincan ve Samsun gibi daha birçok redif deposu da sade yapı örnekleridir (Özgen, 2013, s. 94, 114, 118, 139, 192, 194, 195). Tirebolu Lisesi de yine tamamen işleve yönelik olup genel mimari düzeni ile öne çıkmaktadır. Süsleme bakımından cephe ve iç mekanda herhangi bir motif veya farklı uygulamalarla karşılaşılmamaktadır.

Dini yapılardan Yeniköy Caminin cephe ve iç düzeni genel olarak çok yalındır. Caminin cephesi, Osmanlı klasik döneminden itibaren kullanımı yaygın olan revzen pencerelerle hareketlendirilmiştir. Süsleme detaylarında, 19. yüzyıl başkent veya bazı taşra camilerindeki Avrupa etkisi hissedilmemektedir. Zaten çoğu yapılar üzerindeki değerlendirmelerde bahsedildiği üzere, Geç Osmanlı döneminde Avrupa mimarisinden geçen farklı üsluplardan, her yerin etkilenme durumu değişkenlik göstermektedir. Doğal olarak kimi taşra yerlerinde geleneksel

uygulamalar kendisini koruyabilmektedir (Kuban, 2017, s. 8, 98, 102). Bu konuda Sümer ise Tirebolu’da geç dönemde inşa edilmiş çoğu yapının sadeliğini, zengin kişilerin azlığına bağlamakta, bu durumun kubbeli, çinili, özenli ve işçiliği fazla camilerin ortaya çıkmasına imkan sağlamadığını belirtmektedir (Sümer, 1993, s.150). Aslında sadece ihtiyacın karşılanabildiği makul ve mütevazı inşa sürecinin gerçekleştiği düşünülebilir. Fakat yine de Yeniköy caminin anıtsal ve özenli bir giriş kapısına sahip olduğunu da belirtmek gerekir. Çarşı Caminin ise özellikle minare şerefesindeki kitabede tarih düşürme notu bu sınırlar içinde tek olması bakımından önemlidir. Süsleme bakımından minare şerefesinde, farklı motiflerin işlenmesi ve sade bir görüntünün olmaması, eski ibadet mekanının da benzer bir anlayışla süslü olabileceği fikrini akıllara getirmektedir. Yeniköy Camindeki minare, Çarşı Cami minaresine kıyasla çok sade bir özellik göstermektedir.

Geleneksel evlerde, yapıların caddeye bakan yüzleri, genellikle en süslü cephelerdir. Bunlar arasında yalnızca üç evin (Tescilli Ev: 1, 3, 12) ana cepheleri sade tutulmuştur. Ana caddeye bakmayan cephelerde ise süslemeye fazla başvurulmamıştır. Cephe üzerindeki süslemeler genelde pencerelerde toplanmış olup yapıların hepsinde çok benzerdir. Pencereler, genelde tepelikli olup sütun başlıklıdır (başlıklarda şekilsel farklılıklar mevcuttur). Alınlık ve denizlik kısımlarında ortak geometrik motifler görülmektedir. Geometrik motifler, genelde üçgen ve yarım daire şeritlerinden oluşmaktadır. Kuban, taşra mimarisindeki konutların cephesinde, başkente kıyasla daha az bezeme görüldüğünü ifade etmekle birlikte, bu evlerde, özellikle geometrik süslemenin öne çıktığını belirtmektedir (Kuban, 2017, s. 166). Tirebolu’daki evlerin cephesinde, yukarıda bahsedildiği üzere geometrik süslemelerin hakim olması, yazarın savını desteklemektedir. Yapıların köşe bitimlerinde de, bazen kaidelere oturmuş, birbirine benzer, sütun başlıklı (başlıklarda şekilsel farklılıklar mevcuttur) köşelikler yer almaktadır. Cephelerde, katlar arasındaki yatay, ahşap silmeler tüm yapılarda tercih edilmiştir. Giresun’da, Görele gibi yakın ilçelerdeki, bazı evlerin cephe düzenlemesi Tirebolu’daki evlerin, tepelikli, süslü pencereleri ve sütun başlıklı köşelikleriyle birebir aynıdır. Aynı üslubun sürdürülmesi, toplumda bu dönemde, ortak bir akımla hareket edildiğini düşündürmektedir. Fakat yukarıdada da bahsedildiği gibi Şebinkarahisar’daki cumbalı ev örneklerinin Tirebolu’nun genelini etkilememesi, kimi zaman ortak akımın değil kişisel isteklerin devreye girdiğini göstermektedir.

Bu bakımdan, Tirebolu'daki belli standarda dayalı anlayışın her yerde hakim olmadığı söylenebilir.

Evlerin, giriş kapıları ise genellikle sadedir (Tescilli Ev: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14). (Tablo 1-2). Bir yapının dükkana açılan kapısı, profilli kemerlerin oturduğu sütunçeli çerçevelere alınmıştır (Tescilli Ev: 2). Yukarıda belirtildiği üzere bu kapının alınışına, nargile motifi işlenmiştir. Böyle bir motifle karşılaşmak sık rastlanan bir durum değildir. Motif, bugün kahvehane olarak kullanılan dükkanın, geçmişte de aynı işlevi gördüğünü düşündürmekte yani mekanın aidiyetine vurgu yapmaktadır. Tabi her mekanı simgeleyen motifin orada bulunmasına dair kesin bir kaide olmadığından burada kişisel isteğin de devreye girdiğini söylemek mümkündür. Osmanlı'da sosyalleşmenin simgesi halindeki kahvehanelerin, 16. yüzyılın son yarısında İstanbul'a kahveyle girdiği (Yaşar, 2018, s. 14) bilinmektedir. Nargilenin ise gerek sokak gerekse kahvehane kültürünün parçası olduğu gravür ve fotoğraflardan anlaşılmaktadır (Görsel 493-496). Taşra ve başkentte farklı şartlar ve o anki ihtiyaca yönelik kahvehanelerin açılması, kahvehane mimarisiyle ilgili bir tipin olmadığını düşündürmekte ayrıca günümüze doğrudan bu isimle ulaşmayan yapılardan dolayı da fikir yürütülememektedir (Yaşar, 2018, s.16). Hatta taşra ve başkentteki kahvehanelerin ev sahipliği yaptığı kişiler arasında da fark bulunmaktadır (Ünver, 1962, s. 61)(Görsel 493-496). Bu yüzden dükkanın, kahvehanelerin standart bir mimari örneği olmadığından üzerinde taşıdığı motiften de kaynaklı kahvehane olduğunu düşünmekteyiz.

Bu motifli kapı, dükkana açılrsa da ana cephenin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu bakımdan, yapı cephesi, diğer evlerdeki süsleme kompozisyonundan farklılık göstermektedir. Kuban, kemerli, söveli pencere, silmeli düzen ve kemer kilit taşlarının geleneksel evde yeri olmadığını, ilk defa İstanbul'daki konak, köşk gibi yerlerde uygulandığını, taşrada ise bu özelliklerin Hristiyanlar vasıtasıyla geçtiğini belirtmektedir (2017, s. 164). Tirebolu'daki pencerelerde, doğrudan böyle bir uygulama görülmez. Fakat Kuban'ın ifadesini kapı düzeni açısından değerlendirirsek, kemerli, profilli ve söveli bu kapının da etkileşim yoluyla yapıldığını düşündürmektedir. Kahvehane olarak kullanılan zemin kattaki dükkan haricinde diğer konutların altında bulunan dükkanlar sadedir. Geçmişte hangi amaçla kullanıldıkları kesin olarak bilinmemektedir.

Taşra ve başkentte geleneksel evlerde cephenin yalın olmasına karşın konut içi genelde daha bezemeli ve süslüdür. Fakat katalog kısmındaki bu örneklerde, yukarıda belirtildiği üzere, dış cephe özellikle ana cephe, iç mekana kıyasla daha süslü tutulmuştur. Bazı yapıların iç mekanında, kapı ve dolapların süslemeleriyle öne çıktığı görülmektedir. Katalogdaki üç ev hariç (Tescilli Ev: 5, 12,13) diğer tüm yapılarda kapılar, tepelikli, anıtsal büyüklüktedir. Kapılar üzerinde yine ortak geometrik motifler (alınlıkta: üçgen ve dalgalı şeritler, kanatlarda: kare-dikdörtgen formlar) ile sütun başlığı (başlıklarda şekilsel farklılıklar mevcuttur) formu dikkat çekmektedir. Yapıların, cephe ve iç kısmındaki ortak süsleme anlayışı, dönemin zevk ve beğenisinin kendi içinde bir akım ortaya çıkardığı kanaatini bir kez daha doğrulamaktadır. Bu akımdan hareketle, dönem ustaları talep edilen yaygın uygulamaları eserlerinde göstermişlerdir. Geleneksel konutlarda, tavanların süslü örnekleriyle de karşılaşıırken, mevcut evlerin tavanları sade dikdörtgen ya da kare şeritli çıtalarla yapılmıştır.

Neticede süsleme bakımından, Osmanlı'da, 19. yüzyılda İstanbul ve bazı önemli şehirlerde, geleneksel evler dışında Avrupa mimarisinin özelliklerini taşıyan yapıların çoğaldığı bilinmektedir. Fakat başkent ve önemli taşra yerlerinde, mimaride daha derin değişimler yaşanırken küçük taşra yerlerinde geleneksellik sürmektedir (Kuban, 2017, s. 8, 98, 102). Tirebolu'da da yapıların süsleme detaylarında, geç dönemdeki başkent veya bazı taşra konutlarında görülen barok, rokoko, ampir, neoklasik ve art nouveau üslublar ya da eklektik üslup yakalanamamaktadır. Bahsi geçen üsluplar, ancak toplumun nüfuzlu ve varlıklı müslim ya da gayrimüslim (Hristiyanlar) (Kuban, 2017, s. 164) kısmının tercih ettiği sınırlı bir beğeni olarak kalmaktadır. Fakat bu bağlamda düşünüldüğünde, hangi dine mensup kişilere ait olduğu farketmeksizin Tirebolu'daki bu evlerin, taşra karakterli, sade yapılar olduğu görülmektedir. Kozmopolit bir yapıya sahip Tirebolu'da, önceden bahsedildiği üzere Rum yerleşiminin olduğu bilinmektedir (Sümer, 1992, s. 123). Hatta, Tirebolu merkezdeki evlerin çoğunun, Rumlar tarafından kullanıldığı kaynaklarda geçmektedir (İltar, 2016, s. 127). Yalnız incelenen evlerde, ikamet eden kişilerin kimlikleriyle ilgili net bilgilere ulaşılamamaktadır. Bu mahallelerde, konut yapımı esnasında dikkate alınan tüm faktörler ve bu faktörlerden etkilenme durumu, bütün müslim-gayrimüslim açısından eşittir. Zaten evler üzerinde, toplumdaki ortak akıl ve estetik yönelimlerin

var olduğu bilinen bir gerçektir (Kuban, 2017, s. 3). Yani Rumların bu hanelerde yaşadığı kabul edilse bile, konut planlarının, cephe ve diğer özelliklerinin aynı biçimlerde, geleneksel olarak sürdürüldüğü görölmektedir. Sadece süsleme açısından iç mekanda farklılıkların olması olağandır. Fakat bu evlerde, bugün bakıldığında öyle bir ayırım da bulunmamaktadır. Belki bu ayırımın olmaması, zamanla el değiştiren evlerde meydana gelen değişikliklerden kaynaklanmaktadır. Bu sorgulamalar yapılırken o dönemde yaşamış usta ve mimarları bilmekte önemlidir. Fakat doğrudan bunu bildirir herhangi bir kayıt günümüzde yoktur. Sümer bu konu hakkında, Tirebolu'da müslim-gayrimüslim zanaatkarlarca ev ve cami gibi yapıların süslendiğini belirtmektedir (Sümer, 1992, s. 123). Muhtemelen bugüne ulaşan çoğu evin süsleme ve düzeninde bahsi geçen bu kişilerin etkisi vardır.

Sonuç olarak mevcut evlerin, yakın tarihe kadar kullanılması veya hala içerisinde yaşayan sakinlerinin bulunması, yapılarda değişikliğe yol açmıştır. Geleneksel öğelerin var olmaması veya değiştirilmesi de evlerin geçirdiği onarımlardan veya günümüz ihtiyaçlarına göre düzenlemesinden kaynaklıdır. Buna rağmen özgün hallerini koruyan yapılar, değerlendirme kısmına özellikle geleneksel dokusunu sürdüren tarafları irdelenerek ele alınmıştır. Mevcut evlerin dışında, Tirebolu'da tescil çalışmalarının geç olması⁹⁶ birçok yapının yıkılmasına neden olmuş yıkılanların yerini yeni konutlar almıştır. Yeni konutların, kat ve cephe düzenlerinden, geleneksel evlerden kesin hatlarla ayrıldığı görölmektedir.

⁹⁶ Tescil çalışmalarının çok geç yapıldığı TKVKBKM, verilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Kayda göre Tirebolu'daki konutlar en erken 1990-2017 yıllarında tescillenmiştir. Geç tescillenen bu konutlar arasında katalogda yer verdiğimiz Tescilli Ev 3, Tescilli Ev 1, Tescilli Ev 9, Tescilli Ev 8 evlerinin bilgilerine ulaşılmıştır (Giresun-Tirebolu Tescili Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmi Yapılar Belgesi, Sırayla, 28-09-10, 28-09-15, 28-09-69/27, 28-09-87 nolu dosya). Fakat bu kayıtlar güncel tescil çalışmalarının işleyiş süreci dışında pek fazla bilgi vermemektedir.

3.6. MALZEME VE TEKNİK ÖZELLİKLER

Su yapıları içerisinde çeşmeler, su terazisi ve hamamın duvar örgüsü, genellikle düzgün kesme taştan inşa edilmiş olup bu yapılar kâgirdir. Hamam içerisindeki soyunmalık ve sıcaklık bölümlerinde yer alan, seki, kurna, göbektaş gibi ögeler ile zemin ve duvarlar genelde taşın bir çeşidi olan mermer malzemedendir. Taşra ve başkent örneklerinde de çeşme ve hamam gibi ıslak hacimli birimlerde taş malzeme kullanılmıştır. Fakat yapılarda kullanılan taş çeşidi, özellikle yapının bulunduğu yerdeki çevre ve iklim faktörlerinden kaynaklı olarak farklılık göstermektedir. Ya da ekonomik durum, prestij ve ulaşım gibi etkenler de kullanılan malzemenin çeşidini etkilemektedir.

Askeri yapılar içerisinde Kazım Karabekir Ortaokulu dıştan düzgün kesme taştan inşa edilmiş kagir bir yapıdır. İçeride orijinal halinde çok oynama yapıldığından mimari ögelerde orijinalde kullanılan malzemeler tespit edilememiştir. Yapının geçmişte kırma çatılıyla örtülü olduğu, üzerinin ise kiremit malzemeyle kaplandığı anlaşılmaktadır. Benzer örneklerinde de taş malzemenin kullanıldığı redif binalarında, malzeme seçenekleri de mevcut bölgelerdeki şartlara göre farklılık göstermiştir. Ayrıca devletin karşılayamadığı yerde halkın malzeme teminine yardımcı olduğu ve fiziki olarak yapıların inşasına katkıda buldukları düşünülmektedir (Özgen, 2013, s. 219-224).

Askeri yapılar içerisinde Tirebolu Lisesi dıştan düzgün kesme taştan inşa edilmiş kagir bir yapıdır. Lisenin kapı ve pencere gibi ögelerinde bugün olduğu gibi ahşap malzemenin kullanıldığını düşünmekteyiz. Yapının geçmişte kırma çatılı örtüsünün yine bugün olduğu gibi kiremit malzemeyle kaplandığını düşünmekteyiz.

Aslında bu tür askeri yapı gruplarında, genellikle içte ve dışta düzgün kesme taştan örülmüş duvarın arasına moloz taş ve harç karışımı doldurulmasıyla yapılan sandık duvar tekniğiyle karşılaşılmaktadır. Bu durum hem yapıların tahkimatında kalın duvarın önemli olmasından hem de düzgün kesme taşın maliyetli malzeme grubuna dahil olmasından kaynaklanmaktadır. Bu iki yapı örneğinde mevcut durumları itibariyle ise sandık duvar tekniği uygulamasının varlığı tam olarak tespit edilememiştir.

Dini yapılardan Yeniköy Camisinde asıl ibadet mekanı ile minaresinin

duvar örgüsü, düzgün kesme taştandır. Kafa pencerelerinde alçı malzeme kullanımı görülmektedir. Bu Osmanlı döneminde yaygın bir eğilimdir. İbadet alanı içerisindeki öğelerinden mihrap, mermer, mahfil, minber ve kapı gibi öğeler ahşap malzemedendir. Caminin orijinal kapı kollarında maden malzeme olan pirincin kullanıldığı görülmektedir. Çarşı Caminin de minaresinin taş malzemedenden olduğu görülmektedir. Her iki dini yapının minare külahlarında yine maden malzeme olan kurşun görülmektedir. Çarşı Caminin yukarıda bahsedildiği gibi minare külahı yenilenmiştir. Zaten 15. yüzyıldan beri kurşun malzemenin Osmanlı döneminde (Sözen ve Tanyeli, 2010, s.184) özellikle, kubbe, eksedra, külah gibi örtü elemanlarında tercih edildiği bilinmektedir.

Geleneksel evlerdeki malzeme ve teknik özelliklere bakıldığında, kagir ve yarı kagir (Tescilli Ev: 2) örnekleri bulunan yapılar içerisinde, bir evin duvar örgüsünde, temelden sonra bütünüyle ahşap kullanıldığı (Tescilli Ev: 2), diğer tüm evlerin ise tamamen moloz ya da kesme taştan inşa edildiği tespit edilmiştir. Kuban, Karadeniz’de deniz yolları ve limanlardaki yoğunluk nedeniyle şehirlerin dışarıdaki etkiye açık olduğunu belirtmektedir. Bu şehirler ve gerideki yerlerde kagir yapılaşmanın hakim olmaya başladığını aktarmaktadır (Kuban, 2017, s. 97, Akt., Aktüre, 1978, s. 222). Yapım tekniği bakımından, bir ev bağdadi teknik (Tescilli Ev: 2) diğer tüm evler yığma taş tekniğiyle inşa edilmiştir. Yapıların örtüleri, kiremit (Tescilli Ev: 1, 2, 6, 7, 14) ve sac (Tescilli Ev: 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13) ile kaplıdır. Bazen sac ve kiremit malzemenin birarada kullanıldığı da görülmektedir. Sac malzeme, çoğu yapının cephesinde kaplama olarak da tercih edilmiştir. Tüm yapılardaki saçaklar, ahşaptır. Ayrıca cephelerde kat arası silmeler ahşap olup köşelik kısımları da hem ahşap hem de düzgün kesme taştandır. Ahşabın ayrıca iç mekanda, terek, sedir, dolap, kapı, duvar, duvar askılığı, zemin ve tavan ile pencere çerçevesinde kullanımı söz konusudur. Giriş kapılarının ahşabın yanı sıra metal malzemeli örnekleriyle de karşılaşılmaktadır (Tablo 1-2).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Geçmişini çok eski tarihlere dayanan Tirebolu, Antik Çağ'dan itibaren dönem şartlarına paralel olarak gelişim göstermiş özellikle Osmanlı Devleti Dönemi'nde statüsel bakımdan konumu sürekli değişse de nahiyelikten çıkıp kazalığa yükselmiştir. Coğrafi, idari ve ticari konumu itibarıyla yerleşim için ideal kent olan Tirebolu'da bu duruma paralel olarak sosyal, ekonomik ve benzeri ihtiyaçları karşılayan birçok farklı işlevde eser inşa edilmiştir. Bu eserler özellikle Tirebolu'nun tek kentleşmiş yeri kabul edilen Gazipaşa Caddesi üzerinde konumlanmıştır. Söz konusu caddenin önemine uygun olarak konusu belirlenen bu çalışmada caddede günümüze ulaşan yapılar ayrıntılı tanıtılmış ulaşmayanlar ise ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Sonuç olarak günümüze ulaşan 19. yüzyıl ilk yarısından 20. yüzyıl başına tarihlenen Geç Dönem Osmanlı su yapılarından çeşmeler, plan ve cephe düzeni bakımından, Klasik Osmanlı döneminden, Geç döneme dek hem taşra hem de başkentte görülebilen, ana çeşme tipinin örneklerini temsil etmektedir. Aslında geç dönemde çoğunlukla Avrupalı üslupların etkisinde yapılmış çeşmelerle karşılaşılırken Tirebolu'da bunun herhangi bir yansıması görülmemektedir. Taşrada yakın çevredeki çeşme örnekleri de Tirebolu çeşmeleriyle benzerdir. Fakat Tirebolu'daki çeşmelerin bütün görüntüsündeki mimari düzen, bu taşra örneklerinde de birebir yakalanamamaktadır. Yani Tirebolu'da kendi içerisinde beğeni kazanan yalın çeşme biçimi benimsenerek bu, Cumhuriyet Döneminden sonra Tirebolu'da inşa edilen Gaçan Çeşmesi gibi yapılarda da sürdürülmüştür. Hatta Tirebolu yerlisi kişilerin gittikleri yerde inşa ettirdikleri çeşmelerde, aynı biçim ve üslub hakimdir. Hamam örneği yine klasikten, geç döneme dek hem başkent hem de taşradaki diğer yerlerde, tercih edilen plan ve düzene sahiptir. Su terazisi ise çoğu yerde olduğu gibi sade ve işleve yöneliktir.

Tirebolu'daki askeri yapılardan redif binaları örnekleri 19. yüzyılın başında oluşturulmuş redifler için zaten taşrada inşa edilmiş yeni tip binalardır. Geç Osmanlı döneminde inşa edilmeye başlanmış bu yeni tip binaların Tirebolu'da da yapılması buranın stratejik ve önemli bir yer olduğunu göstermektedir. Dini yapılar, küçük boyutlu, sade ve ihtiyaca yönelik işlevsel olarak inşa edilmişlerdir. Geç Dönem Osmanlı'da taşra örneklerinde benzerleriyle karşılaşılabilir. Fakat başkent örnekleriyle genel olarak benzerlik göstermemektedir. Geleneksel konut

örnekleri ise Geç Osmanlı döneminde var olan plan, kat, cephe ve mimari düzen özelliklerini genel olarak taşımaktadır. Gerek taşra gerekse başkent örnekleriyle çoğunlukla benzerlik göstermektedir. Cephede ve iç mekanda yer alan konut öğeleri ise kişisel tercih gibi faktörlerden kaynaklı yapılarda yerini almıştır. Neticede Tirebolu’da, Geç Osmanlı dönemindeki mimari uygulama ve süsleme kompozisyonu, yapı gruplarına göre değişmekte, bunların tam etkisi genel olarak tüm yapılarda hissedilmemektedir. Ayrıca askeri yapılarda olduğu gibi Geç Osmanlı Dönemine ait yeni tip binaların bu küçük taşra kentinde uygulandığı da görülmektedir.

Sadece geç döneme tarihlenen günümüze ulaşmayan yapılar da dahil edildiğinde bugün bir cadde üzerinde bu kadar yapının toplanması nadir bir durumdur. Aslında bugüne ulaşan yapılar bile günümüz yeni yapılaşması dikkate alındığında fazladır. Ne yazık ki kentte, bu önemli caddeki tarihi eserler, yeni yapılaşmanın arasında kaybolmaya başlamış, yapılaşma caddenin geleneksel dokusunu zedelemiştir. Bugün bakıldığında kolaylıkla anlaşılan bu durumu bir de dönem fotoğrafları üzerinden değerlendirebiliriz. Yılı bilinmeyen fakat 19. yüzyıl ilk yarısından 20. yüzyıl başlarına tarihlenebilen fotoğraflardan Leb-i Derya bir yerin kıyılardan gerilere doğru uzanan yatay ve birbirine saygı duyan mimarisi, bugün en yüksek bina yarışının adeta birer temsili olan dikey mimariye evrilmiştir. Ayrıca hiçbir müdahale olmadığı için bugün kullanılmayan konutlar da yalnızlığa terk edilmiştir. Artık fotoğraflardaki eski görünüm geri getirilemezse bile olumsuz koşulların sürdürülmemesi için çaba göstermeli, bazı eylem planları uygulamaya koyulmalıdır. Öncelikle Tirebolu’nun özellikle merkezini temsil eden tescilli bu cadde ile daha geniş kısımlar sit alanı olarak belirlenmeli, şuna dek tercih edilmiş modern dikey mimariye, tarihi yapıların daha çok sıkışmaması ve eğreti durmaması için artık izin verilmemelidir. Zaten bu yapılar içerisinde kaybolmaya başlayan tarihi yapıların yıkılması önlenmeli üzerlerinde gerçekleştirilecek restorasyonların aslına sadık kalınarak uygulanması sağlanmalıdır. Giresun’un Tirebolu’su, Karabük’ün Safranbolusu gibi isimleştirilmeli, bugüne kendi işlevleriyle tam anlamıyla kazandırılmalıdır. Zira çoğu yerde olduğu gibi olumsuz büyük değişimler kaçınılmaz olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acun, F. (1999). Tarih Boyunca Pontus. *Milli Mücadele Giresun Sempozyumu*. Ayhan Yüksel (Ed.). 6-7 Mart 1999. 19–34.
- Aktepe, M. (1953). Tuzcuoğulları İsyanı, *Tarih Dergisi*, 3(5-6), 21-52.
- Aktüre, S. (1978). *19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi*. Ankara: Odtü Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Albayrak, H. (2010). *Tarih Boyunca Doğu Karadeniz'de Etnik Yapılanmalar ve Pontus* (3. Baskı). İstanbul: Babıali Kitaplığı.
- Ali Cevad Bey. (1313). *Mem'alik-i Osmâniyye'nin Tarih ve Coğrafya Lugatı I*. İstanbul. Mahmud Bey Matbaası.
- Arrianus. (2005). *Arrianus'un Karadeniz Seyahati*. M. Arslan (Çev.). İstanbul: Odin Yayıncılık.
- Arseven, C. E. (1983). Sanat Ansiklopedisi (4. Baskı) (Cilt. 2). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Aydın, Y. E. (2015). 19. Yüzyıl'da Tirebolu Limanı. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5 (12), 483–95.
- Bayhan, A.A. (2009). Ordu'dan Bazı Tarihi Ahşap Camiler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (7), 55-84.
- . (2015). Ulubey, Akpınar Mahallesi'nden Bir Meydan Çeşmesi Örneği: Beşoluk Çeşmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 5(11), 8-18.
- Bayhan, A.A. & Ekinci, İ. (2018). Tarihi Süreçte Ordu-Milas (Mesudiye/Hamidiye) Yolu ve Bu Güzergah Üzerindeki Bazı Eski Yapı Kalıntılarının Düşündürdükleri. (Ed. Mehmet Okur, Volkan Aksoy, Yüksel Küçükler, Ahmet Nafiz Ünalmiş) *İlkçağlardan Günümüze Jeostratejik ve Politik Açından Karadeniz* (s. 215-242). Ankara: Akçağ Yayınları.
- . (2019). *Geçmişten Günümüze Ordu'nun Geleneksel Ahşap Camileri*. Ordu: Kültür Yayınları.
- Bayraktar, M.S. (2005). *Samsun ve İlçelerinde Türk Mimari Eserleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- . (2016). *Samsun'da Türk Devri Mimarisi*. Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Barth, H. (1860). *Reise Von Trapezunt, durch die nördliche Hälfte Klein-Asiens nach Skutari im Herbst* (1858). Gotha.
- Bekdemir, Ü. (2016). *Tirebolu'nun Coğrafi Özellikleri*. Ayhan Yüksel (Haz.), Tirebolu Tarihi Yazıları: Tarih, Ekonomi, Kültür ve Sosyal Hayat (s. 13-25). İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Beyoğlu, S. (2016). *Mahkeme Kayıtlarına Göre 1893-1898 Tarihinde Şehit olan Tirebolulu Askerler*. Ayhan Yüksel (Haz.), Tirebolu Tarihi Yazıları:Tarih,

- Ekonomi, Kültür ve Sosyal Hayat (s. 131-139). İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Bıjışkyan, P. M. (1969). *Karadeniz Kıyıları Tarih ve Coğrafyası (1817-1819)*. Hrand D. Andreasyan (Çev.). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Bolat, C. (2000). *Redif Askeri Teşkilâtı (1834-1876)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bostan, H. (2002). *XV.-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Bozkurt, G.S. & Altınçekiç, H. (2013). Anadolu'da Geleneksel Konut ve Avluların Özellikleri ile Tarihsel Gelişiminin Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi. *Istanbul University Journal of the Faculty of Forestry*. 63(1). 69-91.
- Bryer, A., Winfield, D. (1985). *The Byzantine Monuments and Topography of the Pontos*. Washington: Dumbarton Oaks Publication.
- Clavijo, R. G. (2007). *Timur Devrinde Kadis'ten Semerkand'a Seyahat*. Ö. R. Doğrul (Çev.). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Cunnet, V. (1892). *La Turquie d'Asia*. I. Paris.
- Çadircı, M. (2011). *Tanzimat Sürecinde Türkiye Anadolu Kentleri*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- . (2008). *Tanzimat Sürecinde Türkiye Askerlik*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Çeçen, K. (1999). *İstanbul'un Osmanlı Dönemi Suyolları*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Çelebi, E. (2005). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Bursa-Bolu-Trabzon-Erzurum-Azerbaycan-Kafkasya-Kırım-Girit. Yücel Dağlı-Seyit Ali Kahraman (Haz.). 2. Cilt. 1. Kitap*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çetiner Doğdu, Z. (2002). *Kışla Mimarisi*. Türkler Ansiklopedisi (Cilt.12 s. 178-189.). İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları.
- Darkot, B. (1979). *Tirebolu*. Meb İslam Ansiklopedisi (Cilt. 12, 1. Kısım, s. 381-82). İstanbul: Meb Basımevi.
- Decei, A. (t.y). *Karadeniz. İslam Ansiklopedisi*. (Cilt 4 s. 238).
- Demir, N. (2007). *Hacıemiroğulları Beyliği*. İstanbul: Neden Kitap Yayınevi.
- Denktaş, M. (1994). *Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- . (2000). *Karaman Çeşmeleri*. Kayseri: Kıvılcım Yayınları.
- . (2010). *Divriği'de Osmanlı Camii ve Osmanlı Çeşmeleri*. Sivas: Çığır Ofset Matbaa.
- Eldem, S.H. (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul: Pulhan Matbaası.

- Emecen, F. (2001). "Doğu Karadenizde Âyânlık; Tirebolulu Kethudazâde Mehmet Emin Ağa." *Belleten Dergisi* LXV. (242). 193–215.
- . (2005). *Doğu Karadenizde İki Kıyı Kasabasının Tarihi: Bulancak-Piraziz*. İstanbul: Kitabevi.
- . (2016). *Ayan'nın Ölümü: Kethüdazade Mehmed Emin Ağa'nın Terekesi*. Ayhan Yüksel (Haz.), Tirebolu Tarihi Yazıları:Tarih, Ekonomi, Kültür ve Sosyal Hayat (s. 97-129). İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Erlor, M.Y. (2009). Karadeniz Mirası Karşısında Türk Stratejisinin Tarihi Zemini Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6). 224-225.
- Eyice, S. (1960). İznik'de Büyük Hamam ve Osmanlı Devri Hamamları Hakkında Bir Deneme. *Tarih Dergisi*, C.XI, s.15: 99-120.
- . (1994). *Hamamlar*. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi (Cilt. 3, 537-542). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- . (1997). *Hamam*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (Cilt.15, s. 402-430). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İSAM.
- Fallmerayer, J. P. (2002). *Doğudan Fragmanlar*. H. Salihoğlu (Çev.). Ankara: İmge Yayınevi.
- . (2011). *Trabzon İmparatorluğunun Tarihi*. A. C. Eren (Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Fatsa, M. (2005). *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Giresun Kırsalının İdari ve Sosyal Tarihi*. Giresun: Giresun Belediyesi Yayınları.
- . (2008). *Giresun Yöresinde Osmanlı Vakıfları ve Vakıf Eserler (Dini-İlmi Hayat ve Sosyal Kurumlar)*. Giresun : Giresun Belediyesi Yayınları.
- Giresun Kent Kültürü. (2008). Ankara: Giresun Valiliği Yayınları.
- Goloğlu, M. (2013). *Trabzon Tarihi: Fetihden Kurtuluşa Kadar* (2. Baskı). Trabzon: Serander Yayınları.
- Gökbilgin, M. T. (1962). 16. yüzyıl başlarında Trabzon Livası ve Doğu Karadeniz Bölgesi, *Belleten*, XXVI(102), 293-337.
- Günay, R. (1989). *Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Halaçoğlu, Y. (1982). *Osmanlı İmparatorluğunda Menzil Teşkilatı ve Yol Sistem*. (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi). İstanbul.
- . (2002). *Osmanlılar'da Ulaşım ve Haberleşme (Menziller)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Hamilton, W. J. (1842). *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia with Some Account of Their Antiquities and Geology. Volume II*. London: John Murray, Albemarle Street.
- Hasol, D. (2017). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yem Yayınları.

- Hell, H. (1854). *Voyage en Turquie et en Perse*. Paris.
- İltar, G. (2014). *Giresun Kültür Envanteri*. İstanbul: Dönence Basım ve Yayın.
- . (2016). *Giresun Evleri*. İstanbul: Dönence Basım ve Yayın.
- İribaş, F. (2019). *Bartın Geleneksel Evlerinde Cephe Düzenlemesi ve Ahşap Süsleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın: Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaman, O. (2008). 19. Yüzyılın İkinci Yarısı İle 20 Yüzyılın Başlarında Giresun Kazasında Ulaşım. *Uluslararası Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 45-60.
- . (2016). *Fransız Vital Cuinet'e Göre XIX. Yüzyılın Sonlarında Tirebolu*. Ayhan Yüksel (Haz.), Tirebolu Tarihi Yazıları: Tarih, Ekonomi, Kültür ve Sosyal Hayat (s. 182-192). İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Karpuz, H. (2018). *Trabzon Merkez ve İlçelerindeki Önemli Tarihi Yapılar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Katip Çelebi. (1145). *Cihannüma*. İstanbul.
- Kinneir, J. M. (1818). *Journey Through Asia Minor, Armenia and Koordistan in the Years 1813-1814*. London: John Murray, Albemarle-Street.
- Köksal, A. (2018). 1897 Türk-Yunan Harbi'nde Trabzon Redif Taburları. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, (24), 235-268.
- Kuban, D. (2016). *Osmanlı Mimarisi*. İstanbul: Yem Yayınları.
- . (2017). *Türk Ahşap Konut Mimarisi 17-19. Yüzyıllar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Kula Say, S. (2017). *Erken Dönem Osmanlı Hamamlarında Eğrisel Örtüye Geçiş Sistemleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Küçükerman, Ö. (2007). *Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Kürkçüoğlu, C., & Gerger, R. (1997). Şanlıurfa'daki Tarihi Su Yapıları. *Türkiye İnşaat Mühendisliği 14. Teknik Kongresi*, 23-25 Ekim, İzmir
- Mordtman, A. D. (1925). *Anatolien Skizzen und Reisebriefe Aus Kleinasien (1850-1859)*. Hannover.
- Ordu Kültür Envanteri. (2019). Ordu: Ordu Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2000). Osmanlı İmparatorluğu'nda İktisadi ve Sosyal Değişim, Makaleler 1. "19. Yüzyılda Trabzon Vilayeti ve Giresun Üzerine Gözlemler" Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- . (2018). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)* (3. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ödekan, A. (1992). Kent içi Çeşme Tasarımında Tipolojik Çözümleme. Semavi Eyice Armağanı: İstanbul Yazıları (s. 281-298). İstanbul: Türkiye Turing ve

Otomobil Kurumu.

- Önge, Y. (1981). Türk Mimarisinde Suluk Adını Verdiğimiz Çeşmeler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 115-121.
- . (1997). *Türk Mimarisinde Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde Su Yapıları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özcan, A. (2007). *Redif*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. (Cilt. 34, 524-526).
- Özgen, M. M. (2013). *Osmanlı Devleti Ordu Sisteminde Redif Teşkilatı ve II. Abdülhamit Dönemi Redif Binaları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- . (2016). *Sultan II. Abdülhamid Han Devri Osmanlı Redif Binaları*. İstanbul: Hamidiye Kitaplığı.
- Özkaya, Y. (2014). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Ayanlık*. (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özmenli, M. (2013). *Giresun Tarihi : Eskiçağ'dan Ortaçağ'ın Sonuna Kadar*. Erzurum: Eser Ofset Basın Yayın Matbaacılık.
- Öztürk, Ö. (2016). *Pontus: Antikçağdan Günümüze Karadeniz'in Etnik ve Siyasi Tarihi* (3. Baskı). Ankara: Nika Yayınevi.
- Perker, Z. S. & Akıncıtürk, N. (2011). Geleneksel Cumalıkızık Evlerinde Ahşap Konut Sistemi. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 16(1). 41-51.
- Pilehverian N., Urfalıoğlu, N. & Yazıcıoğlu L. (2000). *Osmanlı Başkenti İstanbul'da Çeşmeler*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Pliny. (1855). *The Natural History of Pliny*. (Translated: With Copious Notes and Illustrations. By The Late, John Bostock and Henry Thomas). Volume 2. London: H.G. Bohn.
- Sönmezer, Ş., & Şahin, S. (2014). Hamidiye Su Terazisi, Tarihi, Mimarisi ve İşlevi. *Belleten Dergisi*. 78 (282). 599-610.
- Sözen, M. & Tanyeli, U. (2015). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Strabon. (2000). *Geographika Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV)*. Adnan Pekman (Ed.). İstanbul: Arkeo ve Sanat Yayınları.
- Sümer, F. (1992). *Tirebolu Tarihi*. İstanbul: Etam Matbaa.
- Şafak, Ş. (2010). *Ordu Geleneksel Evleri Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şaşmaz, M. (2014). *Trade Reports Of The Trebizond Province On British Documents 1830-1914. I-III*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şemseddin Sami. (1308). *Kamusu'l A-lam, III*.

- Şener Boy, E. (2014). *Merzifon Evleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şevket, Ş. (2001). *Trabzon Tarihi*. (İsmail Hacıfettahoğlu Haz.). Trabzon: Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları.
- Tali, Ş. (2017). Ordu Merkez Saray ve Yalı Hamamı Mimari Tarihlendirilmesi. Sultan Murat Topçu, Remzi Aydın (Ed.), *Sanat Tarihi Yazıları* Prof. Dr. Kerim Türkmen Armağanı (s. 605-622). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- . (2019). *Ordu ili Tarihi Su Yapıları (Hamam-Çeşme-Kagir ve Ahşap Köprüler)*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Tarakçıoğlu, M. R. (1986). *Trabzon'un Yakın Tarihi*. Trabzon.
- Tellioglu, İ. (2016). *Tirebolu Tarihine Bir Medhal*. Ayhan Yüksel (Haz.), Tirebolu Tarihi Yazıları: Tarih, Ekonomi, Kültür ve Sosyal Hayat (s.37-50). İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Texier, C. (2002). *Küçük Asya: Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi III. Cilt. A. Suat* (Çev.). Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.
- Tournefort, J. P. (1717). *Relation d'un Voyage du Levant*. Paris. III.
- Turan, Ş. (1963). Osmanlı Teşkilatında Hassa Mimarları. *TAD*, I/1. 157-203.
- Uçar, H. (1998). *Bayburt ve Bayburt Evlerinin Mimarlık Tarihindeki Yeri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Umar, B. (1993). *Türkiye'deki Tarihsel Adlar; Türkiye'nin Tarihsel Coğrafyası ve Tarihsel Adları Üzerine Alfabetik Düzendeki Bir İnceleme*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Umur, H. (1956). *Of Tarihine Ek*. İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- . (t.y). *Ayan*. İslam Ansiklopedisi. (Cilt. 2, s.40-42).
- Ünver, S. (1962). Türkiye'de Kahve ve Kahvehaneleri. *Türk Etnografya Dergisi*. 5, 39-84.
- Yaşar, A. (2018). *Osmanlı Kahvehaneleri: Mekan, Sosyalleşme, İktidar*. (Ahmet Yaşar Haz.), (3. Baskı). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Yazıcı Metin, N. (2019). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Hükümet Konaklarının İnşa Süreci ve Mimarisi: Devlet Kapısı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Yenişehirlioğlu, F., Müderrisoğlu F. & Alp, S. (1995). *Mersin Evleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Yiğitpaşa, N. T. (2018). *"19-20. Yüzyıl Alaçam Evleri"*, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Sonuç Raporu (PYO.Fen.1901.17.006). Samsun.
- Yurttaş, H., Özkan, H., Köşklü, Z., Tali, Ş., Okuyucu, D. Geyik, G. & Kındığılı M.

(2008). *Yolların, Suların ve Buluştuğu Şehir Erzurum*. Ankara: Kariyer Matbaacılık.

Yüksel, A. (2003). *Tirebolu: Bir Sahil Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1788-1858)*. *Tirebolu 1 Numaralı Şer'iyye Sicili (Tahlil-Çeviriyazı)*. İstanbul: Kitabevi.

———. (2004). *Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Tirebolulu Memurlar (1879-1909)*. İstanbul: Kitabevi.

———. (2007). *Giresun Tarihi Yazıları. (3. baskı)*. İstanbul: Kitabevi.

———. (2008). *Tirebolu Kazası Nikah Kayıtları (1861-1906)*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

———. (2009). "*Giresun Tarihinden Sayfalar*". Giresun Valiliği.

———. (2010). *Geçmişten Günümüze Tirebolulu Denizciler*. İstanbul: Bengi Yayınları.

———. (2013). *Doğu Karadeniz Araştırmaları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

———. (2016). Tirebolu Tarihine Genel Bir Bakış. *Ayhan Yüksel (Haz.)*, Tirebolu Tarihi Yazıları: Tarih, Ekonomi, Kültür ve Sosyal Hayat (s. 27-36). İstanbul: Arı Sanat Yayınları.

Zeybekoğlu, D., Kıran Çakır, H., & Özenç, A. (2007). Edirne'deki Su Terazilerinin Analizi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 8(1). 29-33.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.eskiturkiye.net/arama/Tirebolu> (Erişim Tarihi: 07.01.2020).

<https://www.facebook.com/Tirebolu.Hayat> (Erişim Tarihi: 07.01.2020).

The Illustrated London News, 21 April 1877, s. 377 (Erişim Tarihi: 07.01.2020).

ARŞİV KAYNAKLARI

CUMHURBAŞKANLIĞI OSMANLI ARŞİVİ

BOA. Fon Kodu: A.)MKT.MHM. Dosya No: 663, Gömlek No: 13, Tarih: 1313 Ca 16.

BOA. Fon Kodu: DH. MKT. Dosya No: 1157, Gömlek No: 56 Tarih: 1325 S 20.

BOA. Fon Kodu: DH.MKT. Dosya No: 2194 Gömlek No: 43 Tarih: 1316 Z 18.

BOA. Fon Kodu: DH. TMIK.M.. Dosya No: 28, Gömlek No: 81 Tarih: H. 29-09-1314.

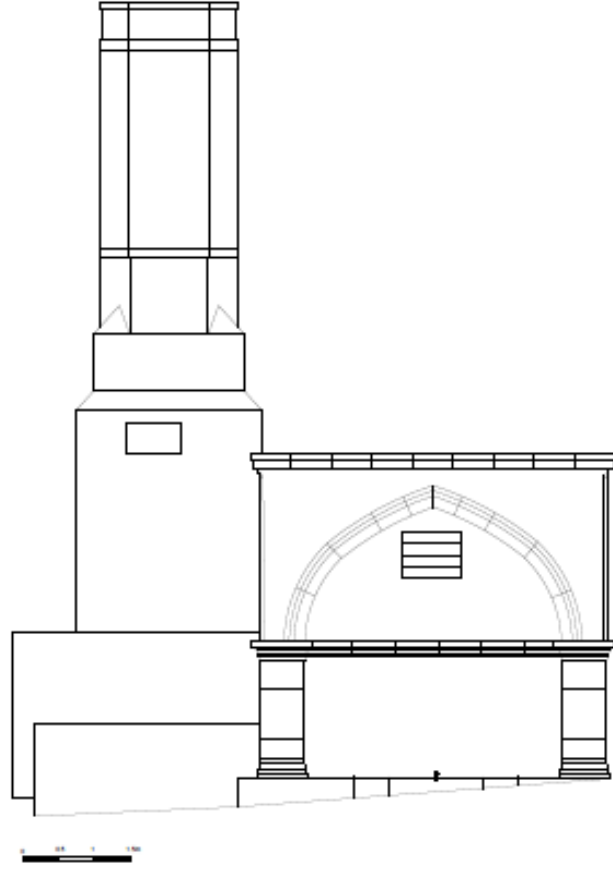
BOA. Fon Kodu: HRT.h.. Dosya No: - Gömlek No: 136, Tarih: 1305 Z 29.

BOA. Fon Kodu: HR.TH.. Dosya No: 83, Gömlek No: 12 Tarih: M. 1888 09 10.

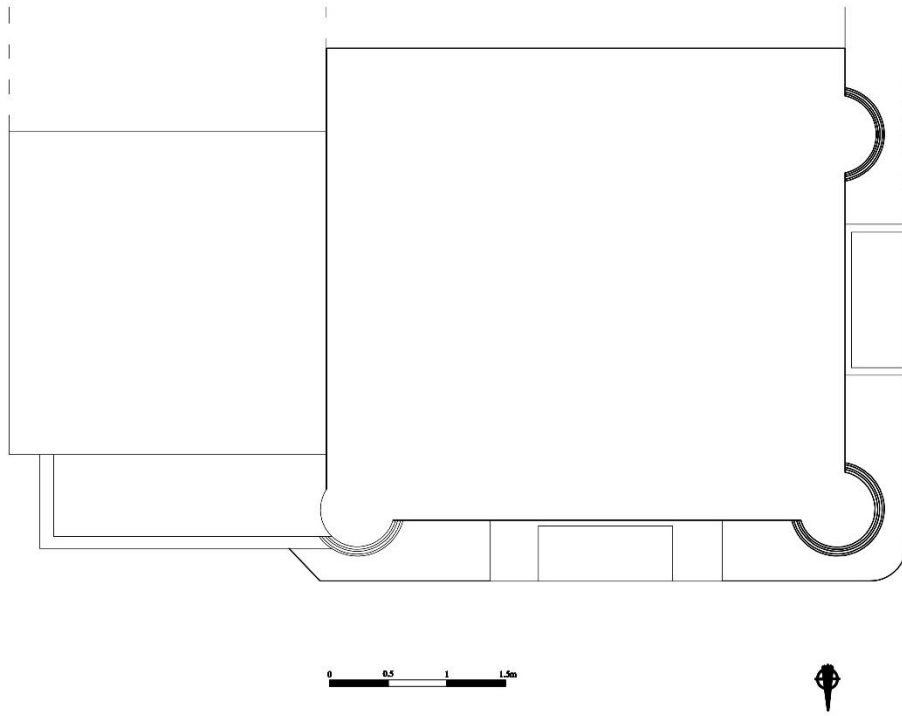
BOA. Fon Kodu: DH.EUM.THR. Dosya No: 66 Gömlek No: 6 Tarih: 1329 C 02.

BOA. Fon Kodu: DH.MUI. Dosya No: 109. Gömlek No: 31. Tarih: H. 24.06.1328.

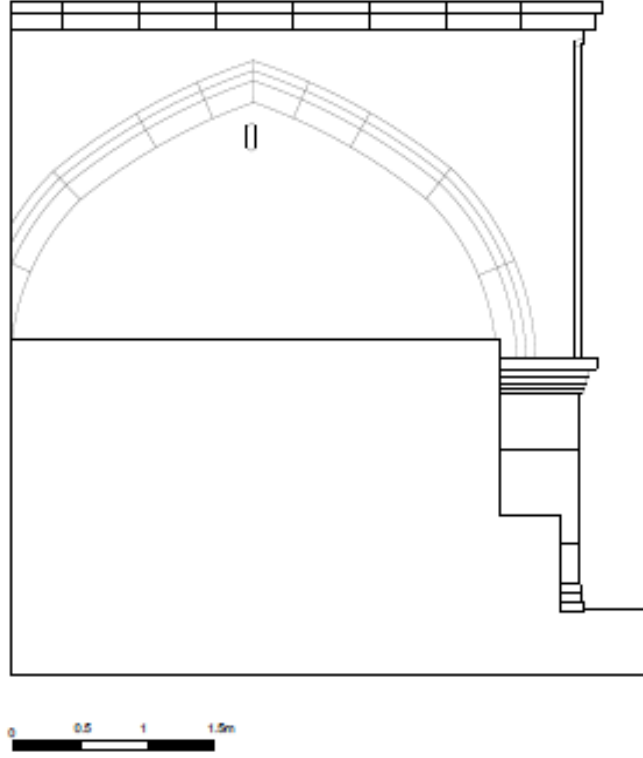
ÇİZİMLER



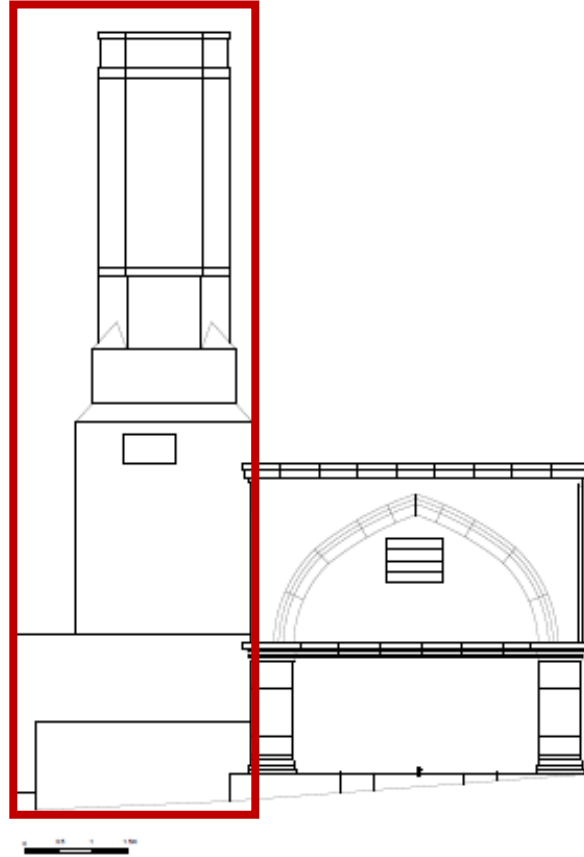
Çizim 1. Selim Ağa Çeşmesi Kuzey (Ana) Cepheden Genel Görünüş



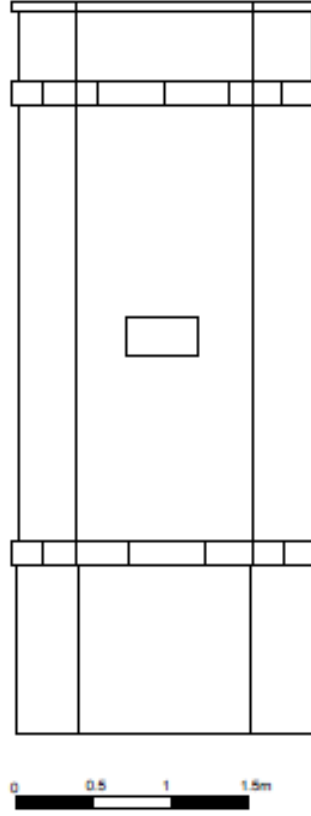
Çizim 2. Selim Ağa Çeşmesi Planı



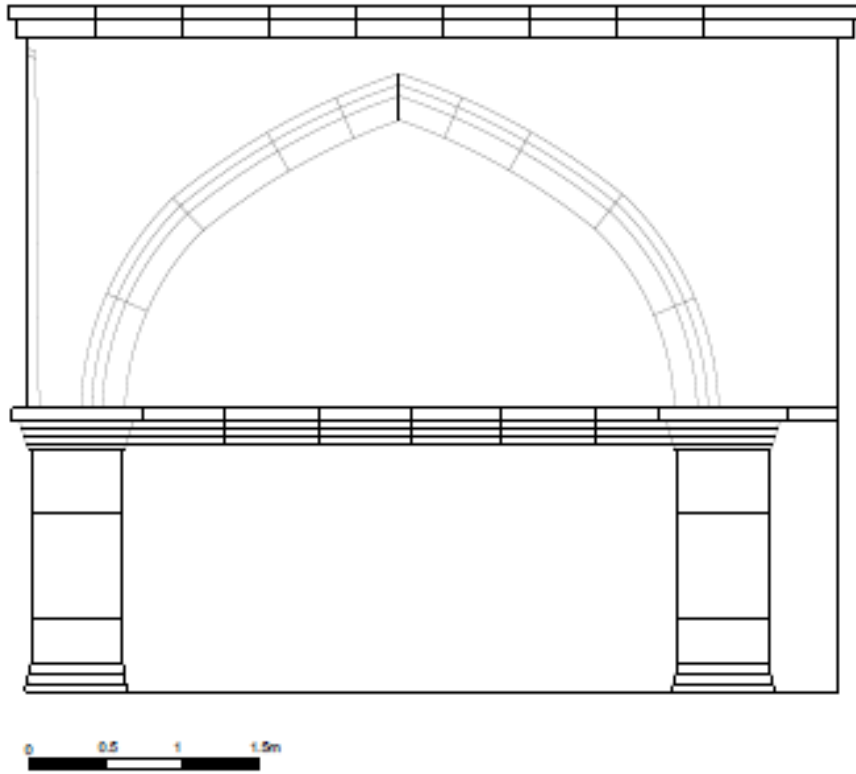
Çizim 3. Selim Ağa Çeşmesi Doğu Cephe Görünüşü



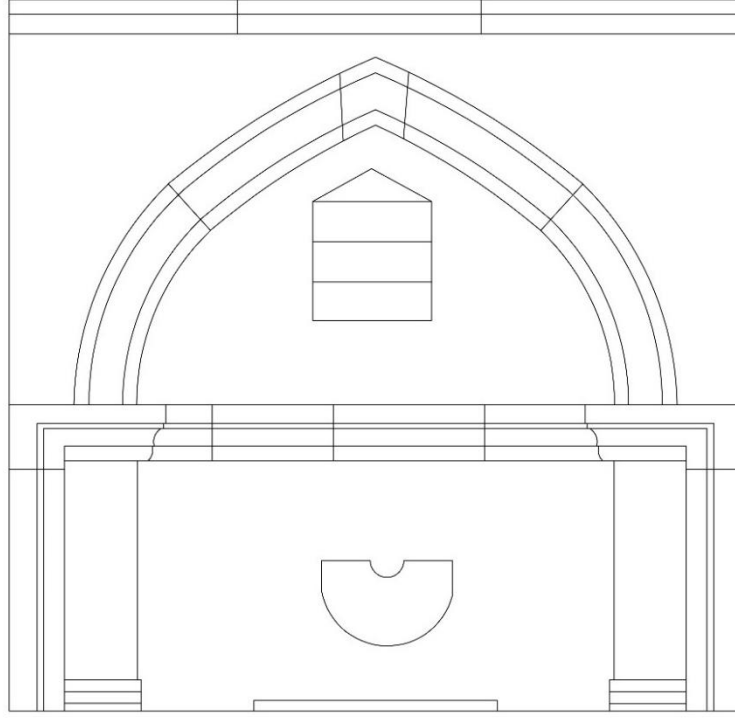
Çizim 4. Selim Ağa Çeşmesinin Yanındaki Su Terazisinin Ön Yüzünden Görünüşü



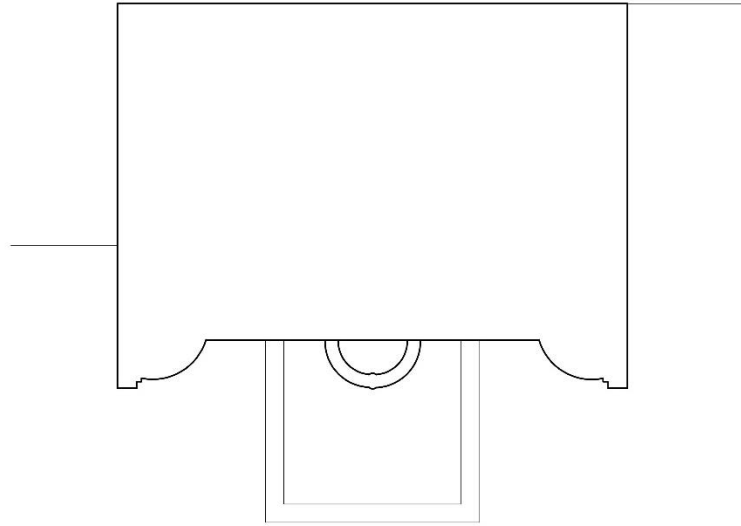
Çizim 5. Su Terazisinin Arka Yüzünden Görünüşü



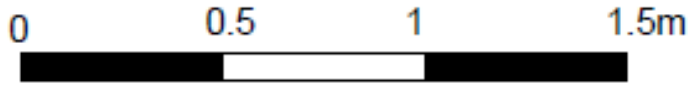
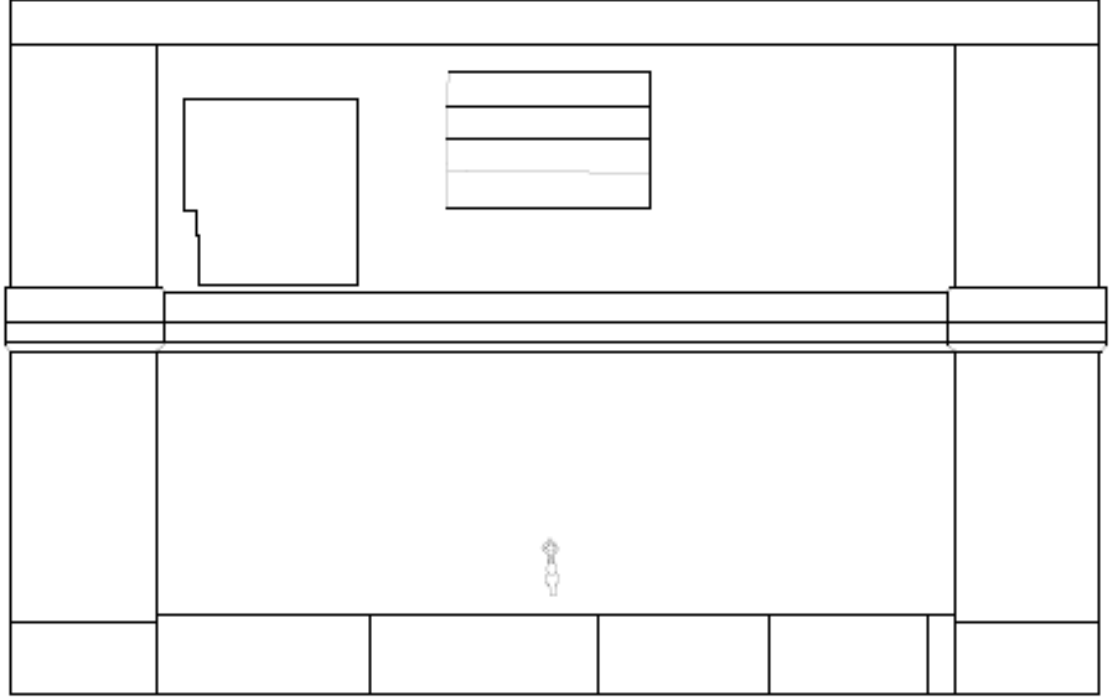
Çizim 6. Selim Ağa Çeşmesi Batı Cephesi Görünüşü



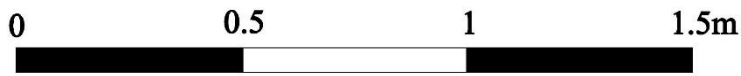
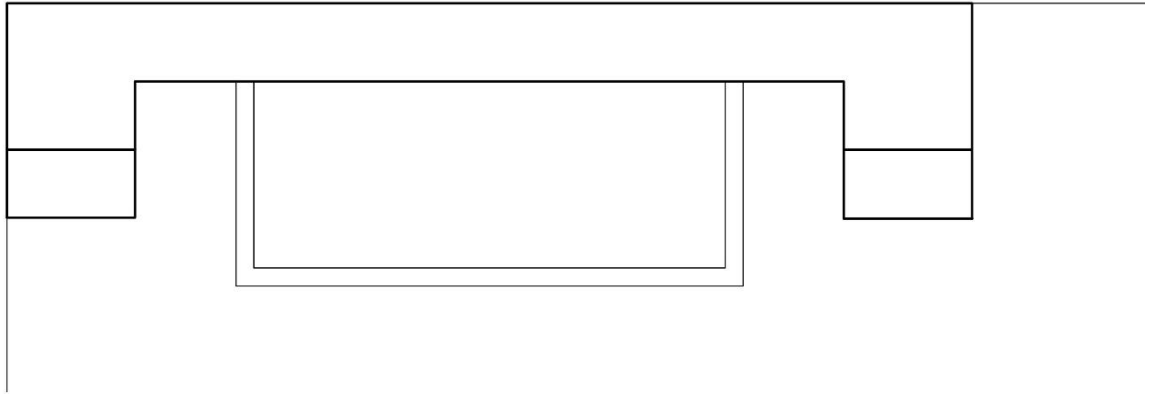
Çizim 7. Siyâmoğlu Çeşmesi Genel Görünüşü



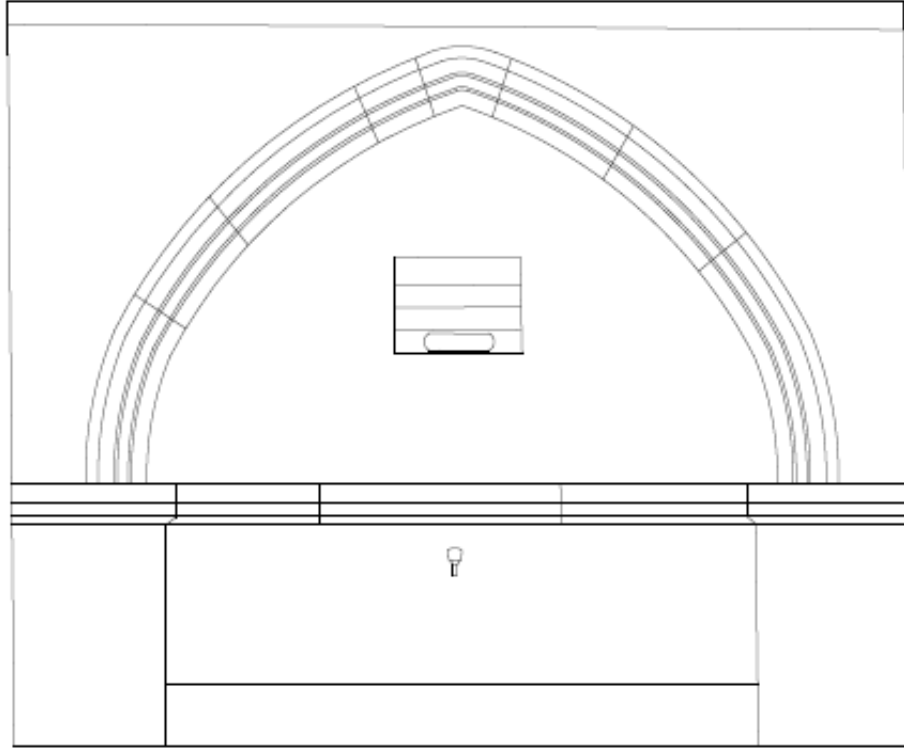
Çizim 8. Siyâmoğlu Çeşmesi Plan



Çizim 9. Naib Zâde Çeşmesi Genel Görünüm

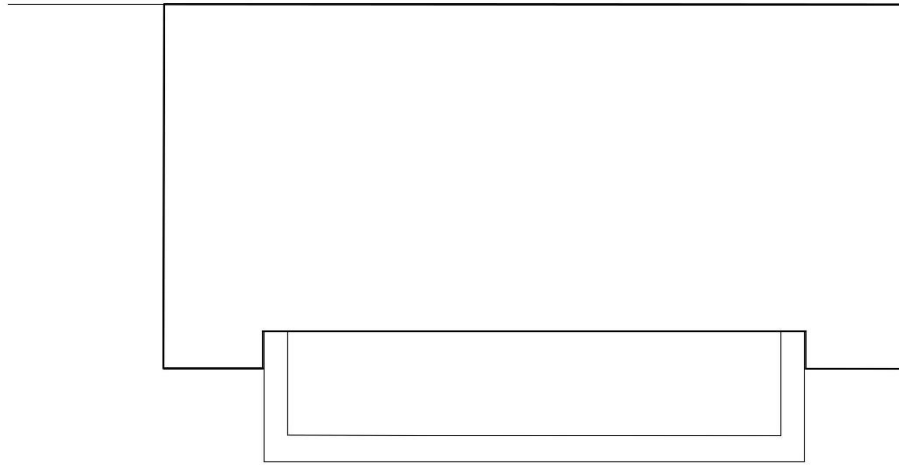


Çizim 10. Naib Zâde Çeşmesi Planı



0 0.5 1 1.5m

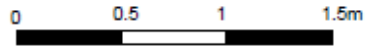
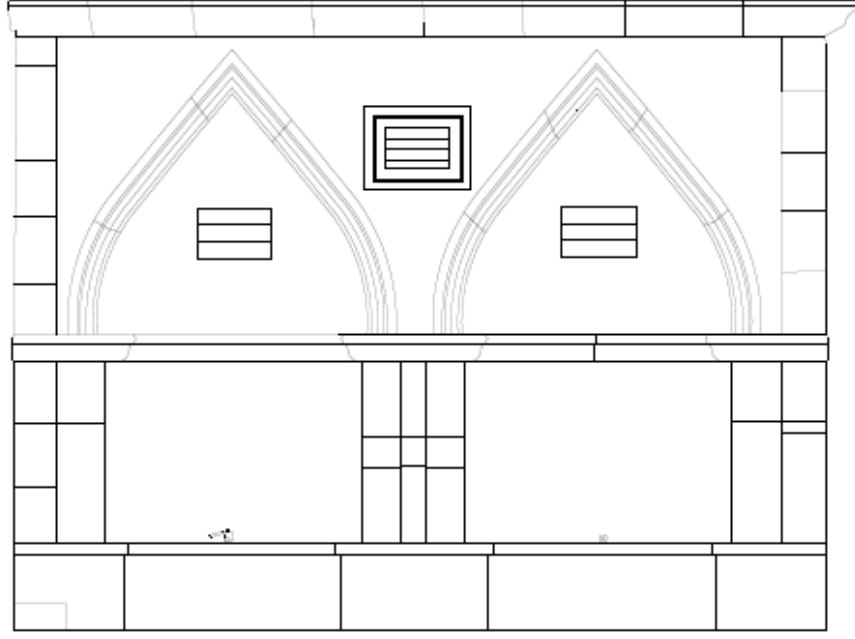
Çizim 11. Hasan Kapudan Çeşmesi Görünüşü



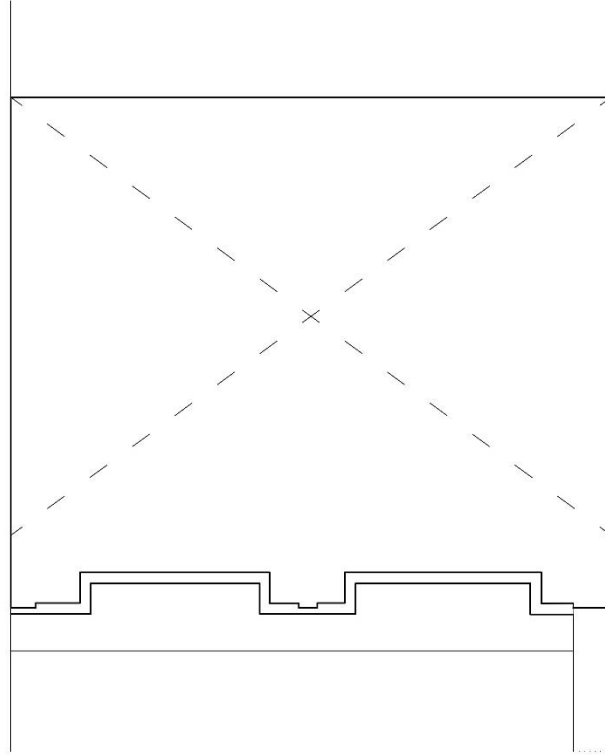
0 0.5 1 1.5m



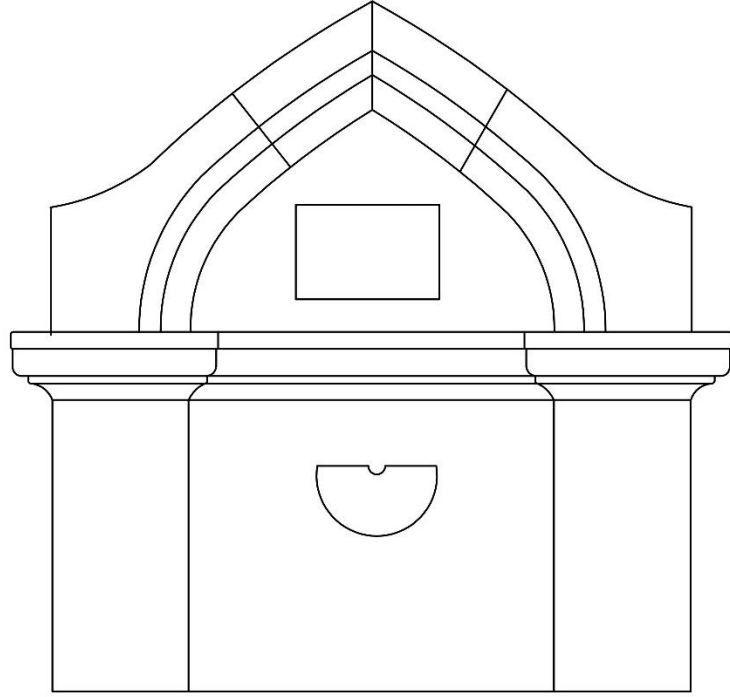
Çizim 12. Hasan Kapudan Çeşmesi Planı



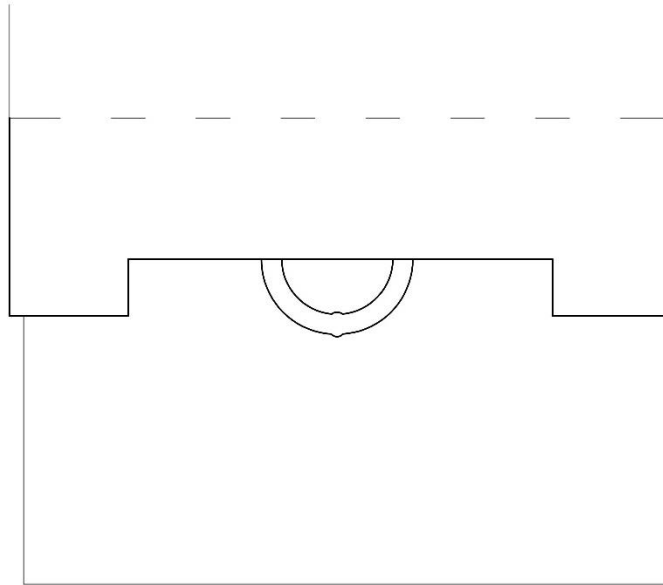
Çizim 13. Çatal Çeşme Genel Görünüş



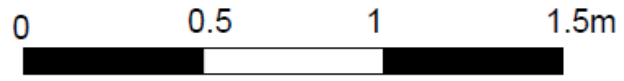
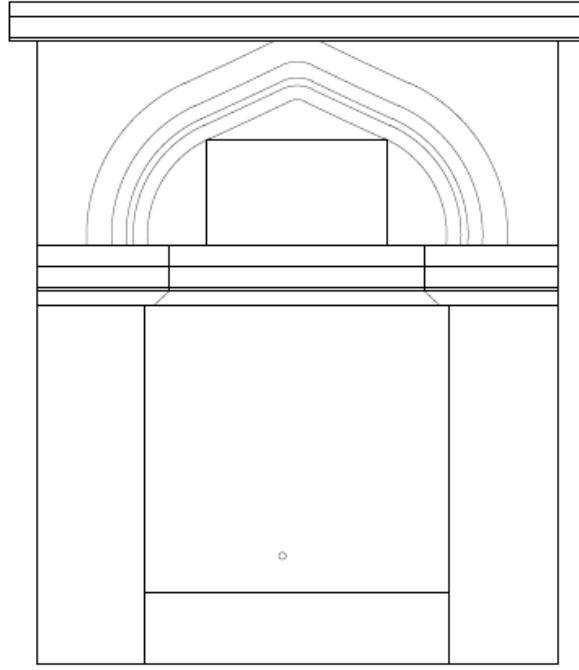
Çizim 14. Çatal Çeşme Planı



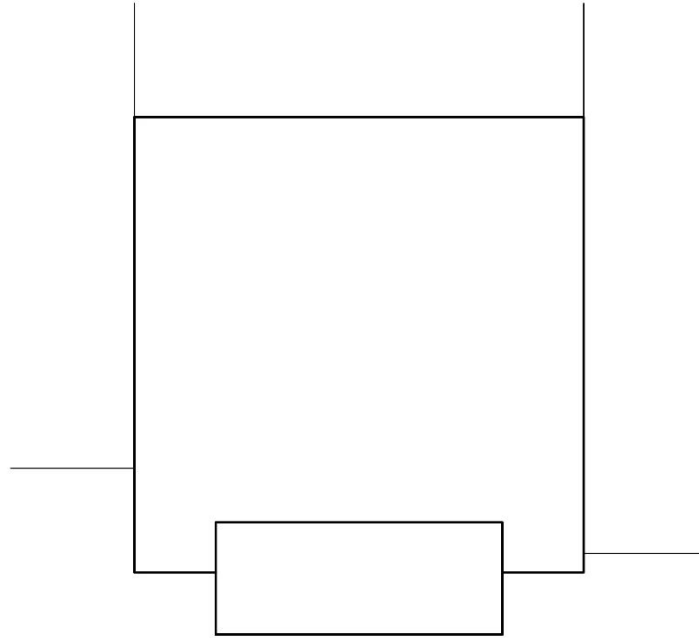
Çizim 15. Çakıroğlu Çeşmesi Genel Görünüş



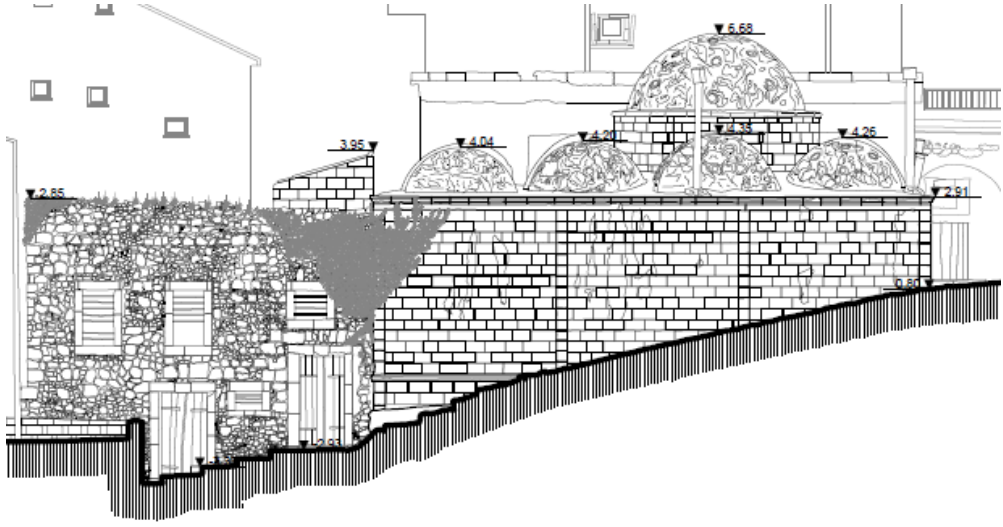
Çizim 16. Çakıroğlu Çeşmesi Planı



Çizim 17. Atlyolu Çeşmesi Genel Görünüş

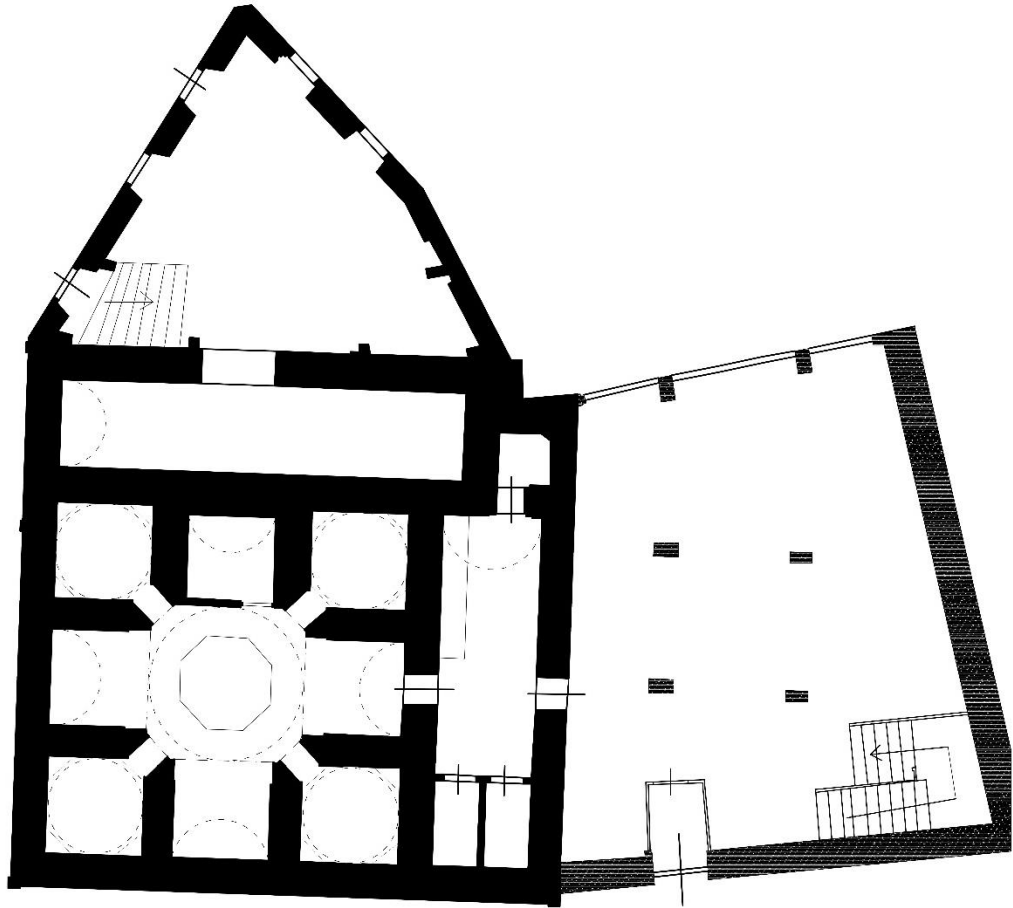


Çizim 18. Atlyolu Çeşmesi Planı

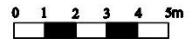


|| MÜŞTEMİLAT || TARİHİ HAMAM ||

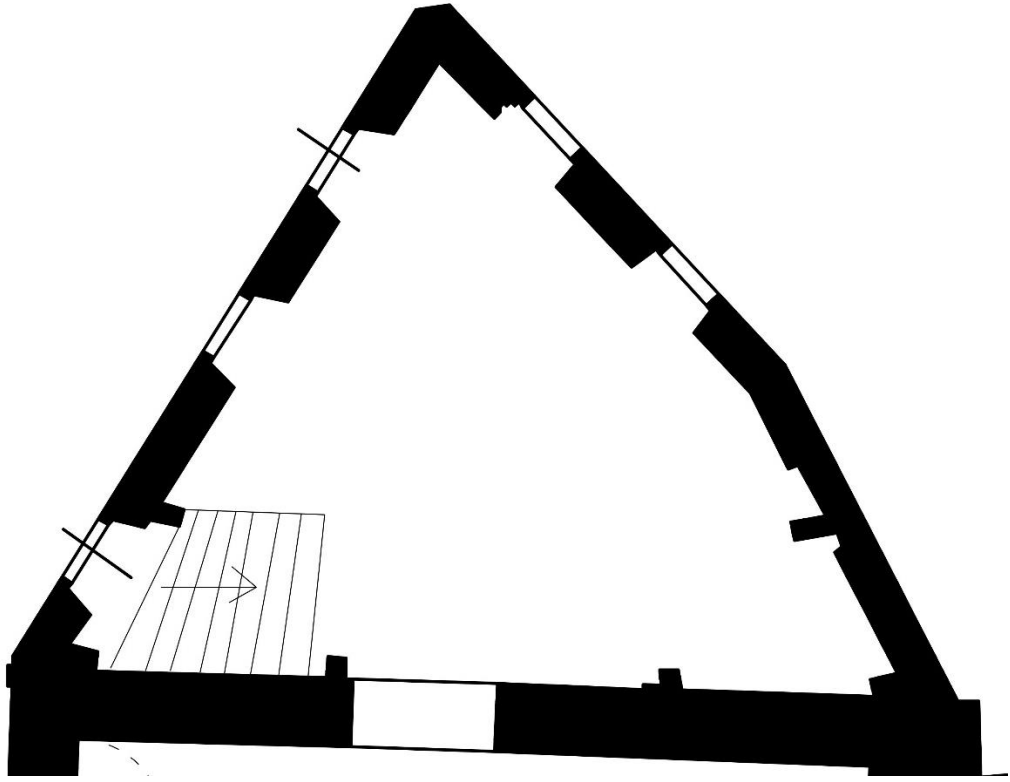
Çizim 19. Tirebolu Hamamı, Külhan ve Müstemilat Genel Görünüşü (Projeden)



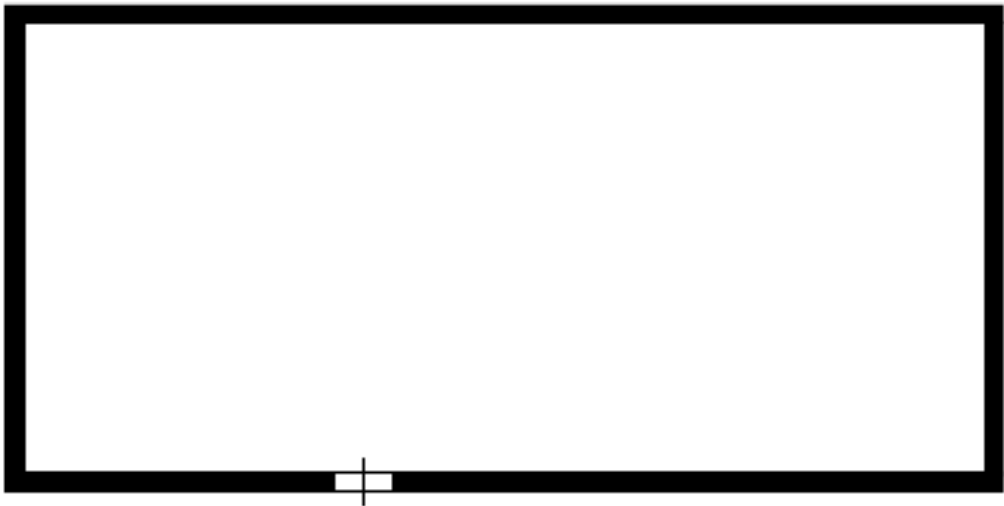
Hamam Planı



Çizim 20. Tirebolu Hamamı Planı (Projeden İşlenerek)



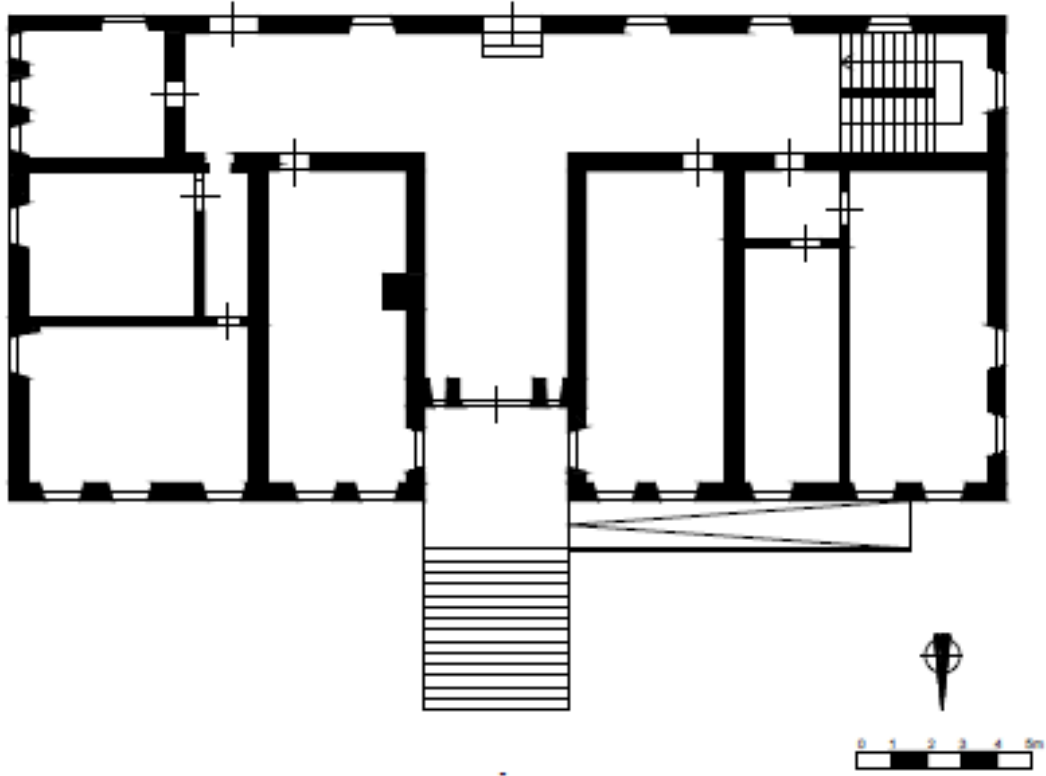
Çizim 21. Külhan Bölümüne Geçişteki Ayrı Giriş Kısmı Müştemilat Detay
(Projeden İşlenerek)



BODRUM KAT

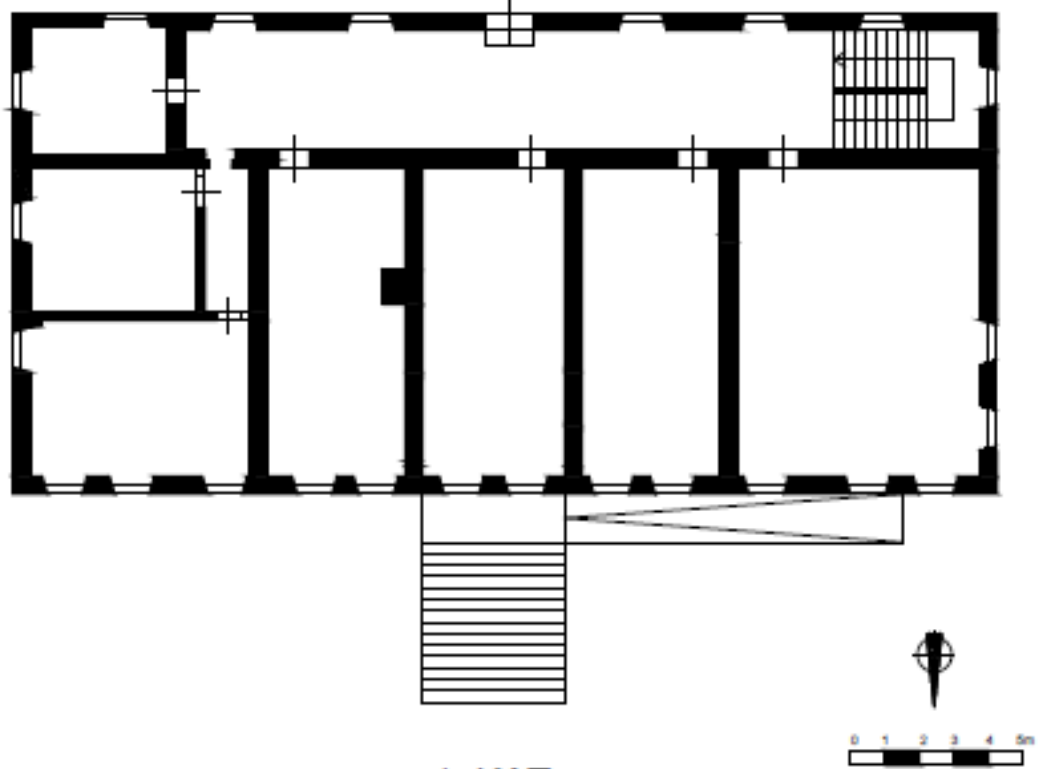


Çizim 22. Kazım Karabekir Ortaokulu Bodrum Kat Planı



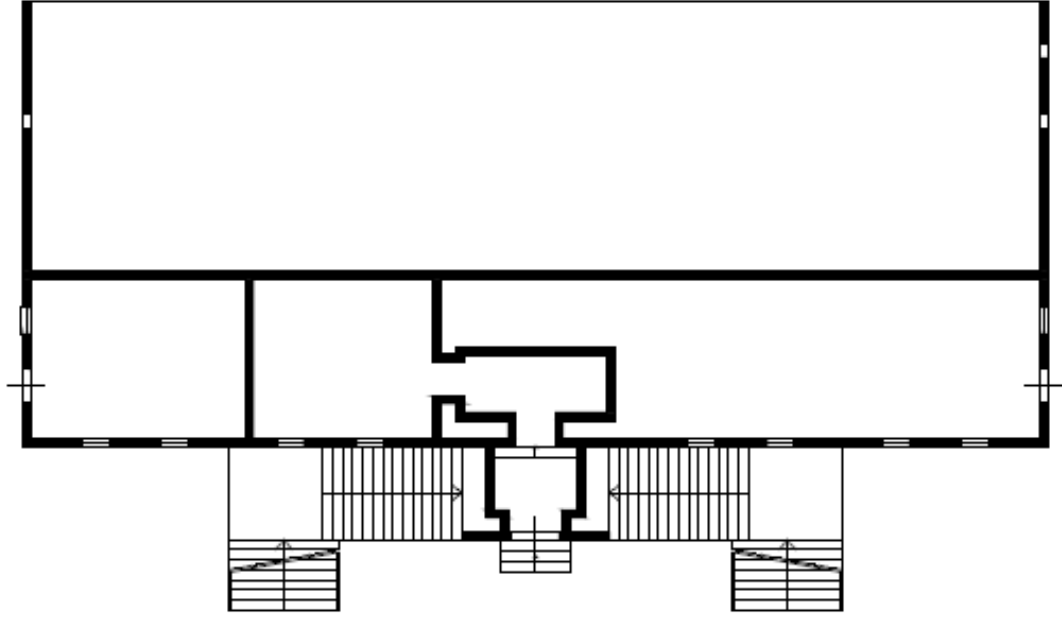
ZEMİN KAT

Çizim 23. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kat Planı

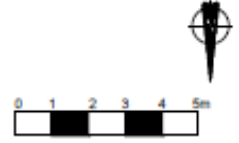


1. KAT

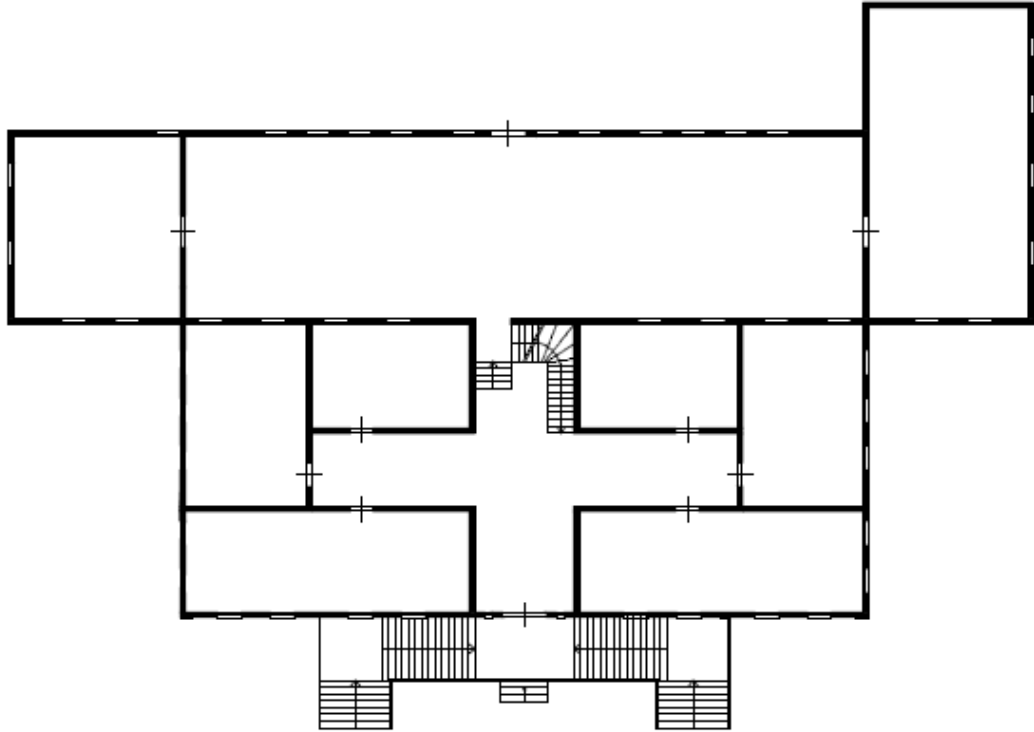
Çizim 24. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kat Planı



ZEMİN KAT PLANI

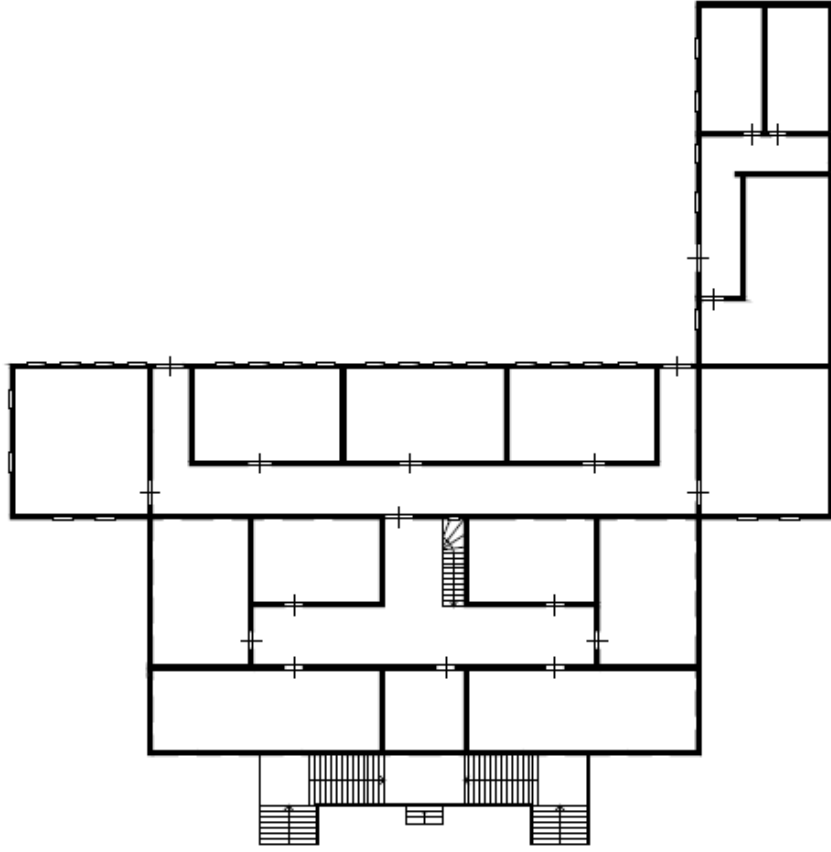


Çizim 25. Tirebolu Lisesi Zemin Kat Planı



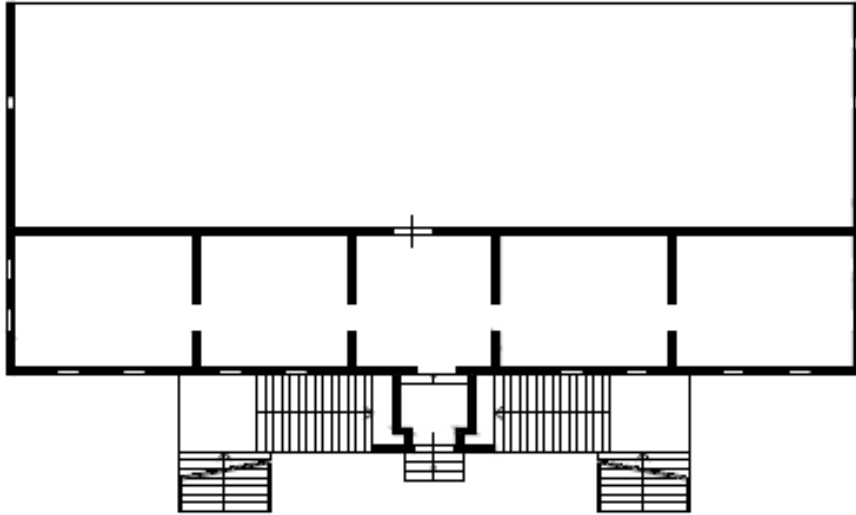
1. KAT PLANI

Çizim 26. Tirebolu Lisesi Birinci Kat Planı

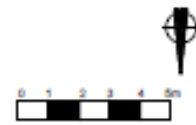


2. KAT PLANI

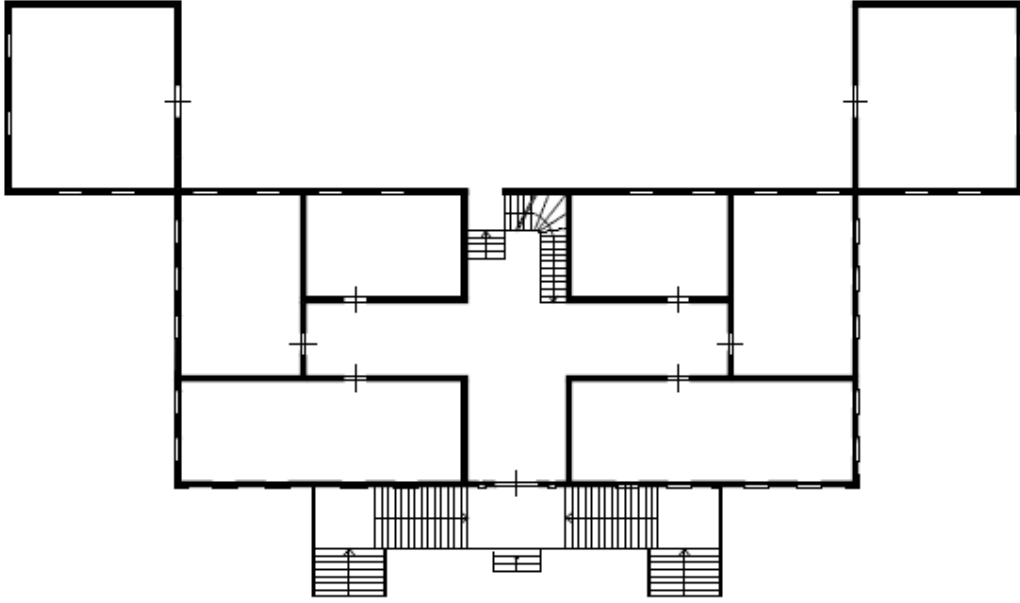
Çizim 27. Tirebolu Lisesi İkinci Kat Planı



ZEMİN KAT PLANI

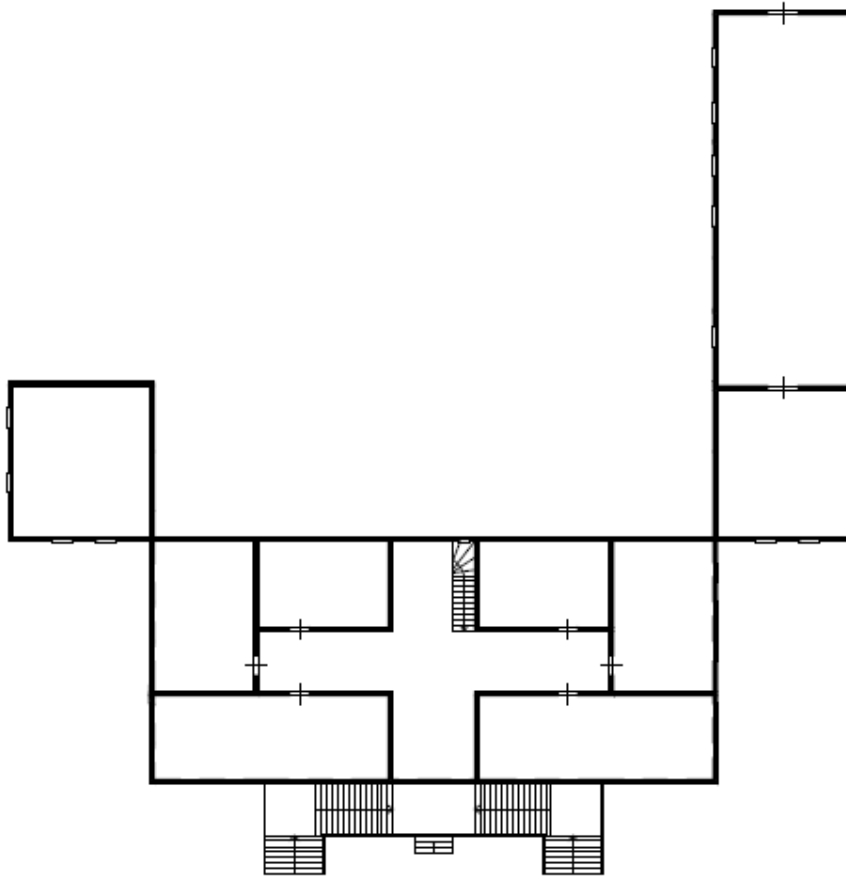


Çizim 28. Tirebolu Lisesi Zemin Kat Restitüsyonu



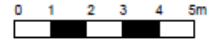
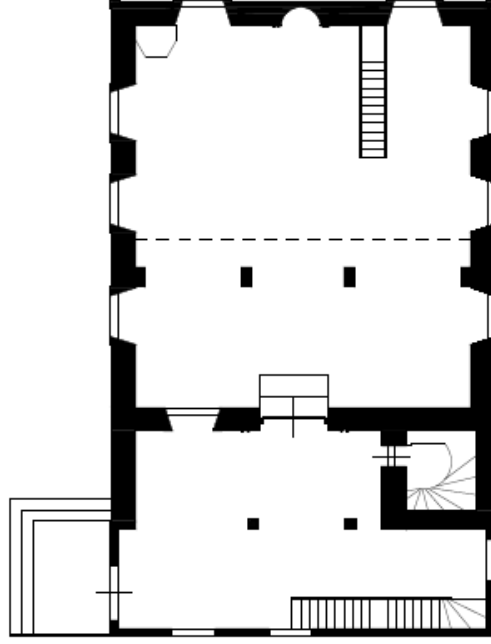
1. KAT PLANI

Çizim 29. Tirebolu Lisesi Birinci Kat Restitüsyonu

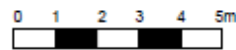
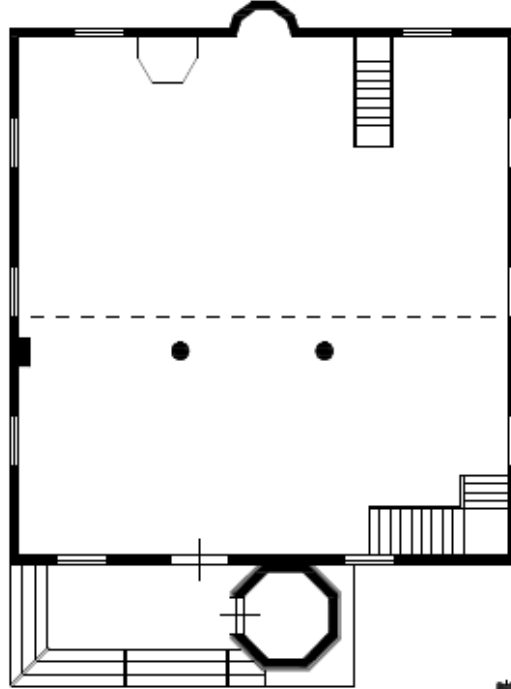


2. KAT PLANI

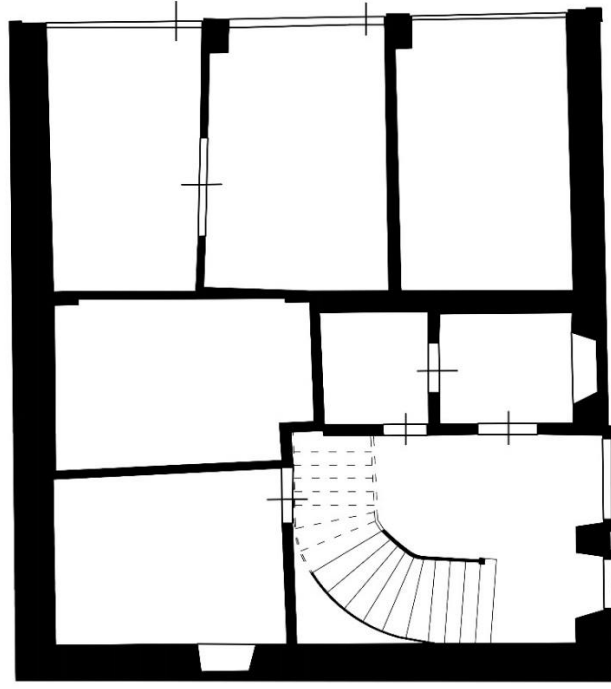
Çizim 30. Tirebolu Lisesi İkinci Kat Restitüsyonu



Çizim 31. Yeniköy Cami Planı



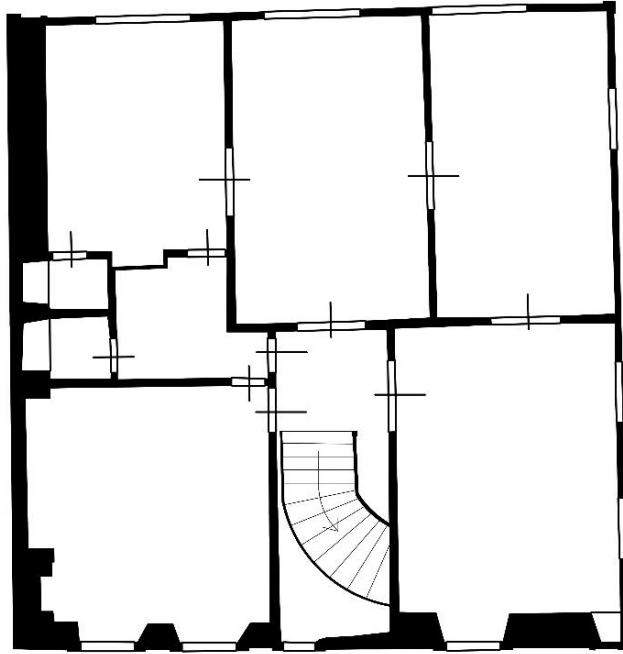
Çizim 32. Çarşı Cami Planı



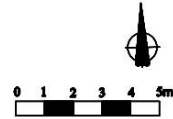
Zemin Kat Planı



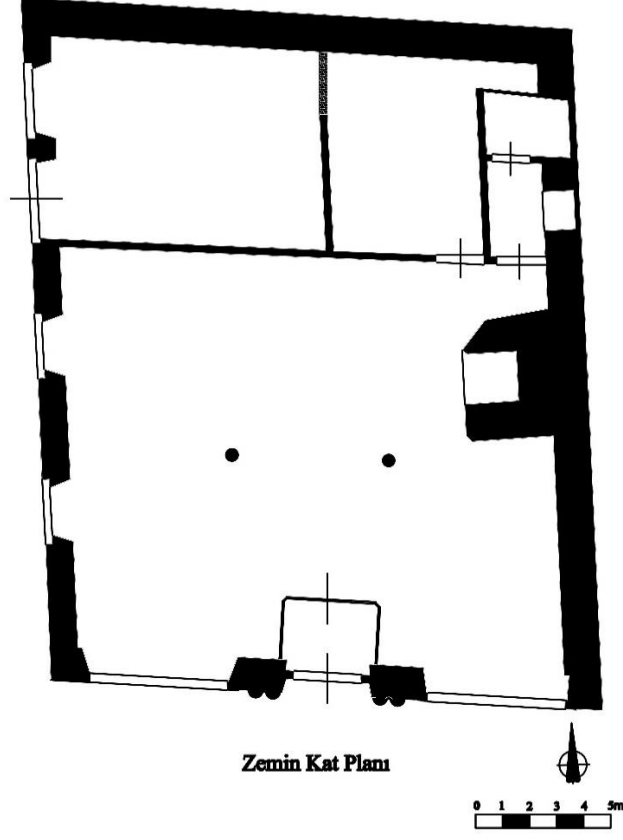
Çizim 33. Tescilli Ev 1 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



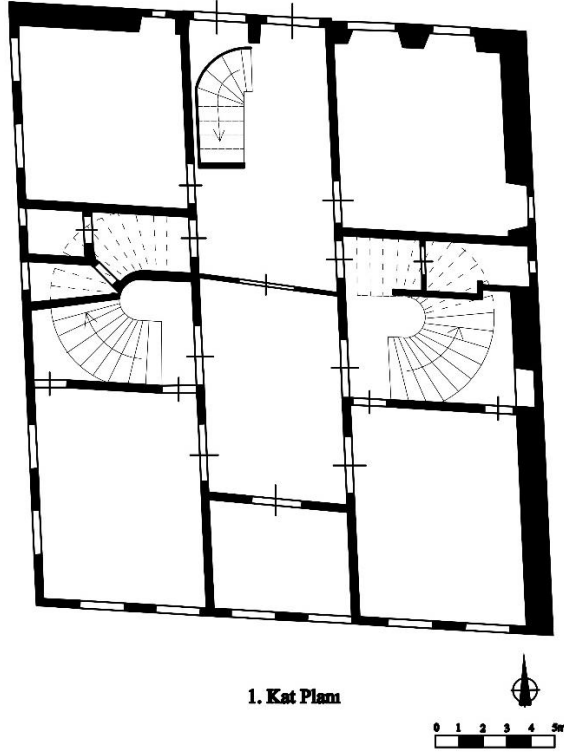
1. Kat Planı



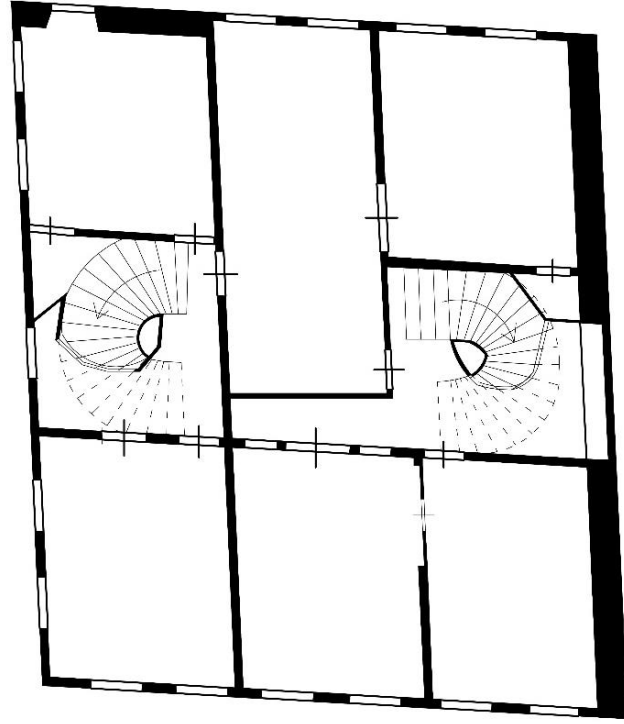
Çizim 34. Tescilli Ev 1 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



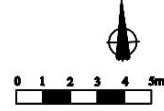
Çizim 35. Tescilli Ev 2 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



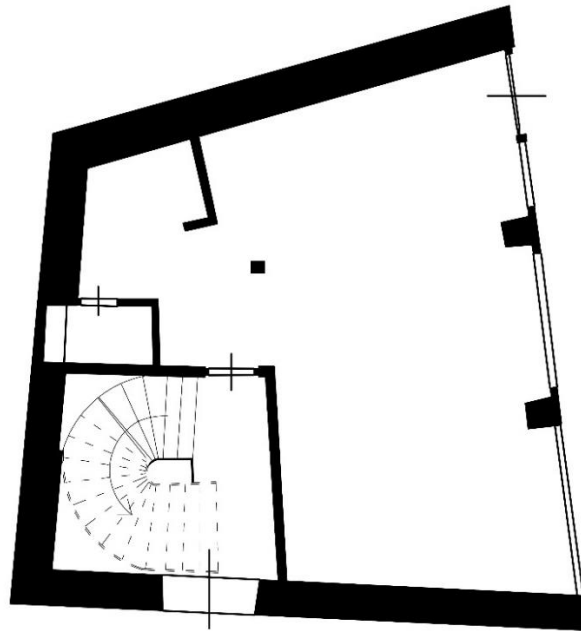
Çizim 36. Tescilli Ev 2 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



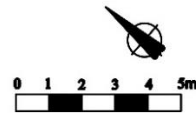
2. Kat Planı



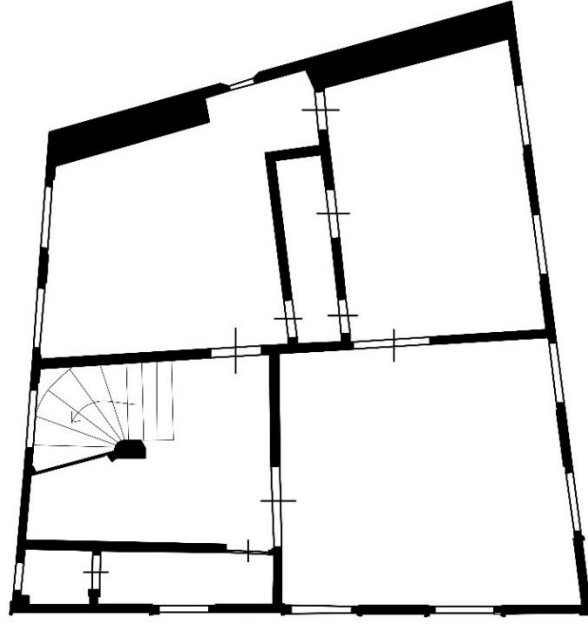
Çizim 37. Tescilli Ev 2 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



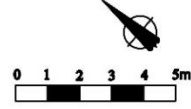
Zemin Kat Planı



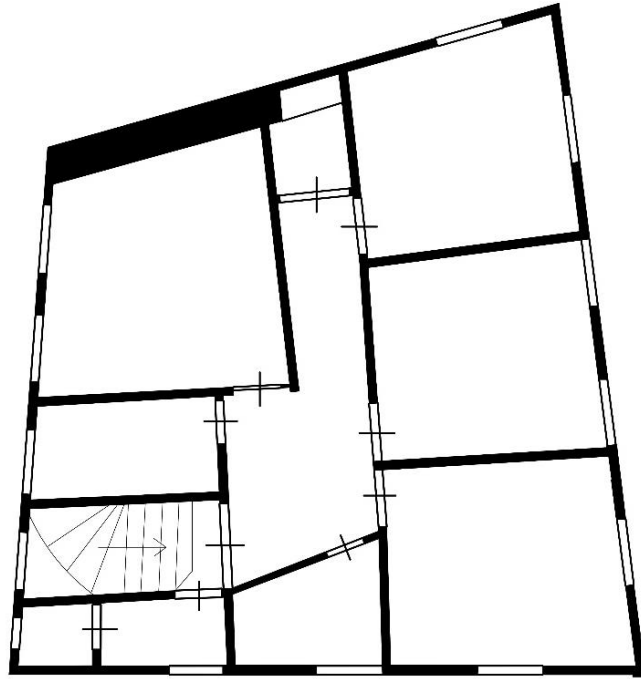
Çizim 38. Tescilli Ev 3 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



1. Kat Planı



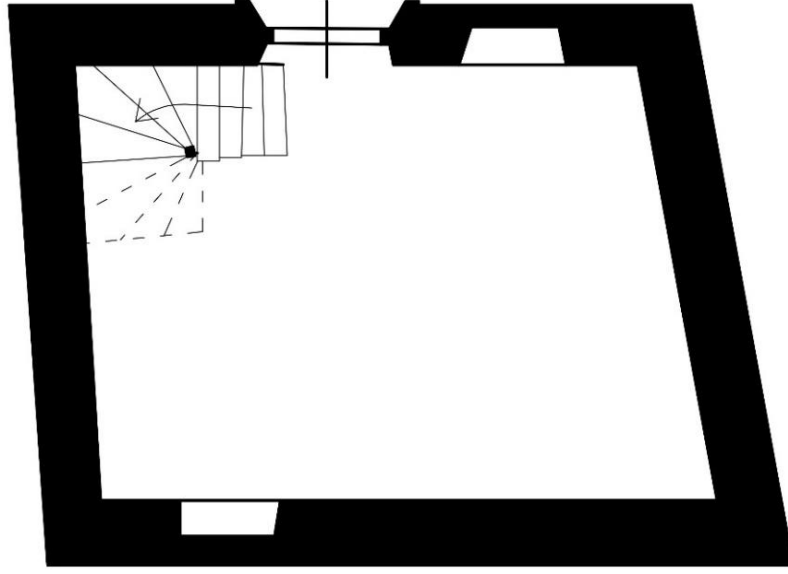
Çizim 39. Tescilli Ev 3 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



2. Kat Planı



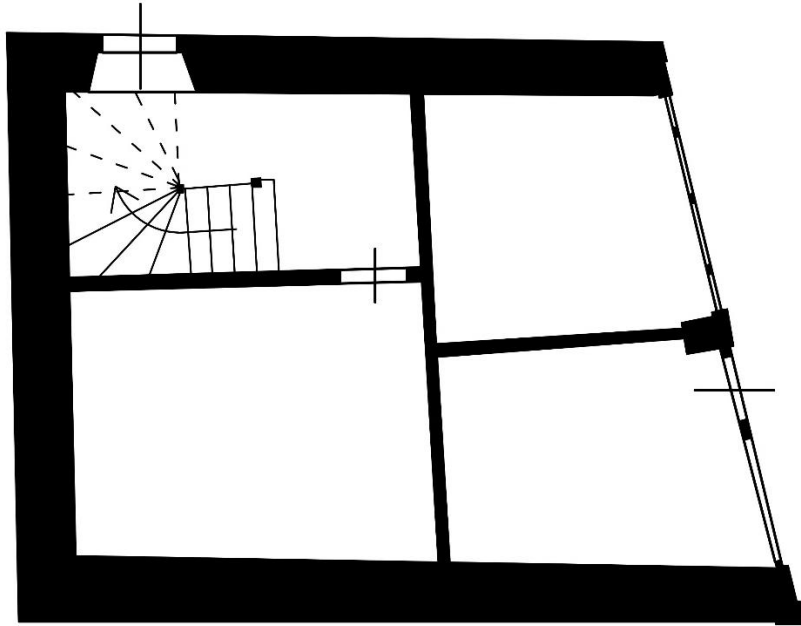
Çizim 40. Tescilli Ev 3 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



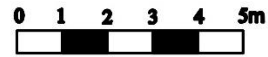
Bodrum Kat Planı



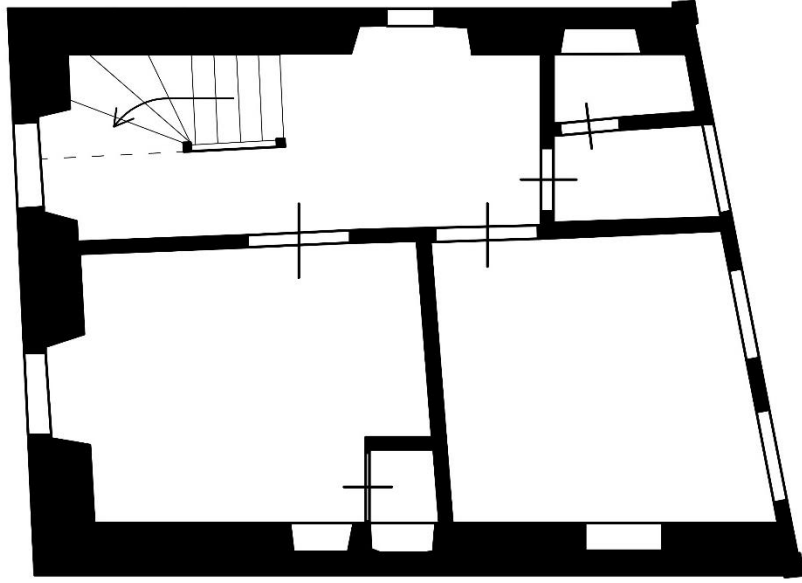
Çizim 41. Tescilli Ev 4 Bodrum Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



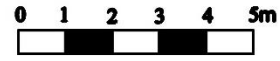
Zemin Kat Planı



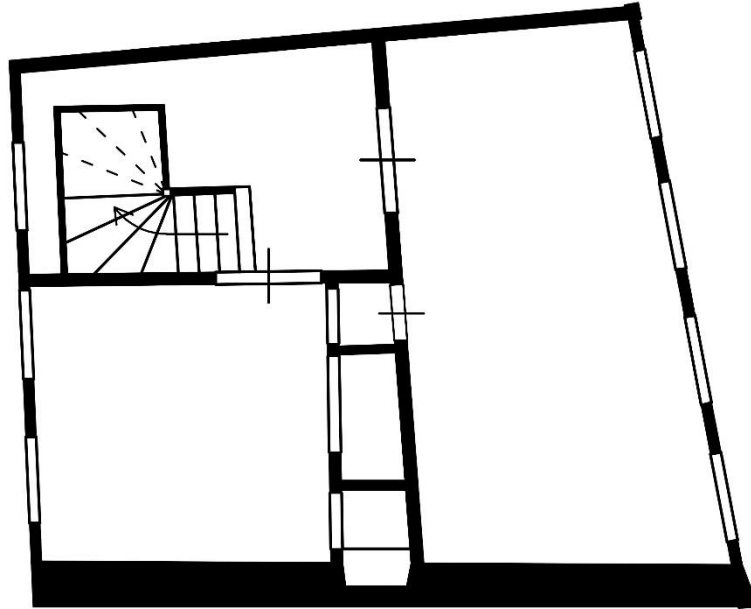
Çizim 42. Tescilli Ev 4 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



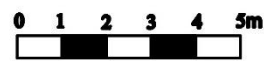
1. Kat Planı



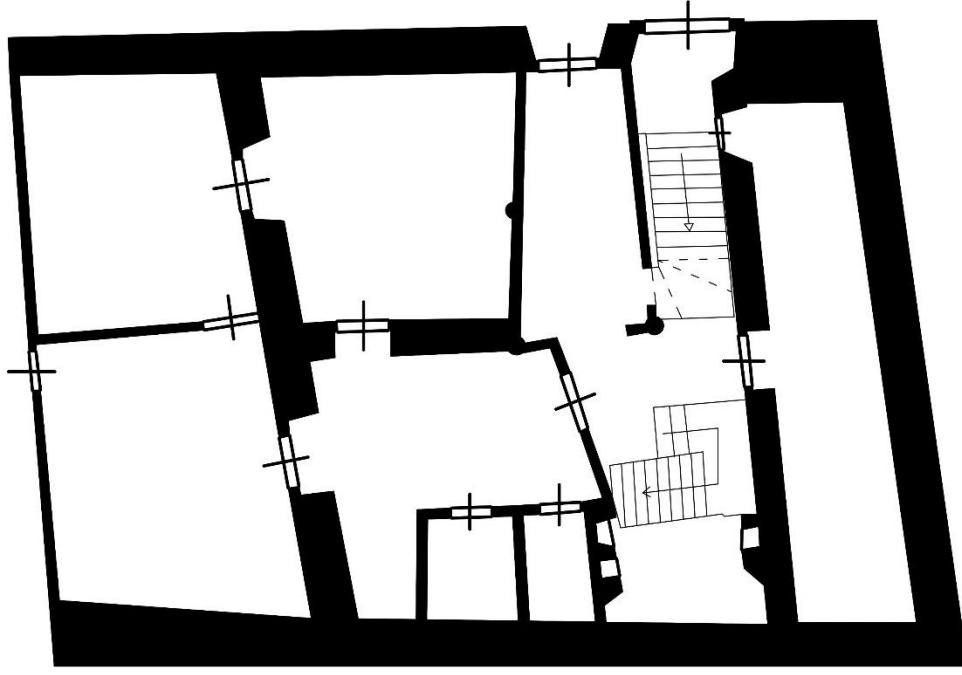
Çizim 43. Tescilli Ev 4 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



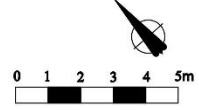
2. Kat Planı



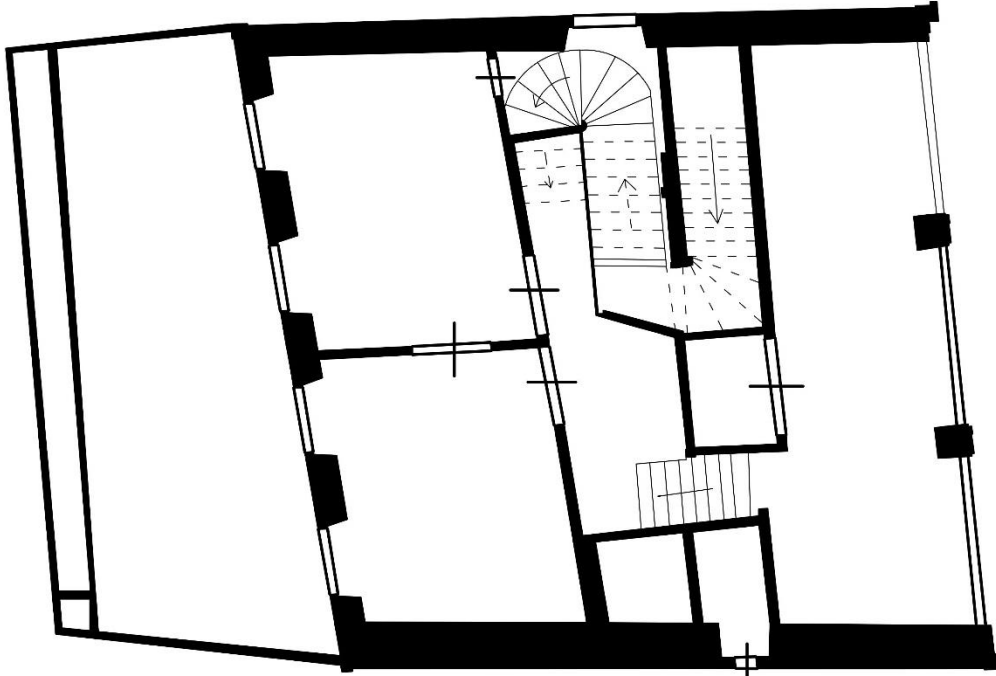
Çizim 44. Tescilli Ev 4 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



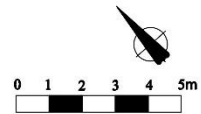
Bodrum Kat



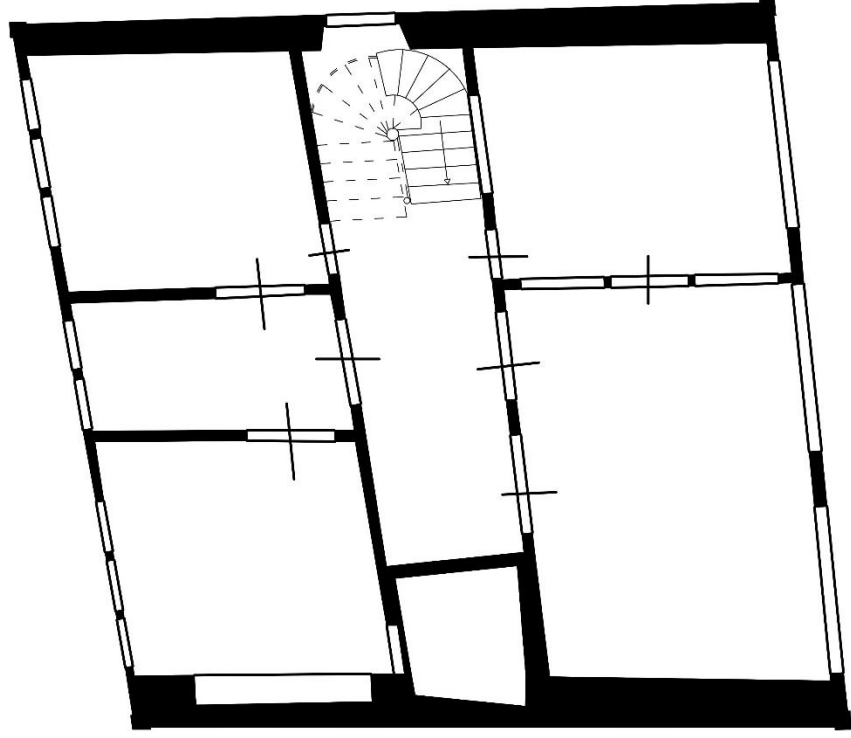
Çizim 45. Tescilli Ev 5 Bodrum Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



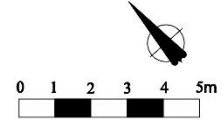
Zemin Kat Planı



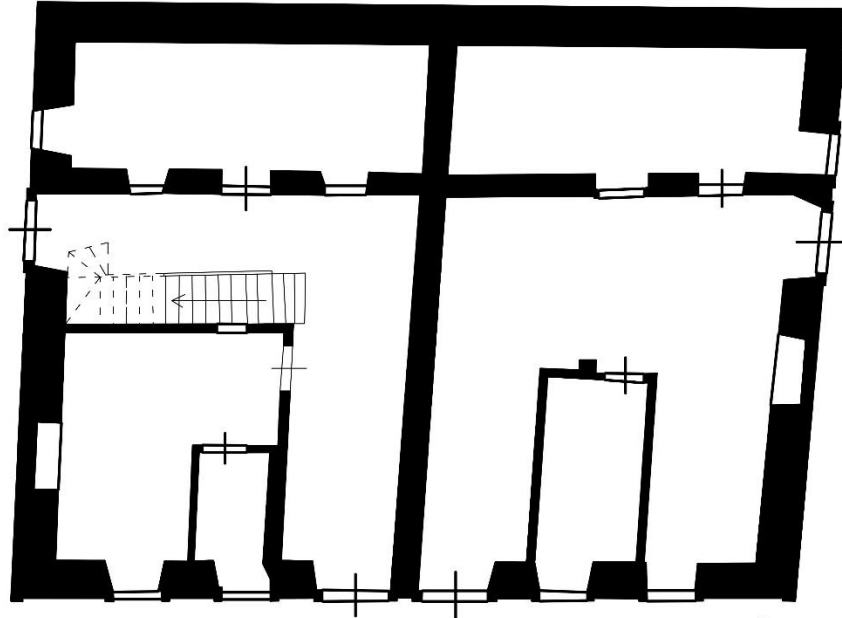
Çizim 46. Tescilli Ev 5 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



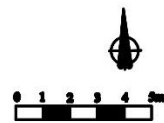
1. Kat



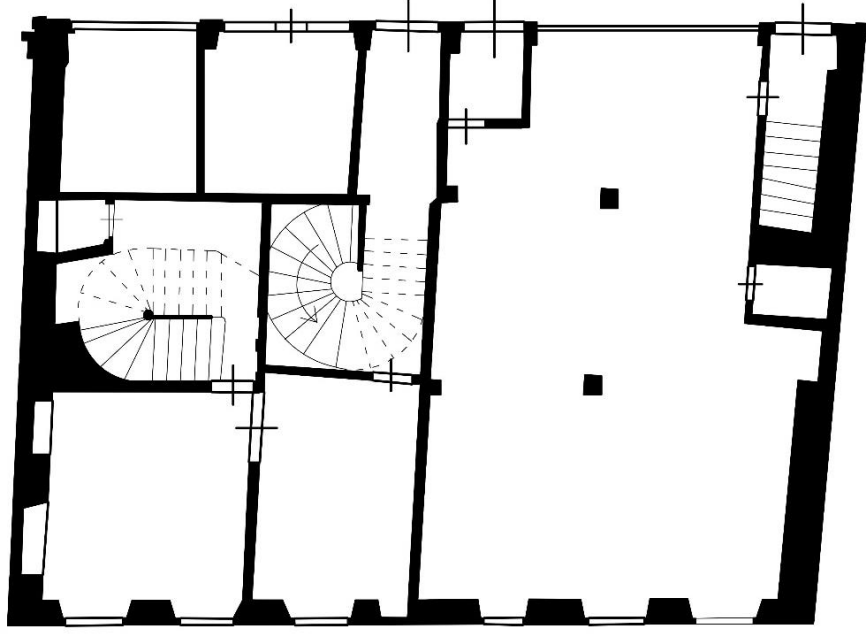
Çizim 47. Tescilli Ev 5 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



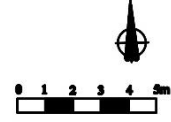
Bodrum Kat Planı



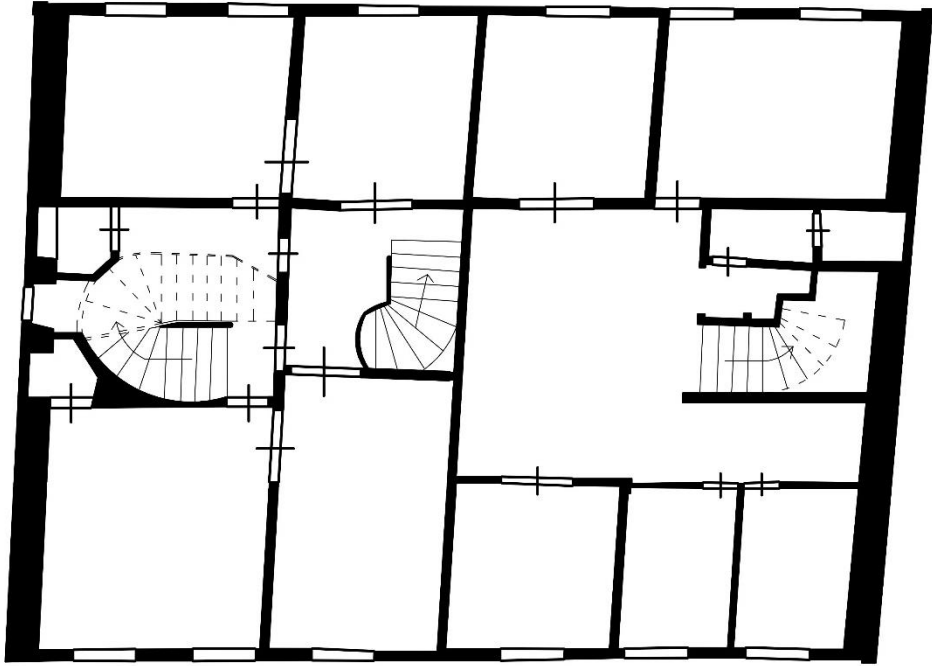
Çizim 48. Tescilli Ev 6 Bodrum Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



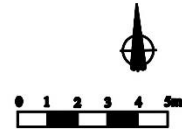
Zemin Kat Planı



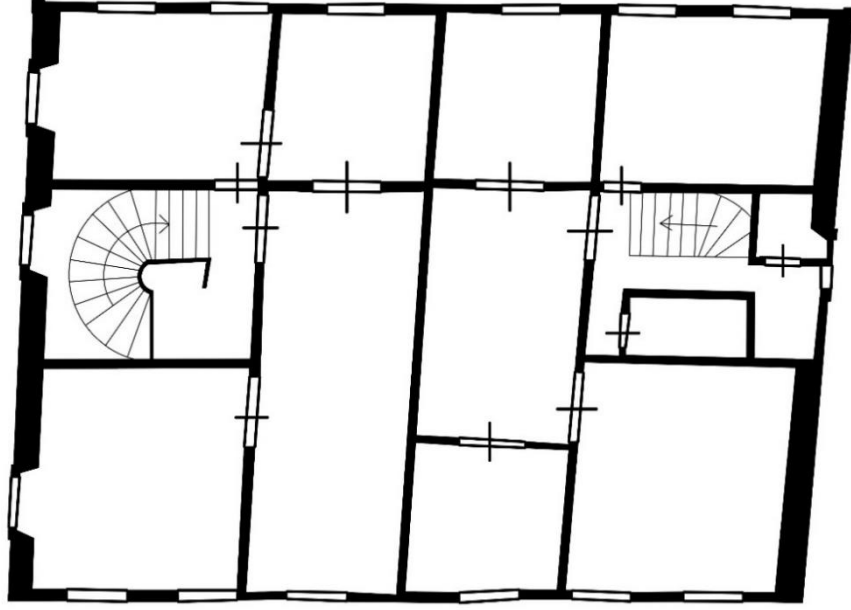
Çizim 49. Tescilli Ev 6 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



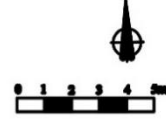
1. Kat Planı



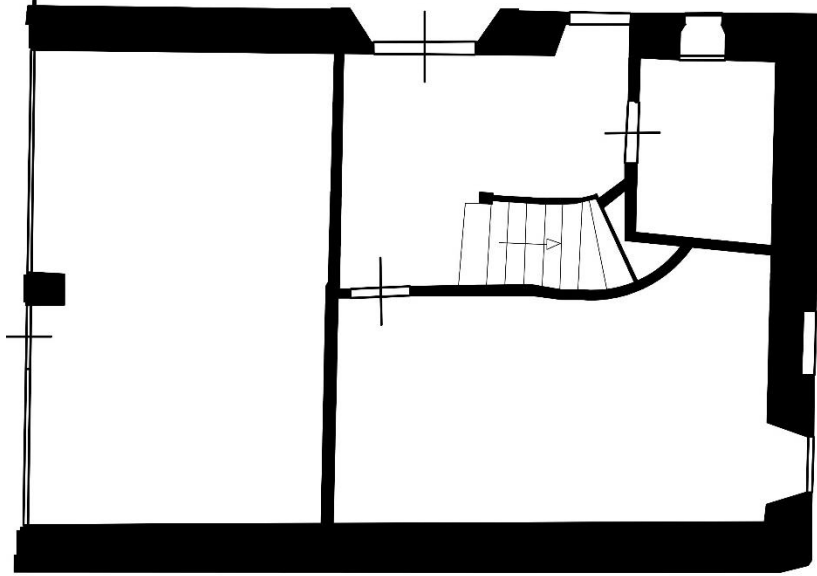
Çizim 50. Tescilli Ev 6 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



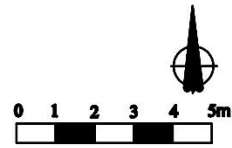
2. Kat Planı



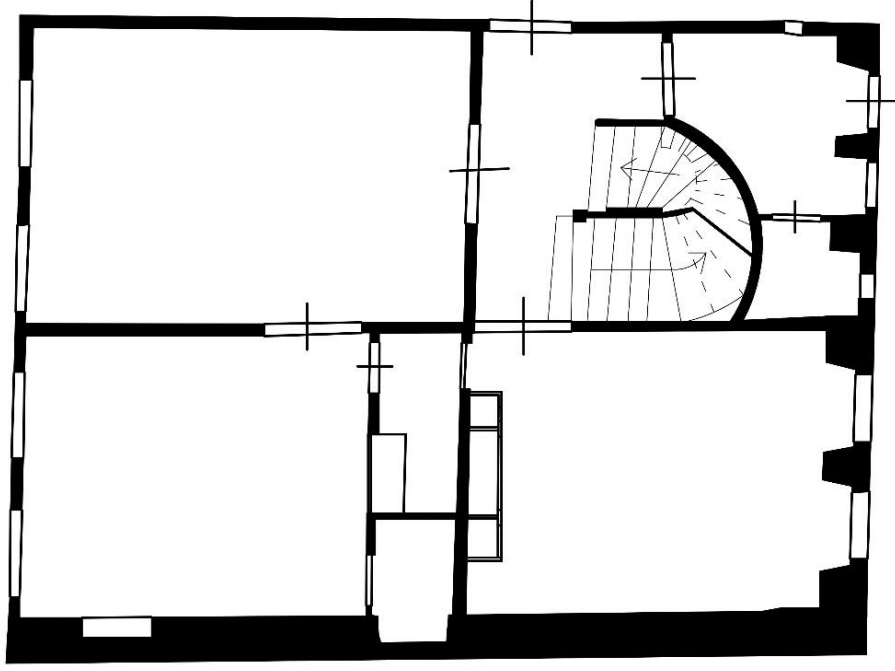
Çizim 51. Tescilli Ev 6 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



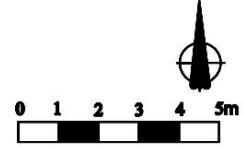
Zemin Kat Planı



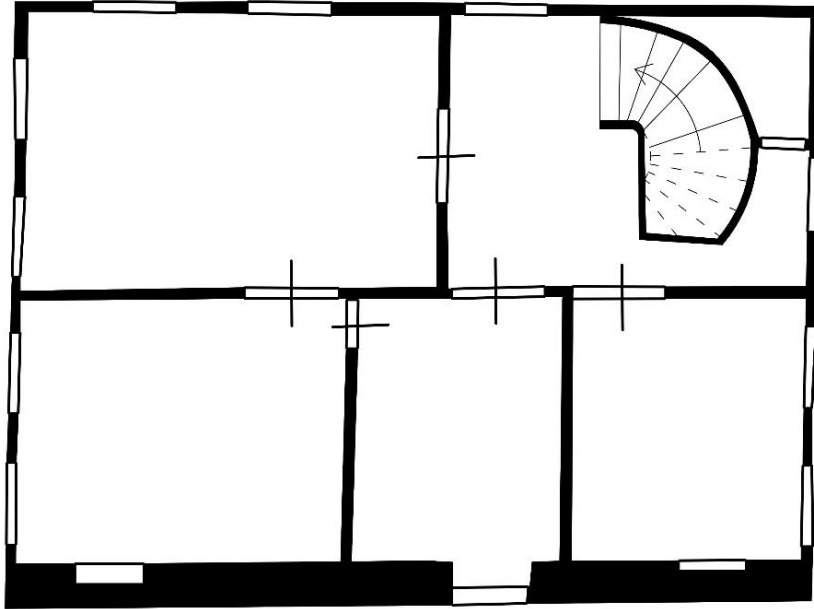
Çizim 52. Tescilli Ev 7 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



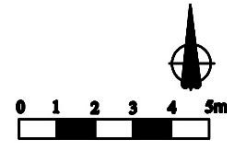
1. Kat Planı



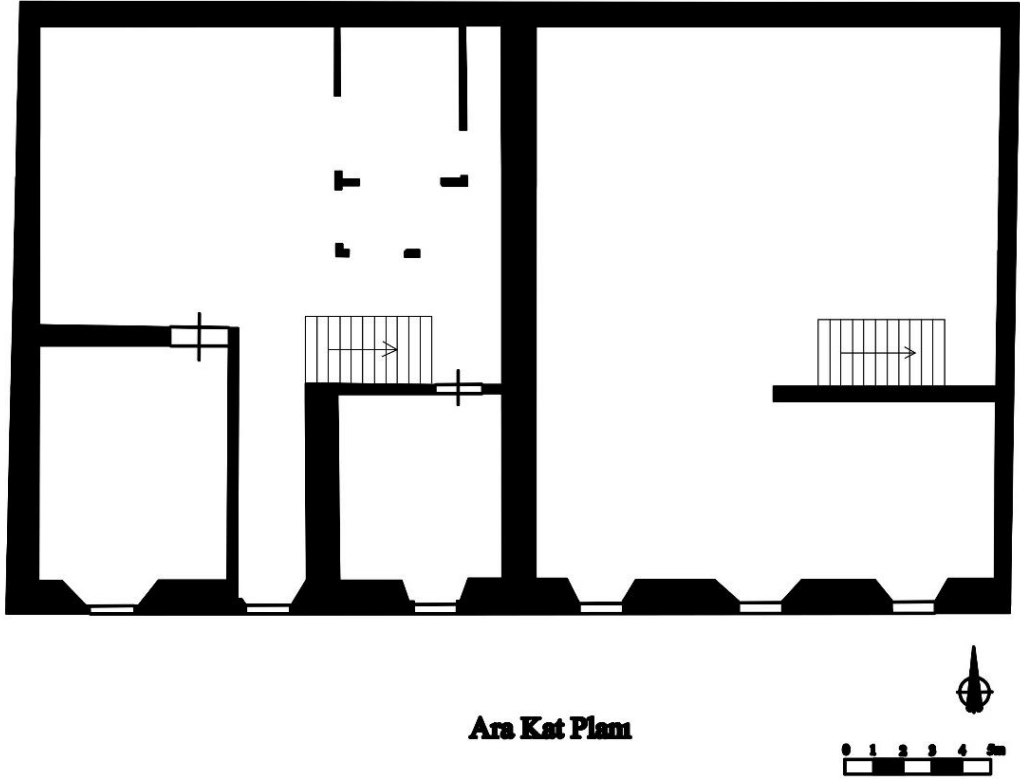
Çizim 53. Tescilli Ev 7 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



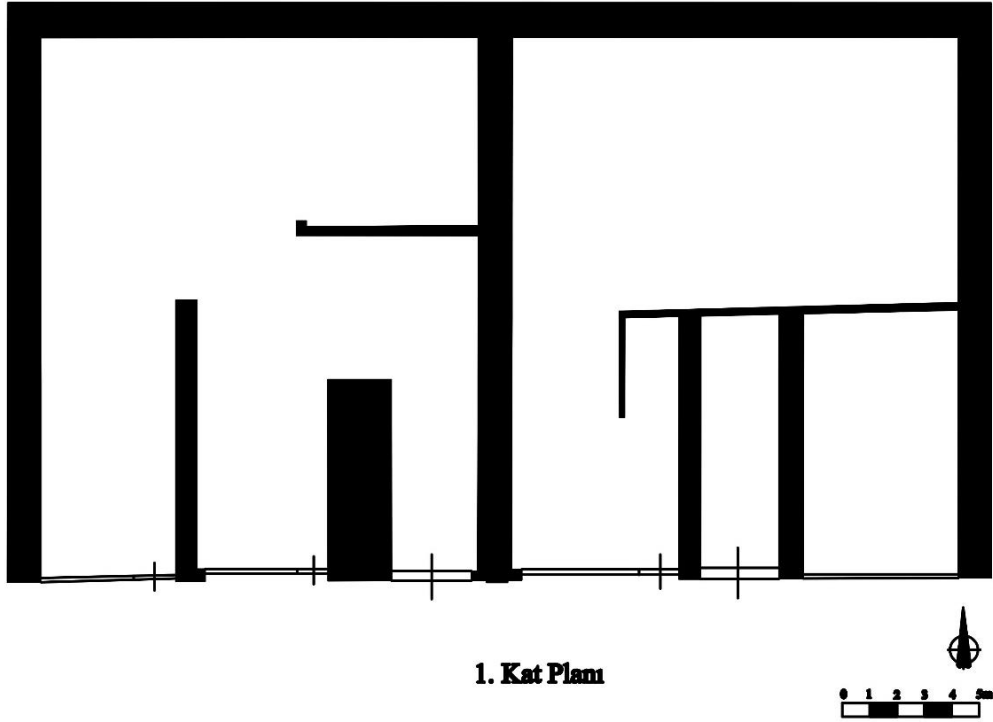
2. Kat Planı



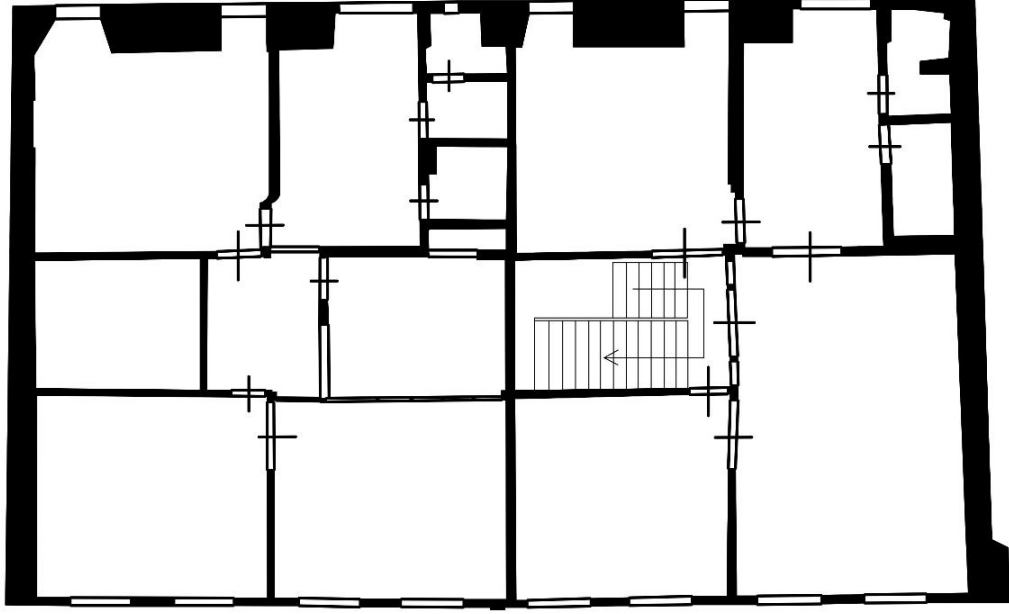
Çizim 54. Tescilli Ev 7 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



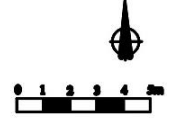
Çizim 55. Tescilli Ev 8 Ara Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



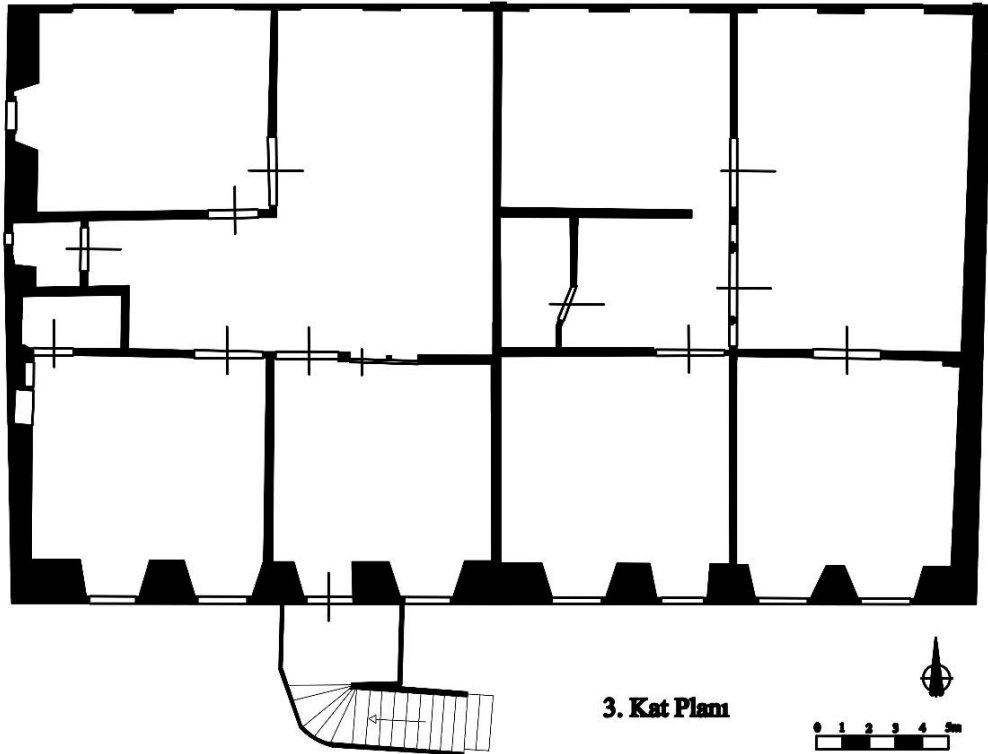
Çizim 56. Tescilli Ev 8 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



2. Kat Planı



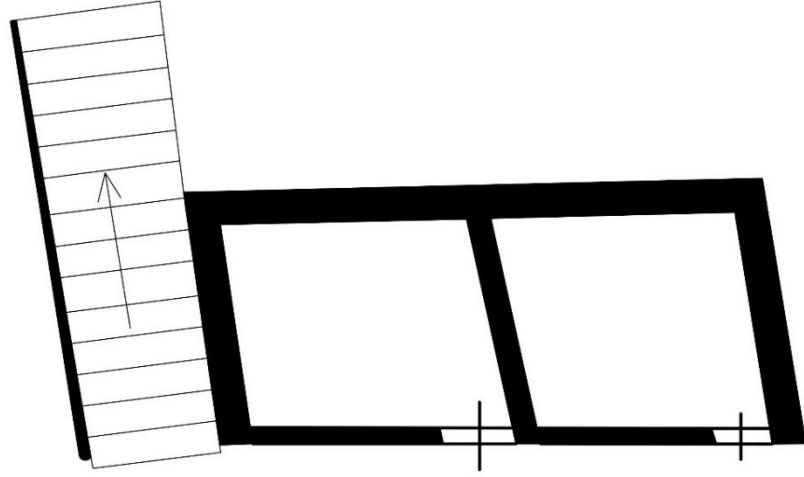
Çizim 57. Tescilli Ev 8 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



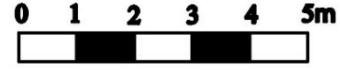
3. Kat Planı



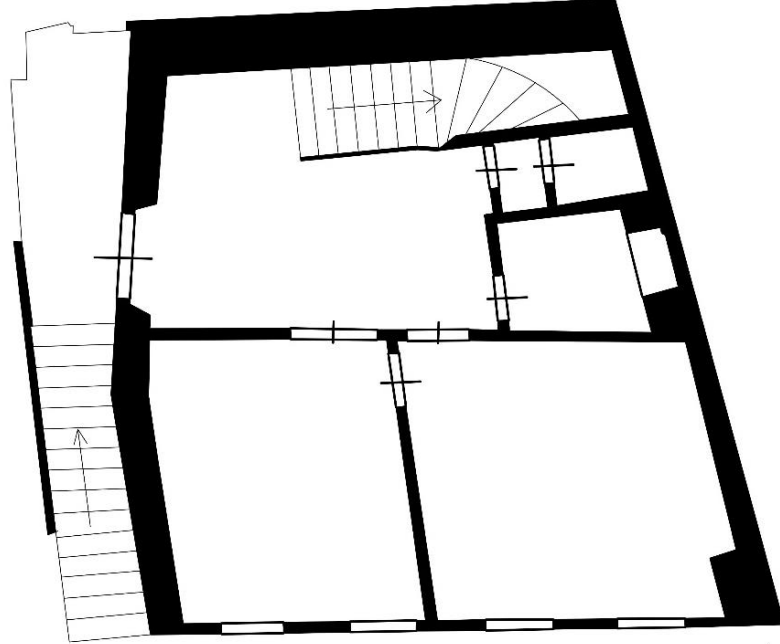
Çizim 58. Tescilli Ev 8 Üçüncü Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



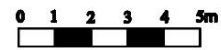
Zemin Kat Planı



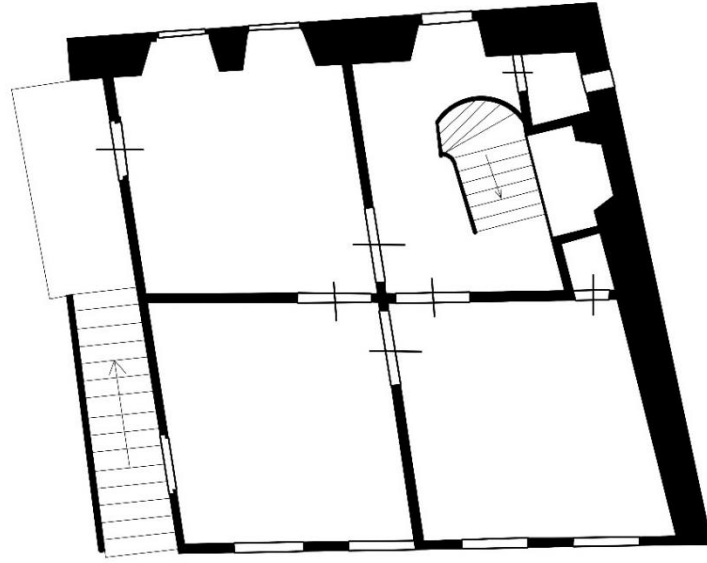
Çizim 59. Tescilli Ev 9 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



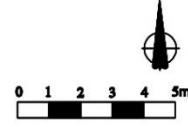
1. Kat Planı



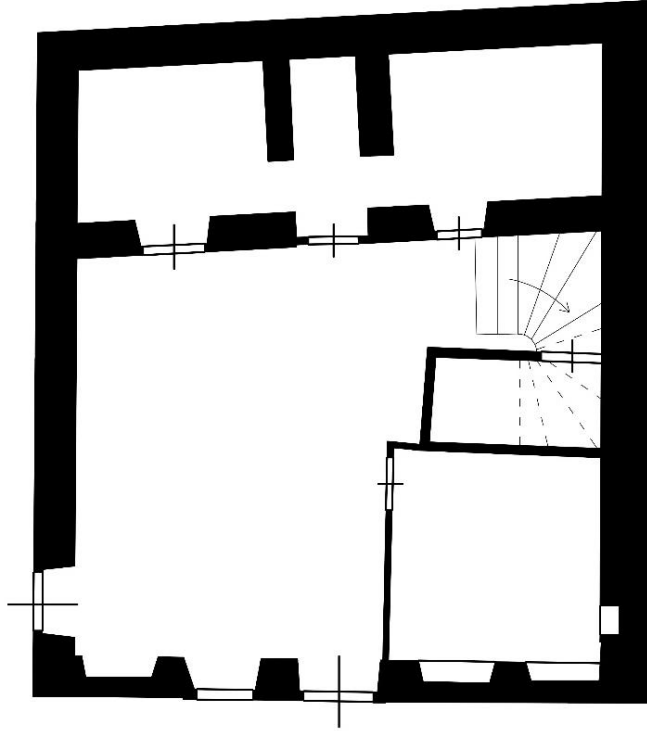
Çizim 60. Tescilli 9 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



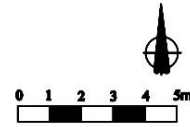
2. Kat Planı



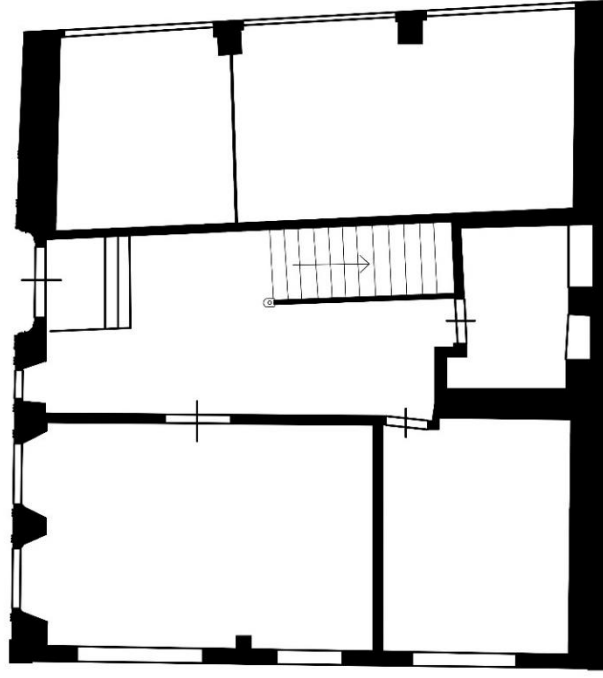
Çizim 61. Tescilli Ev 9 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



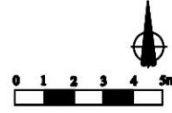
Bodrum Kat Planı



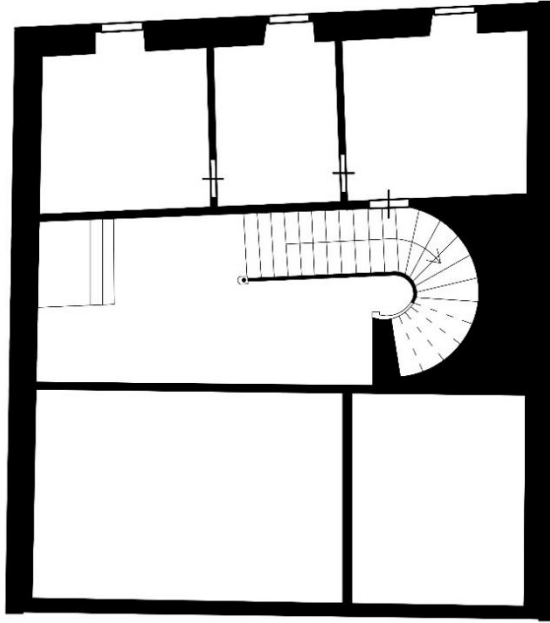
Çizim 62. Tescilli Ev 10 Bodrum Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



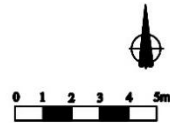
Zemin Kat Planı



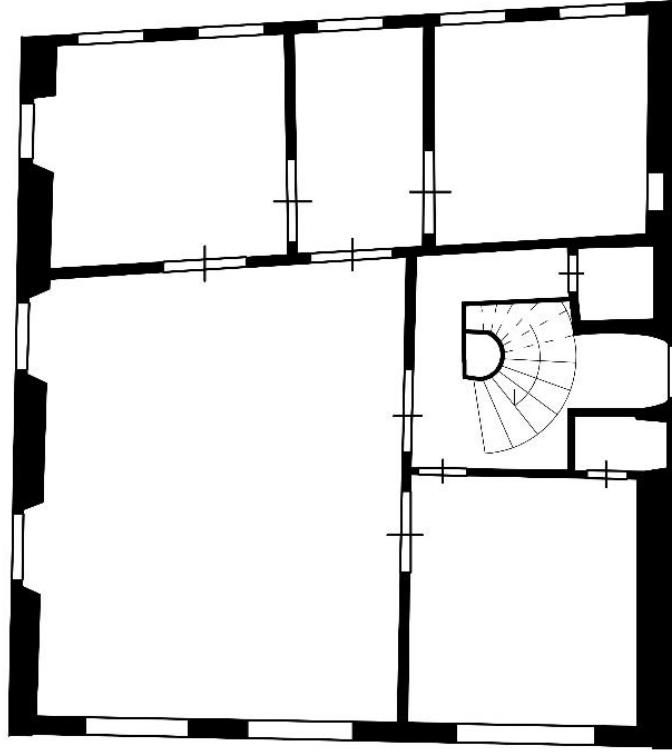
Çizim 63. Tescilli Ev 10 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



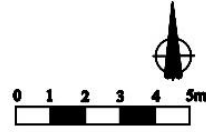
Ara Kat Planı



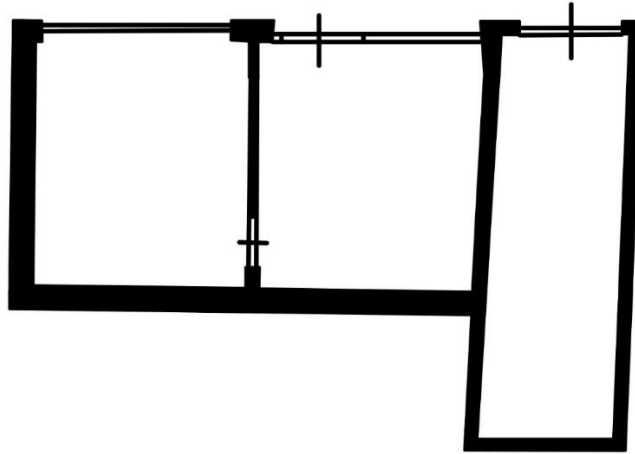
Çizim 64. Tescilli Ev 10 Ara Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



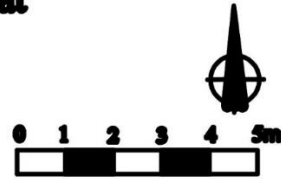
1. Kat Planı



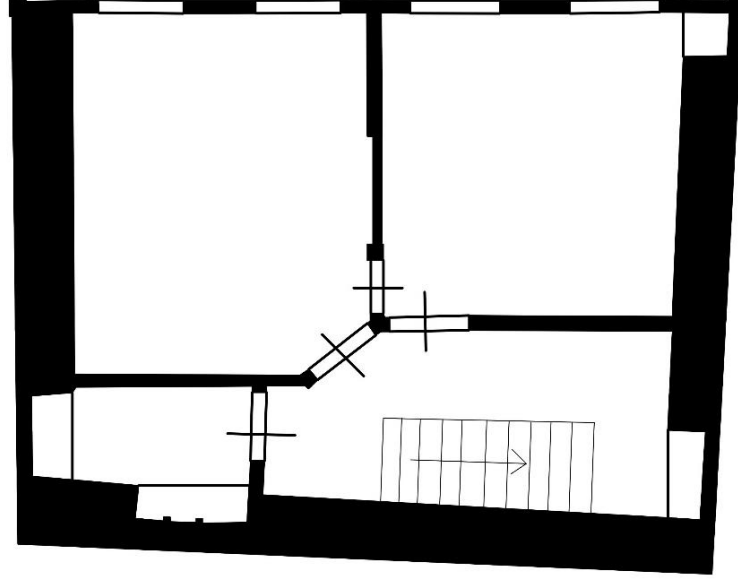
Çizim 65. Tescilli Ev 10 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



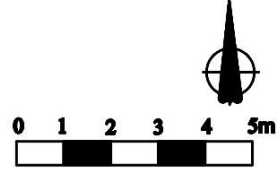
**Zemin Kat
Planı**



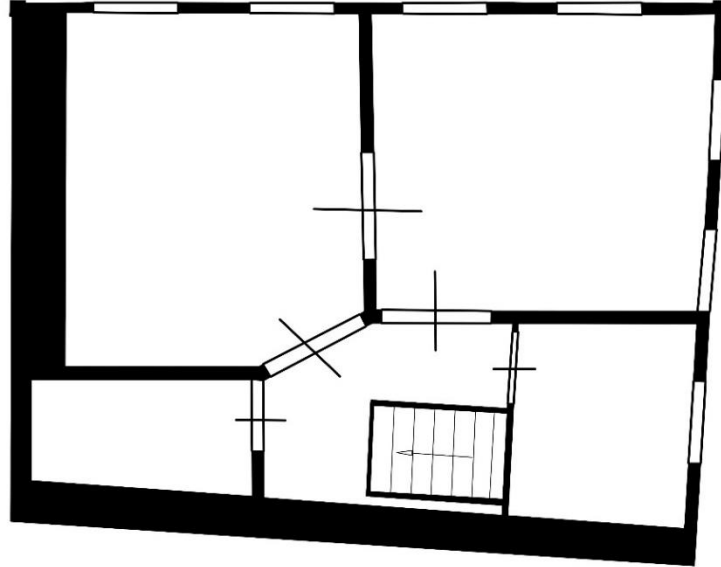
Çizim 66. Tescilli Ev 11 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



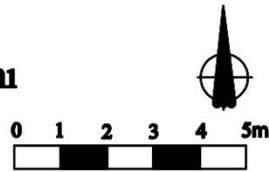
1. Kat Planı



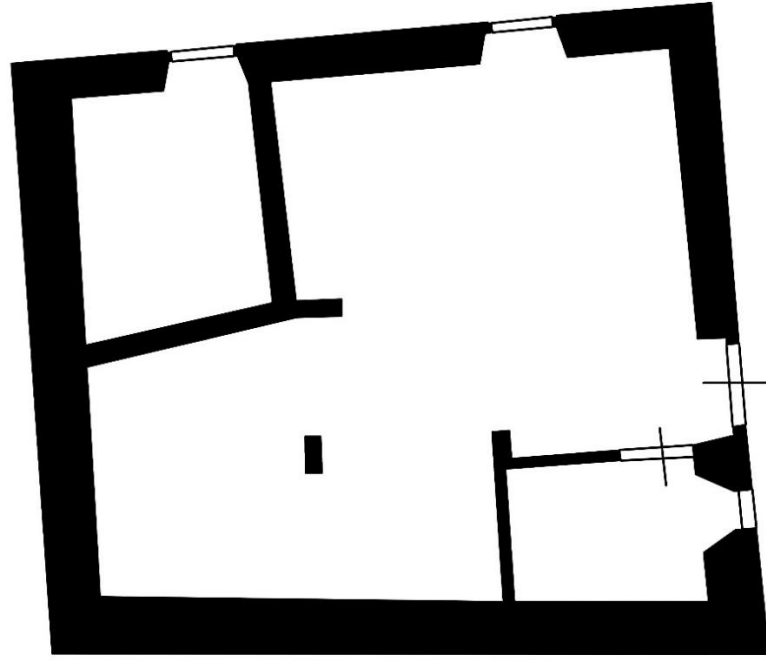
Çizim 67. Tescilli Ev 11 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



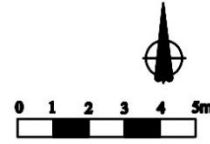
2. Kat Planı



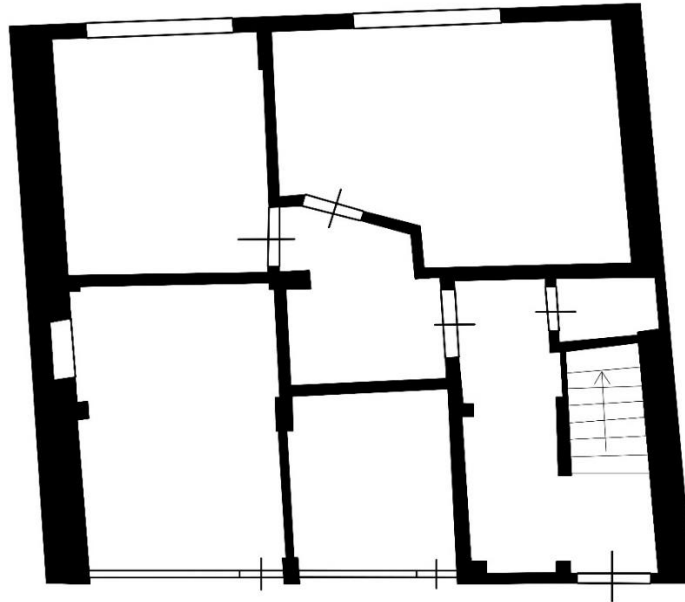
Çizim 68. Tescilli Ev 11 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



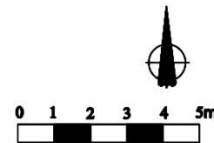
Bodrum Kat Planı



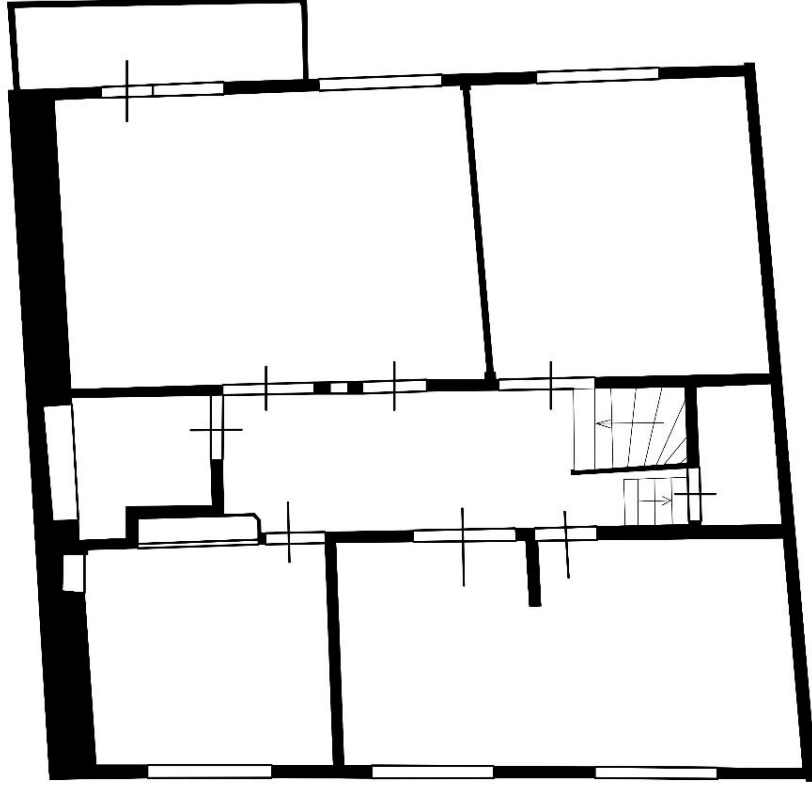
Çizim 69. Tescilli Ev 12 Bodrum Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



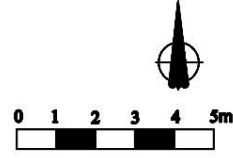
Zemin Kat Planı



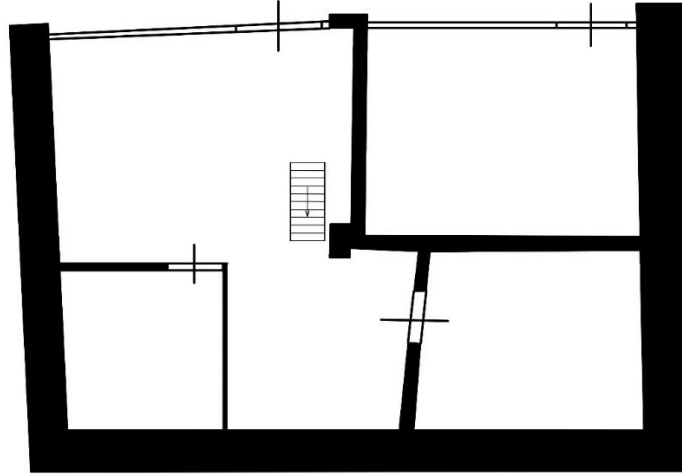
Çizim 70. Tescilli Ev 12 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



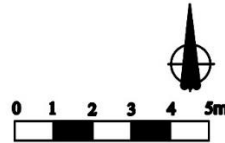
1. Kat Planı



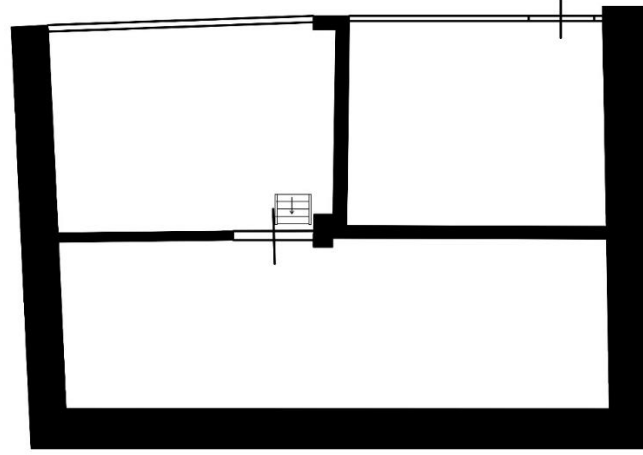
Çizim 71. Tescilli Ev 12 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



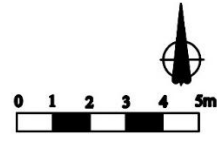
Zemin Kat Planı



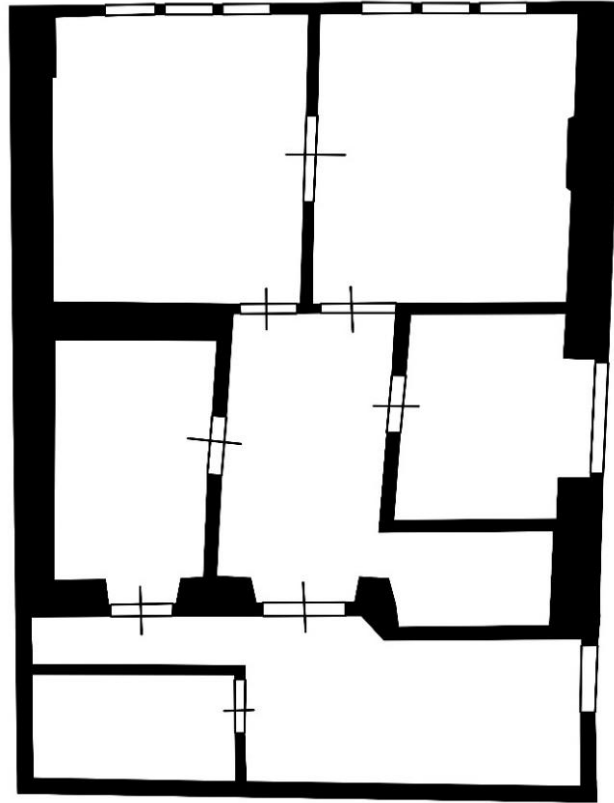
Çizim 72. Tescilli Ev 13 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



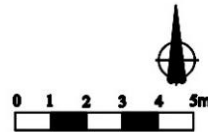
Asma Kat Planı



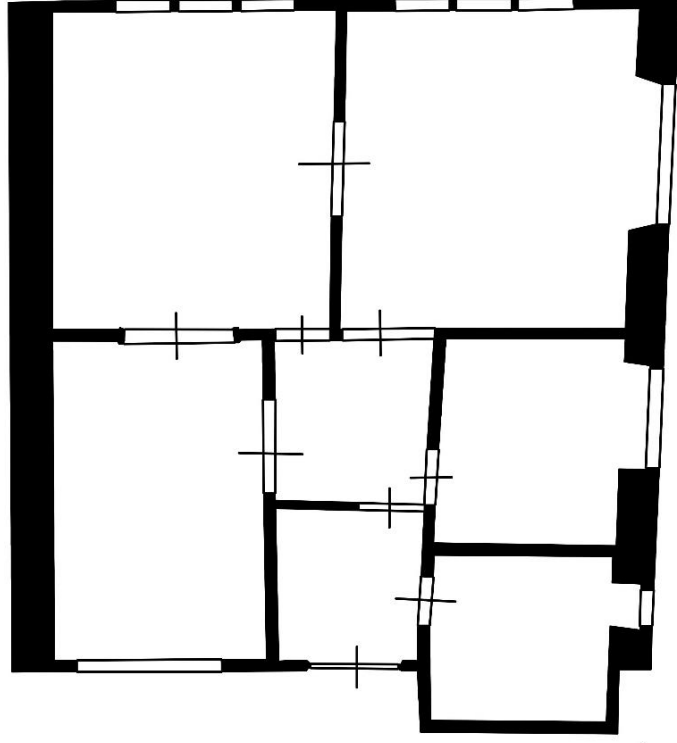
Çizim 73. Tescilli Ev 13 Asma Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



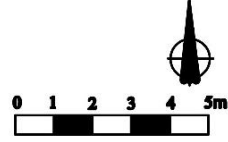
1. Kat Planı



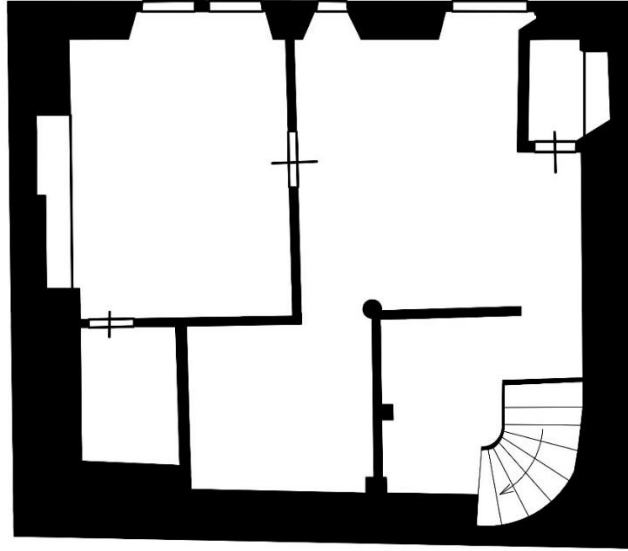
Çizim 74. Tescilli Ev 13 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



2. Kat Planı



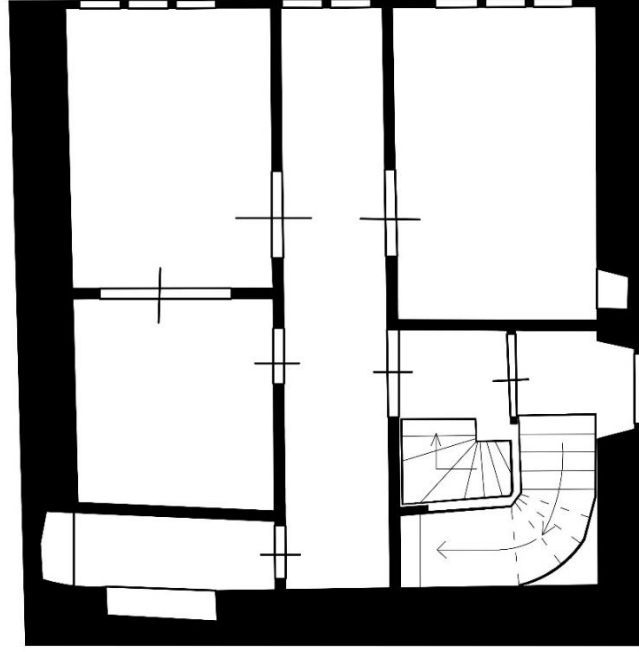
Çizim 75. Tescilli Ev 13 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



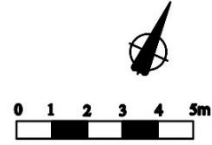
Zemin Kat Planı



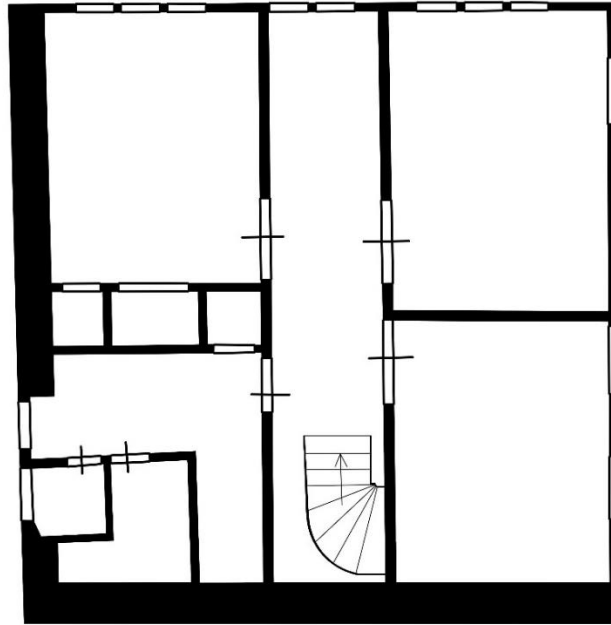
Çizim 76. Tescilli Ev 14 Zemin Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



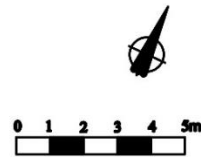
1. Kat Planı



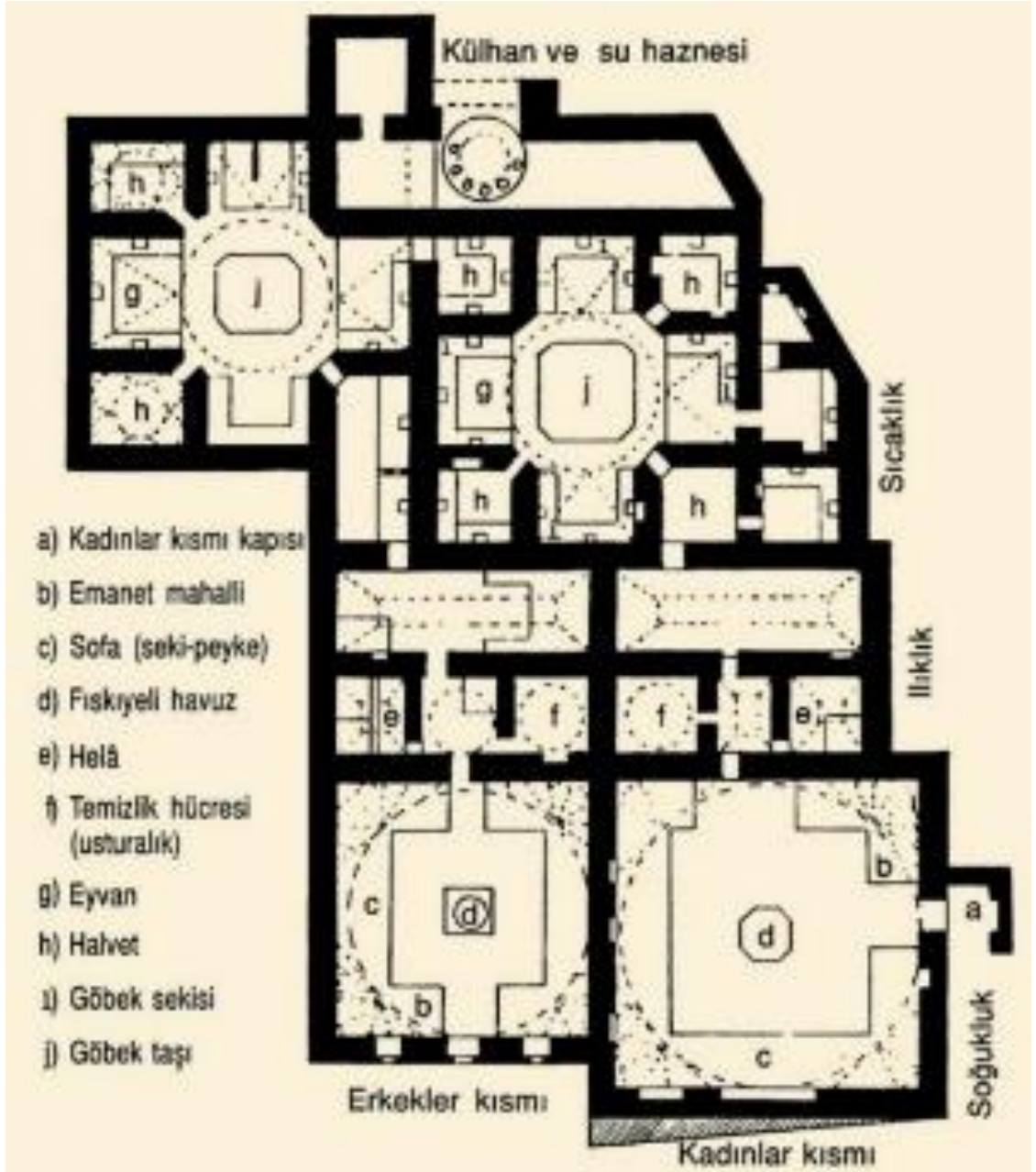
Çizim 77. Tescilli Ev 14 Birinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



2. Kat Planı



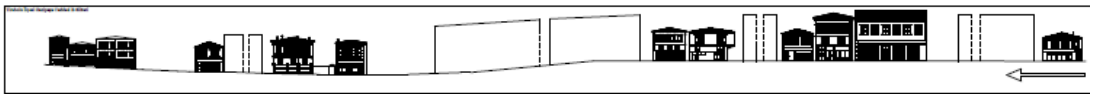
Çizim 78. Tescilli Ev 14 İkinci Kat Planı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden İşlenerek)



Çizim 79. Klasik Osmanlı Hamam Planı ve Bölümleri (Eyice, 1997, 402-430).



Çizim 80. Tirebolu Gazipaşa Caddesi A-A Silüeti (İltar, 2016, s. 43).



Çizim 81. Tirebolu Gazipaşa Caddesi B-B Silüeti (İltar, 2016, s. 43).

GÖRSELLER



Görsel 1. Tirebolu Konumu (Google Earth, Erişim Tarihi: 18.02.2020)



Görsel 2. Tirebolu Tasviri (Tournafort, 1717, s. 67)



Görsel 3. Selim Ağa Çeşmesi Farklı Açılardan Genel Görünüm



Görsel 4. Selim Ağa Çeşmesi Farklı Açılardan Genel Görünüm



Görsel 5. Selimağa Çeşmesi Kitabe



Görsel 6. Selim Ağa Çeşmesi Kuzey Cephe Detay



Görsel 7. Selim Ağa Çeşmesi Doğu Cephe



Görsel 8. Selim Ağa Çeşmesi Doğu Cephesi Detayı



Görsel 9. Selim Ağa Çeşmesi Su Terazisi Ön Yüzden Görüntü



Görsel 10. Selim Ağa Çeşmesi Su Terazisi Arka Yüzden Görüntü



Görse11. Selim Ağa Çeşmesi Batı Cephe ve Duvara Ayrıca Bitişik Su Haznesi Kapağı



Görse12. Selim Ağa Çeşmesi Batı Cephe ve Duvara Ayrıca Bitişik Su Haznesi Kapağı



Görsel 13. Siyâmoğlu Çeşmesi Genel Görünüm



Görsel 14. Siyâmoğlu Çeşmesi Yalakcık



Görsel 15. Siyâmoğlu Çeşmesi Kitabe



Görsel 16. Naib Zâde Çeşmesi Genel Görünüm



Görsel 17. Naib Zâde Çeşmesi Eski Fotoğrafi (İltar, 2014, s.301)



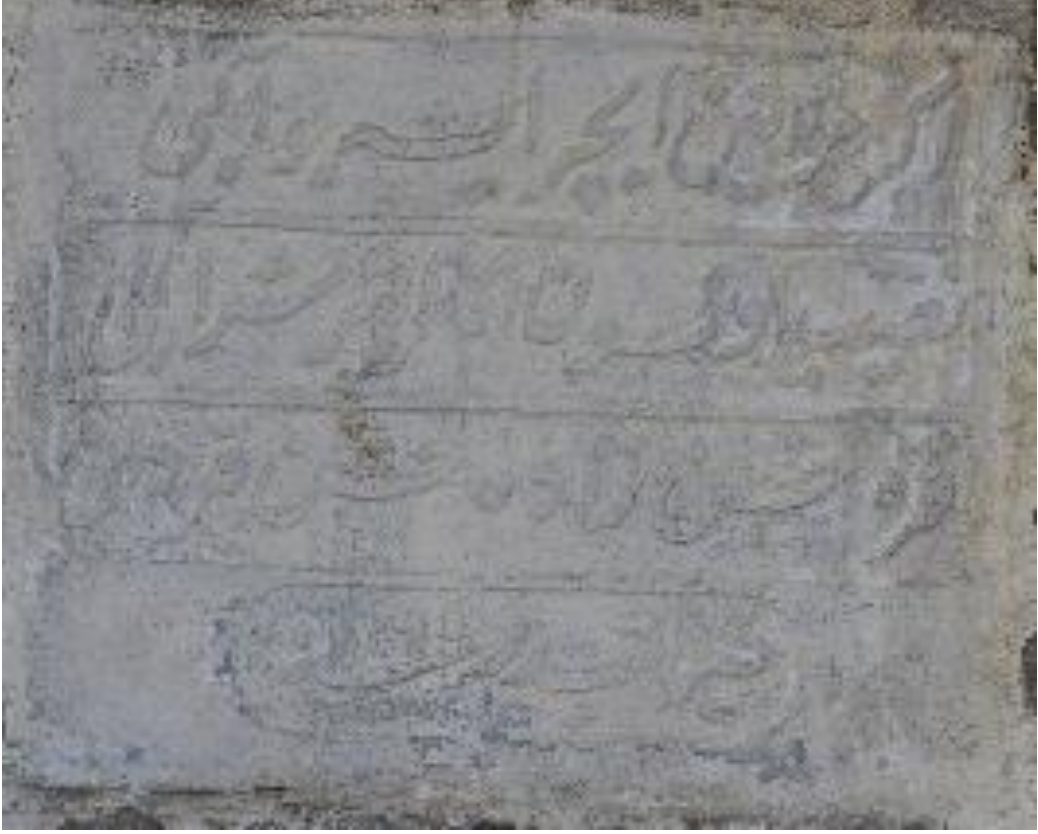
Görsel 18. Naib Zâde Çeşme Kitabesi



Görsel 19. Hamamın Külhan Kısımındaki Kitabeden Detay (TKVKBKM, Giresun-Tirebolu Tescilli Devam Eden Sivil mimarlık, Anıtsal ve Resmî Yapılar Belgesi, 28-09-25 nolu dosya).



Görsel 20. Hasan Kapudan Çeşmesi Genel Görünüm



Görsel 21. Hasan Kapudan Çeşme Kitabesi



Görsel 22. Çatal Çeşmesi Genel Görünüm



Görsel 23. Çatal Çeşmede İki Çeşmenin Birleştiği Yerdeki Kitabe



Görsel 24. Çatal Çeşmede Sağ Kısımda Bulunan Çeşme Kitabesi



Görsel 25. Çatal Çeşmede Sol Kısımda Bulunan Çeşme Kitabesi



Görsel 26. Çatal Çeşme Su Haznesi



Görsel 27. Çatal Çeşme Onarım Kitabesi



Görsel 28. Çakıroğlu Çeşmesi Genel Görünüm



Görsel 29. akıroğlu eşmesi Kitabelik Kısı



Görsel 30. akıroğlu eşmesi Yalacık



Görsel 31. Atlyolu Çeşmesi Genel Görünüm



Görsel 32. Atlyolu Çeşmesi Onarım Kitabesi



Görsel 33. Tirebolu Hamamı, Külhan ve Müştemilat Genel Görünüm



Görsel 34. Tirebolu Hamamı Soğukluk Bölümüne Geçiş Sağlayan Kapı



Görsel 35. Tirebolu Hamamı Soğukluk Bölümünde Tıraşlık Kısımları



Görsel 36. Tirebolu Hamamı Soğukluk Bölümündeki Tuvalet Kısmı



Görsel 37. Tirebolu Hamamı Soğukluk Bölümünde Tıraşıltaki Orijinal Musluk
Detay



Görsel 38. Tirebolu Hamamı Sıcaklık Bölümü Giriş Kapısı



Görsel 39. Tirebolu Hamamı Sıcaklık Bölümü Yıkama Yerleri, Göbek Taşı ve Eyvan



Görsel 40. Tirebolu Hamamı Sıcaklık Bölümü Halvete Giriş Kapısı



Görsel 41. Tirebolu Hamamı Müştemilatı



Görsel 42. Tirebolu Hamamı Müştemilatına Geçiş Sağlayan Kapı



Görsel 43. Tirebolu Hamamı Müştemilatına Geçiş Sağlayan Kapı Üzerindeki Süsleme Detayı



Görsel 44. Tirebolu Hamamı Müştemilatına Geçiş Sağlayan Kapı Üzerindeki Süsleme Detayı



Görsel 45. Tirebolu Hamamı Külhanın Ateşlik Kısımına Geçiş Sağlayan Kapı



Görsel 46. Tirebolu Hamamı K lhanı Ateşlik Bölümü



Görsel 47. Kazım Karabekir Ortaokulu Görünüş (Google Earth, Erişim Tarihi: 18.02.2020)



Görsel 48. Ortaokul ile Yanındaki Küçük Redif Dairesi (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 49. Kazım Karabekir Ortaokulu Kuzey Cephe Görünüşü



Görsel 50. Kazım Karabekir Ortaokulu Güney Cephe Görünüşü



Görsel 51. Kazım Karabekir Ortaokulu Batı Cephesi Görünüşü



Görsel 52. Kazım Karabekir Ortaokulu Doğu Cephesi Görünüşü



Görsel 53. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kattaki Koridor ve Dış Sofadan Görünüş



Görsel 54. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kattaki Koridor ve Dış Sofadan Görünüş



Görsel 55. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kattaki Koridor ve Dış Sofadan Görünüş



Görsel 56. Kazım Karabekir Ortaokulu Zemin Kattaki Koridor ve Dış Sofadan Görünüş



Görsel 57. Kazım Karabekir Ortaokulu Birinci Kattaki Dış Sofadan Görünüş



Görsel 58. Kazım Karabekir Ortaokulu Birinci Kattaki Dış Sofadan Görünüş



Görsel 59. Tirebolu Lisesi Görünüş (Google Earth, Erişim Tarihi: 18.02. 2020)



Görsel 60. Tirebolu Lisesi Kuzey Cephe Genel Görünüşü



Görsel 61. Tirebolu Lisesi Bugünkü Güney Cephe Genel Görünüş



Görsel 62. Tirebolu Lisesi Asıl Güney Cephe Olduğu Düşünülen Kısım, Pencere ve Pilastr Detayları



Görsel 63. Tirebolu Lisesi Batı Cephe Genel Görünüş



Görsel 64. Tirebolu Lisesi Doğu Cephe Genel Görünüş



Görsel 65. Tirebolu Lisesi Zemin Kata Giriş Sağlayan Orta Akstaki Kapı



Görsel 66. Tirebolu Lisesi Zemin Katın Her İki Birimine Giden Geniş Kemerli Kapı Açıklığı



Görsel 67. Tirebolu Lisesi Zemin Kattaki Dar Kemerli Kapı Açıklığı



Görsel 68. Tirebolu Lisesi Birinci Kata Giriş ve Ana Mekanın Kuzey Kolu



Görsel 69. Tirebolu Lisesi Birinci Katın Güney Kolu



Görsel 70. Tirebolu Lisesi Güney Kolda Ek Mekana Çıkan Merdiven ve Ek Mekana Açılan Kapı



Görsel 71. Tirebolu Lisesi Birinci Katta Ana Mekanın Doğu Kolu



Görsel 72. Tirebolu Lisesi Birinci Katta Ana Mekanın Batı Kolu



Görsel 73. Tirebolu Lisesi İkinci Kata Geçiş Sağlayan Merdiven



Görsel 74. Tirebolu Lisesi İkinci Katta Kuzey Kolda Sonradan Eklendiği Düşünülen Mekan



Görsel 75. Tirebolu Lisesi İkinci Katta Güney Kolda Ek Mekana Giriş Sağlayan Kapı



Görsel 76. Tirebolu Lisesi İkinci Kat Doğu Kolu



Görsel 77. Tirebolu Lisesi İkinci Kat Batı Kolu



Görsel 78. Tirebolu Lisesi İkinci Kat Ek Binasının Doğu Koridorunda Bahçeye Açılan Kapı



Görsel 79. Tirebolu Lisesi İkinci Katta Doğu Cepheden Güneye Uzantı Yapan Birim



Görsel 80. Tirebolu Lisesi İkinci Katta Doğu Cepheden Güneye Uzantı Yapan Birimin Bitiminde Cephede Yer Alan Kapı Detayı



Görsel 81. Tirebolu Lisesini Gösteren Fotoğraf Detay (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)

CAMİ KÜTÜK DEFTERİ		Sayfa no : 38	
Kat no		Müftü	Diğer görevli isimleri (Okul)
Adı	M. Yeniköy Camii	Şaduran	
Bulunduğu yer (Adres)	Yeniköy mah. Tuzluca		
Mülkiyeti	Vakıflara		
Yapı şekli	Taş yapı	Hüsnü durumu	Yarılı durumu
Özellik (Çatı durumu)	Çatı (çinko)	Jg	
Yapılı tarihi	1880		
Yapıtıcı	Yeni köy mah. imamı R. İ. İNANCI		
Yapın (Minarı)		Uzunluğu ölçülmez. İle ibadet için ve diğer kâfirin çizim olan bu tür binaların dış istikrarı ve dayanıklılığı yapılmamıştır. Tavan taban büngrin ile yapılmıştır. Kiremit çatıdır. Çinko çatı yapılmamıştır.	
Arsa alan	500m ²	Diğer kirazlı bilgiler	
Cami alan	130m ²		
Camiin kapalı alanı	500		
Minare ve strateji sayıları	Bir, Bir, 1-1		
Lahman			
Kadro adları	İ.B. Bir, 1 M.E. Bir, 1		

Görsel 82. Yeniköy Cami Kütük Kaydı



Görsel 83. Yeniköy Camii Genel Görünüm



Görsel 84. Yeniköy Cami Kuzey Cepheye Sonradan Eklenen Kısım



Görsel 85. Yeniköy Cami Orijinal Kuzey Cephesi



Görsel 86. Yeniköy Cami Kuzey Cephe Ana Giriş Kapısı Doğusundaki Pencere Detayı



Görsel 87. Yeniköy Cami Kuzey Cephe Ana Giriş Kapısı



Görsel 88. Yeniköy Cami Ana Girişteki Çift Kanatlı Ahşap Kapıdaki Orijinal Kapı Kollar



Görsel 89. Yeniköy Cami Ana Girişteki Çift Kanatlı Ahşap Kapıdaki Orijinal Kapı Kolları



Görsel 90. Yeniköy Cami Minareye Çıkan Merdivenlerin Bulunduğu Alana Açılan Ahşap Kapı



Görsel 91. Yeniköy Cami Güney Cephe Genel Görünüm



Görsel 92. Yeniköy Cami Batı Cephe Genel Görünüm



Görsel 93. Yeniköy Cami Batı Cephe Genel Görünüm



Görsel 94. Yeniköy Cami Batı Cephe Alt ve Üst Seviye Pencere



Görsel 95. Yeniköy Cami Batı Cephe Üst Seviye Pencere Düzeni Detay



Görsel 96. Yeniköy Cami Doğu Cephe Genel Görünüm



Görsel 97. Yeniköy Cami Minaresi



Görsel 98. Yeniköy Cami Harime Giriş



Görsel 99. Yeniköy Cami Harime Giriş



Görsel 100. Yeniköy Cami Günümüzde Kadınlar Mahfiline Giden Merdivenler



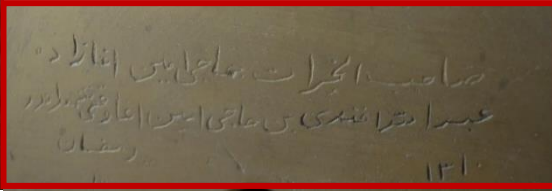
Görsel 101. Yeniköy Cami Kapıdan Mihraba Bakış



Görsel 102. Yeniköy Cami Mihraptan Kapıya Bakış

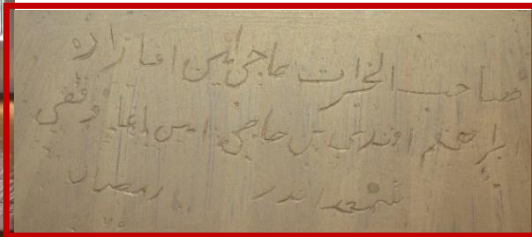


Görsel 103. Yeniköy Cami Mihrap



Görsel 104. Yeniköy Cami Pirinç Kandil

Görsel 105. Yeniköy Cami Pirinç Kandildeki Yazı Detayı



Görsel 106. Yeniköy Cami Pirinç Kandil

Görsel 107. Yeniköy Cami Pirinç Kandildeki Yazı Detayı



Görsel 108. Yeniköy Cami Pirinç-Seramik Avize Genel Görünüş



Görsel 109. Yeniköy Cami Pirinç-Seramik Avize Genel Görünüş



Görsel 110. Yeniköy Cami Piriç-Seramik Avize Detay



Görsel 111. Yeniköy Cami Piriç-Seramik Avize Detay



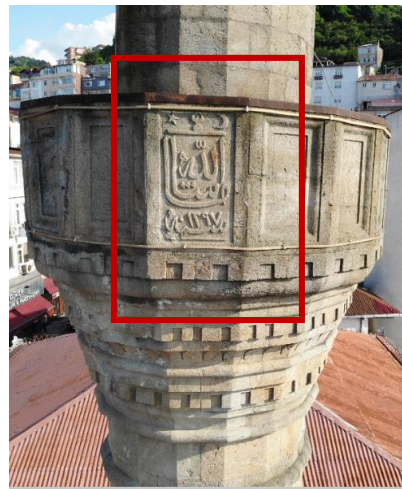
Görsel 112. Çarşı Cami Genel Görünüşü



Görsel 113. Çarşı Caminin Tahrip Olmuş Minaresi (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 114. Çarşı Cami Minare ve Minare Ayrıntısı



Görsel 115. Çarşı Cami Minare Ayrıntısı ve Osmanlıca Kitabe



Görsel 116. Çarşı Cami Kuzey Cephe Görünüşü



Görsel 117. Çarşı Cami Kuzey Cephede Giriş Kapısı Üzerindeki Dua Yazısı ve Kitabe



Görsel 118. Çarşı Cami Batı Cephe Görünüşü



Görsel 119. Çarşı Cami Doğu Cephe Görünüşü



Görsel 120. Çarşı Cami Harim Kismı; Vaaz Kürsüsü, Mihrap ve Minber



Görsel 121. Çarşı Cami Mihraptan Kapıya Bakış ve Kadınlar Mahfili



Görsel 122. Çarşı Cami Kadınlar Mahfili Genel Görünüm



Görsel 123. Çarşı Cami Alt Kısımındaki Mekan



Görsel 124. Çarşı Cami Alt Kısımdaki Mekan



Görsel 125. Çarşı Cami Mihrap Detay



Görsel 126. Çarşı Cami Mihrap Üzerindeki Kitabe



Görsel 127. Çarşı Cami Mihrabın Sağındaki Pencereyi Kısım



Görsel 128. Çarşı Cami Mihrabın Sağındaki Pencerenin Üstündeki Kitabe



Görsel 129. Çarşı Cami Mihrabın Solundaki Pencere Kısım



Görsel 130. Çarşı Cami Mihrabın Solundaki Pencerenin Üstündeki Kitabe



Görsel 131. Çarşı Cami Ahşap Tavan ve Süsleme Detayları



Görsel 132. Çarşı Cami Ahşap Tavan ve Süsleme Detayları



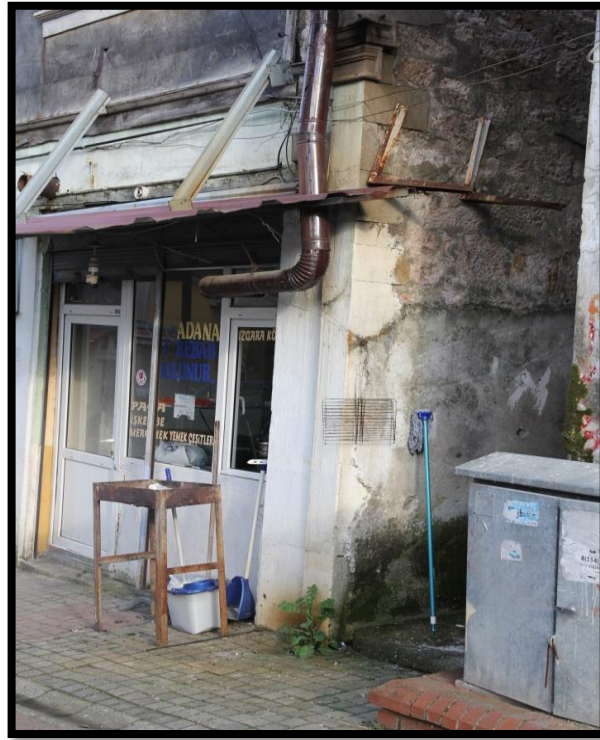
Görsel 133. Tescilli Ev 1, Kuzey Cephe Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 134. Tescilli Ev 1, Güney Cephe Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 135. Tescilli Ev 1, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 136. Tescilli Ev 1, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 137. Tescilli Ev 1, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 138. Tescilli Ev 1, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 139. Tescilli Ev 1, Zemin Kat Dükkan Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 140. Tescilli Ev 1, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 141. Tescilli Ev 1, Birinci Kata Çıkış (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 142. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 143. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 144. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 145. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 146. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 147. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 148. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 149. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 150. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 151. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 152. Tescilli Ev 1, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 153. Tescilli Ev 2, Batı Cehesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 154. Tescilli Ev 2, Batı Cehesi Kapı Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 155. Tescilli Ev 2, Batı Cephesi Pencere Detayı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 156. Tescilli Ev 2, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 157. Tescilli Ev 2, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 158. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 159. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 160. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Birinci Oda Ocak (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 161. Tescilli Ev 2, Birinci Katta Bulunan Mutfak, Ocak, Lavabo ve Dolap (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 162. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Ahşap Kapı Tipleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 163. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Ahşap Kapı Tipleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 164. Tescilli Ev 2, Birinci Kat Ahşap Kapı Tipleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 165. Tescilli Ev 2, Ahşap Tavan ve Zemin Örneği (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 166. Tescilli Ev 2, Duvarların Ahşap Şeritlerle Bölündüğü Örnek (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 167. Tescilli Ev 2, Pencere Altlarında Ve Alt Seviyede Devam Eden Ahşap Şeritler (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağıklaştırma Projesinden)



Görsel 168. Tescilli Ev 2, Pencere Altlarında Ve Alt Seviyede Devam Eden Ahşap Şeritler (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağıklaştırma Projesinden)



Görsel 169. Tescilli Ev 2, Ahşap Kapı Örneği (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 170. Tescilli Ev 2, Zemin Katta Kahvehanenin Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 171. Tescilli Ev 3, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 172. Tescilli Ev 3, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



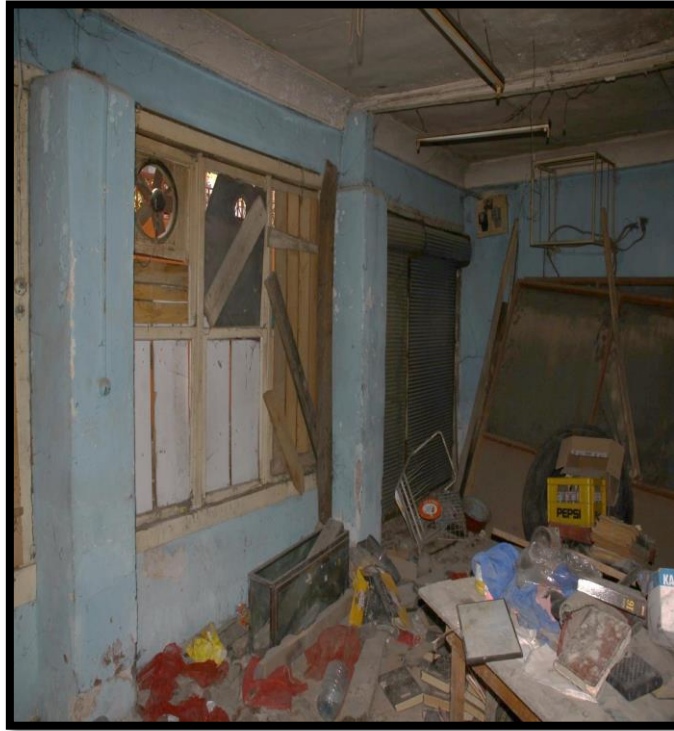
Görsele 173. Tescilli Ev 3, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsele 174. Tescilli Ev 3,, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 175. Tescilli Ev 3, Zemin Katın İçten Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 176. Tescilli Ev 3, Zemin Katın İçten Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 177. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Odalarının Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 178. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Odalarının Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 179. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Odalarının Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 180. Tescilli Ev 3, Birinci Kattaki Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 181. Tescilli Ev 3, Birinci Kattaki Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



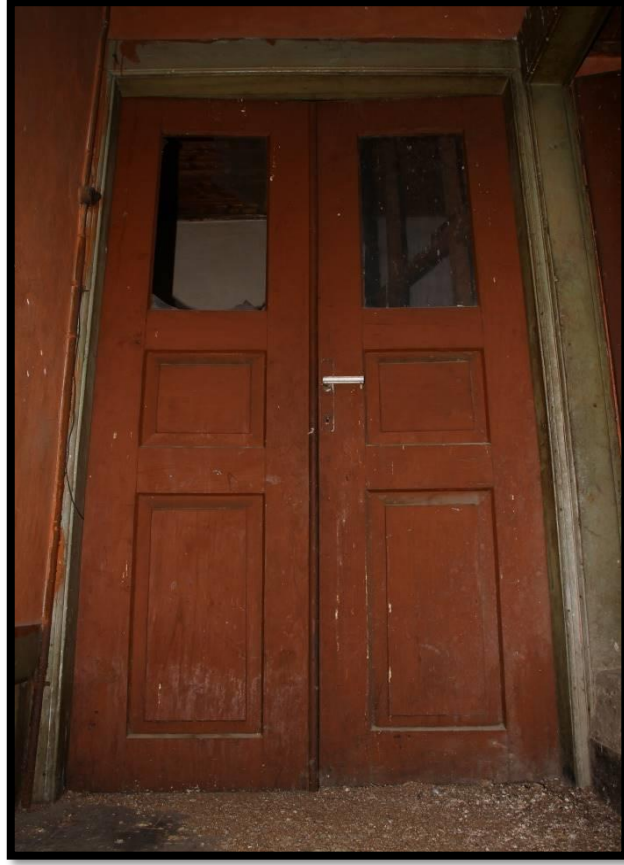
Görsel 182. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Mutfaktan Bir Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 183. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Mutfaktan Bir Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 184. Tescilli Ev 3, Birinci Kat Mutfaktan Bir Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 185. Tescilli Ev 3, İkinci Kattan Bir Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 186. Tescilli Ev 3, İkinci Kattan Bir Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 187. Tescilli Ev 4, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 188. Tescilli Ev 4, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 189. Tescilli Ev 4, Bodrum Katın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 190. Tescilli Ev 4, Bodrum Katın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 191. Tescilli Ev 4, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 192. Tescilli Ev 4, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 193. Tescilli Ev 4, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 194. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 195. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 196. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 197. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Oda Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



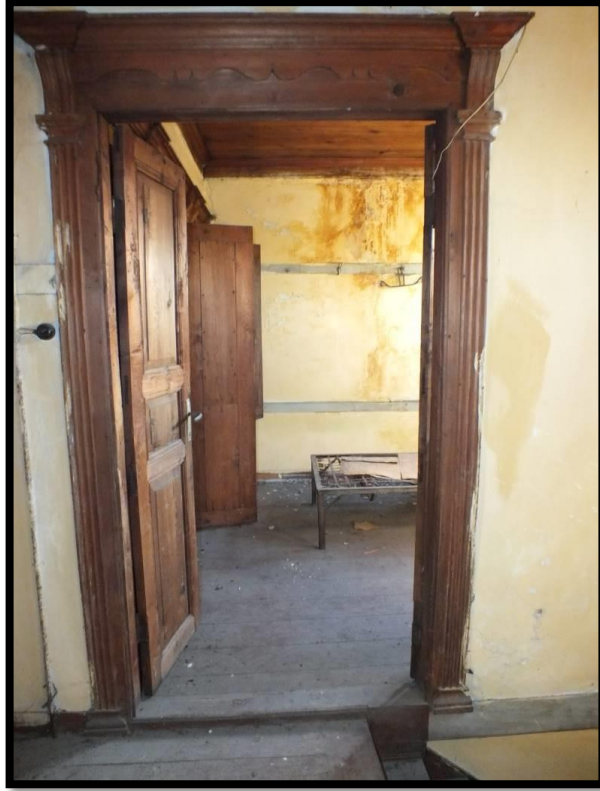
Görsel 198. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Oda Görünüşü ve Geleneksel Dolap Örneği (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 199. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Oda Görünüşü ve Geleneksel Dolap Örneği
(Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



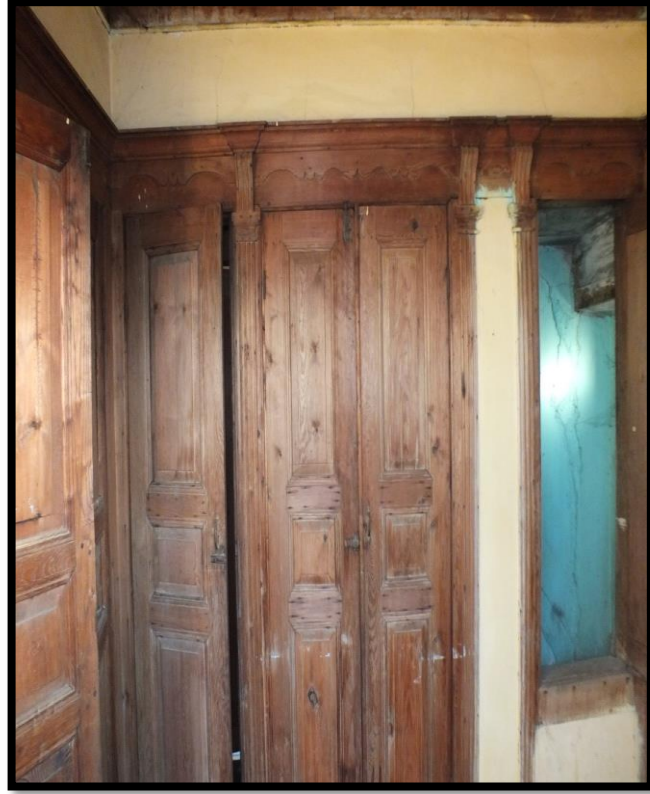
Görsel 200. Tescilli Ev 4, İkinci Kata Geçiş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 201. Tescilli Ev 4, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 202. Tescilli Ev 4, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 203. Tescilli Ev 4, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 204. Tescilli Ev 4, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 205. Tescilli Ev 4, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 206. Tescilli Ev 4,, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



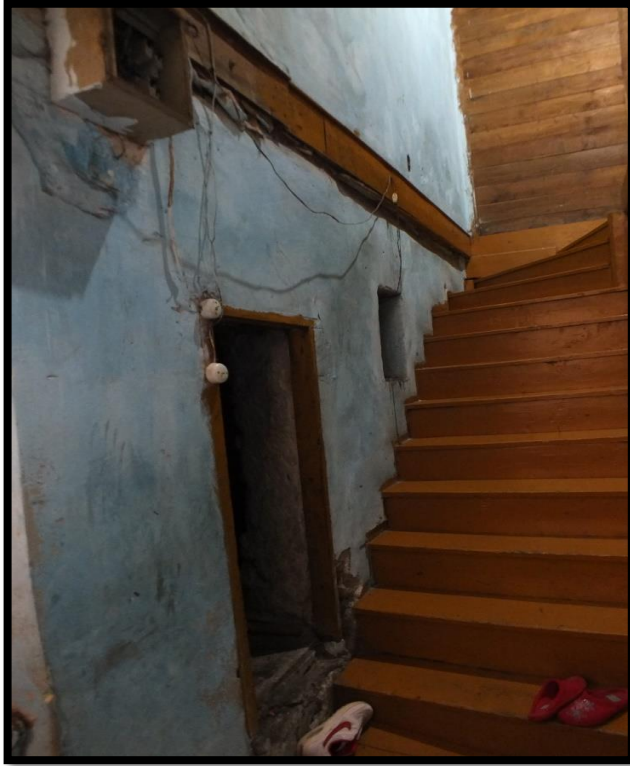
Görsel 207. Tescilli Ev 5, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 208. Tescilli Ev 5, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 209. Tescilli Ev 5, Bodrum Katı Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 210. Tescilli Ev 5, Bodrum Katı Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 211. Tescilli Ev 5, Bodrum Katı Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 212. Tescilli Ev 5, Bodrum Katı Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 213. Tescilli Ev 5, Bodrum Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



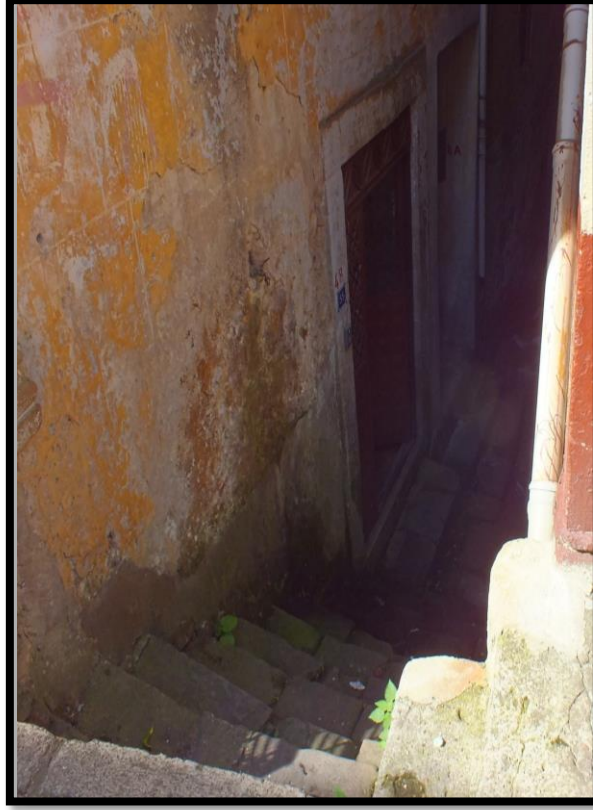
Görsel 214. Tescilli Ev 5, Bodrum Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 215. Tescilli Ev 5, Bodrum Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



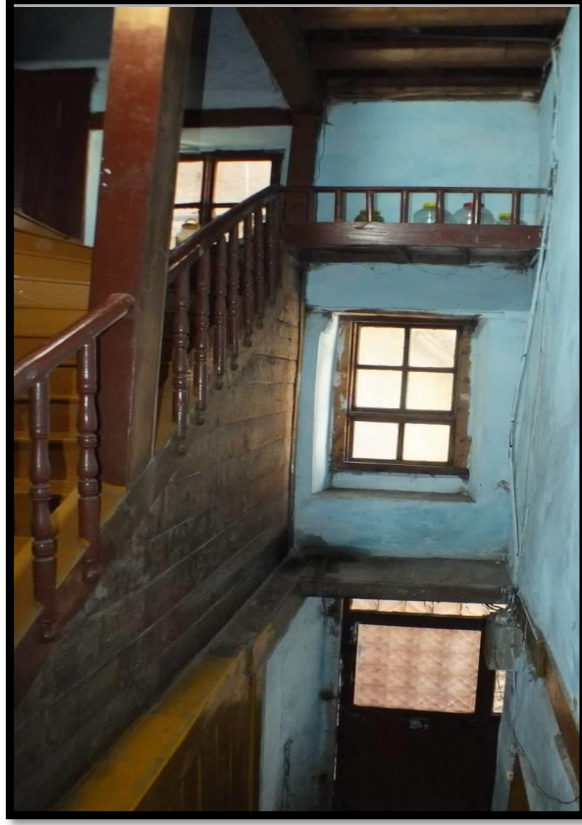
Görsel 216. Tescilli Ev 5, Bodrum Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 217. Tescilli Ev 5, Birinci Kata Giriş ve Geçışı Sağlayan Kısımlardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



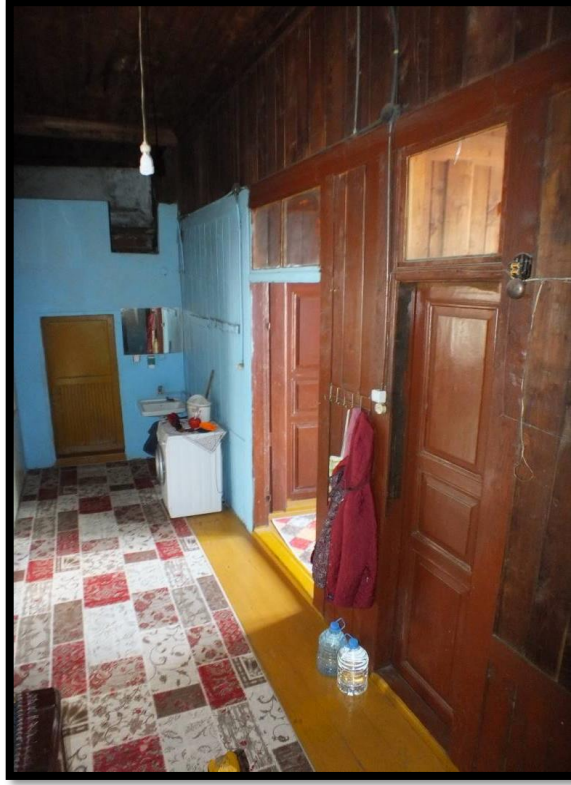
Görsel 218. Tescilli Ev 5, Birinci Kata Giriş ve Geçışı Sağlayan Kısımlardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



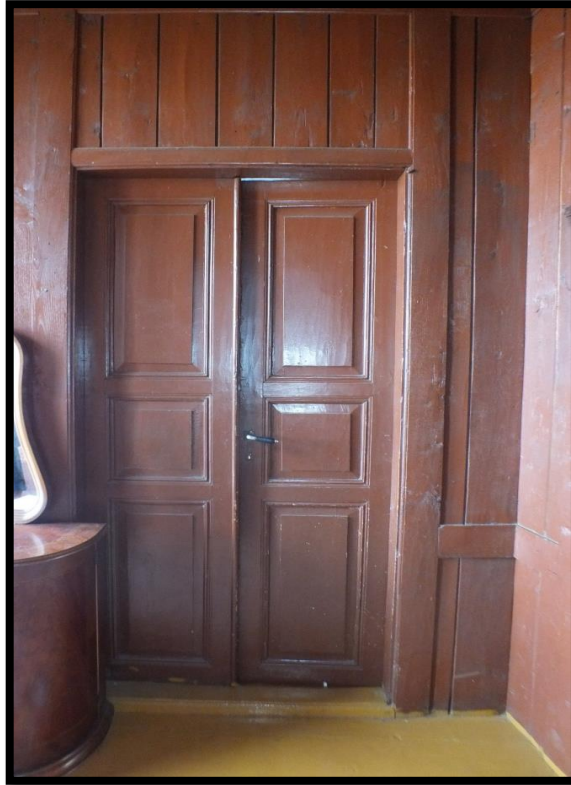
Görsel 219. Tescilli Ev 5, Birinci Kata Giriş ve Geçiş Sağlayan Kısımlardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 220. Tescilli Ev 5, Birinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 221. Tescilli Ev 5, Birinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 222. Tescilli Ev 5, Birinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 223. Tescilli Ev 5, Birinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



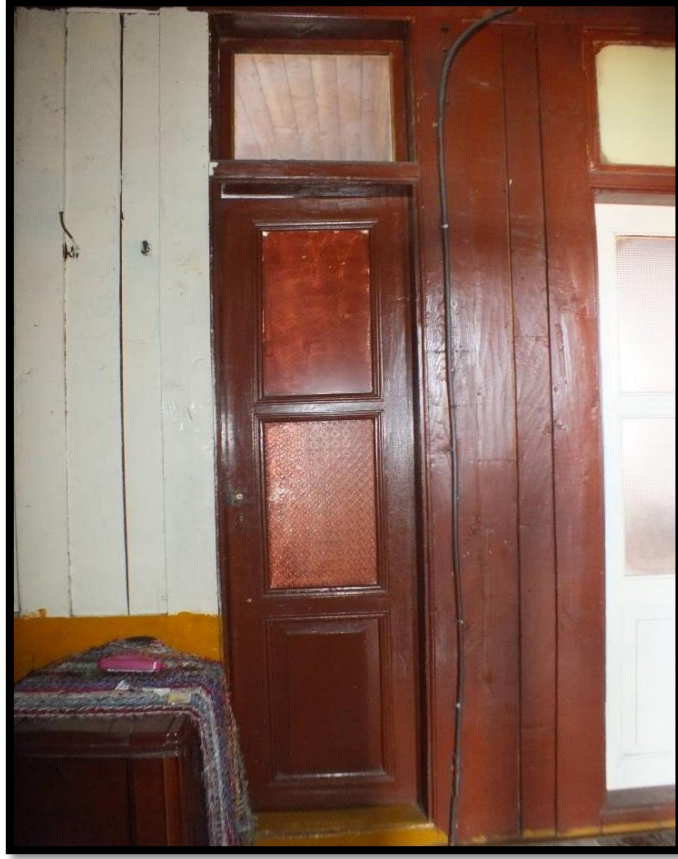
Görsel 224. Tescilli Ev 5, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 225. Tescilli Ev 5, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 226. Tescilli Ev 5, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 227. Tescilli Ev 5, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 228. Tescilli Ev 5, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 229. Tescilli Ev 6, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



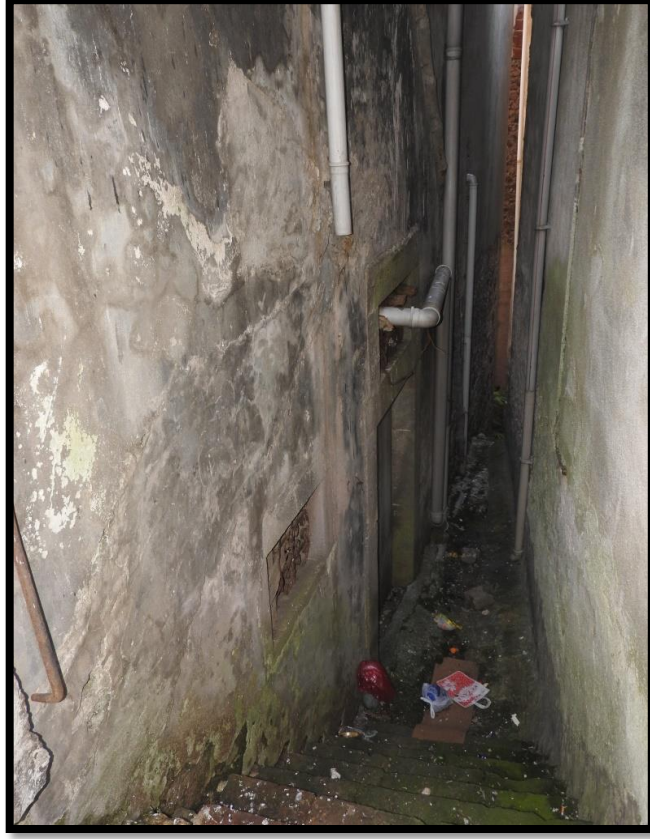
Görsel 230. Tescilli Ev 6, Güney Cephe Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



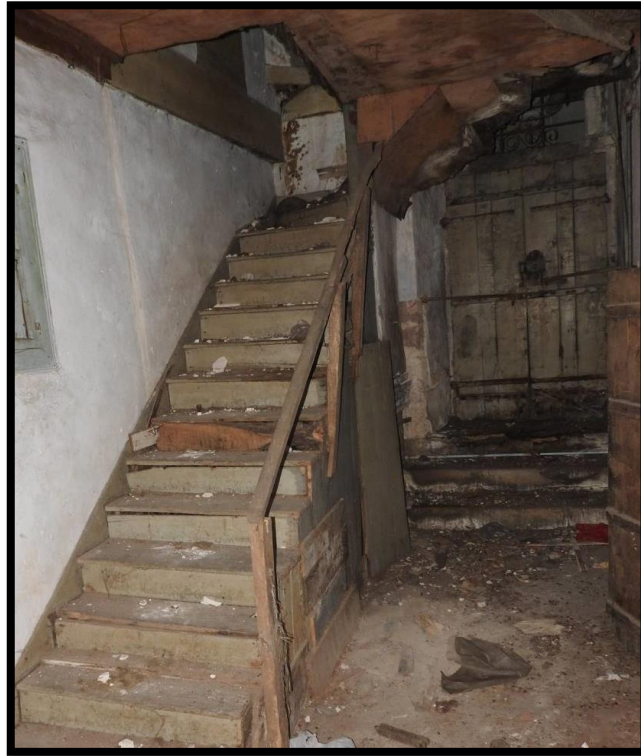
Görsel 231. Tescilli Ev 6, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağıklaştırma Projesinden)



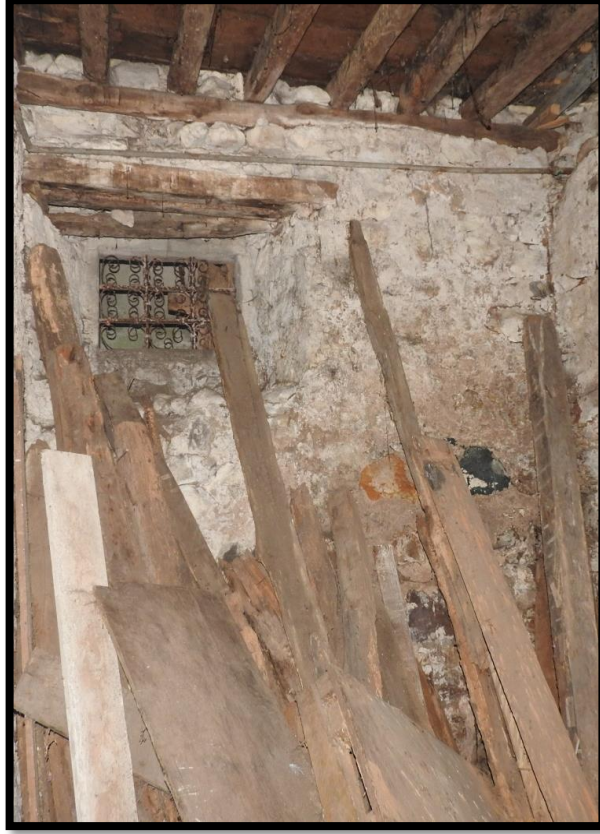
Görsel 232. Tescilli Ev 6, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağıklaştırma Projesinden)



Görsel 233. Tescilli Ev 6, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 234. Tescilli Ev 6, Bodrum Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 235. Tescilli Ev 6, Bodrum Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 236. Tescilli Ev 6, Bodrum Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 237. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 238. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 239. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 240. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



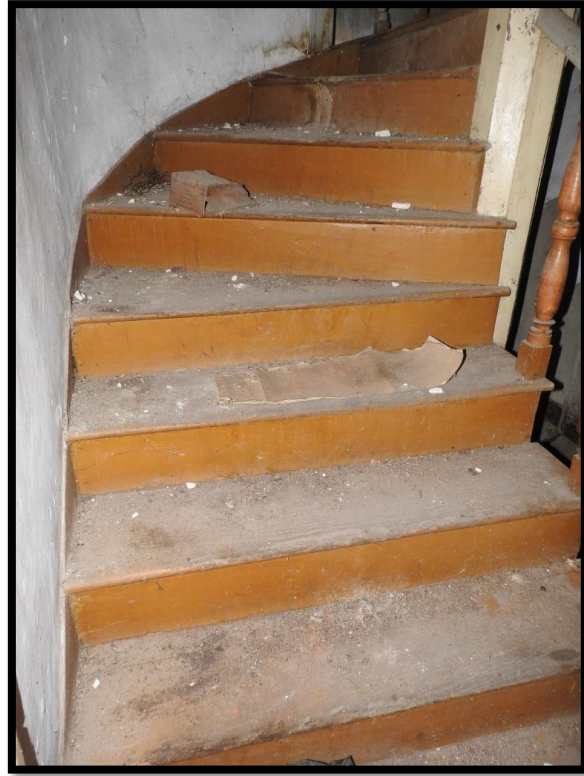
Görsel 241. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 242. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



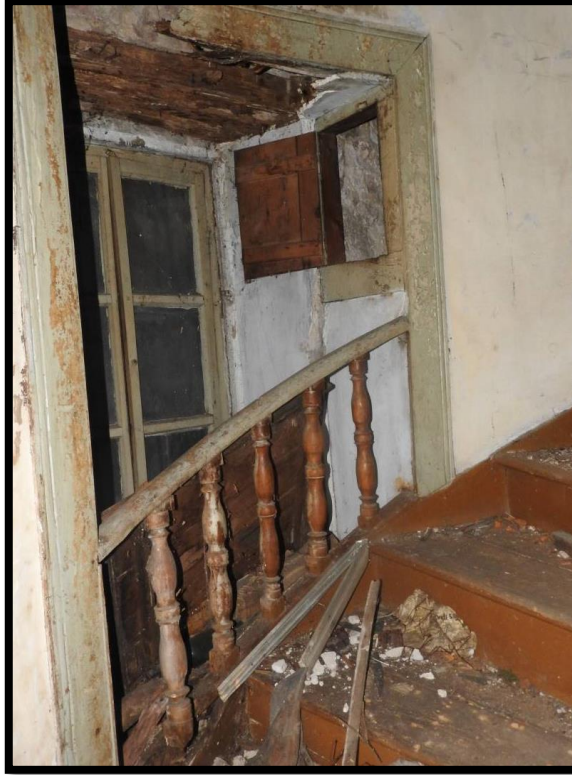
Görsel 243. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 244. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Merdiven (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 245. Tescilli Ev 6, Zemin Kat Tuvalet Kapısı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 246. Tescilli Ev 6, Birinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 247. Tescilli Ev 6, Birinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 248. Tescilli Ev 6, Birinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 249. Tescilli Ev 6, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 250. Tescilli Ev 4, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



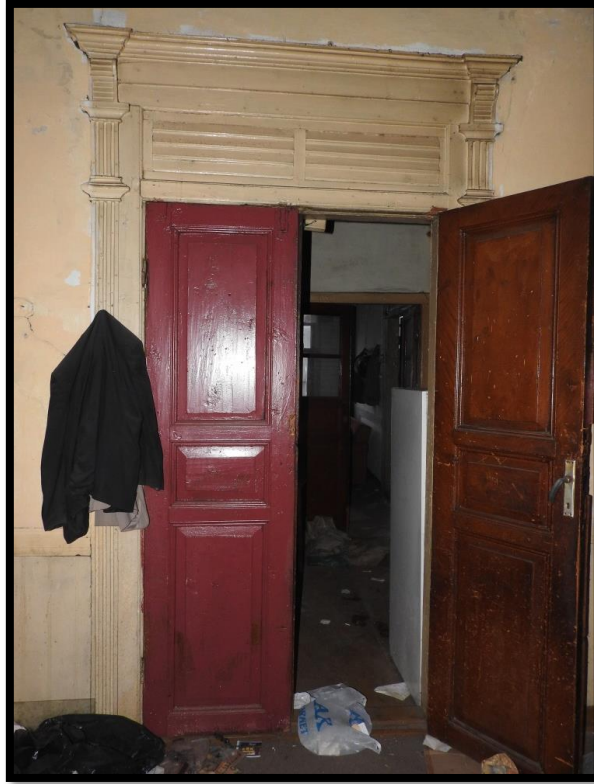
Görsel 251. Tescilli Ev 6, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 252. Tescilli Ev 6, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 253. Tescilli Ev 6, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 254. Tescilli Ev 6, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 255. Tescilli Ev 6 İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 256. Tescilli Ev 6, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 257. Tescilli Ev 6, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 258. Tescilli Ev 6, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 259. Tescilli Ev 6, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 260. Tescilli Ev 6, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 261. Tescilli Ev 6, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 262. Tescilli Ev 7, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 263. Tescilli Ev 7, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



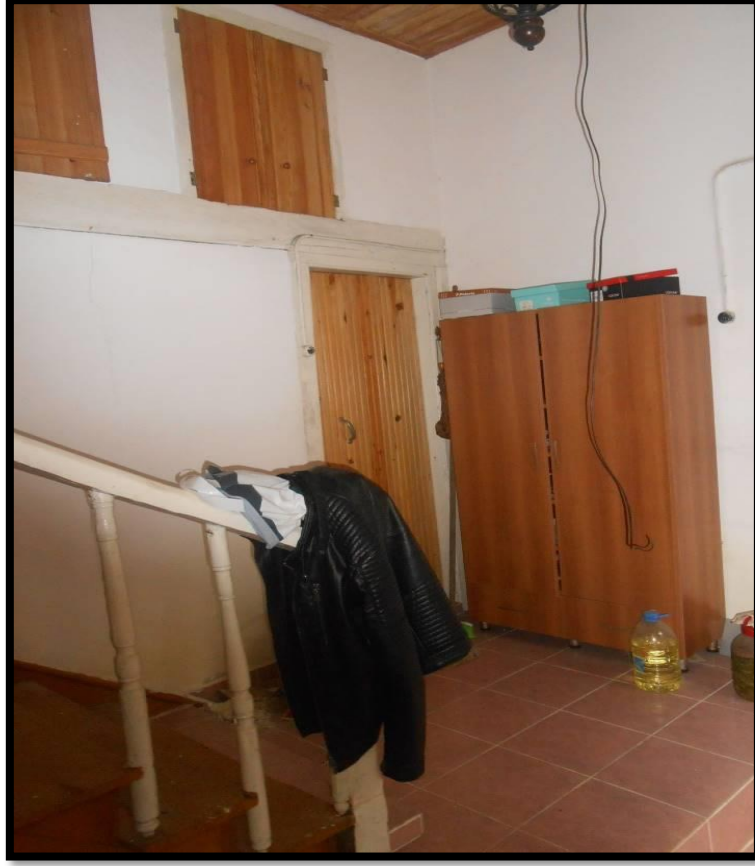
Görsel 264. Tescilli Ev 7, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



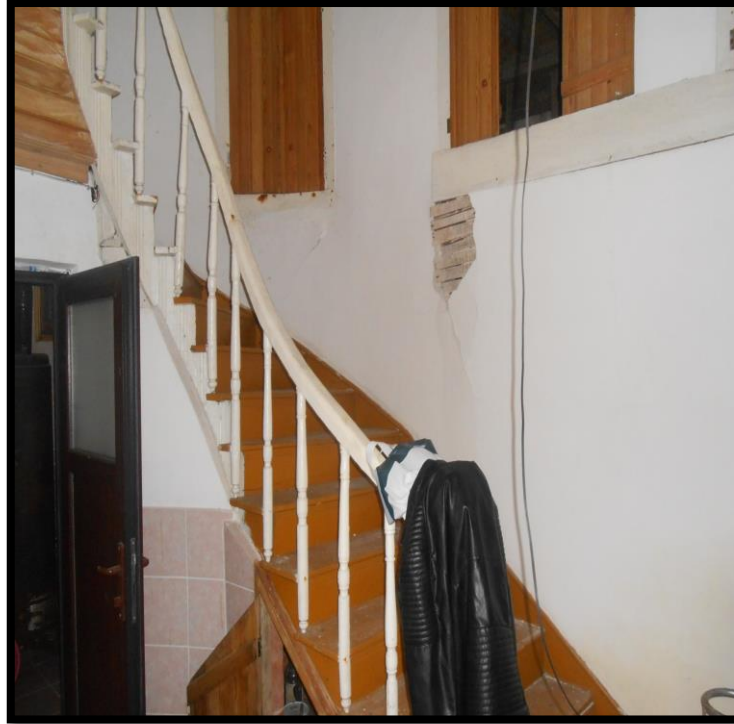
Görsel 265. Tescilli Ev 7, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 266. Tescilli Ev 7, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 267. Tescilli Ev 7, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 268. Tescilli Ev 7, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



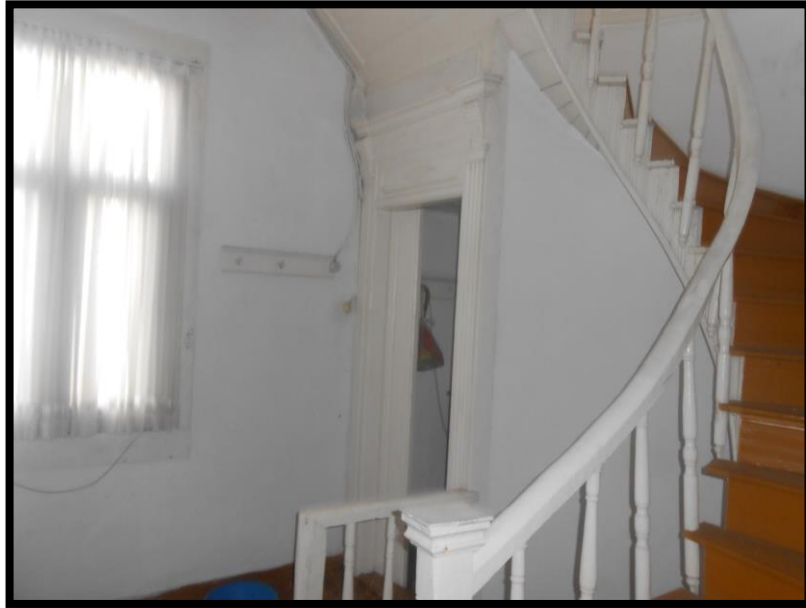
Görsel 269. Tescilli Ev 7, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 270. Tescilli Ev 7, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 271. Tescilli Ev 7, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 272. Tescilli Ev 7, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 273. Tescilli Ev 7, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 274. Tescilli Ev 7, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 275. Tescilli Ev 7, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 276. Tescilli Ev 7, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 277. Tescilli Ev 7, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 278. Tescilli Ev 7, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 279. Tescilli Ev 8, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 280. Tescilli Ev 8, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 281. Tescilli Ev 8 Birinci Kat Genel Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 282. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Genel Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 283. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Genel Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 284. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Genel Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 285. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Mutfaktan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 286. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Mutfaktan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 287. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Mutfaktan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 288. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Mutfaktan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 289. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



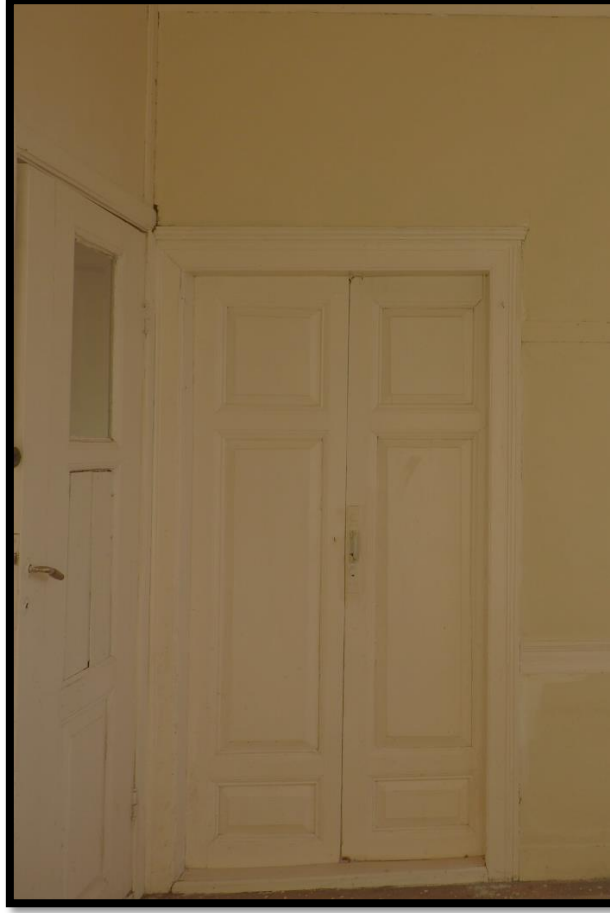
Görsel 290. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 291. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 292. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



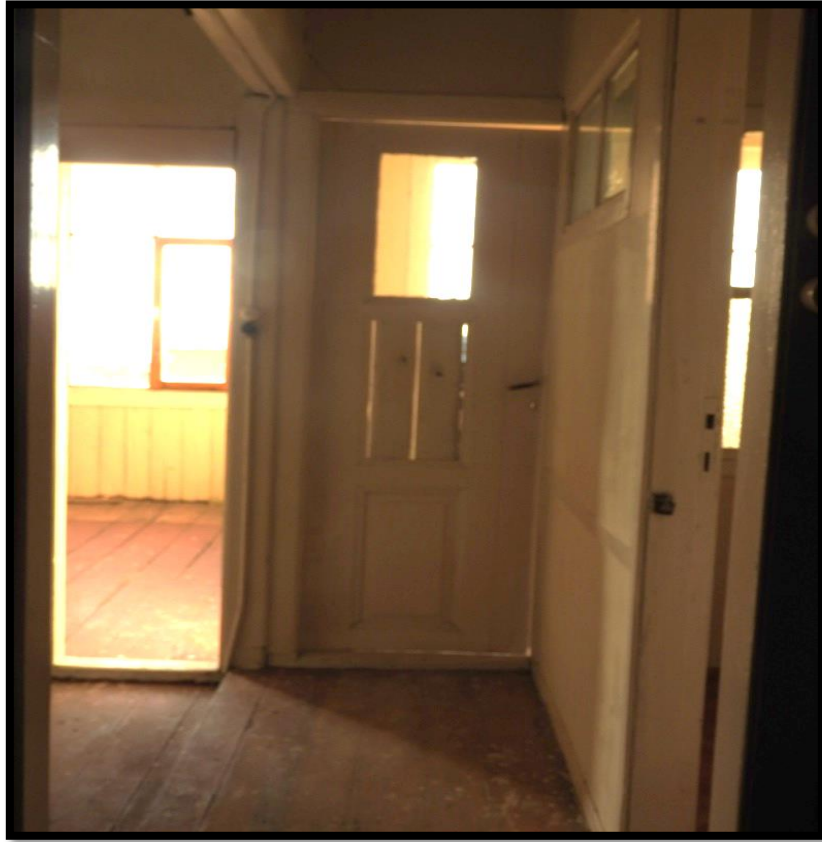
Görsel 293. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 294. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 295. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 296. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 297. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



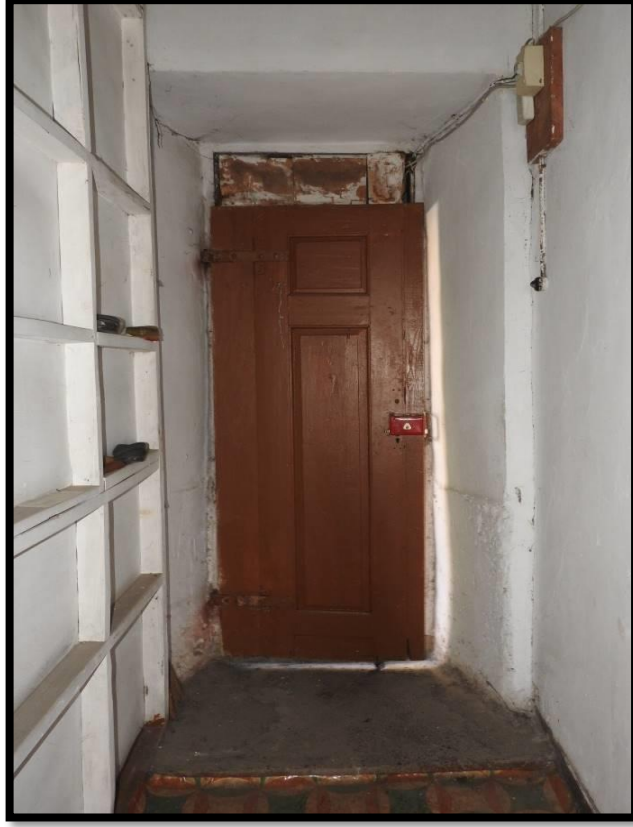
Görsel 298. Tescilli Ev 8, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 299. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 300. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 301. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 302. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 303. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 304. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 305. Tescilli Ev 8, İkinci Kat ve Tuvalete Açılan Kapı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 306. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Tuvalete Kapısı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 307. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Oda Görünüşleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 308. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Oda Görünüşleri(Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 309. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Oda Görünüşleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 310. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Oda Görünüşleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 311. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Oda Görünüşleri (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 312. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 313. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 314. Tescilli Ev 8, İkinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 315. Tescilli Ev 9, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağıklaştırma Projesinden)



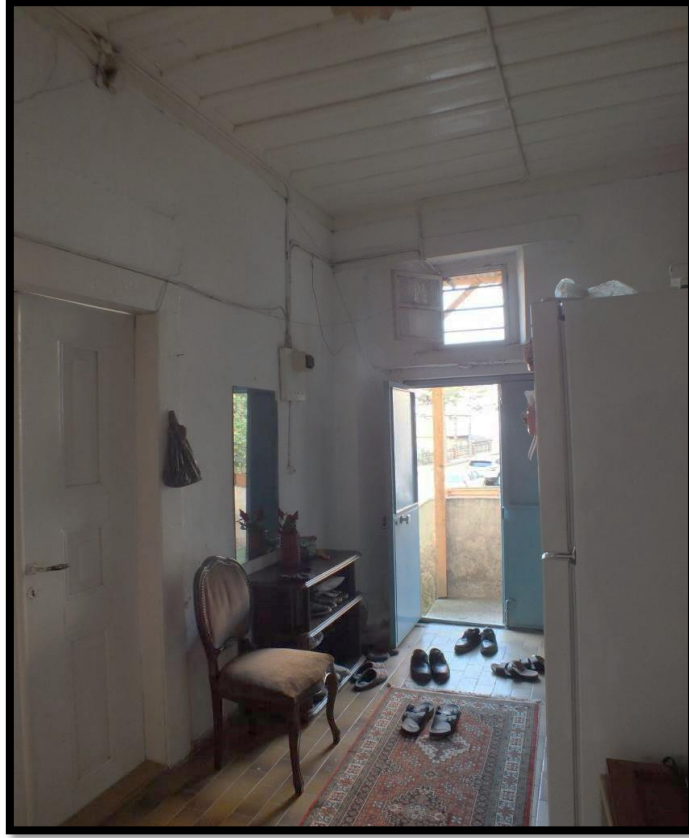
Görsel 316. Tescilli Ev 7, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağıklaştırma Projesinden)



Görsel 317. Tescilli Ev 9, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



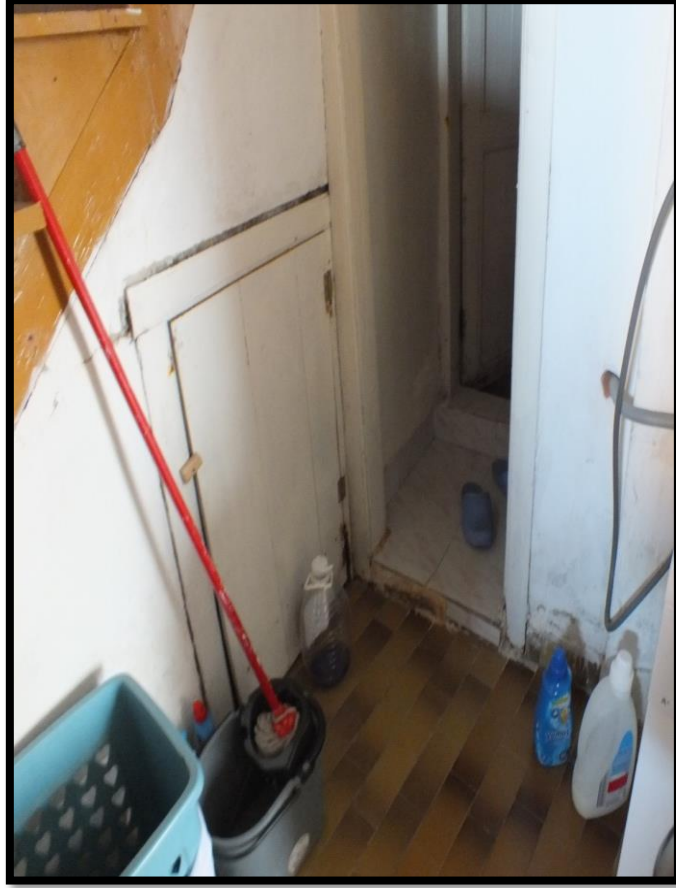
Görsel 318. Tescilli Ev 9, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 319. Tescilli Ev 9, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 320. Tescilli Ev 9, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



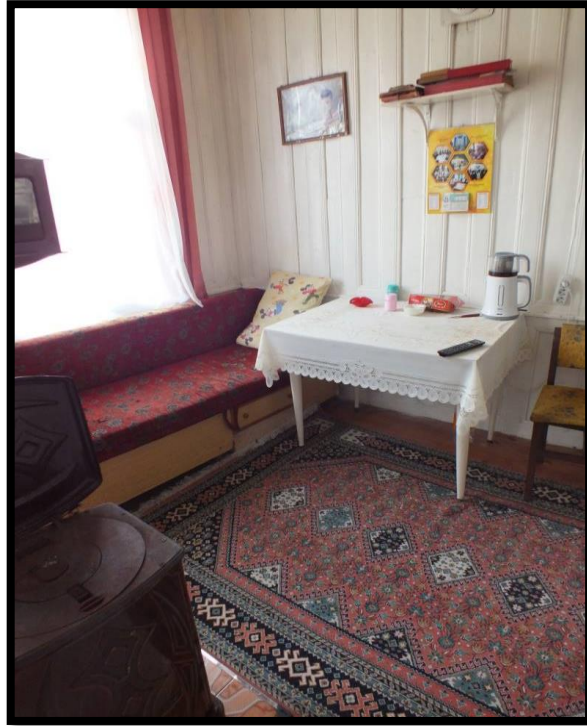
Görsel 321. Tescilli Ev 9, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



BGörsel 322. Tescilli Ev 9, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 323. Tescilli Ev 9, Sofanın Doğusundaki Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



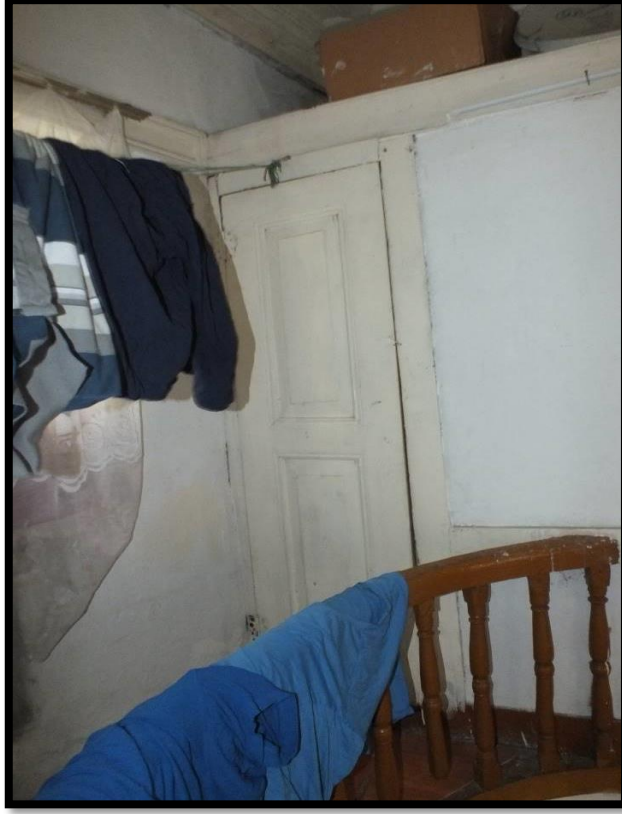
Görsel 324. Tescilli Ev 9, Sofanın Doğusundaki Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 325. Tescilli Ev 9, Sofanın Doğusundaki Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 326. Tescilli Ev 9, İkinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 327. Tescilli Ev 9, İkinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 328. Tescilli Ev 9, İkinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 329. Tescilli Ev 9, İkinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 330. Tescilli Ev 9, İkinci Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 331. Tescilli Ev 9, İkinci Kat Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 332. Tescilli Ev 9, İkinci Kat Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 333. Tescilli Ev 9, İkinci Kat Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



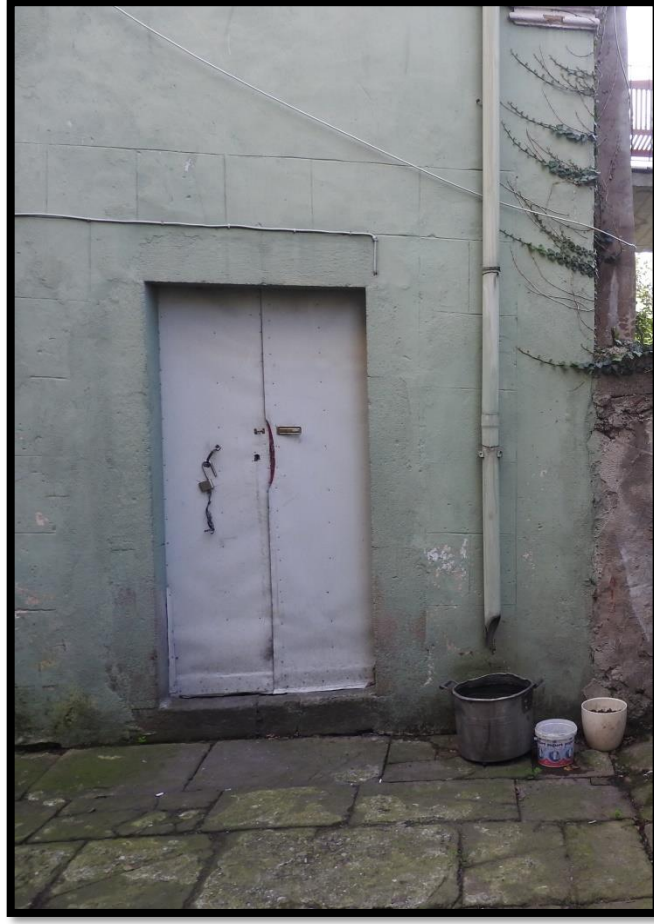
Görsel 334. Tescilli Ev 9, İkinci Kat Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 335. Tescilli Ev 10, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



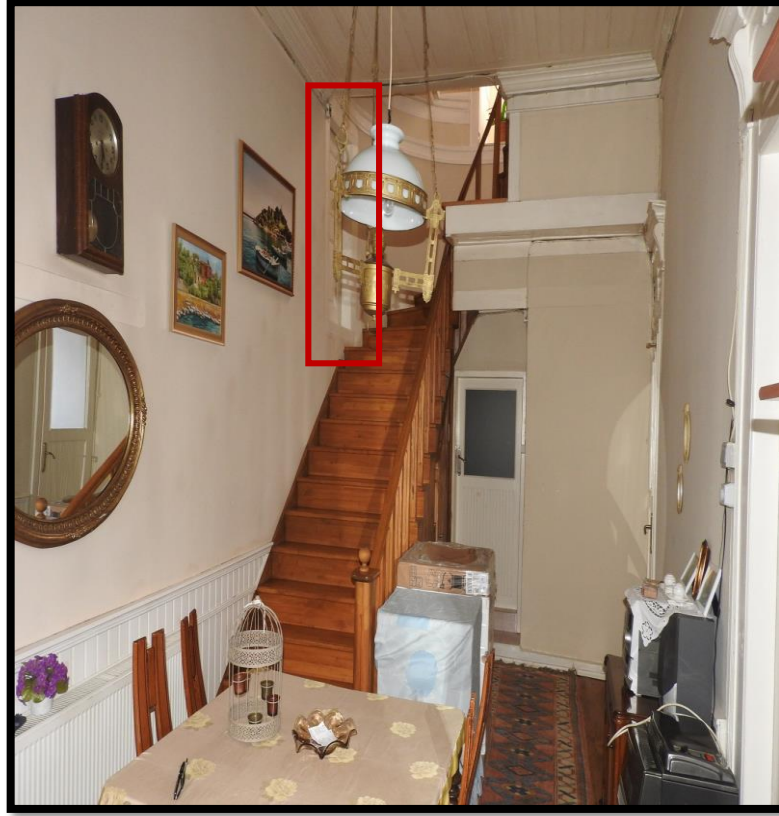
Görsel 336. Tescilli Ev 10, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



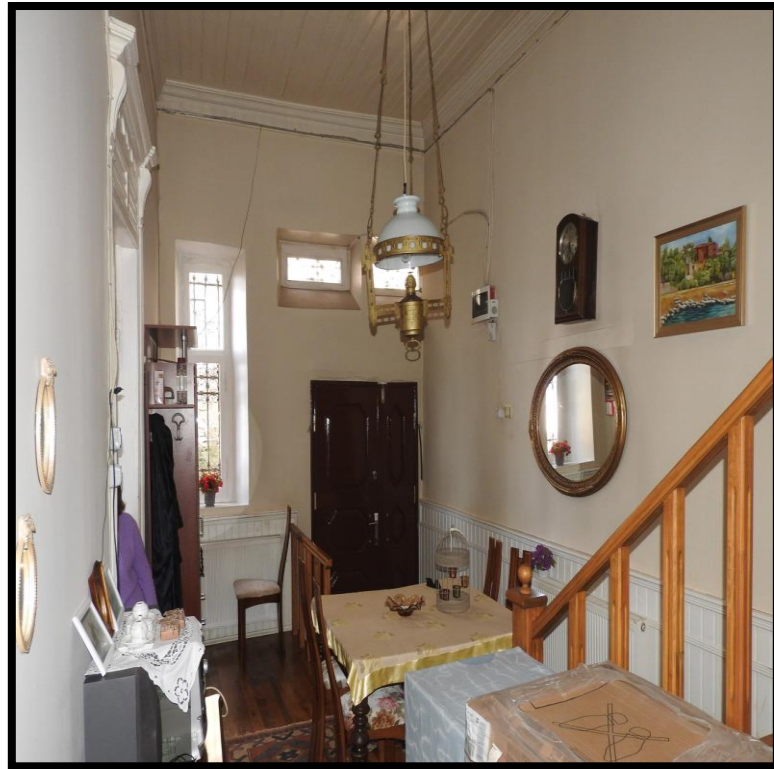
Görsel 337. Tescilli Ev 10, Bodrum Katı Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 338. Tescilli Ev 10, Bodrum Katı Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 339. Tescilli Ev 10, Sofa ve Ara Kat Kapısının Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 340. Tescilli Ev 10, Sofanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



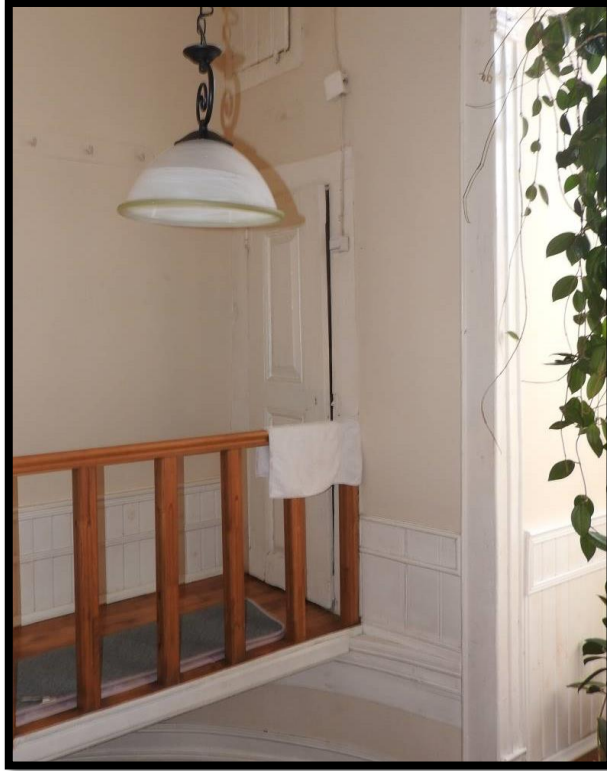
Görsel 341. Tescilli Ev 10, Sofa ve Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



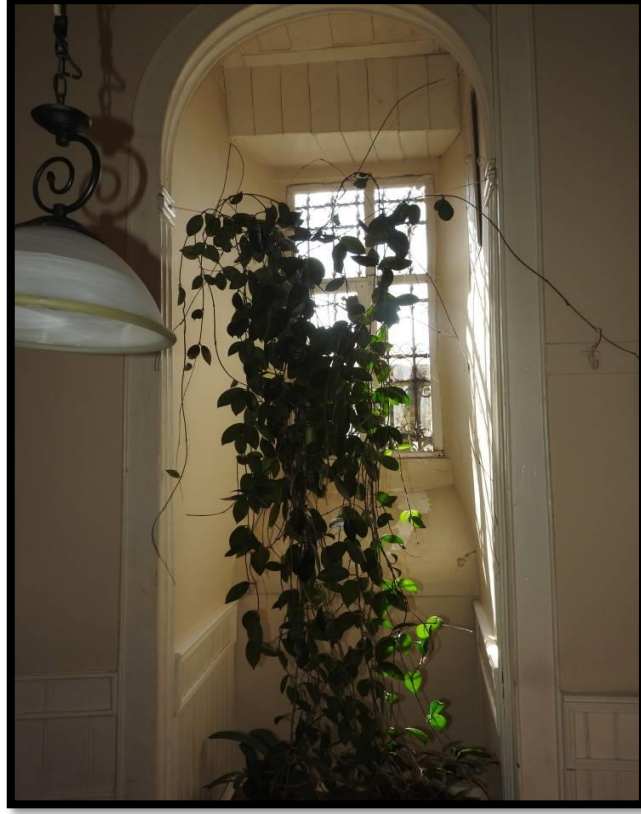
Görsel 342. Tescilli Ev 10, Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



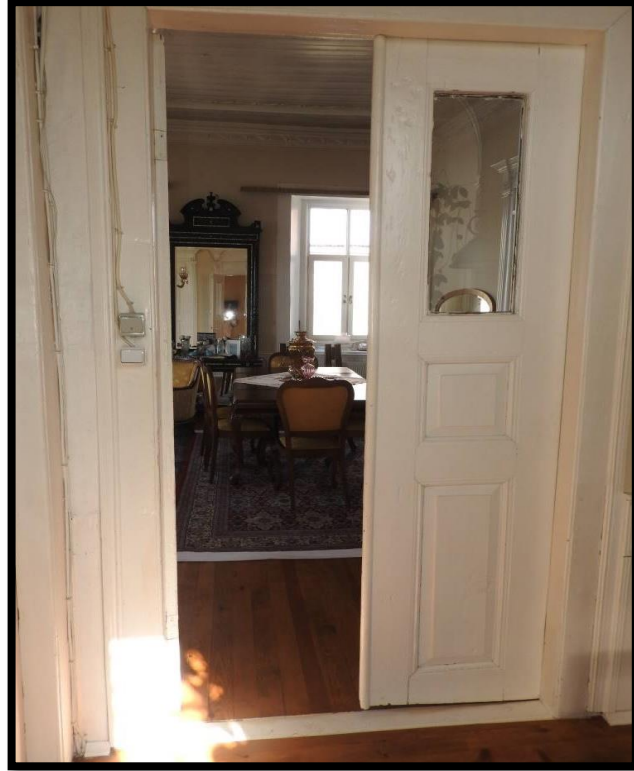
Görsel 343. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Genel Görünüş ve Ara kat Kapısının Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 344. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Genel Görünüş ve Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



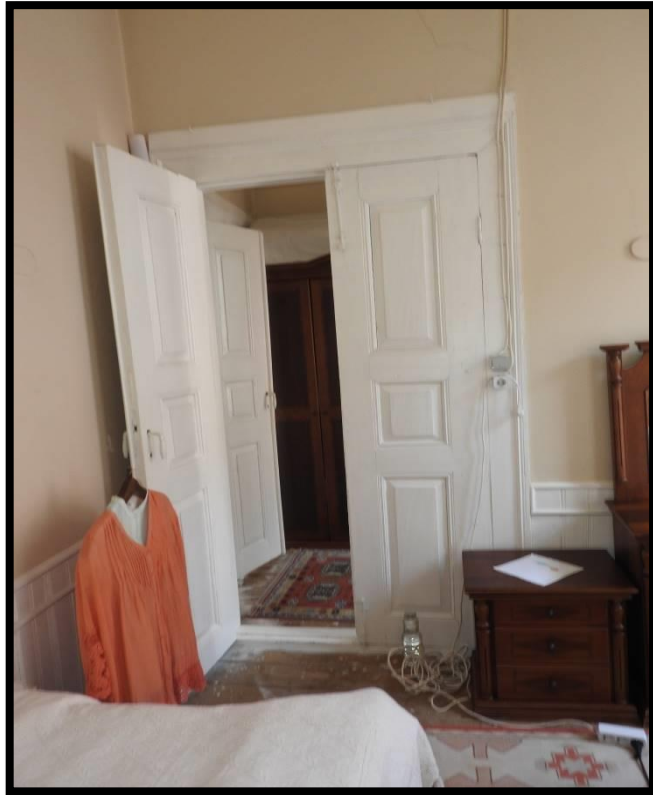
Görsel 345. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Genel Görünüş ve Odanın Görünüşü
(Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



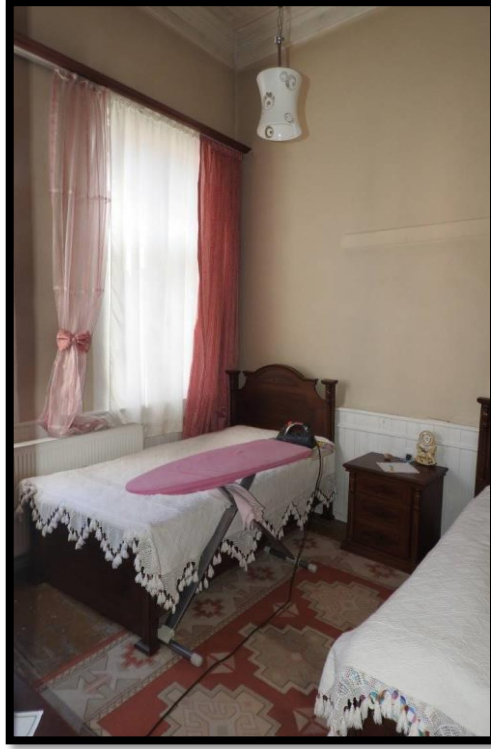
Görsel 346. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Genel Görünüş ve Odanın Görünüşü
(Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 347. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 348. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 349. Tescilli Ev 10, Birinci Kat Odanın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 350. Tescilli Ev 11, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 351. Tescilli Ev 11, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 352. Tescilli Ev 11, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 353. Tescilli Ev 11, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



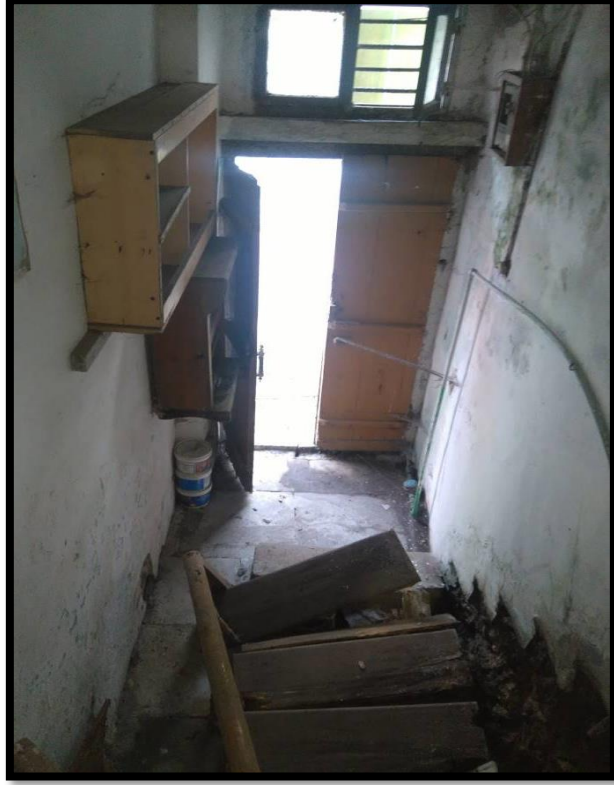
Görsel 354. Tescilli Ev 11, Yapının Zemin Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



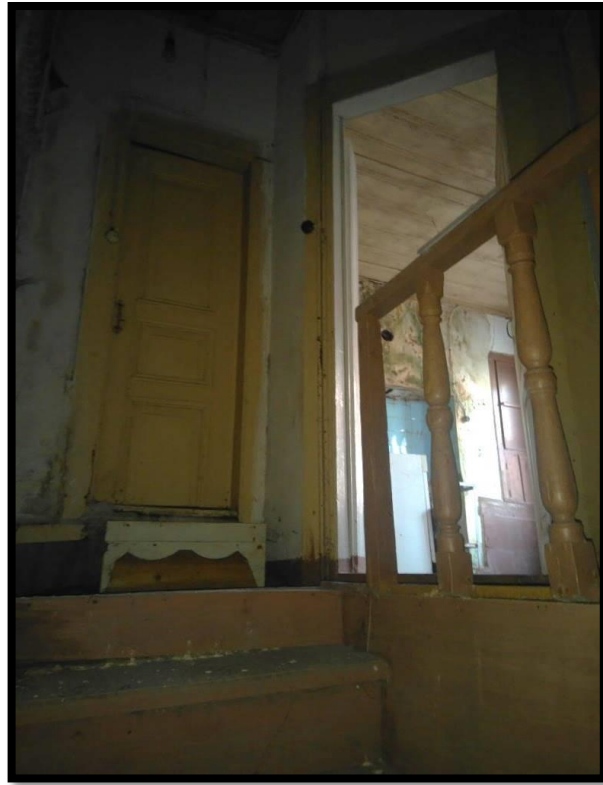
Görsel 355. Tescilli Ev 11, Yapının Zemin Katından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 356. Tescilli Ev 11, Zemin Katın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 357. Tescilli Ev 11, Zemin Katın Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 358. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 359. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 360. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



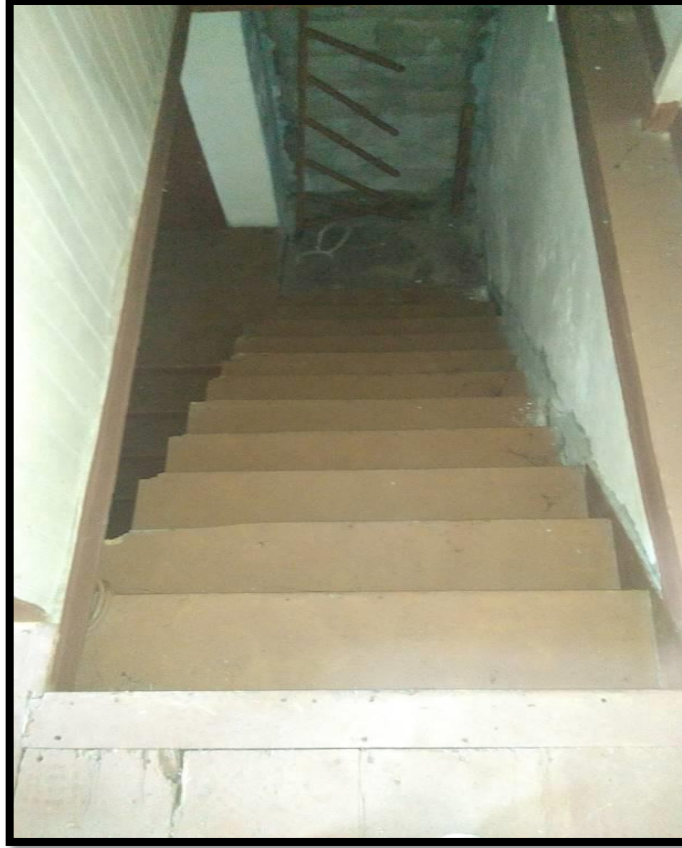
Görsel 361. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 362. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Odadan Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 363. Tescilli Ev 11, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 364. Tescilli Ev 11, İkinci Kat ve Tuvalet Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



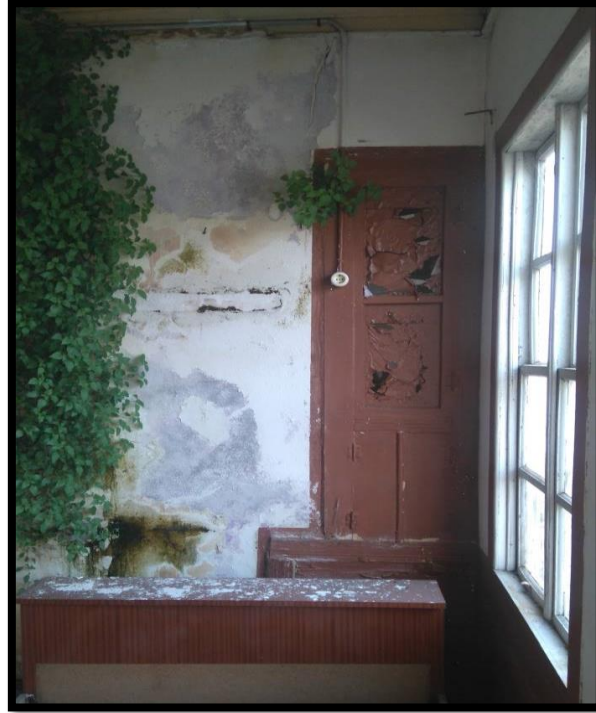
Görsel 365. Tescilli Ev 11, İkinci Kat ve Tuvalet Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 366. Tescilli Ev 11, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 367. Tescilli Ev 11, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 368. Tescilli Ev 11, İkinci Katın Odasından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 369. Tescilli Ev 11, İkinci Katın Odasından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 370. Tescilli Ev 11, İkinci Katın Odasından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 371. Tescilli Ev 11, İkinci Katın Odasından Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağıklaştırma Projesinden)



Görsel 372. Tescilli Ev 12, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağıklaştırma Projesinden)



Görsel 373. Tescilli Ev 12, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 374. Tescilli Ev 12, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 375. Tescilli Ev 12, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 376. Tescilli Ev 12, Bodrum Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 377. Tescilli Ev 12, Bodrum Kattan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 378. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



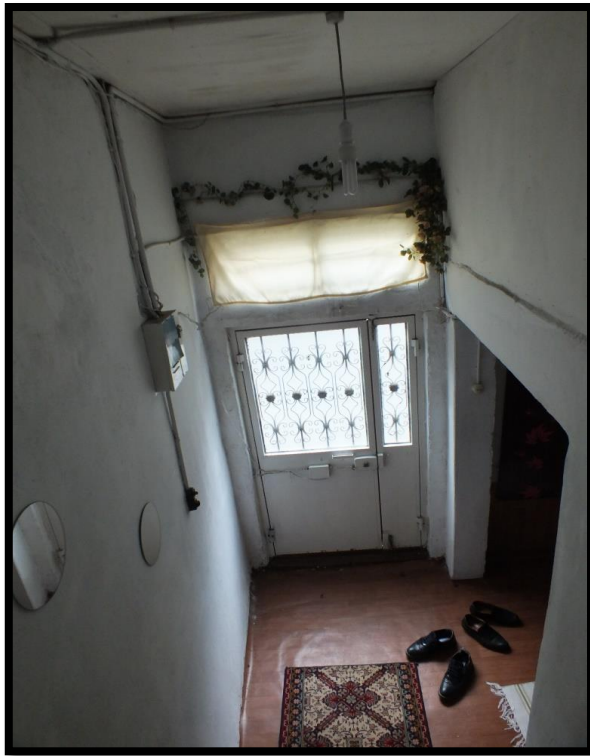
Görsel 379. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 380. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 381. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 382. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 383. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 384. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



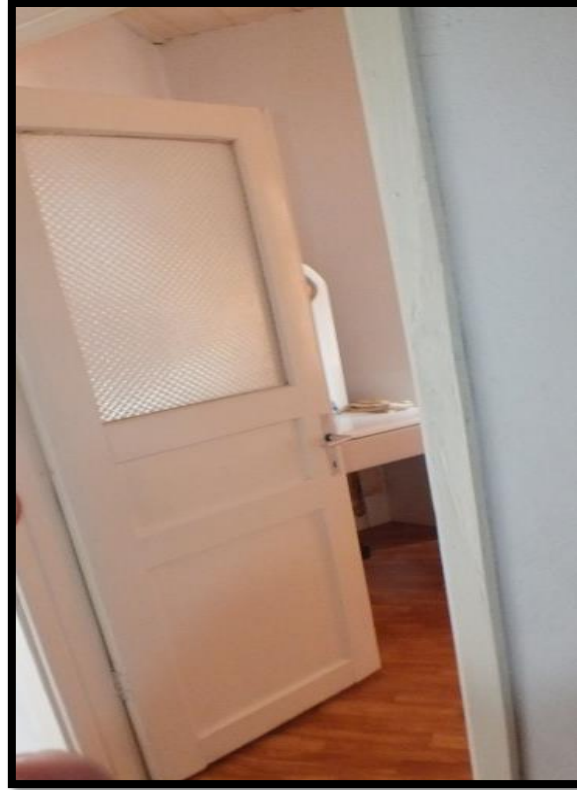
Görsel 385. Tescilli Ev 12, Zemin Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 386. Tescilli Ev 12, Zemin Kat İç Sofanın Açıldığı Odalar (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 387. Tescilli Ev 12, Zemin Kat İç Sofanın Açıldığı Odalar (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



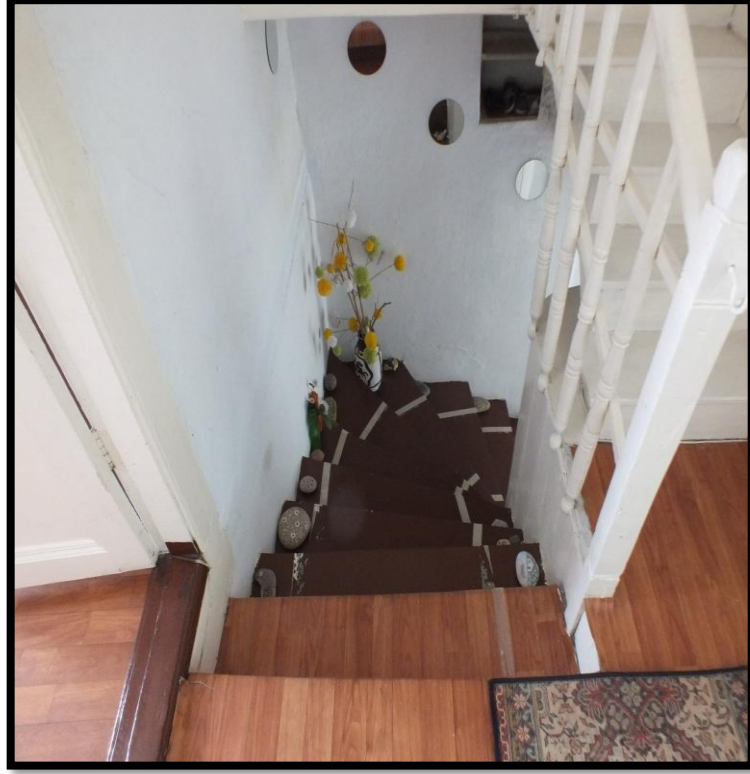
Görsel 388. Tescilli Ev 12, Birinci Kat İç Sofanın Açıldığı Odalar (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 389. Tescilli Ev 12, Birinci Kat İç Sofanın Açıldığı Odalar (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 390. Tescilli Ev 12, Birinci Kat İç Sofanın Açıldığı Odalar (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 391. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 392. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 393. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 394. Tescilli Ev 12, Birinci Kattaki Odadan Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 395. Tescilli Ev 12, Birinci Kattaki Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



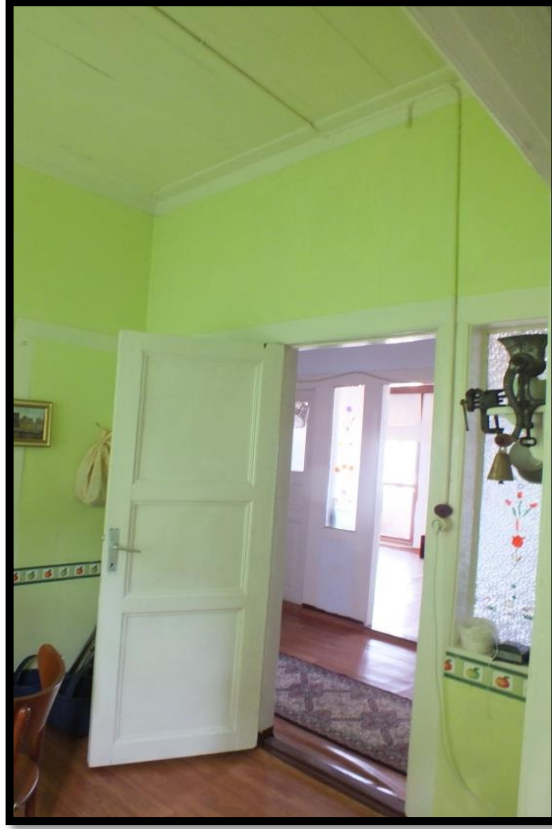
Görsel 396. Tescilli Ev 12, Birinci Kattaki Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



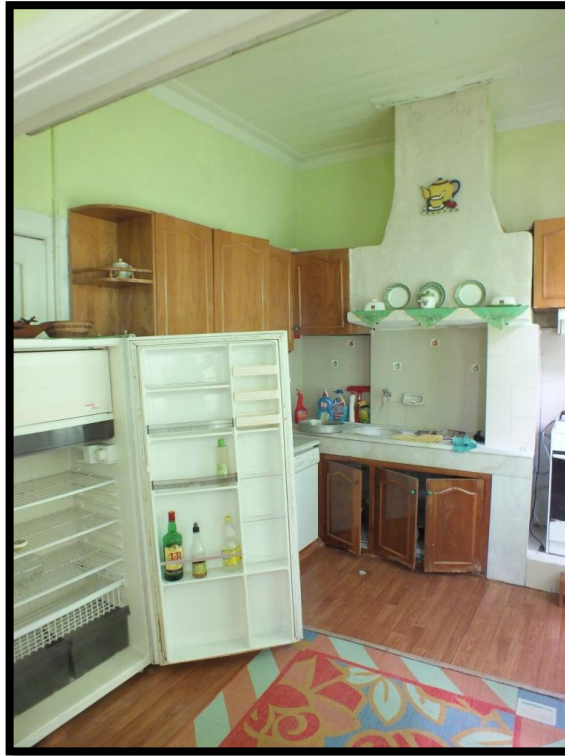
Görsel 397. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 398. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 399. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 400. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 401. Tescilli Ev 12, Birinci Kat Tuvalet Kapısı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



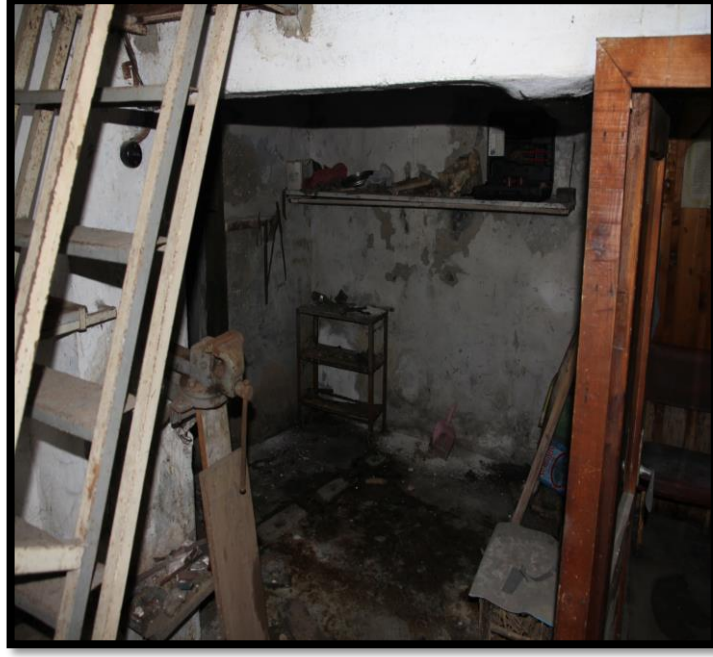
Görsel 402. Tescilli Ev 13, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 403. Tescilli Ev 13, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



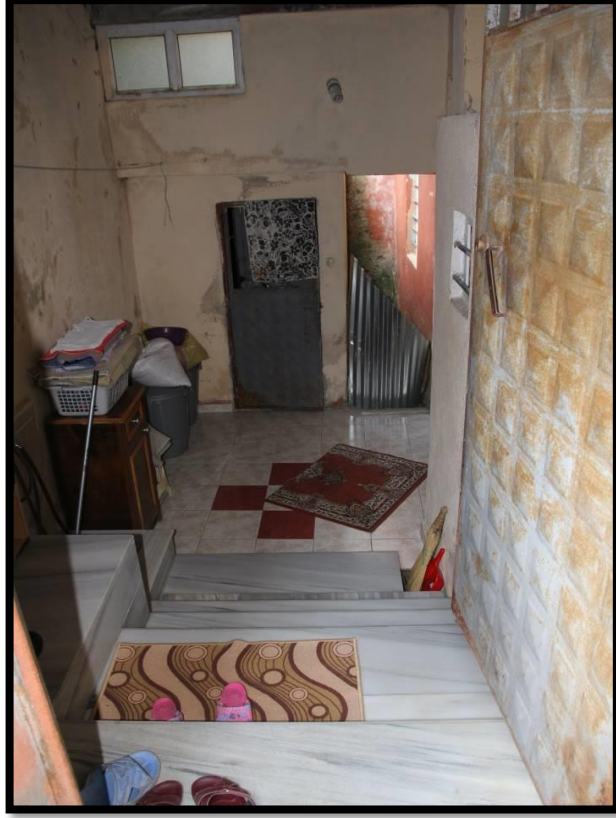
Görsel 404. Tescilli Ev 13, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



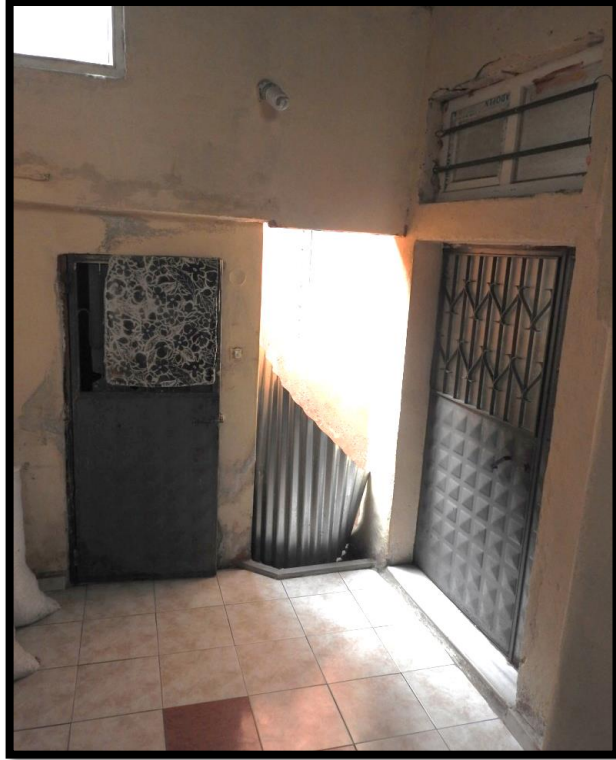
Görsel 405. Tescilli Ev 13, Zemin Kat Dükkân Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



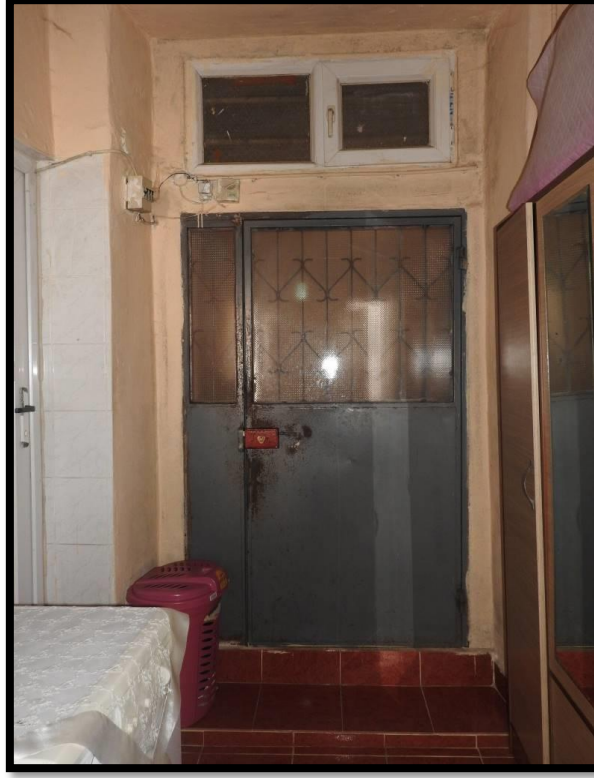
Görsel 406. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 407. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 408. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



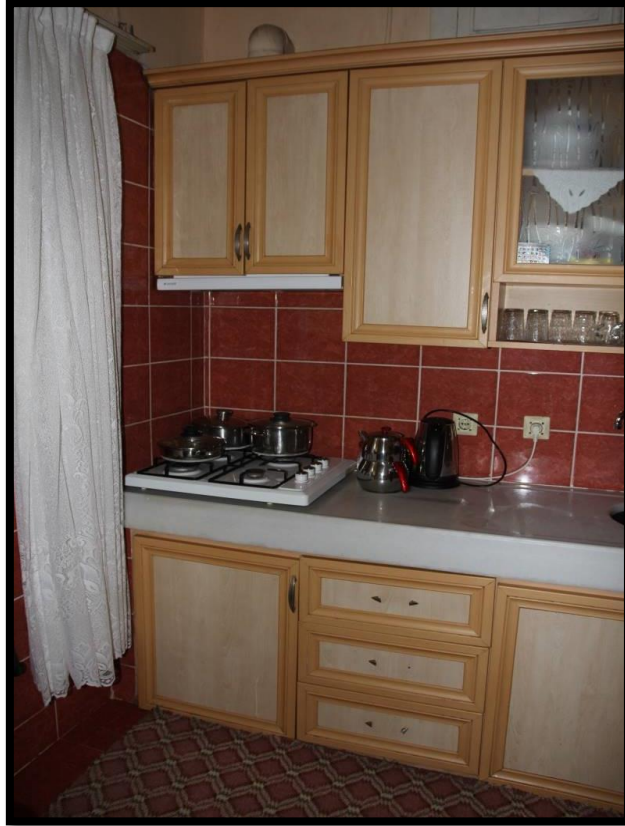
Görsel 409. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 410. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 411. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 412. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Mutfak Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 413. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Farklı Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 414. Tescilli Ev 13, Birinci Kat Farklı Odalardan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



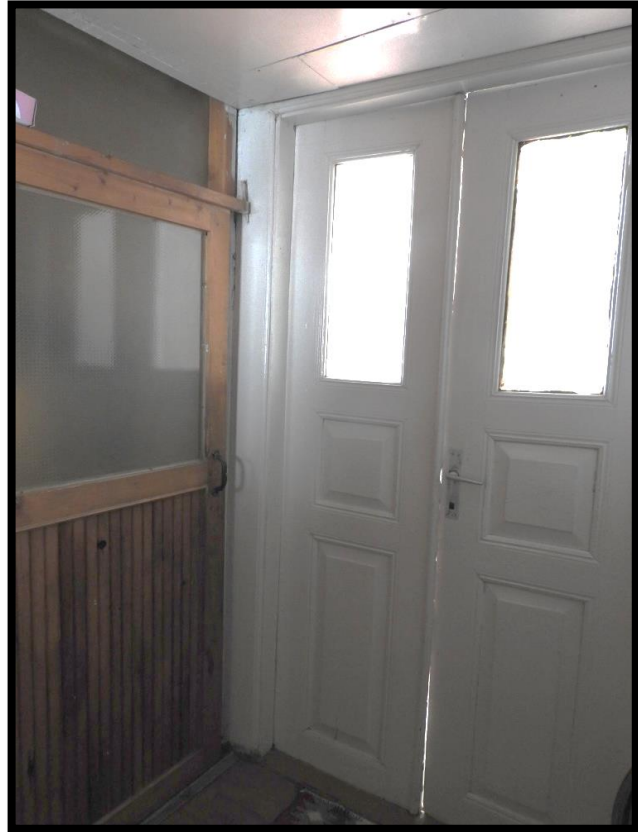
Görsel 415. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Girişten Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 416. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Girişten Görünüş(Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



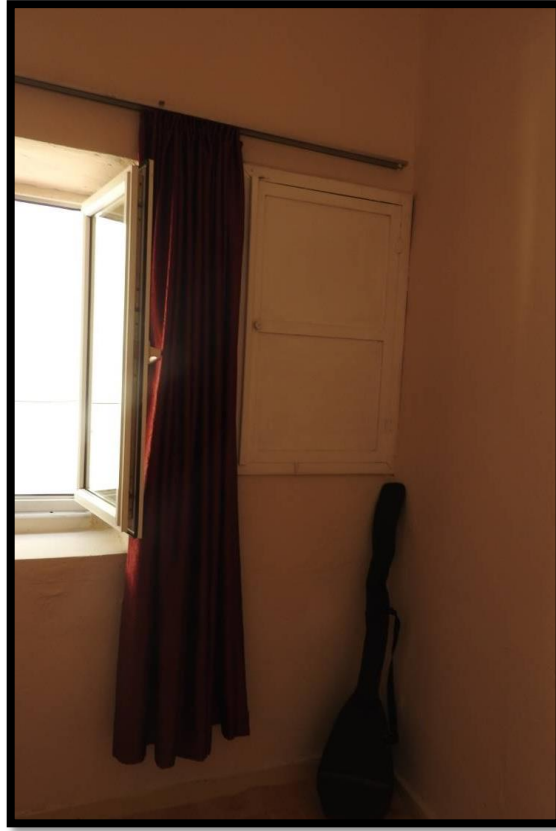
Görsel 417. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağıklaştırma Projesinden)



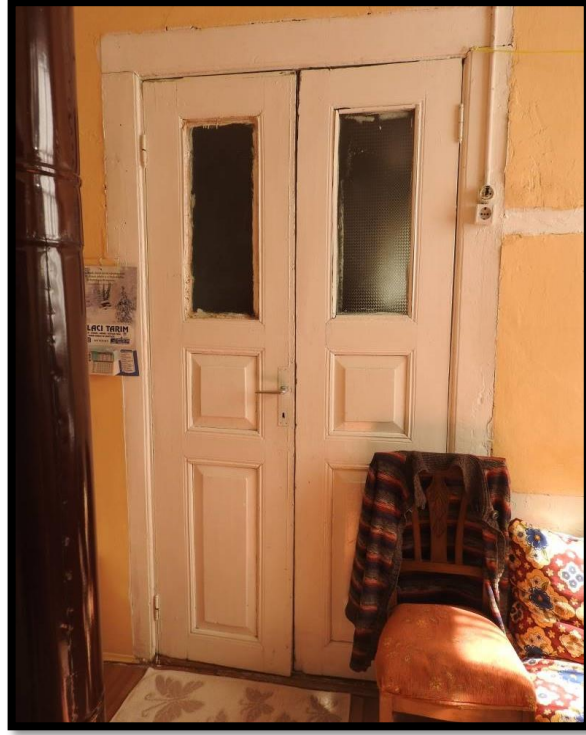
Görsel 418. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağıklaştırma Projesinden)



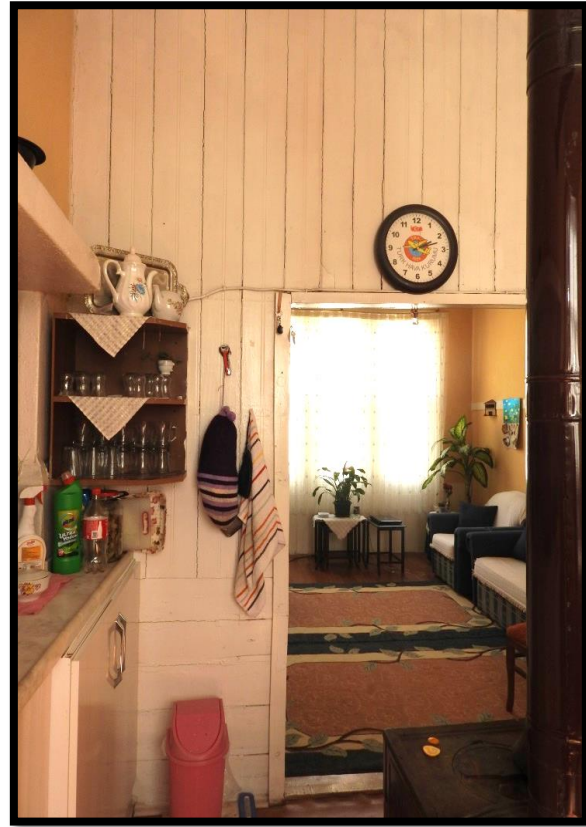
Görsel 419. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



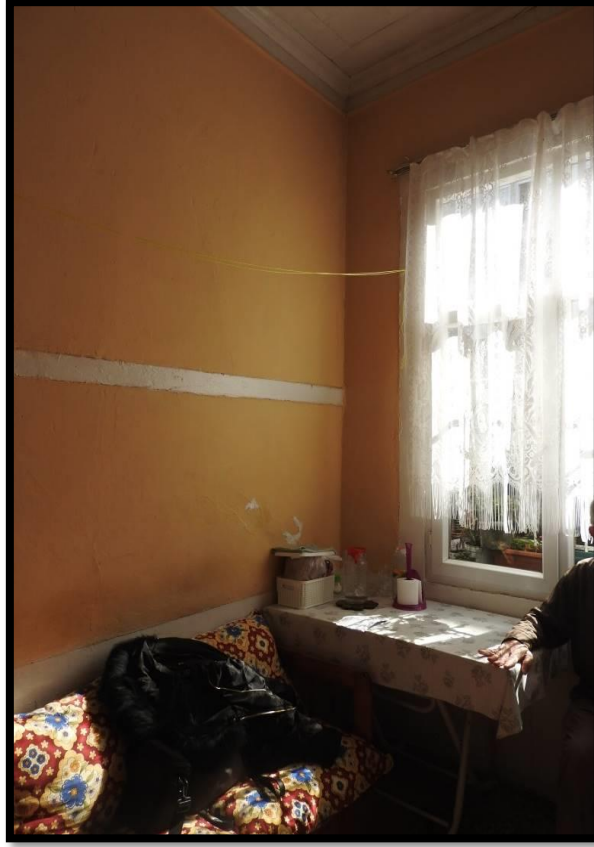
Görsel 420. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Odadan Görünüş (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 421. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Mutfak ve Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



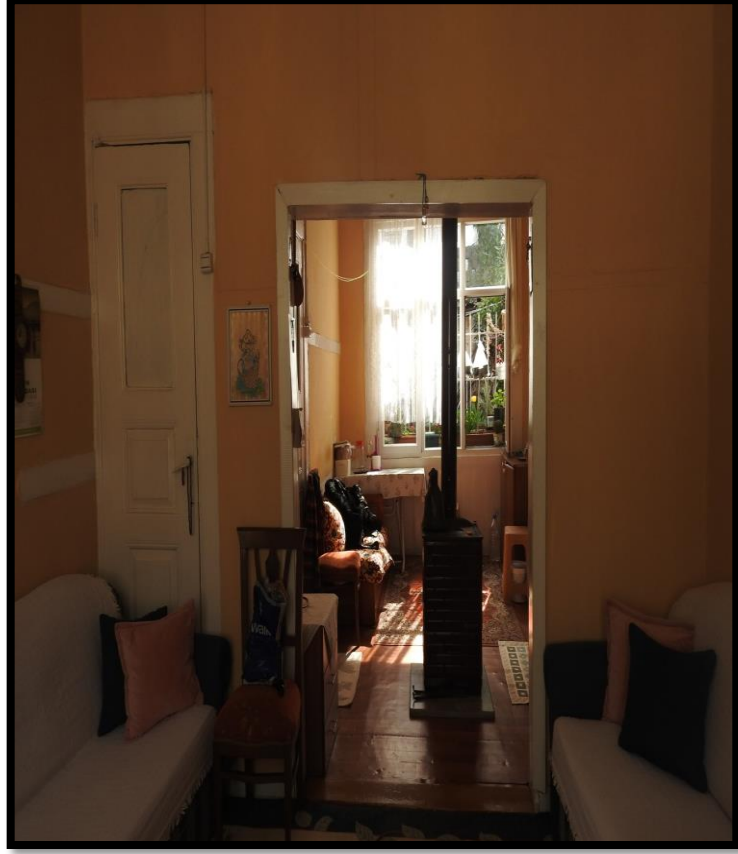
Görsel 422. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Mutfak ve Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 423. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Mutfak ve Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



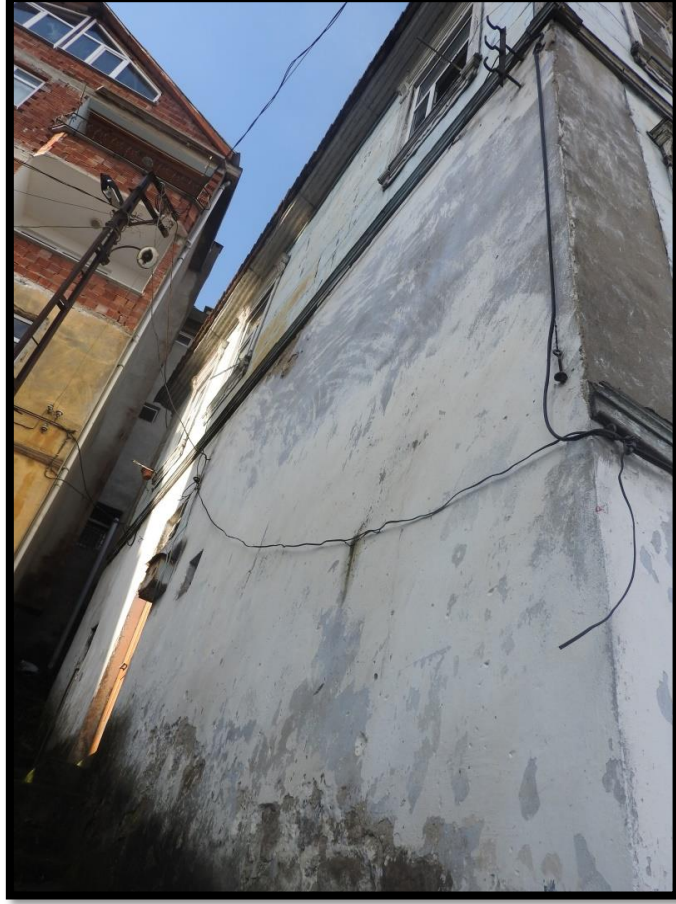
Görsel 424. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Mutfak ve Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 425. Tescilli Ev 13, İkinci Kat Mutfak ve Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



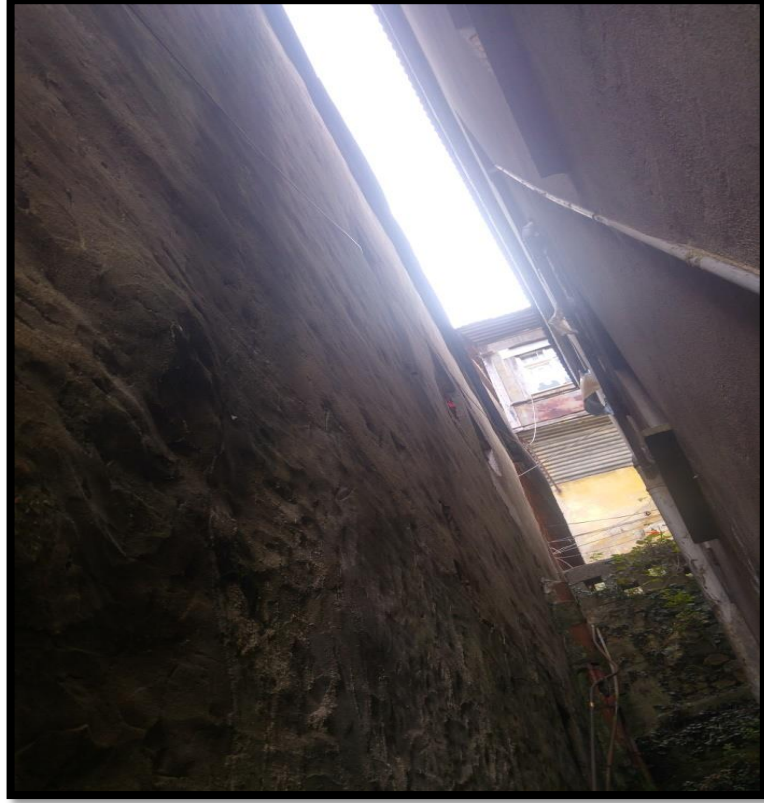
Görsel 426. Tescilli Ev 14, Kuzey Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 427. Tescilli Ev 14, Batı Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 428. Tescilli Ev 14, Güney Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 429. Tescilli Ev 14, Doğu Cephesi Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 430. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 431. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 432. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 433. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 434. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 435. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 436. Tescilli Ev 14, Zemin Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



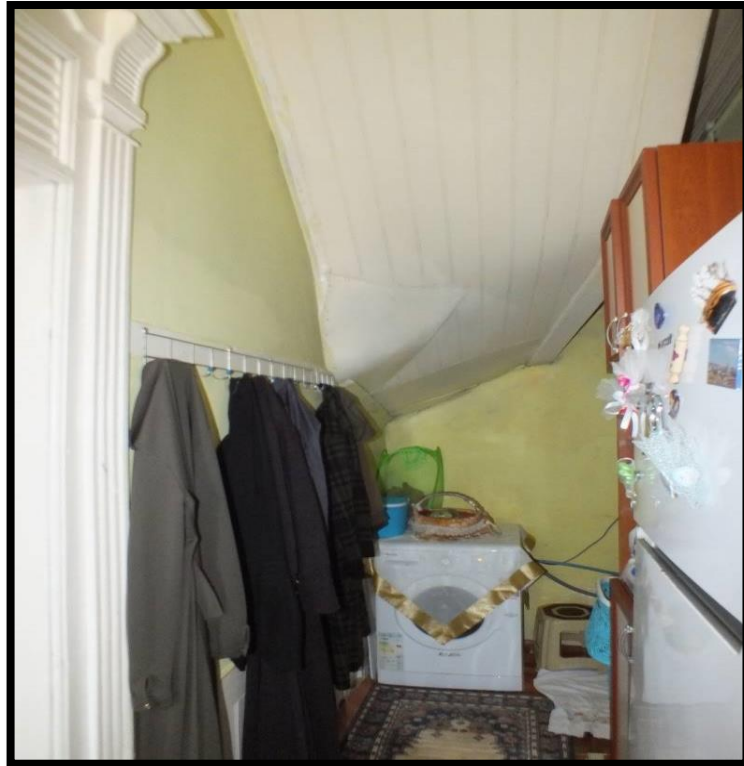
Görsel 437. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



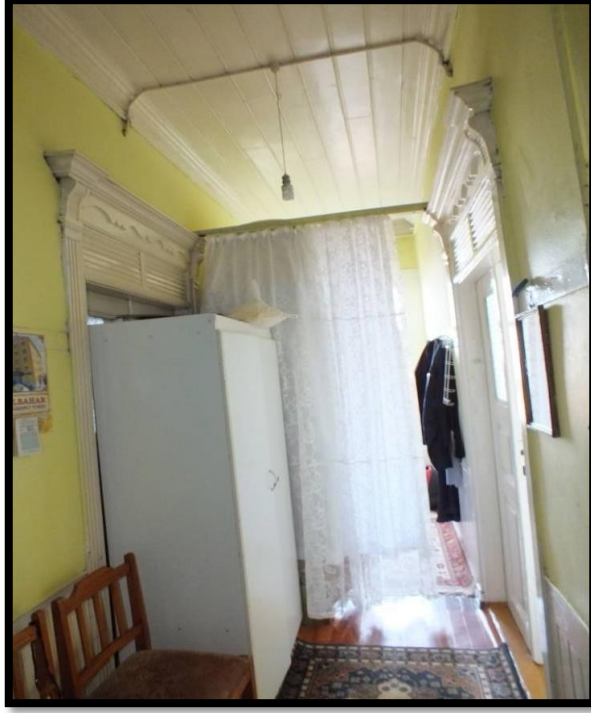
Görsel 438. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Giriş Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 439. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



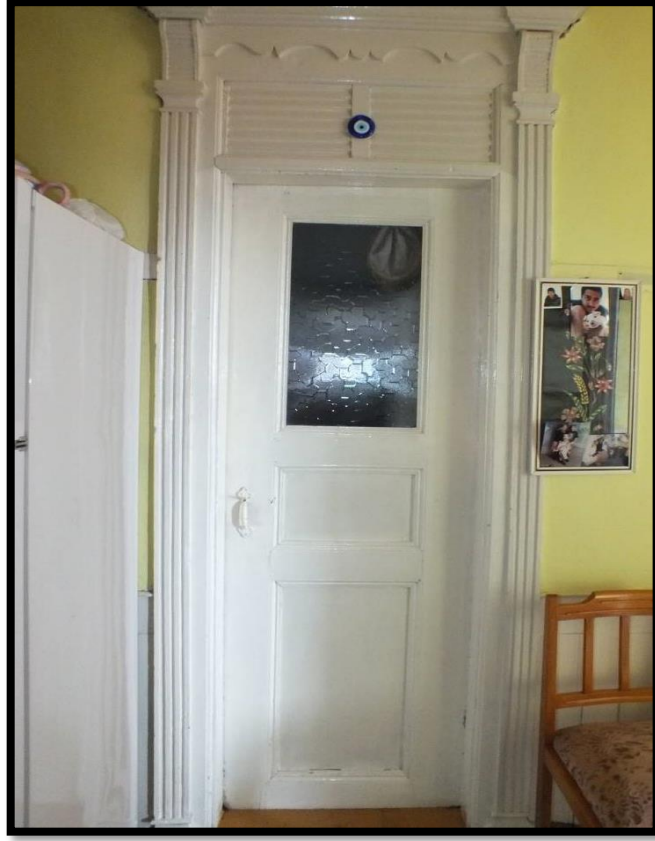
Görsel 440. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



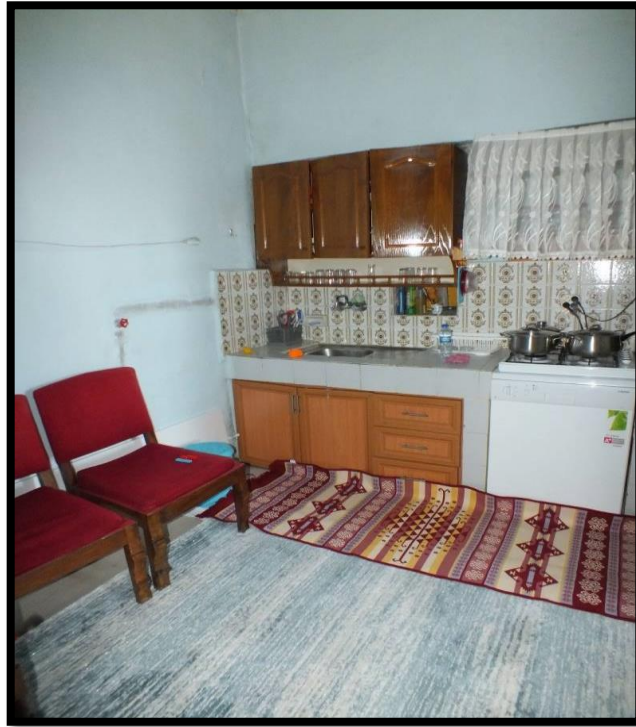
Görsel 441. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Sofa Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



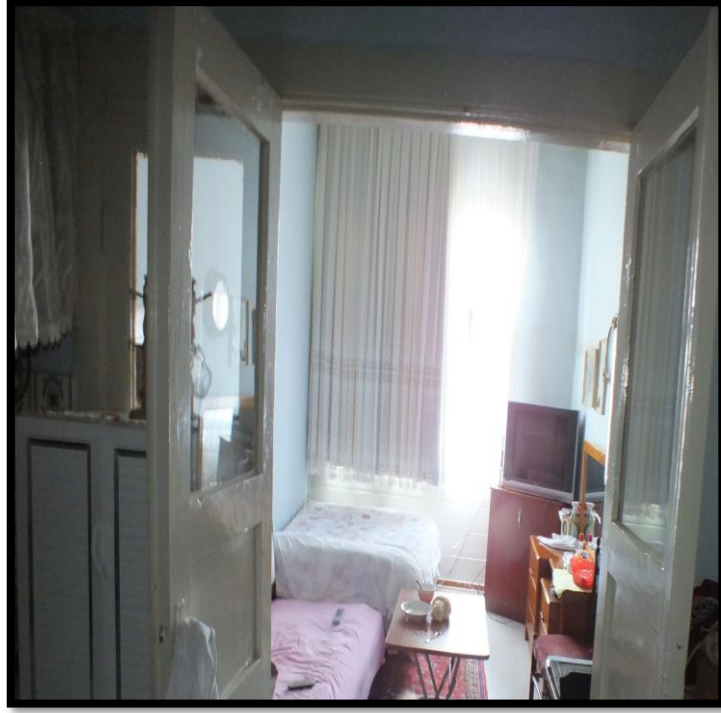
Görsel 442. Tescilli Ev 14, Tuvalet-Banyo Bölümüne Giriş Sağlayan Kapı (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



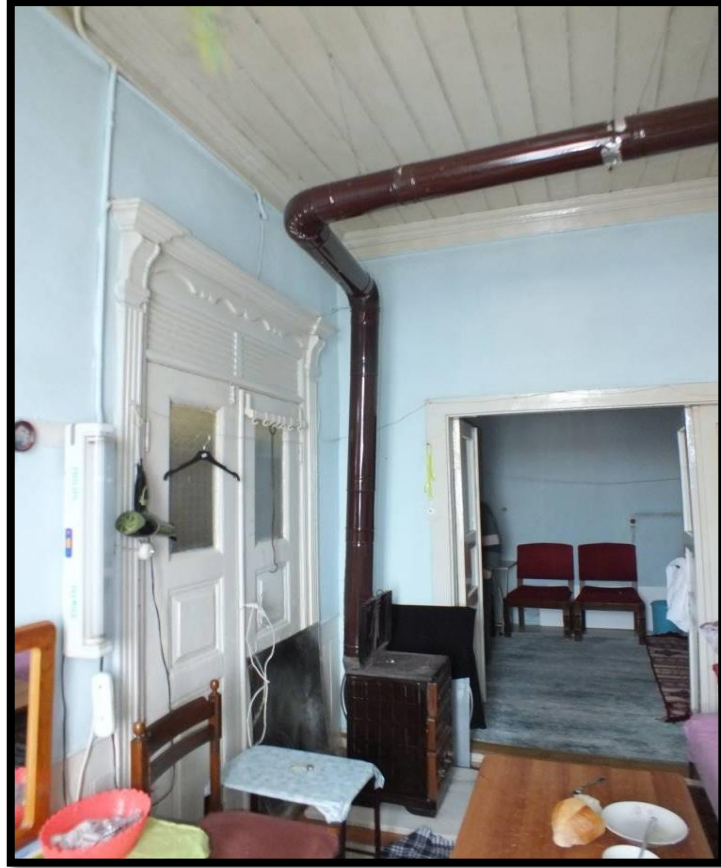
Görsel 443. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Mutfak Kapısı ve Mutfak Görünüşü
(Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 444. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Mutfak Kapısı Ve Mutfak Görünüşü
(Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 445. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 446. Tescilli Ev 14, Birinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 447. Tescilli Ev 14, İkinci Kat ve İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 448. Tescilli Ev 14, İkinci Kat ve İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



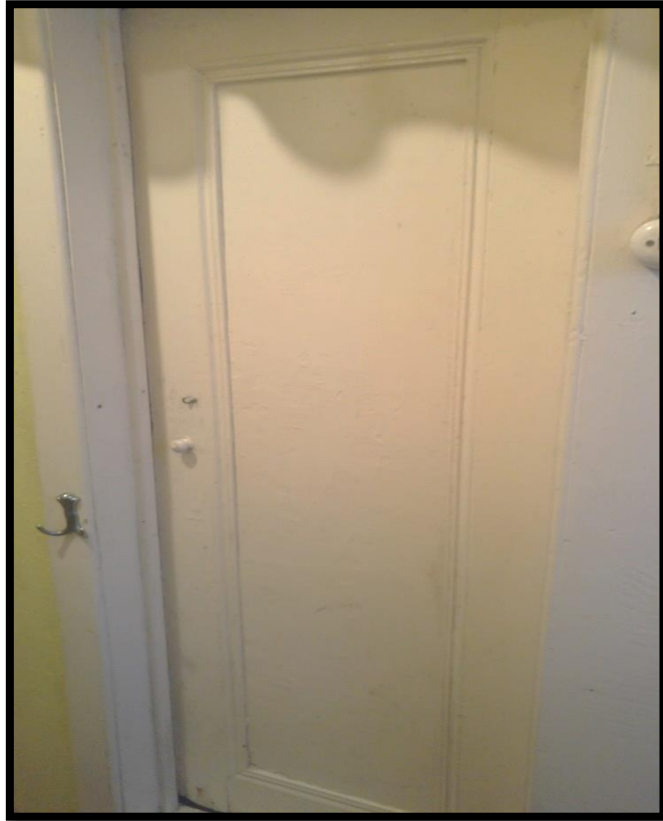
Görsel 449. Tescilli Ev 14, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 450. Tescilli Ev 14, İkinci Kat Oda Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



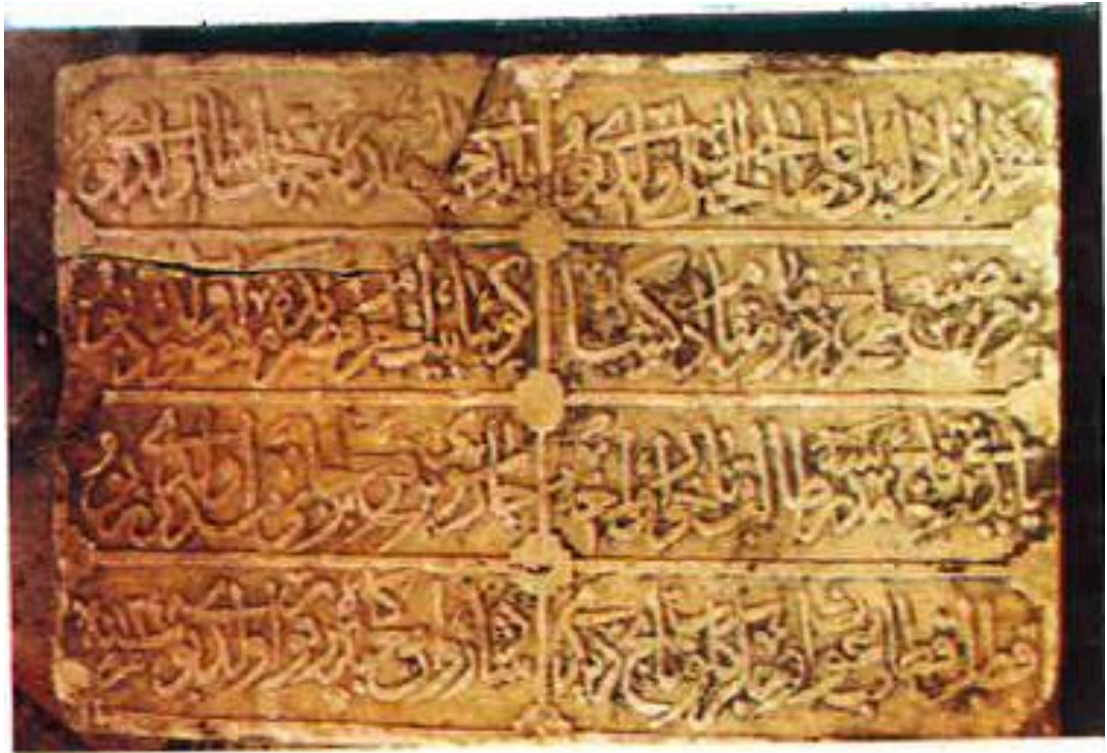
Görsel 451. Tescilli Ev 14, İkinci Oda Girişi (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



Görsel 452. Tescilli Ev 14, İkinci Oda Girişi, Banyo Görünüşü (Trabzon Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Sokak Sağlıklaştırma Projesinden)



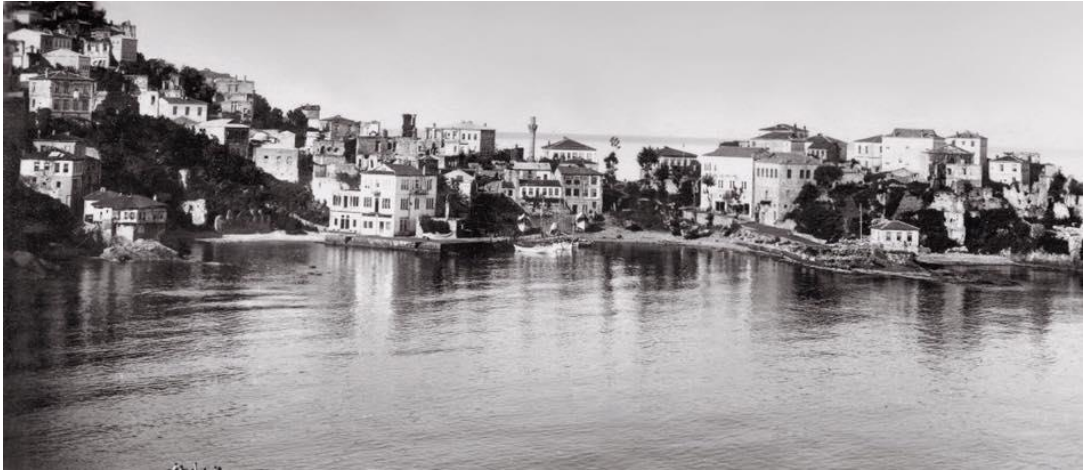
Görsel 453. Tirebolu Lisesi, Kazım Karabekir Ortaokulu Ve Ortaokul Yanındaki Redif Dairesini Gösteren Fotoğraf Detay (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



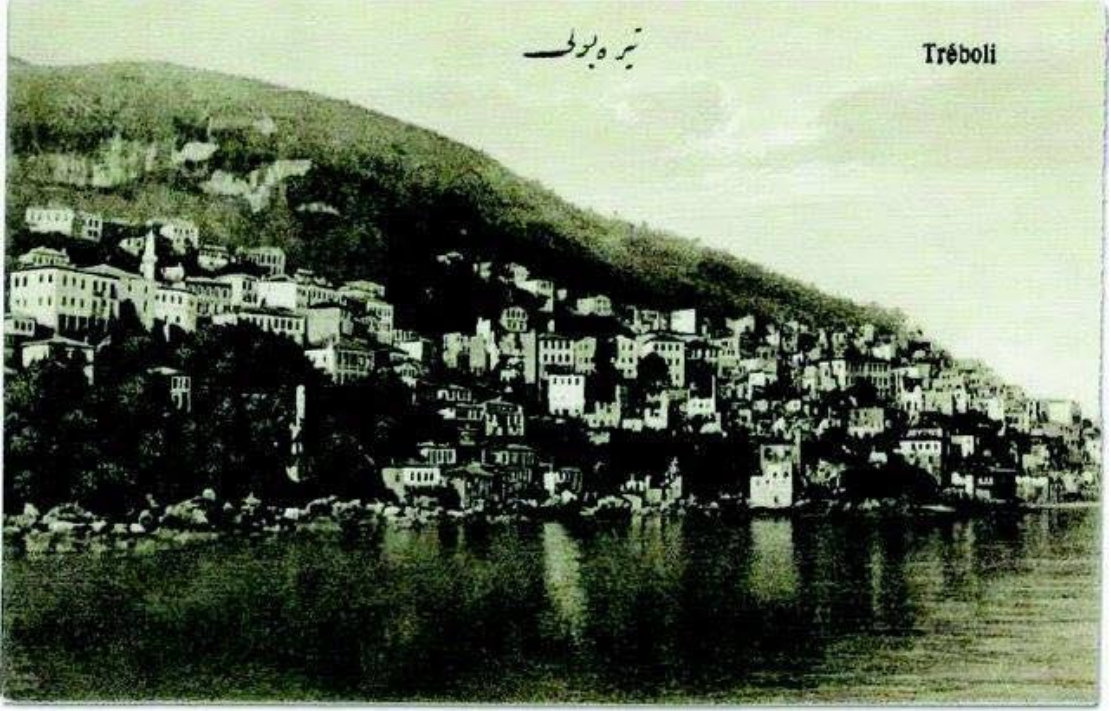
Görsel 454. Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa Cami ve Medrese Kitabesi (Sümer, 1992, s. 188)



Görsel 455. Kethüda Zâde Mehmet Emin Ağa Minare Kitabesi (Sümer, 1992, s. 188)



Görsel 456. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 457. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



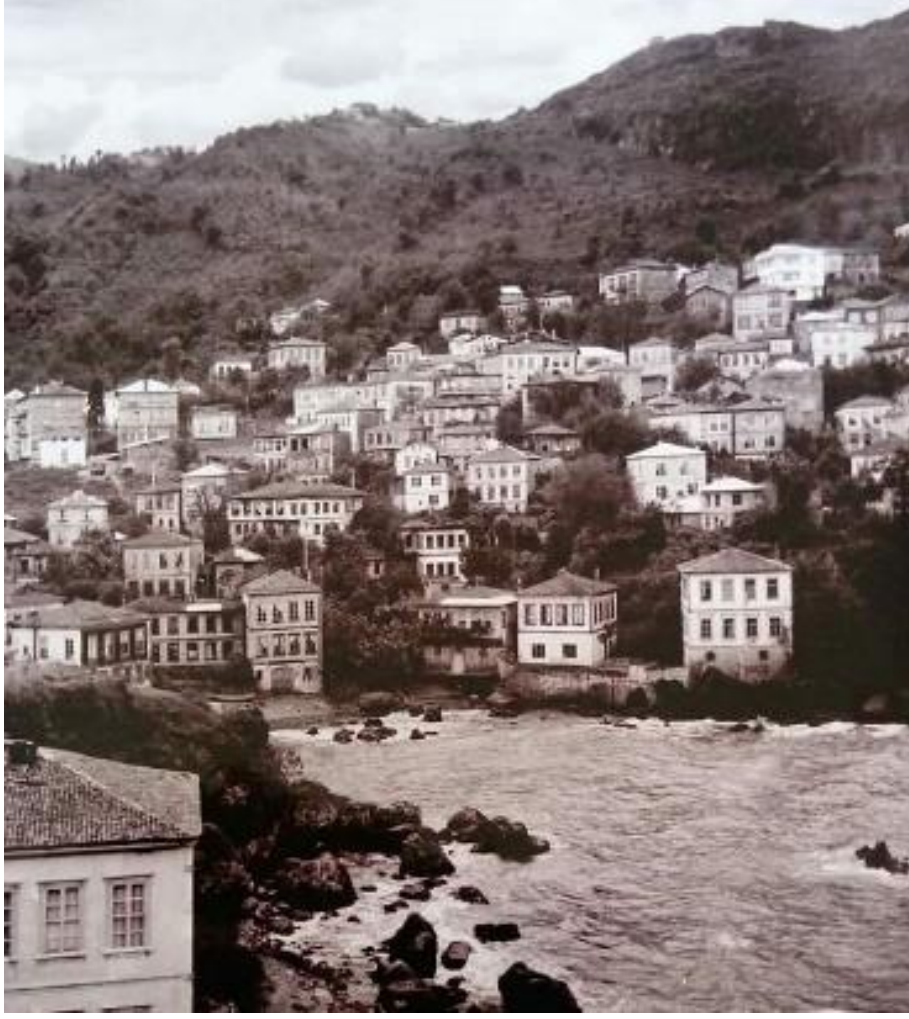
Görsel 458. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 459. Eski Tirebolu (<http://www.eskiturkiye.net/arama/Tirebolu> Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 460. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 461. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 462. Tirebolu'dan Eski Görüntüler (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 463. Eski Tirebolu (Fatsa, 2008, s. 40).



Görsel 464. Eski Tirebolu (Fatsa, 2008, s. 40).



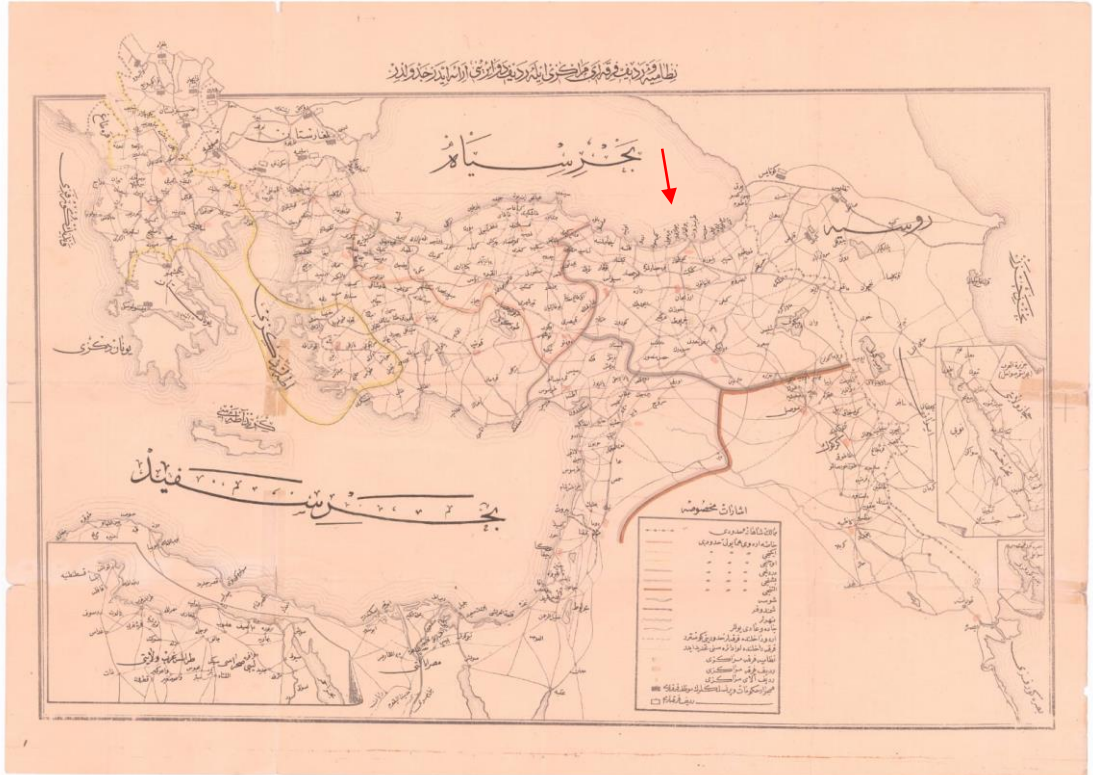
Görsel 465. Kazım Karabekir Ortaokulu (altta) ve Tirebolu Lisesi (üstte) Genel Görünüş (Google Earth, Erişim Tarihi: 18.02. 2020).



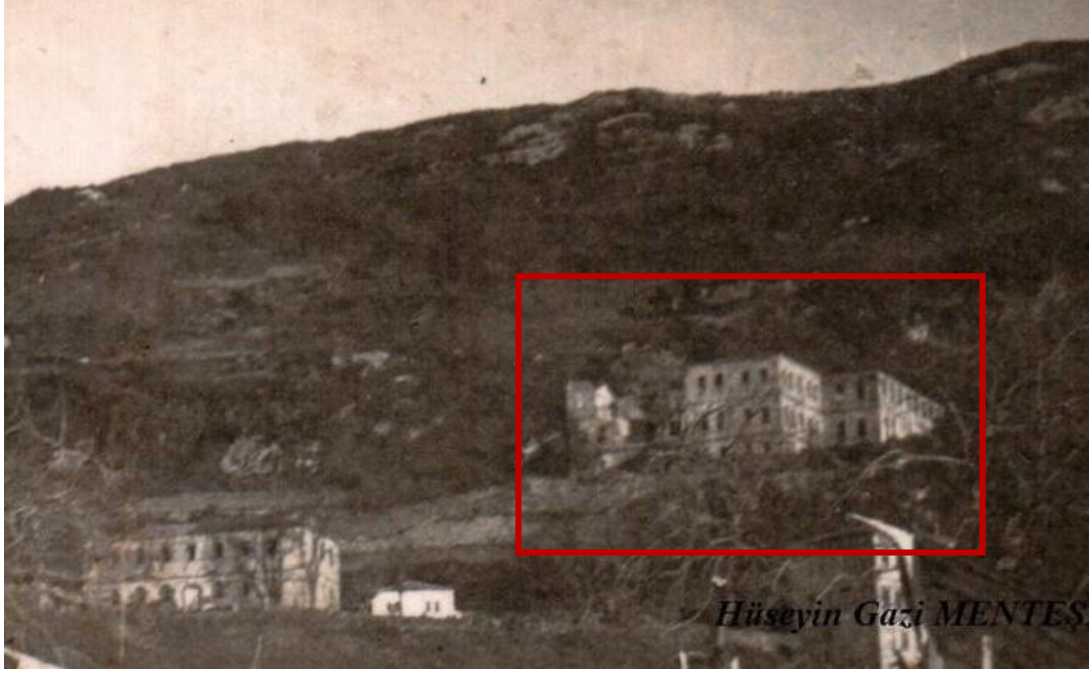
Görsel 466. Kazım Karabekir Ortaokulunu Ve Yanındaki Redif Dairesini Gösteren Fotoğraf Detay (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 467. Osmanlı Ordu'sunun Yeni Redif Kanunamesine Göre, Tümen, Tugay, Alay ve Tabur Dairelerine Ayrılış Şeklini Göstermektedir (BOA. Fon Kodu: HRT.h.. Dosya No:- Gömlek No: 136. Tarih: 1305 Z 29)



Görsel 468. Nizamiye ve Redif Tümen Merkezleri ile Redif Dairelerini Gösteren Harita (Özgen, 2016, s. 25).



Görsel 469. Tirebolu Lisesini Gösteren Fotoğraf Detay (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 470. Kepsut Askeri Depo Olarak Düşünülen Yapı (Özgen, 2013, s. 216)



Görsel 471. Kepsut Askeri Depo Olarak Düşünülen Yapı (Özgen, 2013, s. 216)



Görsel 472. Yıkılan Çarşı Caminin Kalıntıları Ve Külüahı Yıkılmış Ayakta Kalan Minaresi (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 473. Trabzon Kethüdâ Zâde Mehmet Emin Ağa Çeşmesi (Karpuz, 2018, s. 123)



Görsel 474. Sinop Depo Örneği (Özgen, 2013, s. 94)



Görsel 475. Sinop Depo Örneği (Özgen, 2013, s. 94)



Görsel 476. Çaycuma Depo Örneği (Özgen, 2013, s. 114)



Görsel 477-478. Daday Depo Örneği (Özgen, 2013, s. 118)



Görsel 479. Uluborlu Depo Örneği (Özgen, 2013, s. 139)



Görsel 480. Samsun'da Solda Depo, Sağda Redif Dairesi Örneği (Özgen, 2013, s. 194)



Görsel 481. Gaçan Çeşmesi



Görsel 482. Farklı Koğuş Yapısı Örnekleri (Özgen, 2013, s. 234).



Görsel 483. Farklı Koğuş Yapısı Örnekleri (Özgen, 2013, s. 234).



Görsel 484. Farklı Koğuş Yapısı Örnekleri (Özgen, 2013, s. 234).



Görsel 485. Farklı Koğuş Yapısı Örnekleri (Özgen, 2013, s. 234).



Görsel 486. Farklı Koğuş Yapısı Örnekleri (Özgen, 2013, s. 234).



Görsel 487. Görecik ve Kalecik Redif Birliği Daireleri (Özgen, 2013, s. 230)



Görsel 488. Görecik ve Kalecik Redif Birliği Daireleri (Özgen, 2013, s. 230)



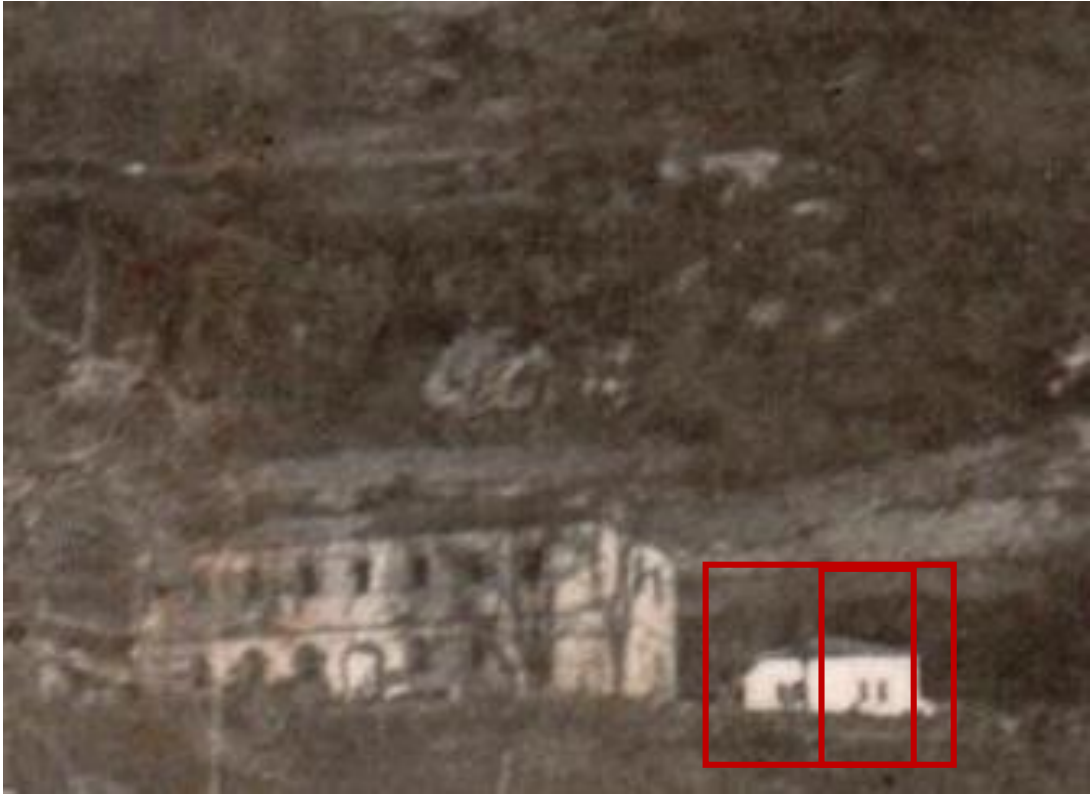
Görsel 489. Erzincan Redif Birlikleri içinde tek katlı redif dairesi ve yanında depo örneği (Özgen, 2013, s. 192).



Görsel 490. Redif Birlikleri Cephane Örnekleri (Özgen, 2013, s. 233).



Görsel 491. Redif Birlikleri Cephane Örnekleri (Özgen, 2013, s. 233).



Görsel 492. Ortaokul Yanındaki Küçük Redif Dairesi Ve Pencerelei (Tirebolu Hayat Erişim Tarihi: 07.01.2020)

CONSTANTINOPLE

BY GEORGE AUGUSTUS SALA.
SUPPLEMENT TO THE ILLUSTRATED LONDON NEWS, APRIL 21, 1877.



Görsel 493. İstanbul'dan Kahvehane Görüntüsü (The Illustrated London News, 21 April 1877, s. 377, Erişim Tarihi: 07.01.2020)



Görsel 494. Kahvehane İç Mekan (Ünver, 1962, s. 61).



Görsel 495. Farklı Kahvehane Fotoğrafları (Ünver, 1962, s. 61).



Görsel 496. Farklı Kahvehane Fotoğrafları (Ünver, 1962, s. 61).

TABLolar

Tablo 1. Gazipaşa Caddesindeki Evlerin Dış Düzeni

Ev	Kat	Cephe	Malzeme ve Teknik	Örtü Sistemi ve Kaplaması	Saçak	Kat Silmesi ve Köşelik	Pencere	Kapı	Ana Cephe
1	Zemin +1	Düz Cephe	Taş (Kagir Yapı)/ Yığma Taş	Kırma Çatı/ Kiremit	Ahşap	Ahşap/ Sütun Başlıklı Ahşap ve Taş	Tepelikli, Sade, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Pencere	Süsleme Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
2	Zemin +2	Düz Cephe	Taş ve Ahşap (Yarı Kagir)/ Bağdadi	Kırma Çatı/ Kiremit	Ahşap	Ahşap/ Sütun Başlıklı Ahşap ve Taş	Tepelikli, Sütun Başlıklı, Geometrik Süslemeli, Ahşap	Ana Cephede Kemerli, Sütun Başlıklı, Nesne Süslemeli, Taş Kapı, Diğer Kapılar Sade ve Üzeri Pencere	Süsleme Kapı, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
3	Zemin +2	İçbükey Çıkmalı Cephe	Taş (Kagir Yapı)/ Yığma Taş	Kırma Çatı/ Sac	Ahşap	Ahşap/ Sütun Başlıklı Ahşap ve Taş	Tepelikli, Sade, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Pencere	Süsleme, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
4	Zemin +2	Düz Cephe	Taş (Kagir Yapı)/ Yığma Taş	Kırma Çatı/ Sac	Ahşap	Ahşap/ Sütun Başlıklı Ahşap ve Taş	Tepelikli, Sütun Başlıklı, Geometrik Süslemeli, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Pencere	Süsleme, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
5	Zemin +1	Düz Cephe	Taş (Kagir Yapı)/ Yığma Taş	Kırma Çatı/ Sac	Ahşap	Ahşap/ Sütun Başlıklı Taş	Tepelikli, Sütun Başlıklı, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Pencere	Süsleme, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
6	Zemin +2	Düz Cephe	Taş (Kagir Yapı)/ Yığma Taş	Kırma Çatı/ Sac ve	Ahşap	Ahşap/ Sütun	Tepelikli, Sütun	Sade ve Kapı	Süsleme, Pencere ve

			ma Taş	Kiremit		Başlıklı Taş	Başlıklı, Ahşap	Üzeri Pencere	Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
7	Zemin +2	İçbükey Çıkmalı Cephe	Taş (Kagir Yapı)/Yığma Taş	Kırma Çatı/Sac ve Kiremit	Ahşap	Ahşap/Sütun Başlıklı Ahşap ve Taş	Tepelikli, Sütun Başlıklı, Geometrik Süslemeli, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Penceresi Yok	Süsleme, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
8	Zemin +2	Arakatlı(kilerli) Cephe	Taş (Kagir Yapı)/Yığma Taş	Kırma Çatı/Sac	Ahşap	Ahşap/Sütun Başlıklı Ahşap ve Taş	Tepelikli, Sütun Başlıklı, Geometrik Süslemeli, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Penceresi Yok	Süsleme, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
9	Zemin +2	Düz Cephe	Taş (Kagir Yapı)/Yığma Taş	Kırma Çatı/Sac	Ahşap	Ahşap/Sütun Başlıklı Ahşap ve Taş	Tepelikli, Sütun Başlıklı, Geometrik Süslemeli, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Pencere	Süsleme, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
10	Zemin +2	Arakatlı(kilerli)Cephe	Taş (Kagir Yapı)/Yığma Taş	Kırma Çatı/Sac	Ahşap	Ahşap/Sütun Başlıklı Taş	Tepelikli, Sütun Başlıklı, Geometrik Süslemeli, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Pencere	Süsleme, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
11	Zemin +2	İçbükey Çıkmalı Cephe	Taş (Kagir Yapı)/Yığma Taş	Kırma Çatı/Sac	Ahşap	Ahşap/Sütun Başlıklı Ahşap	Tepelikli, Sütun Başlıklı, Geometrik Süslemeli, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Pencere	Süsleme, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
12	Zemin +1	İçbükey Çıkmalı Cephe	Taş (Kagir Yapı)/Yığma Taş	Kırma Çatı/Sac	Ahşap	Ahşap/Sütun Başlıklı Ahşap ve Taş	Tepelikli, Sade, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Pencere	Süsleme, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
13	Zemin +2	Düz Cephe	Taş (Kagir Yapı)/Yığma Taş	Kırma Çatı/Sac	Ahşap	Ahşap/Sade Taş	Tepelikli, Sütun Başlıklı, Geometrik Süslemeli, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Pencere	Süsleme, Pencerede Yoğunlaşmıştır.

14	Zemin +2	Düz Cephe	Taş (Kagir Yapı)/Yığma Taş	Kırma Çatı Sac ve Kiremit	Ahşap	Ahşap/ Sütun Başlıklı Ahşap	Tepelikli, Sütun Başlıklı, Geometrik Süslemeli, Ahşap	Sade ve Kapı Üzeri Pencere	Süsleme, Pencere ve Köşelikte Yoğunlaşmıştır.
----	----------	-----------	----------------------------	---------------------------	-------	-----------------------------	---	----------------------------	---

Tablo 2. Gazipaşa Caddesindeki Evlerin İç Düzeni

Ev	Plan	Zemin ve Tavan	Duvar	Pencere	Kapı	Ocak	Gusülhane	Niş	Süsleme
1	Köşe Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Tepeliği Sade, Ahşap ve Tamamen Sade Kapılar	Yok	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Var	Sade
2	İç Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Tepeliği Süslü, Ahşap ve Tamamen Sade Kapılar	Var	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Yok	Süsleme Kapılarda Yoğunlaşmıştır.
3	Köşe Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Sade, Ahşap	Var	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Var	Sade
4	Köşe Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Tepeliği, Süslü, Ahşap ve Tamamen Sade Kapılar	Var	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Yok	Süsleme Kapılarda Yoğunlaşmıştır.
5	İç Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Sade	Ahşap, Sade	Sade, Ahşap	Yok	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Yok	Sade
6	Köşe Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Tepeliği, Süslü, Ahşap ve	Var	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler	Var	Süsleme Kapılarda Yoğunlaşmıştır.

		Geometrik Şeritli			Tamamen Sade Kapılar		Olarak Mevcut		
7	Köşe Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Tepeliği, Süslü, Ahşap ve Tamamen Sade Kapılar	Yok	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Yok	Süsleme Kapılarda Yoğunlaşmıştır.
8	İç Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Tepeliği, Süslü, Ahşap ve Tamamen Sade Kapılar	Var	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Yok	Süsleme Kapılarda Yoğunlaşmıştır.
9	Köşe Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Tepeliği, Süslü, Ahşap ve Tamamen Sade Kapılar	Yok	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Yok	Süsleme Kapılarda Yoğunlaşmıştır.
10	İç Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Tepeliği, Süslü, Ahşap ve Tamamen Sade Kapılar	Yok	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Var	Süsleme Kapılarda Yoğunlaşmıştır.
11	Köşe Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Tepeliği, Sade, Ahşap ve Tamamen Sade Kapılar	Yok	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Yok	Sade
12	İç Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık Şeritleri	Ahşap, Sade	Sade, Ahşap	Yok	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Yok	Sade
13	İç Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Sade, Ahşap	Yok	Yok. Tuvalet ve Banyo, Ayrı Birimler Olarak Mevcut	Var	Sade

14	İç Sofalı	Ahşap/ Genelde Ahşap Geometrik Şeritli	Askılık ve Sedir Şeritleri	Ahşap, Sade	Tepeliği, Süslü, Ahşap ve Tamamen Sade Kapılar	Yok	Yok. Tuvalet ve Banyo, Aynı Birimler Olarak Mevcut	Var	Süsleme Kapılarda Yoğunlaşmıştır.
----	-----------	--	----------------------------	-------------	--	-----	--	-----	-----------------------------------

EK

Lise : 1966-1967 yılında ¹⁹¹⁴ ~~1914~~ yılında ¹⁹¹⁴ ~~1914~~ yılında
İnce binası (Kula)
İnşaatınız 1329'da başlandı. 1914 yılında
Hz. İsmail, aynı sene de derviş kalınını veriyette
idi. 1331 senesinde tamamlandı. İnce binası görünüşü
Rus'un gemileri tarafından bombalandı. Ön
cephesi aldığı gibi yıkıldı. Kaya, İsmail Sema
Aos (Kebes kaymakamı) in gayreti ile İnce
Ruslar (büyük dahil) sığınan ileri gelenleri
gelen alımları (Milli asker denetimi, işle) ¹⁹¹⁴
amuleti bir ucu Salıyo'da, bir ucu kay-
lada his hareket etmeden, eller ele
kife ve iki sıra düzli daralı alımları.
50 amuleti fazla has kesici, vish. 50 amuleti
has montörde. (İsmail) İsmail Nispet (Büyük) İsmail
Kaya: Hafız Osman ¹⁹¹⁴ ~~1914~~ ¹⁹¹⁴ ~~1914~~

Ek 1. Tirebolu Lisesi Yapıldığı Döneme Şahitlik Eden Hafız Osman Alaeddinoğlu İsimli Kişinin Ağzından Aktarılanların Kaleme Alındığı Not (Ayhan Yüksel)

T.C.
TİREBOLU KAYMAKAMLIĞI
İlçe Muftuluğu

Sayı : 88590299-215.07.E.350833 10.07.2019
Konu : Yeniköy Mh. Camii

Araştırma Görmüşlüğü YILDIRIM GÜNEŞ

İlgili : 05.07.2019 tarihli ve 38379748-915.03.03 sayılı yazınız.

İlgili yazı gereği: İlçemiz Yeniköy Mh. Camii'nde yapıya yönelik fiziki eylemlerde bulunmadan ve tarihi dokuya zarar vermeden inceleme yapıp fotoğraf çekmenizde bir sakınca bulunmamaktadır.
Bilgilerinize arz olunur.

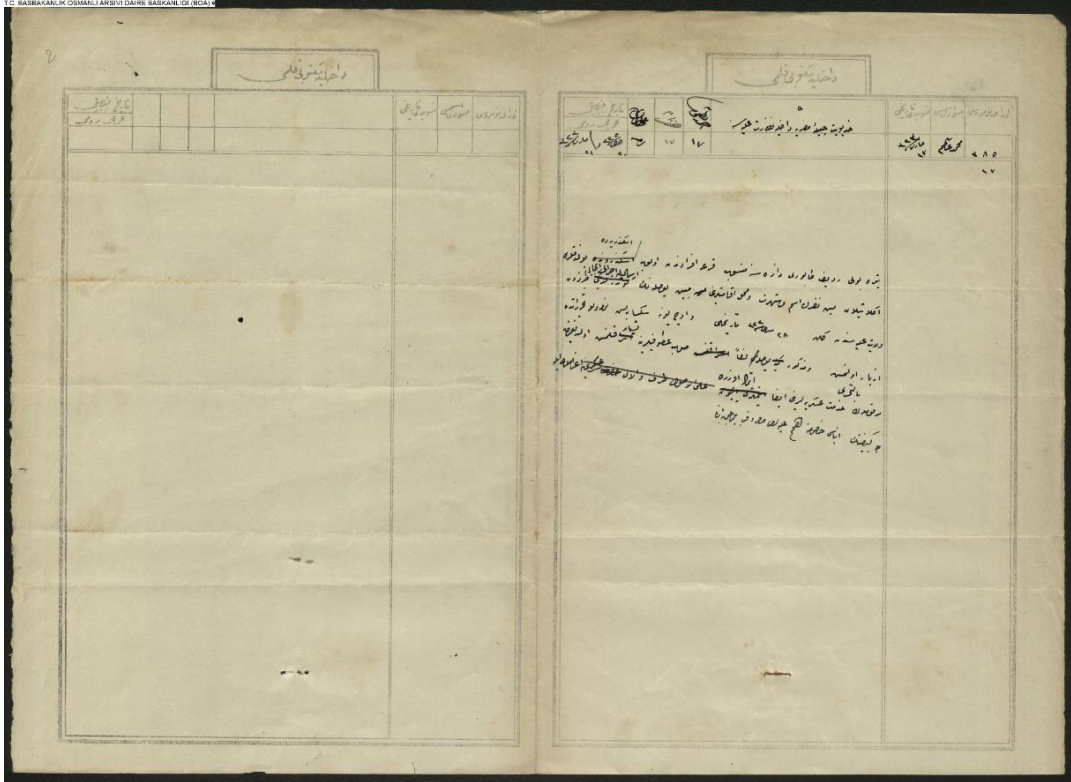
e-İmza
İdris BAŞKIRAN
İlçe Muftusu

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümleri uyarınca elektronik imza ile imzalanmıştır.

Hamam Mahallesi Hamam Sokak No 5 Tirebolu / GİRESUN
Fax: 0454 4114337
E-Posta: tirebolu@siyaset.gov.tr Web: giresun.diyadinet.gov.tr/tirebolu

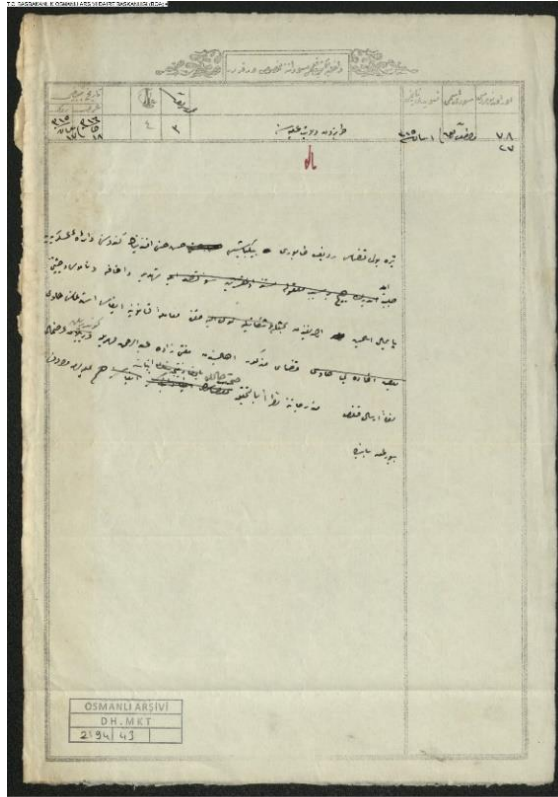
Bilgi için: Erkan PATAN
Tel: 0454 411 41 08
Telefon No: (454) 411 41 08

Ek 2. Yeniköy Cami Araştırma İzin Belgesi



DH.MKT.01157.00056.002

Ek 5. BOA. Fon Kodu: DH. MKT. Dosya No: 1157, Gömlek No: 56 Tarih: 1325 S Belge No: 2. 1325 (1907-1908).



DH.MKT.02194.00043.001

Ek 6. BOA. Fon Kodu:DH.MKT. Dosya No: 2194 Gömlek No: 43 Tarih: 1316 Z 18 Belge No: 1. 1316 (1898-1899).

تعارف شامیہ

مخبرات الخیر افغانی و غیر افغانی در کتب صحیح بزرگ و غیر صحیح و غیر صحیح و غیر صحیح

و ضول نومردی																				
امضال																				
نام و سبب و مکان	مصر																			
واسطه		موسط																		
نام و توبت		بداختن																		
کتاب و یادداشت		تخام																		
آخذ از کتب		طبع																		

صورت

صورتی که سوره تیره پورا در بیدارده امام ایستاده اولاد فراد اقباطی از آغلی ایستاده
البه و ایستاده در بیدارده عاقله و مفسد در بیدارده حرکتده بودند العیبه اقباطی در بیدارده ایستاده
لمر بیدارده قولی نه گفتند بیانه و ایستاده افراد مرقوم ضابطه قوتی از بیدارده ترفندی بر وجه جائز و در بیدارده
در بیدارده حرکتده اول اقباطی در بیدارده مادی مفسد افراد ترکیب البه و اسلواریک اقباطی در بیدارده و ایستاده
ایستاده در بیدارده بر ضابطه ترک ایندیگی لزوم فروری اور بیدارده مرقومده

دخند نقشه جدیدنه

مقدم سبب حرکتی و در روی هم بوده تیر جدیدنه یا زینده تیر افغان با بیدارده نقش اولدیجی مرقومده و ایستاده

۱۹۱۴

قری

طوف و اولاد حقیقتی حرکتی در بیدارده

۲۱

OSMANLI ARŞIVI		
DH.TMIK.M		
29	81	

DH.TMIK.M.00028.00081.001

EK 7. BOA. Fon Kodu:DH.TMIK. Dosya No: 28 Gömlek No: 81 Tarih: H. 29-09-1314.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	ÖZGÜL YILDIRIM GÜNEŞ
Doğum Yeri-Tarihi	MALATYA, 1993
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ 2011-2015 (SANAT TARİHİ)
Yüksek Lisans	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ 2017-2018 (Güz dönemi) ORDU ÜNİVERSİTESİ 2018-2020 (Devam)
Bildiği Yabancı Diller (varsa)	İNGİLİZCE
Bilimsel Faaliyetleri (varsa)	
İş Deneyimi	
Stajlar	İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ/İSTANBUL
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ 2018-Devam (ORDU ÜNİVERSİTESİ)
İletişim	
E-Posta Adresi	zgl.yldrm@gmail.com
Tarih	